

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ**

**YENİ TÜRK MECMUASI
(1932 – 1943)**

Erdoğan YAKASIZ

**Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı**

İstanbul 2015

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ**

**YENİ TÜRK MECMUASI
(1932 – 1943)**

Erdoğan YAKASIZ

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Erol MÜTERCİMLER**

**Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı**

İstanbul 2015

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu, 17. yy.'da modern çağa ayak uydurmak gerektiğinin farkına varmış ve bu durumu tersine çevirmek için bir takım reform hareketleri gerçekleştirmiştir. Doğu mantığı ile gerçekleştirdiği bu reformların çağın gereklerini karşılamadığını görmesi ise bir yüzyıla mâl olmuştur. 18. yy. boyunca da devlet adamlarının çabalarına rağmen başarıya ulaşamayınca, devlet ve toplum geri dönüşü olmayan bir yola girmiştir. Çağı yakalamak, ilerlemek, aydınlanmak ve çağdaş uygarlıklar düzeyine çıkmak hususu ise Cumhuriyet Dönemi'nde amaç-hedef edinilmiştir. Başarısızlık bir yana devlet, bağımsızlığını önce fiilen sonra resmen yitirmiştir. İşte böyle bir dönemde ortaya çıkan Mustafa Kemal, hem devlete bağımsızlığını kazandırmada hem de bu bağımsızlığı sağlam temeller üzerine inşa etmede başarılı olmuştur.

Yalın bir ifade ile Türkiye reformist bir dünya görüşünden sıyrılarak devrimci bir çizgiye çekilmiştir. Türk toplumu için değişen ve gelişen yeni yüzyıla ayak uydurma sürecinde Kemalist aydınlanma devrimi evre evre hayata geçirilmiştir. Toplumun karşılanması zorunlu ihtiyaçları birer birer halledilmiştir. Dışa bağımlılık yok edilmiştir. Ancak, ülkeyi baştan aşağı inşa eden Kemalist kadrolardan sonra bu kalkındırma sürecini devam ettirecek ve tam bağımsızlık ile antiemperyalist ideolojiyi özümseyerek yaşatacak kitleler gerekmektedir. İşte burada gündemimize Halkevleri girmektedir. *Halkevleri* yalnızca bir dernek olarak hareket etmemiş, çıkardıkları yayın organlarıyla da Türk basın hayatına damgasını vurmuştur. Bu sebeple çalışmamızda önce Türk basın hayatını ve dergicilik çalışmalarını; sonra basın hayatı içinde Halkevlerini ve dergilerinin rolünü değerlendirdik.

Bu tezde toplumu her anlamda kalkındırmaya çalışan Kemalist ideolojiye önemli bir yardımın da Türkiye'deki Bergsoncu çevreden geldiğini gördük. Özellikle son dönemini *Dergâh* dergisi etrafında geçirmiş, ülke ve toplumun kültürel kalkınmasını sağlamak adına çalışan bir grup entelektüelin *Yeni Türk Mecmuası* çevresinde bu mücadeleye olan katkılarını ele aldık.

Anahtar kelimeler: Yeni Türk, Kemalizm, Bergsonizm, Halkevi, Basın, Eminönü Dergi, Mecmua.

ABSTRACT

In the 17th century, The Ottoman Empire has reconized the need to adapt to modern times and has made some reforms to reserve this situation. Applying reform plans with Eastern mentality, it had been costed one century to state conceiving these reforms were inadequate to necessities of the era. Thorough 18th century, although aiming to train westernize bureaucrat, reforms were unsuccessful. While the goal were providing to necessities of the era, progress, enlightening and reaching to level of the modern civilizations, unfortunately it was unsuccessful. Aside from the unsuccessfulness, first de facto after de jure independence of the state had been lost. With arising in this conditions, Mustafa Kemal was successful both in reviving of the state's independence and in constructing the independence with strong basis.

Shortly, the concept of modernization has been changed from reformism into revolutionary front. To reach changed and improved new era Kemalist enlightenment deployed a reform program. However, beside Kemalist elites reconstructed country thoroughly, elites required masses to maintain and to keep the reform process. To train and to raise these masses into keeper of revolution, *Halkevleri* (People houses) became main unit. *Halkevleri* were not only acted as an association but also it had a journal which impressed Turkish press history. For this reason we primarily evaluated Turkish press and journalism, secondly we studied role of *Halkevleri* and its journals in press.

In this thesis, an important help came from Bergsonist society in Turkey to ideology of Kemalism having a certain influence every sphere in society. Particularly, we evaluated a group of intellectuals, having spent their last terms around *Dergah* journal, organized around *Yeni Türk Mecmuası* in order to improve state's and people's culture.

Keywords: Yeni Turk, Kemalism, Bergsonism, Halkevi (People House), Press, Eminönü Journal, Journal.

ÖNSÖZ

20. yüzyılın hemen başında, bir ölüm kalım mücadelesiyle karşı karşıya kalan Türk toplumu; içinde bulunduğu koşulların onu yok etmesine izin vermedi. İşgal kuvvetlerinin dayanılmaz saldırısı altında eriyip, yanan Türk toplumu Kuvayı Milliye ile birlikte küllerinden yeniden doğdu. İşgale ve Batı emperyalizmine karşı bir nefsi müdafaa hareketi başlatan toplumun liderliğine ise yurdun genelinde tüm vatansever dernekleri bir araya getiren Mustafa Kemal geçti.

Mustafa Kemal halka, halk egemenliğine inanan ve bunun gereklerini yerine getirmesini bilen liderdi. İşte bu idealin temel dayanağı akıl ve bilimdir. Mustafa Kemal'in rehberliğinde inşa edilen yeni toplumun kültürel açıdan kalkındırılmasında ön plana çıkan kurum Halkevleri olmuştur. Halkevleri Kemalist ideolojinin en önemli toplumsal ayağı olduğu gibi, 1932-1943 yılları arasında Türk basın hayatının da önemli teşekkülleri arasında yerini almıştır. Toplumun fiili kültürel kalkınmasında rol model olan kurum yalnızca bununla yetinmemiş ayrıca yazın ve düşün hayatına da katkıda bulunmuştur. Bu alanda ön plana çıkan dergilerin mimarı olan kurum, Cumhuriyet Türkiye'sinin Batı'yla Doğu'yu sentezleyen yüzü olmuştur. Siyasetten spora her alanda yazınsal faaliyet göstermiştir. Ayrıca kendinden önceki yazınsal ve düşünsel mirasa da sahip çıktığını söyleyebiliriz.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde faaliyet gösteren Dergâh Mecmuası, Türkiye'de Bergson ve Bergsonculuğun tanınmasında önemli bir kaynak olmuştur. Dergâh'ın dağılması üzerine bir araya getirdiği yazar kadrosundan önemli isimler Halkevleri mecmualarına transfer olmuştur. Bunun en yalın örneği Yeni Türk Mecmuası'dır.

Tezimizin de konusu olan Yeni Türk Mecmuası İstanbul/Eminönü Halkevi yayın organı olarak 1932-1943 yılları arasında çıkarılmış olduğu için biz de çalışmalarımızı bu zaman aralığında yoğunlaştırdık.

Elinizdeki bu tezin birinci bölümünde Türk basın ve dergicilik hayatına genel bir bakışı ifade etmeye çalıştık. Yine birinci bölümde; Halkevleri, ortaya çıkış süreci ve örgütlenmesi; Halkevi dergileri içinde ideolojik olarak ön plana çıkan yayınları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Yeni Türk Mecmuası'na ait bilgiler, yer alan konular ve yazarlar ile içerisinde yer alan makalelerin öne çıkanlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Yeni Türk Mecmuası ve

özelinde Bergsoncu kadro ile beraber Bergsonculuğun Kemalizm'e olan etkisi tartışılmıştır.

Yeni Türk Mecmuası (1932 – 1943) başlıklı tezimin bundan sonraki çalışmalara da kolaylık sağlaması amacıyla, ekler bölümünde yer alacak şekilde 125 sayılık mecmuanın konu başlıkları-yazarlar fihristini hazırladım. Derginin zaman içerisinde değişime uğrayan kapak tasarımlarını göstermek amacıyla ekler bölümüne bu kapaklardan örnekler koydum. İşte bu sebeple tezimin hem sayfa sayısı artmış bulunmakta hem de ekler bölümü hayli fazla yer kaplamaktadır.

Bu eserin ortaya çıkmasında emeği olan birçok kişiye teşekkür etmem gerekiyor. Öncelikle danışmanım olan Yrd. Doç. Dr. Erol MÜTERCİMLER'e yaptığı tüm yardımlar ve öğrettiği her şey için teşekkür ederim. Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Müdür Vekili Prof. Dr. Tülay Alim BARAN'a teşekkür ederim. Şahsımda her anlamda akademik bir kültür oluşmasını sağladılar. Tez çalışmama başlamadan önce verdiği fikirle bakış açımı tamamen değiştiren Dokuz Eylül Üniversitesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Hakkı UYAR'a ayrıca teşekkür ederim.

Bu tezin fiilen ve fikren hazırlanması sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli ağabeyim ve dostum Arş. Gör. İhsan Ömer ATAGENÇ'e, çalışmamın ham halini defalarca okuyarak fikir veren ve her konuda yardım eden aziz dostum Hüseyin Tolga ARSLAN'a teşekkür ederim. Ayrıca kaynak taramasında benimle birlikte çabalayan kayınbiraderim Atakan'a teşekkür ederim.

Son olarak tüm eğitim öğretim hayatım boyunca yanımda olan annem, babam ve kardeşim başta olmak üzere; tezimi doğrudan kendisine atfettiğim kadirşinas eşim Seçil'e teşekkürü bir borç bilirim.

Öğretmen ve öğrencilerime...

Erdinç YAKASIZ
İstanbul 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
EKLER.....	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1.Bölüm: TÜRKİYE BASIN VE DERGİCİLİK TARİHİNE BİR BAKIŞ	3
1.1.Milli Mücadeleden Cumhuriyet Dönemine Türk Basını (1919-1943)....	3
1.1.1.Milli Mücadele Dönemi Basın	3
1.1.2.1923-1943 Yılları Arasında Basın.....	5
1.1.3.Atatürk'ten Sonra Türk Basın Hayatı.....	15
1.2.Cumhuriyet Dönemi'nde Dergicilik.....	17
1.2.1.Son Dönem Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki Dergiler.....	18
1.2.2.1930'lu Yıllarda Dergicilik	18
1.2.3.Türk Basın Hayatında Halkevi Dergileri.....	19
1.2.3.1.Halkevlerinin Ortaya Çıkış Süreci.....	19
1.2.3.2.Halkevlerinin Dergicilik Çalışmaları.....	24
2.Bölüm: YENİ TÜRK MECMUASI.....	27
2.1.Yeni Türk Mecmuası'nın Çıkış Sebepleri.....	27
2.2.Yeni Türk Mecmuası'nın İstatistiksel Değerlendirilmesi	27
2.3.Yeni Türk Mecmuası'nda Dergi-Okur İlişkisi ve Kaynak Kullanımı... 29	
2.4.Yeni Türk Mecmuası'nda Eğitim ve Kültür Konulu Makalelerin İncelenmesi.....	31

2.4.1.Yeni Türk Mecmuası'nda Tarih Yaklaşımı.....	31
2.4.2.Yeni Türk Mecmuası'nda Eğitim ve Gençlik.....	35
2.4.3.Yeni Türk Mecmuası'nda Türk Dili Çalışmaları.....	37
2.4.4.Yeni Türk Mecmuası'nda Edebiyat.....	39
2.4.5.Yeni Türk Mecmuası'nda Güzel Sanat Faaliyetlerine Bir Örnek: Tiyatro.....	42
2.4.6.Yeni Türk Mecmuası'nda Spor.....	46
2.5.Yeni Türk Mecmuası'nda Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Konulu Makalelerin İncelenmesi	48
2.5.1.Yeni Türk Mecmuası'nda Siyaset.....	48
2.5.2.Yeni Türk Mecmuası'nda Ekonomi.....	52
2.5.3.Yeni Türk Mecmuası'nda Sosyoloji.....	57
3.Bölüm:YENİ TÜRK MECMUASI'NDA ÖNE ÇIKAN FİKİR AKIMI: BERGSONCULUK	64
3.1.Bergsonculuk.....	64
3.1.1.Bergsonculuk ve Türkiye'deki Ardılları	64
3.1.2.Yeni Türk Mecmuası 'nda Bergson Felsefesi ve Bergsonculuk	65
3.2.Yeni Türk Mecmuası'nda -Bergsoncu- Dört Yazar	76
3.2.1.Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu.....	76
3.2.2.Mustafa Şekip Tunç.....	77
3.2.3.Mehmet Emin Erişirgil.....	78
3.2.4. Hilmi Ziya Ülken.....	79
3.2.3.1.1930'lu Yıllarda Popüler Dergiler Arasında Fikir Tartışmaları Örneği: <i>Kadro Dergisi</i> ve <i>Yeni Türk Mecmuası</i>	80
SONUÇ.....	83
EKLER.....	88

BİBLİYOGRAFYA	183
ÖZGEÇMİŞ	196

EKLER

EK-1:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:1	Teşrinievvel 1932
EK-2:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:2	Teşrinisani 1932
EK-3:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:7	Nisan 1933
EK-4:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:11-14	Teşrinievvel 1933
EK-5:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:21-22	Nisan-Mayıs 1934
EK-6:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:32	Nisan 1935
EK-7:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:33	9 Mayıs 1935
EK-8:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:41	Mayıs 1936
EK-9:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:54	Haziran 1937
EK-10:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:68	Ağustos 1938
EK-11:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:82	Birinciteşrin 1939
EK-12:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:84	Birincikanun 1939
EK-13:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:104	Ağustos 1941
EK-14:	Yeni Türk Mecmuası Sayı:123-124-125	Mart-Nisan-Mayıs 1942
EK-15:	Mecmua, “ <i>Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?</i> ”	
EK-16:	Hasan Ali, “ <i>Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler</i> ”	
EK-17:	Ahmet Hamdi, “ <i>Devlet ve İktisat</i> ”	
EK-18:	Peyami Safa, “ <i>Felsefe ve Diyalektik</i> ”	
EK-19:	Hatemi Semih, “ <i>Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi</i> ”	
EK-20:	Mustafa Şekip, “ <i>Kadro’ya Açık Mektup</i> ”	
EK-21:	Mustafa Şekip, “ <i>Kadro’ya İkinci Açık Mektup</i> ”	
EK-22:	Yeni Türk Mecmuasında Yer Alan Yazarlar ve Konu Başlıkları	

KISALTMALAR

a.g.e. :	Adı Geçen Eser
a.g.m. :	Adı Geçen Makale
B. :	Bölüm
Bkz. :	Bakınız
C. :	Cilt
CHP :	Cumhuriyet Halk Partisi
CHF :	Cumhuriyet Halk Fırkası
Der. :	Derleyen
Edt. :	Editör
Haz. :	Hazırlayan
M.E.B. :	Milli Eğitim Bakanlığı
S. :	Sayı
s. :	Sayfa
SCF :	Serbest Cumhuriyet Fırkası
TDK :	Türk Dil Kurumu
t.y. :	Tarih Yok
Y. :	Yıl

GİRİŞ

İngiltere'de buhar gücü ile çalışma prensibine dayalı ilk makinenin geliştirilmesinin ardından, başta dokuma tezgâhları olmak üzere çeşitli imalat kollarında ve madencilik sektöründe hızla kullanılmaya başlayan makine daha önce görülmemiş bir biçimde üretim faaliyetlerinin artmasına sebep olmuştur. Bu durumun sonucu olarak makine, 19. yüzyıl boyunca süregelen köklü değişimlerin önünü açacak bir sürecin başlamasına neden olmuştur. Bizleri köylü-kentli ayrımına kadar götürecek bu süreç, sanayileşmiş toplumlarda hızla sınıf bilincini oluşturmuştur. Böylece toplum hayatına giren makine, zaman içerisinde sanayide ağır şartlarda çalışan işçi sınıfının bilinçlenmesi ile aynı zamanda kültürel bir devrimin öncülüğünü başlatmıştır. Hızla toplumun tüm katmanlarına yayılan bu dönüşüm Sanayi Devrimi'nin giderek büyümesi ile sonuçlanmıştır.

İnsan emeğine dayanan sürecin zaman içinde dönüşerek sanayi tipi üretim halini alması bugünkü modern Batı'nın temellerini de atmıştır. Öyle ki zaman içinde gelişen bilgi birikimi teknolojik gelişmelerin de hız kazanmasında rol oynamıştır. Teknolojiyi üreten ve yönlendirenin, özetle bilgiyi temin edenin yön verdiği bir dünyanın oluşması fazla uzun sürmemiştir. Bilginin hızla değer kazanması ve toplumları yönlendiren bir etken olması beraberinde birtakım gelişmeleri de doğurmuştur. Bu anlamda Batı'nın geçirdiği en önemli dönüşümlerden biri de Fransız Devrimi olmuştur. Devrim, yalnızca Fransa'da gerçekleşmesine rağmen doğurduğu fikirler tüm kıta Avrupası'nda yayılmıştır. Avrupa'nın bu dönemde içinde bulunduğu durum devrime karşı önlemler almayı gerektirmiştir. Ne var ki süreç fikirlerin önüne geçememiştir. Fransız Devrimi'nin ortaya çıkardığı fikirler 18. yüzyıldan kalan devlet teşekküllerini cepheden yıkıma götürmüştür. Büyük imparatorlukları parçalanma sürecine sürüklemiştir. Başta eğitim, güvenlik, ekonomi ve yönetim alanlarında geri kalmış bir imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu bu devrimin sonuçlarından oldukça zarar görmüştür.

Batı'nın coğrafi keşiflerle zeminini hazırladığı ekonomik altyapısı sanayi devrimi ile perçinlenince karşısında durabilecek bir güç kalmamıştır. Çağa ayak uyduramayan tüm güçler birbiri ardına yıkım sürecine girmiştir. Devrimin

doğurduğu milliyetçilik fikri özellikle imparatorluklar üzerinde doğrudan yıkım etkisi göstermiştir. Bunun yanı sıra Fransız Devrimi'nin üzerinde büyük etkisi olan aydınların ön plana çıkması ve toplumlarını yönlendiren birer lokomotif olması, Osmanlı gibi bir toplumda büyük bir açığın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle son iki asrını Batılı anlamda çağdaşlaşmaya harcayan bir devletin büyük fikir adamlarından yoksun olması kitlelerin buhran yıllarında çaresiz bir kurtarıcı beklemesine neden olmuştur.

Türk Devrimi Osmanlı'nın yaşadığı sorunların başlıca kaynağı olan bilgi birikimi eksikliğini hızla kapatmak, sanayileşmek, kalkınmak, eğitim, kültür ve zirai alanda toplumu kucaklayan yapıyı oluşturmayı amaçlamıştır. Her anlamda Batılı gibi düşünen, Batılı gibi yaşayan ve Tanzimat Dönemi aydını gibi şeklen değil, fikren Batılı olan bir aydın toplum yaratmayı amaçlamıştır.

Kemalist Devrim bu topraklarda yüzyıllar sonra ilk kez bireyi esas alan bir ulus bilinci oluşturmayı amaçlamıştır. Batılı demokratik kurumların inşası sürecini hızlandıran ve yüzünü Batı'nın aydınlığına dönen bir Türkiye yolunda hızla ilerlemiştir. Halkevleri ve onun ürünü olan Yeni Türk Mecmuası, işte bu hedef doğrultusundaki önemli adımlardan bir tanesidir.

1. Bölüm: TÜRKİYE BASIN VE DERGİCİLİK TARİHİNE BİR BAKIŞ

1.1. Milli Mücadeleden Cumhuriyet Dönemine Türk Basını (1919-1943)

1.1.1. Milli Mücadele Dönemi Basını

1919 yılı Mayıs ayının 19. günü Samsun'a çıkan Mustafa Kemal¹ Paşa, İstanbul'dan hareket etmeden önce, yayın faaliyetine başlayan ve halkı örgütlü mücadeleye çağıran gazetelerle karşılaşmıştır. Halkı işgallere karşı mücadeleye çağıran gazetelerin yanı sıra düşman kuvvetleri ile uyuşma arayışında olan gazeteler de mevcuttur. Özellikle işgallere karşı konulması noktasında ön plana çıkan *Hukuk-ı Beşer* gazetesi ve 15 Mayıs 1919'da İzmir Kordon'da ilerlemekte olan Yunan askerlerine karşı direniş gösterip kurşun sıkan gazeteci Osman Nevres (Hasan Tahsin) Bey, milli mücadele tarihi için olduğu kadar Türk basın hayatının kimliği için de önemli bir yer teşkil etmektedir.

Mustafa Kemal ulusal kuvvetleri bir araya getirmek için gerekli hazırlıkları yaparken bir yandan da telgraf ağını kontrolü altına alarak haberleşmeyi denetim altında tutmak istemiştir. Özellikle Anadolu'da milli mücadele taraftarlarının bulunduğu bölgelere işgal kuvvetlerini destekleyen ve Kuvayı Milliye'yi yeren gazete vb. yayınların girmesini engellemeye çalışmıştır. Yeni askeri sıfatıyla -9.

¹ Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu nazarındaki değerini anlatabilmek için Halil İnalıcık'tan alıntı yapmak yerinde olacaktır kanısındayız:

[...] Tarihte unvanlar, kişilerin ve devletlerin kendileri hakkında semiyotik algılamalarını en anlamlı biçimde yansıtan belgelerdir. Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da padişahın ve hükümetin onayıyla Samsun'a çıktığı zaman sadece Osmanlı Devleti'nin bir paşasıdır. İstanbul'daki halife-sultanı, milleti ve yurdu yabancı istilâsından kurtarmak için başlayan hareketin örgütleyicisi olarak kabul edilir. Sonra, İngiltere'ye baş eğen İstanbul Hükümeti, onu ihtilâlcı girişimleri dolayısıyla bütün resmî görevlerinden azleder. Fakat o yine, Anadolu'da daima Mustafa Kemal Paşa olarak saygı görür. Ve şimdi onun unvanı, Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri'nin Heyet-i Temsilîyesi Reisi'dir. 23 Nisan 1920'de TBMM'de kendisine, o zamana kadarki etkinlikleri dolayısıyla teşekkür için verilen takrirden "Harb-i Umumî'de gösterdiği cesaret-i askerîye ve medenîye, bilhassa mütarekeyi müteâkip vatan ve milletimiz demir çember içerisine alındığı bir sırada istihkâr-ı hayat ederek en evvel meydan-ı mücâhedeye atılan ve şu suretle bugünkü millî varlığımızın husûlüne sebep olarak bihakkin milletimizin minnettarlığını celb eyleyen millî kahramanımız Mustafa Kemal Paşa hazretleri" diye anılmıştır [...] Ayrıca bkz. (Halil İnalıcık, "Atatürk ve Atatürkçülük", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Doğu Batı Yayınları, Y: 7, S: 29, Ankara, 2004, s. 89.)

Ordu Müfettişliği- Samsun'a ve Anadolu topraklarına adım atan Mustafa Kemal Paşa, henüz Anadolu'ya doğru haber ulaştırılmıyorken en azından yanlış haber ve propagandanın da ulaşmasını engellemeye çalışmıştır. Bu konuda gerekli girişimlerin ardından Sivas Kongresi'nin de yardımıyla 14 Eylül 1919'da *Müdafaa-i Hukuk*'un sözcüsü konumunda olan *İrade-i Milliye* gazetesi Sivas'ta yayın hayatına başlamıştır.² Daha önce *Amasya Genelgesi*'nde işaret edilen ulusal egemenlik fikri, Anadolu hareketinin sesi konumunda olan gazetenin isminden de anlaşılacağı üzere Mustafa Kemal Paşa'nın, ilerisi için öngördüğü egemenlik anlayışını ortaya koymaktadır.³ Kanaatimce doğru olan bu tanımlama Mustafa Kemal'de ulusal egemenlik fikrinin daha milli mücadelenin başından beri var olduğunun ispatı niteliğindedir. Kısa zaman sonra Mustafa Kemal'in Ankara'ya geçer geçmez, kontrolünü bizzat yürüttüğü *Hâkimiyet-i Milliye*⁴ gazetesi yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısı 10 Ocak 1920'de çıkan bu gazete Mustafa Kemal tarafından yazdırılmış olup Büyük Millet Meclisi'nin yarı resmi yayın organı olmuştur. *Hakimiyet-i Milliye* gazetesi adını daha sonradan *Ulus* olarak değiştirmiştir.⁵

Anadolu'daki işgal karşıtı mücadelenin sesini tüm yurda ve dünyaya duyurma çalışmalarını tamamlayan bir diğer aşama Anadolu Ajansı'nın kurulması olmuştur. Ancak dönemin zaruri şartları altında ayrıca basın ve yayın organlarının denetlenmesi, düzenlenmesi için bir yönetim erki gereklilik göstermiştir. Bu konudaki çalışmaları hızlandıran Ankara hükümeti Matbuat Umum Müdürlüğü'nün kurulmasını sağlamıştır. Bu sayede hem kendi kontrolü altında tuttuğu bölgelere doğru, hızlı ve güvenilir haber dağıtılması hem de tavır birlikteliğinin sağlanması başarılmıştır. Gazeteci Orhan Koloğlu'na göre halk o dönemde İttihat ve Terakî'ye karşı olumsuz bir tavır içerisindedir. Kemalist hareketi de İttihatçılığın bir devamı olarak görmeye başlamışlardır. Bu sebeple Kemalist harekete de uzak durmak suretiyle -hatta Padişaha daha yakın bir tavır alarak- araya ciddi bir mesafe

² İzzet Öztoprak, **Kurtuluş Savaşında Türk Basını**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Serisi, No: 8, Ankara, 1981, s. 11.

³ Atatürk'te milli irade fikri için ayrıca bkz. (Tarık Zafer Tunaya, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 168.)

⁴ Ayrıca bkz. (Korkmaz Alemdar (Der), A. Elif Emre, "*Ankara Gazeteciliğinin İlkokulu: Hâkimiyet-i Milliye*", **Türkiye'de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2009, s. 28.)

⁵ Öztoprak, a.g.e., s. 11-12.

koymuşlardır. Böyle bir kitleyi bağımsızlık mücadelesine inandırabilmek oldukça zordur. Kemalist hareket basın organlarına her türlü yardımı yaparak bu konuda bir başarı sağlamayı amaçlamıştır. Basın organlarına yapılan bu yardım o dönemin koşulları açısından da oldukça önemli bir hamledir.⁶

1.1.2. 1923-1943 Yılları Arasında Basın

1920’li yıllarda milli mücadeleye destek veren basının tek amacı Bağımsızlık Savaşı’nın başarıya ulaştırılmasıdır.

Dönemin şartlarına göre cumhuriyetin ilanı ile birlikte, çıkarılan gazete ve dergi sayısında oldukça hızlı bir artış görülmektedir.

[...] 29 Ekim 1923’de Cumhuriyetin ilânından, yılsonuna kadar geçen zaman içinde Türk basın tarihinde görülmemiş bir bayram yaşamış, ilaveler çıkarmış ve üç gün çok renkli baskılar yapmışlardır. 1923 yılının gazete ve dergi sayısı 30 kadardır.⁷ Cumhuriyet devrinde birdenbire gazetecilik gelişmeğe başla[mıştır]. 1923 tarihinden 1950 tarihine kadar Türkiye’de 650 gazete, 1125 mecmua olmak üzere 1775 gazete ve mecmua neşredil[miştir.]. 1950’den sonra yine birçok gazeteler çık[mıştır.].⁸

Koloğlu’na göre, bu dönemde milli müdafaa destekçisi olarak Anadolu’da 82 yayın belirmiştir. Anadolu basınında öne çıkan yayınlar: Kastamonu’da *Açıksöz*, Ankara’da *Sebilürreşat*, Konya’da *Öğüt*, Trabzon’da *İstikbal*, Giresun’da *Işık* gazete ve dergileri olmuştur.⁹

Bu dönemde Ankara hükûmeti mevcut siyasal rejimi korumak, tüm dinamiklerini harekete geçirmek ve devrimi ülke sathına yayabilmek adına gereken tüm önlemleri almıştır. Demokrasinin temel dinamiği sayılan basın da bu yönüyle tarihsel misyonunu üstlenmeliydi. Tıpkı Bağımsızlık Savaşı sırasında Anadolu basınının Temsil Heyeti’ne destek olduğu gibi şimdi devrimler sırasında da basının hükûmete destek olması gerekmektedir. Bu sebeple basın üzerinde devrimlere destek veren bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Koloğlu’na göre bu dönemde basın, birkaç aşamada tek dilli bir yapıdan tek çizgili bir yapıya geçmiştir. Bu aşamalar: saltanatın

⁶ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıl’a Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2006, s. 114-115.

⁷ Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi/1919-1965 Cumhuriyet Dönemi*, C. 2, Yeni Adım Matbaası, Ankara, 1967, s. 120-121.

⁸ Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazeteciliği Tarihi – Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara, 1969, s. 231.

⁹ Koloğlu, a.g.e., s. 114-115.

kaldırılması ve cumhuriyet rejimine karşı oluşan tepkiler, Lozan barış görüşmeleri sırasındaki fikir ayrılıkları, Meclis içinde yer alan Müdafaa-i Hukuk Grubu karşısında oluşan İkinci Grup olayıdır. Bu sırada Halk Fırkası'na dönüşme aşamasında olan Müdafaa-i Hukuk Grubu ise Mustafa Kemal önderliğinde yeni Türkiye'nin problemlerine çözüm aramaktadır. Mustafa Kemal İstanbul'da, Anadolu'da olduğu gibi Kemalist devrimleri destekleyen, uluslararası toplumun siyasal baskılarına karşı tek yapılı bir basın oluşturma gayretindeydi. Bu duruma hükümeti zorlayan sebeplerden biri de 1923 sonlarında iki Hintli Müslüman liderin hilafet kurumunu korumak adına Başbakan İsmet Paşa'ya yolladıkları mektuptur. Mektup henüz İsmet Paşa'nın eline geçmeden İstanbul gazetelerinden: *Tanin*, *İkdam* ve *Tevhid-i Efkar*'da yayınlanınca gazetelerin başyazar ve sorumlu müdürleri - Hüseyin Cahid, Ahmet Cevdet, Velid Ebüzziya- İstiklal Mahkemesi'ne sevk edilmiştir. Koloğlu bu durumu hükümetin karşısında yer alan gazete ve gazetecilere karşı, hükümetin bir tehdit unsuru olarak kullanması, açık bir gözdağı verilmesi olarak nitelendirmiştir. Ancak kanaatime göre bu sanı yanlış bir varsayımdan ibarettir. Çünkü saltanatın henüz kaldırıldığı ve cumhuriyetin ilanının dahi tepkiyle geçirildiği bir dönemde hilafet sorununu gündeme getirmek rejime karşı açıktan bir cephe almaktır.¹⁰

Yine basın organları için gerekli özgürlük ortamının sağlanmaya çalışılması da dikkat çeken bir diğer noktadır. 1924 yılının en önemli olayı hiç kuşkusuz 20 Nisan 1924'te kabul edilen Teşkilâtı Esasiye Kanunu'dur. Bu kanunun 77. maddesi basının hiçbir koşulda denetlenemeyeceğini ve kanun çerçevesinde serbest neşredileceğini belirtmektedir.¹¹ Böylece basın hürriyeti garanti altına alınmıştır.¹² Bu durum basın üzerinde güçlü bir özgüven yaratmıştır. Güçlü bir demokrasi

¹⁰ Koloğlu, a.g.e., s. 114-115.

¹¹ 1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu için ayrıca bkz. (Ergun Özbudun, **1924 Anayasası**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 13-33.; Bülent Tanör, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)**, Afa Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1996, s. 222-240.; Sina Akşin, **Kısa Türkiye Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 193.; Tunaya, a.g.e., s. 303.)

¹² Oral, a.g.e., s. 120-121.; Korkmaz Alemdar (Der), *"Türkiye'de Tek Parti Yıllarının İletişim Politikaları: 1920-1950"*, **Türkiye'de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2009, s. 10-11.

oluşturabilmenin, güçlü bir basın sayesinde olabileceğini bilen Mustafa Kemal, basına gereken değeri her zaman vermiştir.¹³

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ile rejim karşıtları kendileri için güçlü bir muhalefet merkezi bulmuştur. Özellikle uluslararası alanda Musul meselesinin halledilmeye çalışıldığı sırada bir de Şeyh Sait İsyanı'nın¹⁴ patlak vermesi, kritik çok partili rejim denemesi dönemecinde ordunun harekete geçmesine ve Doğu'da örfi idare ilân edilmesine sebep olmuştur. Sonuçta isyan bastırılmış ve İstiklâl Mahkemeleri kurulmuştur. Şeyh Sait İsyanı sırasında ortaya koydukları yayın politikasıyla hükümetin karşısında yer alan: *Son Telgraf*, *Tevhid-i Efkâr*, *Sebilürreşat* ve İzmir'de çıkan *Ahali* gazeteleri sahipleri 1923 sonlarına doğru çıkarıldıkları Diyarbakır İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanmışlar ancak tutuklanmamışlardır. 4 Mart 1925'te Takriri Sükûn Kanunu kabul edilmiş ve bu kanunun 7. maddesinde:

[...] İrticaa ve isyana ve memleketin nizamı içtimaisini ve huzur ve sükûnunu ve emniyet ve asayişini ihlâlê baîs bilûmum teşkilât ve tahrikât teşvikat ve teşebbüsât ve neşriyâtı hükümet Reiscumhurun tasdiki ile re'sen ve idareten men'e mezundur. İşbu ef'al erbabını İstiklâl Mahkemesine tevdi edebilir.[...]

demiştir. Bu yıl içinde Mecliste ve matbuatta Takrir-i Sükûn Kanunu'nun ve isyan bölgesinde konulan örfi idarenin *istibdada* yol açacağı hakkında tartışmalar ortaya çıkmıştır. Gerçekte mesele gericilik ve isyana karşı koymaktır. Bunu örfi idare bölgesinde konulan askeri sansürün, hareketin sona ermesiyle birlikte kaldırılmasından anlayabiliyoruz.¹⁵

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın bu gelişmeler neticesinde kapatılması iktidara yönelik tepkilerin artmasına neden olmuştur. Cumhuriyet yönetiminin rejimi

¹³ Atatürk'ün basına verdiği değeri Şapolyo anılarında şöyle aktarmıştır: [...]30 Ağustos'ta Dumlupınar zaferinin birinci yıldönümü münasebetiyle de Dumlupınar'da bir tören tertip olundu. Oraya bir de anıt dikilecekti. Atatürk, Başvekil İsmet Paşa, bütün kabine ve mebuslar ve her vilayetten davetlileri Dumlupınar'a götürmek üzere hususi bir tren hazırlandı. Türk gazetecilerinden bir grup da davet edildi. Bu törene: Aka Gündüz, Sadri Ethem, Mecdi Sadrettin, Nüzhet Haşim, ben iştirak ettik. Tren Balmahmud istasyonuna gelince bir yaver, gazetecilerin adlarını alıp Atatürk'e takdim etti. Tren durduğu zaman, yaver bizi karşıladı. Bize:

- Buyurunuz, otomobil hazır, dedi.

Trenden indik. Otomobil Cumhurreisine ait. Önünde Reiscumhur forsu bulunuyordu. Atatürk, vagonun penceresinden bize bakıyordu. Biz ise O'nun otomobiline bindirildik. Ne kendisi, ne Başvekil tören yerine gitmeden, gazetecileri kendi otomobiline bindirerek gönderiyordu.

Atatürk, gazetecilere bu derece bir değer vermiş ve saygı göstermişti. [...] (Şapolyo, a.g.e., s. 232.)

¹⁴ Şeyh Sait İsyanı için ayrıca bkz. (Akşin, a.g.e., s. 195.)

¹⁵ Oral, a.g.e., s. 120-121.

korumak adına uyguladığı politikalar ulusal basın içerisindeki muhalif yayınların seslerini yükseltmesine sebep olmuştur. Bünyamin Ayhan'a göre, 1928 yılına gelindiğinde basın bir önceki yıllara aynı gelişim çizgisinde yer almaktadır. Yurtdışı kaynaklı yayınlar kontrolden geçtikten sonra yayınlanmaktadır.¹⁶ Özellikle Fransa'da Ermenilerin çıkardığı Fransızca gazeteler başta olmak üzere; Bulgaristan, Mısır ve Yunanistan'daki muhalif içerikli yayınlar, yasaklanan matbuatın başında gelmektedir. Kanaatimce bu tarz yayınların yasaklanarak ülkeye sokulmaması dönem koşulları göz önüne alındığında zorunlu bir ihtiyaçtır. Türkiye'de kurulan yeni rejim karşıtı olarak kasten yayın yapan bu gazetelerin asıl maksadı toplumda kamuoyu oluşturarak devrime zarar vermektir. Burada devrimin yaptığı ise kendini savunmaktır.

Basın yayın hayatı üzerinde rol oynayan önemli bir faktör de Harf Devrimi'nin¹⁷ gerçekleştirilmesi olmuştur. Yeni Türk abecesinin kabulü ile birlikte 1928 yılı sonunda birçok gazete ve dergi köklü dönüşüm gerçekleştirilemeyince yayın hayatına son vermiş, bazılarının baskı sayılarında da önemli bir düşüş yaşanmıştır. Birçok gazete ise yeni harflere uyum sağlayarak yayın hayatına devam etmiştir. Fakat Halk Dersaneleri'nde yeni harfleri öğrenen halk yavaş yavaş gazete almaya başlamıştır.¹⁸ Harf devrimi ilk aşamada sıkıntı yaratsa da zaman içerisinde çok düşük olan okur-yazar oranının ciddi oranda artmasını sağlamıştır.¹⁹ Ayrıca basın yayın organlarının birçoğu da harf devrimine kısa sürede uyum sağlayarak cumhuriyet rejimine olan bağlılıklarını kanıtlamışlardır.

Fuat Süreyya Oral'a göre Türk Harfleri Kanunu'nun kabulünün ardından, 1930 yılı itibariyle Arap harfleriyle basılan gazete kalmamıştır. Cumhuriyet döneminin ilk matbuat idaresi ise önce Büyük Millet Meclisi Reisliği'ne, daha sonra Hariciye Vekâleti'ne bağlanmış ve 1925-1929 yılları arasında müstakil bir Umum

¹⁶ Bünyamin Ayhan, **Atatürk ve Basın**, Palet Yayınları, Konya, 2009, s. 156-157.

¹⁷ Yazı devrimi için ayrıca bkz. (Akşin, a.g.e., s. 201.)

¹⁸ Şapolyo, a.g.e., s. 235.

¹⁹ Koloğlu, a.g.e., s. 114-115.

Müdürlük olarak varlığını sürdürmüştür. Matbuat Umum Müdürlüğü ise 1 Haziran 1931 senesinde çıkarılan Bütçe Kanunu ile faaliyetlerine son verilmiştir.²⁰

1930'lu yıllar Türkiye'de yeni bir çok partili yaşam denemesine sahne olmuştur. Mustafa Kemal'in yakın çalışma arkadaşı Fethi Bey'le birlikte organize ettiği Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın (SCF) kurulması ile basında görece bir rahatlama dönemi ortaya çıkmıştır. Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından iktidarın denetlenmesi ve demokrasinin fiilen hayata geçirilmesi için çalışmalarına hız veren Mustafa Kemal'in, SCF'nin kurulması ve örgütlenmesi için gereken ortamın yaratılması amacıyla düzenlenen çalışmalara önyak olduğundan bahsetmiştik. Sürecin, dönemin koşullarından ötürü başarısızlığa ulaşmasının ardından, yaşanan sosyal ve siyasi olaylar fırkanın kapatılmasını zorunlu kılmıştır. İşte bu sebeple mevcut siyasi ortamın, *çok partili hayat denemesini* sağlayabileceğine duydukları güven sonucunda yeni bir fırkanın kurulması kararlaştırılmıştır. SCF'nin kurulması ile birlikte yine ülke içindeki muhalif kadrolar fırka çevresinde örgütlenmişler; muhalif basın da fırkanın yanında yer almıştır.

1930 yılında, Zekeriya Sertel, Selim Ragıp Emeç, Ekrem Uşaklıgil ve Halil Lütfi Dördüncü tarafından bir muhalefet gazetesi daha kurulmuştur: *Son Posta*.²¹ Bu dört gazeteci arasında bir görüş ve düşünce birliği yoktur. Fakat gazetenin politik tavrını yönetme işi aralarında alınan kararlar Zekeriya Sertel'e bırakılmıştır. Ardından gazete muhalif basın tarafındaki yerini hızla almıştır. Sertel, o dönemde halkta büyük ölçüde hoşnutsuzluk olduğunu ve tek parti sisteminin halkı yordüğünü ifade eder. Ülkenin kaderinin bir partinin elinde olması, keyfi uygulamaların oluşmasına ve yurttaşın düşündüğünü söylerken çekinmesine sebep olduğunu belirtir. *Son Posta* gazetesinin ilk sayısında çıkan *Boğuluyoruz biraz hava istiyoruz* adlı yazısı ile isyan bayrağını açan kişinin kendisi olduğunun altını çizer. Sertel, bu yazının çok ses getirdiğini, halkın şikâyetlerine savunucu bulduğunu anlatır. Ülkede hâkim olan bu huzursuz havadan Atatürk'ün de haberdar olduğunu, hatta bu olumsuz atmosferden rahatsız olduğunu dile getirmiştir. Gelen tüm şikâyetleri dikkatle incelediğini ve

²⁰ Oral, a.g.e., s. 120-121.

²¹ Ayrıca bkz. (Korkmaz Alemdar (Der), Burak Sönmezer, "*Çok Partili Dönemde Muhalif Bir Gazete: Zekeriya Sertel Yönetiminde Son Posta*", **Türkiye'de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2009, s. 42-51.)

mevcut şartları değiştirmek için çıkar yol düşündüğünü belirttiği Mustafa Kemal'in Serbest Cumhuriyet Fırkasını bu amaçla kurdurduğunu söylemiştir. Parti'nin başkanı Fethi Okyar'ın *Son Posta* gazetesine yakınlık gösterdiğini ve yanına çekmek istediğini; ancak kendilerinin bağımsızlıklarını korumaktan yana olduklarını, özel bir sermaye olduklarını ve devlet yardımına şiddetle karşı çıktıklarını belirten Sertel, gazeteyi hürriyet arayanların ve rahatça konuşmak isteyenlerin sahiplendiğini anlatmaktadır.²² Bu durum bile demokratik bir havanın varlığının kanıtıdır.

1930'da²³ Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi²⁴ ile Türkiye'de kısa süreli de olsa çok partili dönem yaşanmıştır. Muhalefet yanlısı Arif Oruç'un *Yarın* ve Selim Ragıp Emeç-Ekrem Uşaklıgil-Zekeriya Sertel'in *Son Posta* gazeteleriyle, İzmir'de yayına giren *Hizmet* büyük ilgi görmüşlerdir. *Yarın*'ın baskı sayısı elli bine kadar çıkmıştır. Serbest Fırka kendini kapatarak çok partili rejim denemesine son verilince *Yarın* gazetesi kapanmıştır.²⁵

CHF, oldukça hareketli geçen 1929-1930 yılları arasında özellikle SCF'nin kurulması ile güçlenen muhalif basının ağır eleştirileri altında kalmıştır. *Yarın*'ın, *Son Posta*'nın ve İzmir'de SCF'yi destekleyen *Hizmet*, *Halkın Sesi* ve *Yeni Asır* gazetelerinin yayınlarından oldukça rahatsızlık duymuştur. Bunun üzerine CHF yönetimi politik bir tavır geliştirerek muhaliflere karşı ortak bir karar almış ve konuyu Meclis Başkanlığı'na taşımıştır. Fazıl Ahmet Aykaç, Ahmet İhsan ve eski İstiklâl Mahkemesi savcılarında Ahmet Süreyya, Meclis Başkanlığı'na bir soru

²² Hıfzı Topuz, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1973, s. 144-145.

²³ Koloğlu'na göre:

[...] 1930'lu yıllarda fikir ve edebiyat dergiciliğinde kaliteli bir artış görüldü. Yakup Kadri ve Şevket Süreyya'nın yönettiği Kadro, Hüseyin Cahit'in Fikir Hareketleri, Yaşar Nabi Nayır'ın Varlık'ı, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Yeni Adam'ı özel girişimle yayınlanmıştır. Bunların yanı sıra başta olmak üzere halkevleri tarafından yayınlanan yerel araştırma dergileri, hem folklor ve dil araştırmalarını teşvik etmiş, hem de pek çok genç yeteneğin yetişmesini sağlayan birer okul olmuşlardır. Sedat Simavi'nin, başta olmak üzere yayınladığı dergilerin de okumayı sevdirmek açısından büyük hizmeti olmuştur.

1931'de Cumhuriyet döneminin ilk basın yasası yayınlandı. Bunda, saltanat, hilâfet, komünizm ve anarşizm yanlısı yayınlara madde tasrihiyle yasaklama getiriliyordu. Hükümete, yurt ülke yararına ters düşen yayınlara kapatma hakkı tanıyordu. Bu durumda Matbuat Müdürlüğü'nün bir telefon emriyle gazeteler kapatılabiliyordu. [...] (Koloğlu, a.g.e., s. 118-119.)

²⁴ SCF Program metni, Program'ın ve Fırka Yasası'nın Hazırlanışı ve ilkeler için ayrıca bkz. (Çetin Yetkin, **SCF Olayı**, Otopsi Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2004, s. 135-147.

²⁵ Koloğlu, a.g.e., s. 118-119.

önergesi vererek bazı gazetelerin izledikleri yayın tarzı hakkında hükûmetçe ne tedbir alındığını sormuşlardır.²⁶

Meclis Başkanlığı'na verilen bu önerge, muhalif basına yönelik eleştirilerin birbiri ardına gelmesinin yolunu açan ilk gelişme olmuştur. 5 Temmuz 1931'de CHF'nin önde gelen milletvekilleri meclis kürsüsünde çıkarak konuşma yapmışlardır. Önergeyi meclise sunan CHF Aksaray Milletvekili Ahmet Süreyya Bey çıktığı kürsüden, görüşülmekte olan kanun tasarısı için aleyhte fikir beyan edenler ve tasarıya tamamen karşı olanlar hakkında sert eleştirilerde bulunmuştur. Tasarı karşısında yer alanları, memleketin güvenlik ve huzurunu tehlikeye atmakla, rejime karşıtı ve düşmanla işbirliği halinde olmakla suçlamıştır. Ülke içinde yaşanan son olaylar karşısında -muhalif basını kastederek- gidişatın vatani satmaya kadar varacağını belirtmiştir. Endişesinin kaynağının bu olduğunu; ancak samimi, yapıcı ve rejimi destekleyen gerçek bir muhalefeti her zaman desteklediklerini, hatta bunun için gereken zemini kendilerinin hazırladığını anlatarak kürsüden inmiştir.²⁷ Meclis kürsüsündeki bir diğer konuşmacı CHF Denizli Milletvekili Mazhar Müfit Bey'dir. O'da konuşmasında basının sansür edilmesine çalışmadıklarını, isteyenini istediğini yazmakta hür ve özgür olduğunu, ancak haksızlıkla yazılanlar karşısında vatandaşın en azından mahkeme karşısında haklarını arayabilme imkânının olması gerektiğini belirten bir konuşma yapar.²⁸

²⁶ Hazırladıkları soru önergesinde şöyle söylemektedirler: [...] Bazı gazetelerin izledikleri tehlikeli yön vatandaşların ve vatanın üzerinde bir fikir şakiliği yaparak masum ruhları tamamen zehirleyecek mahiyetler almaya başladı. Geleceğe zararlar hazırlayan bu felâketli akım karşısında Hükümet ne düşünüyor? Millî varlığı istilâya başlayan şu zehirli havadan kamu vicdanı pek ızdırıplıdır. Basının, özgürlüğünü kötüye kullanması karşısında şimdiye kadar başvuru tedbirlerin yetmediği bellidir. Hükümetin bu konuda bilgi vermesini ve Meclisin bir karar almasını zorunlu görüyoruz. [...] (Topuz, a.g.e., s. 147-150.)

²⁷http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/karartbmmc010/karartbmmc01000646.pdf, 23.12.2014.

²⁸Mazhar Müfit Bey'in konuşması:

[...] Efendiler; bizim istediğimiz şudur: istediğini yazsın, küfretsin, sövsün, zaten başka işleri yoktur «vur fakat dinle» dediği gibi sövsün yazsın fakat mahkeme huzurunda vatandaş pek seri bir surette hakkını alabilsin. İsteddiğimiz budur. İstirap gören vatandaşın haysiyet ve şerefine gayet seri bir surette adalet huzurunda müdafaa edilmesini istiyoruz. Biz diyoruz ki; eğer mevcut kavanin adaletin seri tecellisine bizi isal etmiyorsa vekillerimiz duçarı ıstırap ve tecavüz olan vatandaşın hakkını adalet huzurunda serian alacak bir kanun getirsinler. Yoksa hürriyeti matbuatı kaldımız, heriflerin boğazını tıkayın demiyoruz. Mamafih Nasrettin Hocanın dediği gibi (külâh beni boğacaksa daha evvel ben onu boğarım). Bunlar eğer bu zehirli neşriyatlarına devam ederlerse, şüphesiz ki cezalarını görürler. Bunlar aynı zamanda kabadaydırlar da. Bir tanesi diyor ki, (kelleyi koltuğumuzun altına aldık, kanlarımızı dökeriz)[...].

Ardından kürsüye dönemin CHF Çanakkale Milletvekili Ziya Gevher Etili - Anadolu Ajansı eski Genel Müdürü- çıkar. Görüşlerini sıralamadan önce kanun aleyhindekiler hakkında ağır eleştiriler sarf eder. Çıkarılması için çaba harcanan kanunun karşısında yer alan gazetecileri birer haşereye benzetir. Genç dimağları ve milli vicdanın kullanarak insanların duygularının sömürüldüğünü, mevzunun basın özgürlüğü meselesi olmadığını ifade eder.²⁹

İstiklal Mahkemesi eski üyelerinden Ali Saip Bey de söz alarak, kürsüden çok sert bir konuşma yapmıştır. Matbuat kanun tasarısının hedefinde yer alan gazetecileri Derviş Vahdeti, Sait Molla, Refi Cevad'a benzeterek; gemi azıya aldıklarını, yalan ve iftira tertip ettiklerini; bu gazetecilerin basın hürriyetinin ardına saklanarak bizzat rejimi yıkma çabasında olduklarını söylemiştir. Rejimi savunanların, rejim için çalışanların haysiyetine, şerefine tecavüzler yaparak, ortalığı karıştırmak niyetinde olduklarını izah etmiştir. Daha sonra isimlerini birer birer sıraladığı gazeteciler arasında Arif Oruç, Zekeriya Sertel, Ahmet Kadri, İzmir'de Zeynel Besim ve İsmail Hakkı bulunmaktadır.

İktidarın basın hürriyetini kısıtlamak istemediğini, bilakis hükümetin bunu koruduğunu vurgulayan Ali Saip Bey; ayrıca vatandaşların da kişilik haklarını koruma altına almaya çalıştıklarını belirtmiştir. Ülkede basın özgürlüğü tahsis edilmeden halk yönetiminin kurulamayacağını da belirterek savını kuvvetlendirmiştir. Ancak basın hürriyetinin kasten yanlış anlaşılmalara yol açabilecek şekilde kullanılmasının da ülkeyi perişan edeceğini söyleyerek sözlerini tamamlamıştır.

Ardı sıra birçok vekil kürsüde söz hakkı alarak konuşma yapmıştır. Ancak gündemi değerlendiren ve toparlayan, hükümetin basın politikasını açıklayan asıl konuşmayı Başbakan İsmet Bey yapmıştır. Bu konuşmasında basın özgürlüğünü, çağın en önemli ve en etkili araçlarından biri olarak tanımlayan Başbakan İsmet Bey, bir ülkenin mutlu olabilmesinin en önemli şartının basın özgürlüğünün tesis

(http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/karartbmmc010/karartbmmc01000646.pdf, 23.12. 2014.; M. Nuri İnuğur, **Türk Basın Tarihi (1919-1989)**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1992, s. 104.)

²⁹İnuğur, a.g.e., s.104.

edilmesinden geçtiğini söylemiştir. Özellikle basın özgürlüğünü tesis etmeyen ülkelerin kolayca batırılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Kanunu, alınması gereken bir önlem, basın özgürlüğünü sağlayıcı bir araç olarak tanımlamıştır.³⁰ Başbakan İsmet Bey'in bu yapıcı konuşmasının Meclis içindeki yansıması da olumlu olmuştur. Ancak muhalif basına ağır eleştiriler yönelten konuşmacılar -Salih Bozok, Celal Bayar, Kılıç Ali- Meclis Başkanlığı'na yeni bir soru önergesi vermişlerdir. Verilen önergede halkı ülkedeki rejimden, yönetim tarzından, kurucularından, Anayasanın sağladığı hak ve özgürlüklerden soğutacak; ahlâksızca yazı yayınlayan gazetelerin hükümet tarafından geçici olarak kapatılacağından bahsetmektedir. Durumun tekrarı halinde ise sorumlular üç yıl süreyle başka gazetelerde dâhi çalışamayacaklardır.³¹

Tarihe 1931 Matbuat Kanunu olarak geçen basın kanunu tasarısının Meclis'e sunulması için ortam böylece hazırlanmış olur.³² Kürsüye çıkarak söz alan milletvekilleri yaptıkları konuşmalar ile hem Türk kamuoyunu aydınlatmış hem de muhaliflere yönelik eleştirilerin sebebini açıklamışlardır. Çıkarılmak istenen kanununun aslında basına sansür uygulamak için değil bizatihi basın özgürlüğünü korumak için hazırlandığını belirtmişlerdir. Kanaatimce dönemi iyi izah eden ve

³⁰http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/karartbmmc010/karartbmmc01000646.pdf. 23.12.2014.

³¹http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/karartbmmc010/karartbmmc01000646.pdf. 23.12.2014.

³²Mecliste yasalaşan Matbuat Kanunu'nun dikkate değer maddeleri İnuğur'a göre şunlardır:

- [...] Gazete ve dergi çıkartmak için ruhsat almak gerekmez. Yalnız hükümete bildiri verilir. (Yedi yıl sonra 27 Haziran 1938'de değişiklik getiren bir kanunla yine ruhsat sistemine dönülecektir).
- Vatan, milli mücadele, cumhuriyet ve devrim düşmanlığı yaptıkları iddiasıyla hüküm giymiş olanlar veya işgal altında düşmana hizmet edici yayın yapmış olanlar gazete çıkartamazlar.
- Gazete ve dergilerin başyazarları, genel yayın müdürleri, yazı işleri müdürlerinin yükseköğrenim görmüş olmaları gerekmektedir. Ancak kanun yayınlandığı sırada bu görevlerde bulunanlar bu hükmün dışındadır.
- Gazete ve dergilerde çalışan bütün görevlilerin (muhabir, yazar, fotoğrafçı, ressam, karikatürist, idare memurları, adlarının hükümete bildirilmesi hükmü getirilmiştir. Bu suretle tüm personel denetime tabi tutulmaktadır.
- Bir gazete veya derginin özel araçları ile temin edip yayınladığı bir haber aradan yirmidört saat geçmeden başka bir yayın organınca kullanılamaz.
- Suç işlemeye kışkırtan yazılar, açık saçık yazı ve resimler basılamaz. Basın yoluyla şantaj ve yalan yayın yapılamaz.
- Piyango ve tombala gibi oyunlar, yani lotaryacılık yasaklanmıştır.
- İntihar olaylarının yayını yasaklanmıştır.
- Padişahlık ve hilafetçiliği veya komünistlik veya anarşistliği kışkırtan yayınlar yasaklandığı gibi, hanedana mensup olup yurt dışına çıkartılmış kişilerin yazılarının basılması da yasaklanmıştır. (İnuğur, a.g.e., s. 105.)

rejim karşıtı basının siyasi politikasını açıklayan en somut delil *Gazete ve Mecmuaların Kapatılması* başlıklı 50. maddedir.³³ 50. maddeye göre ülkenin genel siyasi politikasına -rejim de kastedilerek- açıkça saldırılmadıkça zaten herhangi bir cezalandırılma yoluna gidilmeyeceği açıklanmıştır. Yine bu madde sayesinde asıl meselenin rejim karşıtlarını cezalandırmak olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca bu dönemde Atatürk'ün, dönemin en önemli siyasi lideri olarak basın özgürlüğü konusunda yaşanan tartışmalara son noktayı koyan açıklamaları ülkedeki gergin siyasi havayı dağıtmıştır. Bu açıklamalarından belki de en önemlisi *basın özgürlüğünden doğacak her türlü zararın yine basın özgürlüğü sayesinde aşılabileceğini* söylemesidir. Ayrıca yönetim ve hükümetin yalnızca rejim hakkındaki görüşlere karşı eleştiriyi kabul etmemesi de yönetimin rejime olan inancının en somut delilidir.³⁴ Çünkü ilan edilmiş olan rejim bir cumhuriyettir. Oturtulmak istenen idari yönetim istibdat idaresi değil cumhuriyet idaresidir. Yani mesele zaten ülkede demokrasinin ve basın özgürlüğünün tahsis edilmesidir. Anlaşılacağı üzere cumhuriyet hükümeti, Türkiye'deki ve Avrupa'daki siyasi koşullar uyarınca, basına ve basın özgürlüğüne gereken önemi vermiştir. Mecliste yapılan görüşmelerde kanun lehine söz alan milletvekillerinin de ifade ettikleri ortak kanaat basının özgür olması gerektiğidir. Ayrıca hükümetin bu kadar sert bir dille eleştirilebilmesi, zaten fiili demokrasinin, söz söyleme hakkının olmadığı bir ülkede söz konusu değildir.

1930'lu yıllarda basın özgürlüğü deyince aklımıza liberal sistemlerde görülen basın özgürlüğü anlayışı gelmemelidir. Bu özgürlük anlayışının oluşabilmesi için toplumda, öncelikle tarihi kökleri ile gelişmiş bir demokratik yaşam kültürü olmalıdır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze böyle bir kültür aktarımı söz konusu değildir. İkinci nedeni ise cumhuriyetin kurulduğu sırada ülkemizin son yirmi yılını sürekli savaş içinde geçirmesidir. Olağanüstü durumlar, olağanüstü tedbirleri gerekli kılmıştır. Özetle, Cumhuriyet yönetiminin ilk basın yasasının iki

³³Matbuat Kanunu, [...]JELLİNCİ MADDE—Memleketin umumî siyasetine dokunacak neşriyattan, dolaylı İcra Vekilleri Heyeti kararla gazete veya mecmualar muvakkaten tatil olunabilir. Bu suretle kapatılan gazete veya mecmuanın neşrine devam edenler hakkında 18 inci madde hükmü tatbik olunur. Bu suretle kapatılan bir gazetenin mesulleri tatil müddetince başka bir isim ile gazete çıkaramaz. [...] (Tutanaklar, “Matbuat Kanunu”, VIII 1931, S: 1867, N: 1881, s. 375.; Alpay Kabacalı, **Türk Basınında Demokrasi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s. 153.)

³⁴ Alemdar, a.g.m., s. 10-15.

önemli özelliği vardır: rejimi savunacak, güçlendirecek, sorumlu bir basın yaratmak ve gazetecilik mesleğini geliştirecek önlemler almaktır.³⁵

1.1.3. Atatürk'ten Sonra Türk Basın Hayatı

Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de ölümü bu döneme şekil veren en önemli etkidir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Atatürk'ten sonra toplanan ilk kurultayında, partinin değişmez genel başkanlığına İsmet İnönü seçilmiştir. İsmet İnönü'nün ilk yaptığı işler arasında, Atatürk sağken yurtdışına gönderilen ve *yüz ellilikler* olarak anılan kimseleri yurda davet etmesi de bulunmaktadır. Bu yeni konjonktüre yön veren lider İsmet İnönü olmuştur. Hayattayken Atatürk'e karşı cepheden tavır alan kişilere İnönü bizzat görevler vermiştir. Atatürk'ün sağken görevlendirdiği kimselerden bazıları ise görevlerini kaybetmiştir. Elbette bu değişikliklerin ülke genelinde, özellikle basında yaratacağı tepkiden çekinilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde yükselen, dönemin totaliter rejim liderlerini açıklamak için kullanılan şef kelimesinden de yola çıkarak İnönü, milli şef/ulusal şef olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde yaşanan iç sorunlar ve yükselen totaliter rejimlerin yaygınlaşmasıyla devlet işlerinin tek elden hızla yürütülebileceği fikri üzerindeki görüşler böyle bir ortam yaratmıştır. Sonraki yıllar uluslararası toplumun bunalımlar yaşadığı ve büyük bir savaşla karşı karşıya kaldığı bir dönem olmuştur. Kısa bir süre sonra ortaya çıkan İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi oldukça büyük olmuş ve tüm dünyayı etkilemiştir.³⁶

Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı öncesinde basınla ilgili önemli kararların alındığını söyleyebiliriz. 1931 Matbuat Kanunu'nda yapılan 1938 değişikliği ile basına karşı elini kuvvetlendiren hükümet, rejimi korumak adına basını yanına almıştır. Bu dönem aynı zamanda uluslararası arenada siyasi çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. 1939 Eylül'ünde İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile tüm dünyada olağanüstü bir dönem yaşanmaya başlanmıştır. Ülkeler içeride olağanüstü önlemler almış ve uygulamaya koymuşlardır. Türkiye fiilen savaşa

³⁵ Alemdar, a.g.m., s. 10-15.

³⁶ Anıl Çeçen, *Atatürk ve Cumhuriyet*, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, Kasım 1998, s. 296-312.

girmese de bu duruma karşı lokal olarak savaş tedbirleri almıştır. İstanbul'da sıkıyönetim ilan edilmiştir.³⁷

Savaş neticesinde totaliter rejimler yıkılmış yeni bir dünya düzeni kurulmuştur. Türkiye bu dönemde yalnızca savaş sonrası oluşturulacak bu düzende yerini almak adına savaşa katılmıştır. Çünkü Birleşmiş Milletler Konferansı'na katılabilmenin ön koşulu olan Almanya'ya karşı savaş ilan etmiş ve tüm diplomatik ilişkilerini kesmiştir. Savaş sürecince Türkiye'de ekonomik olarak zor günler yaşanmıştır. Bu sebeple devlet ekonomide planlı bir devletçi politika uygulamaya yönelmiştir. Zorunlu tüketim mamullerini karşılamak adına girişimde bulunmuştur. Savaşın son günlerine denk gelen bu süreçten Türkiye en az zararla sıyrılmış ve zor günleri geride bırakmıştır.³⁸

Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde bazı gazeteler savaşı Almanların kazanacağına inanmışlar ve yayın politikalarını Almanların lehine sürdürmüşlerdir. Almanlarla işbirliği ve dostluk politikasını savunmuşlardır. *Tasvir-i Efkâr* ve *Cumhuriyet*'in bazı yazarları da bu eğilimdedir. *Akşam*, *Vatan* ve *Tanin* de Müttefiklerin tarafını tutar ama Sovyetlerin ilerlemesini kuşku ile karşılar. *Tan* ise bütünü ile Müttefiklerden yana tavır almıştır.³⁹ Gazeteler arasındaki bu tutumun giderek şiddetini artırması üzerine, yazarlar ve gazeteler arasında birçok basın davası açılmıştır. Bunlardan en ünlülerinden biri de tarihe Afrodit Davası⁴⁰ olarak geçen davadır.

Dönemin basın hayatından söz ederken gözden kaçırılmaması gereken bir diğer önemli mesele de ülke sathında yaşanan kâğıt kıtlığı meselesidir. Ülke bu altı

³⁷Ayrıca bkz. (Alaattin Uca, “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'nin Altı Vilayetinde İlan Edilen Örfî İdare ve Buna Karşı Mecliste Gösterilen Demokratik Tepki”, **Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 40, Erzurum, 2009.)

³⁸Çeçen, Atatürk..., s. 296-312.

³⁹Topuz, II. Mahmut..., s. 162-163.

⁴⁰[...] II. Dünya Savaşı öncesi basında yer alan bazı tartışmalar, genellikle gazetelerin desteklediği devletlerin niteliğiyle ilişkilidir. Cumhuriyet'te Yunus Nadi ile Tan'da Ahmet Emin Yalman arasındaki 1937 yılının Ekim ayında çıkan bir polemik sırasında Yalman, Yunus Nadi'yi “Nazi propaganda ağının uzantılarından” biri olarak suçlaması üzerine, Yunus Nadi de, (faşizme saldırganların arkasında komünizm özleminin bulunduğu iddia etmiş, daha sonra yazılar giderek kişiselleşen saldırılarla devam ederek Yalman'ın “Yahudilikle ilgisi”, “Nadi'lerin ticari ilişkileri” konusunda iddialar ortaya dökülmüştür. Gazete sütunlarında başlayan polemik [kalem kavgası] ancak 26 Ekim 1937 tarihinde Atatürk'ün kavgaya ağırlığını koymasıyla sona ermiştir.[...] (Şerafettin Pektaş, **Millî Şef Döneminde Cumhuriyet Gazetesi**, İstanbul: Fırat Yayınları, 2003, s. 46-47.)

yıl boyunca sürekli devam eden savaş neticesinde yeni gazete ve mecmua çıkaramamıştır. Sebebi yaşanan kâğıt kıtlığıdır. İzmit'te bulunan kâğıt fabrikası ülkenin kâğıt ihtiyacını karşılamakta oldukça zorlanmıştır.⁴¹

İkinci Dünya Savaşı'nı demokratik rejime sahip olan devletler ve totaliter rejime sahip olan devletler arasında geçen bir mücadele olarak nitelendirirsek, savaşın galibinin demokrasi ile yönetilenler olduğunu söyleyebiliriz. Bu süreç hemen akabinde uluslararası bloklaşma sürecinin başlamasına da neden olmuş ve yükselen değer Amerika ile Sovyet Rusya arasında bir *soğuk savaş* döneminin de başlangıcı olmuştur.⁴²

1945 yılında İnönü'nün Türkiye'nin siyaseten temelden değişeceğine yönelik açıklaması ile ülkede yeni bir döneme girilmiştir. 1945-1950 arasındaki beş yıl içinde CHP'nin genel başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı sıfatı ile bugün hala yürürlükte olan çoğulcu ve çok partili sürecin mimarı olarak Türkiye'nin siyasi geleceğine yön vermiştir. Bu durum siyasi tarih çalışmaları ile tanınan akademisyen Kemal H. Karpat tarafından şöyle değerlendirilmiştir: *Bu, İnönü ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin en kalıcı başarısı ve Türk halkına verdikleri en yararlı hizmet oldu.*⁴³

1.2. Cumhuriyet Dönemi'nde Dergicilik

Osmanlı Devleti gazete ve kitap basımında Avrupa ülkelerinin gerisinde kaldığı gibi, dergicilik alanındaki çalışmalarda da Avrupa'nın gerisinde kalmıştır. Bu sebeptendir ki Cumhuriyet Dönemi ile Osmanlı Dönemi arasındaki basım-yayım faaliyetlerini değerlendirirken; Cumhuriyet Dönemi'ni daha dinamik, ilerici ve çalışkan buluruz.

⁴¹Şapolyo, a.g.e., s. 239.

⁴²Çeçen, Atatürk..., s. 312-314.

⁴³Kemal Karpat, **Türk Siyasi Tarihi**, Timaş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Ocak 2013, s. 55-67.

1.2.1. Son Dönem Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki Dergiler

Osmanlı'da *tarih* kelimesinin içinde kullanıldığı ilk süreli yayın *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*'dır. Mecmua Osmanlı Devleti'nin tarihi kökenlerini ortaya çıkarmak amacıyla yayınlanmıştır. Darülfünun'da çıkarılan *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nın tarih bölümü de tarihçiliğimiz açısından önemli bir yer tutar. Fuad Köprülü'nün akademik sorumluluğu altında çıkarılmış olan *Milli Tetebbular* dergisi ise kendisini *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*'na karşı konumlandırarak yayın hayatını sürdürmüştür. Yine bu dönemde tarih alanında ön plana çıkan diğer tarih çalışmaları: *Anadolu'daki Türk Medeniyeti*, *Arzname* ve *Osmanlı Kanunnameleri* olmuştur. 1915-1918 yılları arasında çıkarılmış olan *Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, tarih adını net bir biçimde taşıyan ilk dergi olmuştur. Yine *Donanma ve Harp*, *Resimli Kitap* ve *Yeni Mecmua* ve *Hayat (1926-1930)* son dönem Osmanlı tarihçiliğinin ön plana çıkan dergileridir.⁴⁴

1.2.2. 1930'lu Yıllarda Dergicilik

1930'lu yıllar Türkiye'de basın hayatı için hamle ve atılım yılıdır. Özellikle Kemalizm'i temsil etmek amacıyla ortaya çıkan bir grup aydının kurduğu *Kadro Dergisi* bu açıdan oldukça dikkat çekmektedir. Derginin yazarları olan Şevket Süreyya, Yakup Kadri, Dr. Vedat Nedim, Burhan Asaf, İsmail Hüsrev dönemin basın hayatının ünlü isimleridir. Amaçlarını:

[...]inkılâp neslimizin muhtaç olduğu inkılâp şevkini her zaman uyanık tutmak ve inkılâbımızın bir bakışta idrakimizi durdurur gibi görünen coşkun ve mürekkep cereyanına daima hâkim kalabilmek için, onun prensiplerini hududu muayyen kriteriyumlar şeklinde bilmeye, benimsemeye ve benimsetmeye mecburuz. Kadro bunun için çıkıyor [...]⁴⁵

diyerek tanımlayan *Kadro* 1932-1934 yılları arasında yayıncılık faaliyetinde bulunmuştur.

⁴⁴ Tülay Yılmaz, *Hayat Tarih Mecmuası: Milli Mücadele Dönemi Yazıları 1965-1975*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2008, s. 12-13.

⁴⁵ *Kadro*, C. 1, S. 1, II. Kanun 1932, Ankara, s. 3.

Kadro dergisi kendisini Atatürk devrimlerini bir ideolojik çerçeveye oturtma işine adanmıştır. 1920’li yıllardan bu yana gerçekleştirilen devrimleri bir bakış açısı çatısında vermeye çalışmıştır.⁴⁶

Dönemin en önemli atılım hamlesi Halkevlerinin kurulmasının ardından gerçekleşmiştir. Türkiye’nin her bölgesine nüfuz eden ve yarattığı aydın zümre ile basın yayın faaliyetlerine de girişen Halkevleri, bu açıdan Türkiye için önemli bir etki yaratmıştır. Başta Ankara merkezli olmak üzere çıkarılan *Ülkü* ve tezimizin de ana konusu olan İstanbul merkezli *Yeni Türk* dönemin popüler dergileri olarak göze çarpar.

Ülkemizde tarih alanında dikkat çeken en önemli akademik dergilerden biri de *Bellekten*’dir. *Bellekten* ismi bu dergiye bizzat Atatürk’ün direktifleriyle verildiği bilinmektedir. *Bellekten* 1937 yılında yayın hayatına başlayan dergi Türkiye’de tarihçiliğin gelişim çizgisini de görebilmek açısından oldukça değerlidir. Üç ayda bir yayınlanan *Bellekten* dergisi, 1973’te yayın hayatına ara vermiştir. 1984’te ise *Dışişleri Belleteni* olarak karşımıza tekrar çıkmıştır. Bugün yayın hayatını yalnızca *Bellekten* ismiyle sürdürmektedir.⁴⁷

1.2.3. Türk Basın Hayatında Halkevi Dergileri

1.2.3.1. Halkevlerinin Ortaya Çıkış Süreci

Cumhuriyet Türkiye’sinin yurtdışına gönderdiği öğrencilerin birer birer geri dönmeleri, özellikle gittikleri coğrafyada etkin olan eğitim ve kültür kurumlarını

⁴⁶ Kadro Dergisi hakkında ayrıca bkz. [...] Derginin kurucuları Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Şevket Süreyya (Aydemir), Dr. Vedat Nedim (Tör), Burhan Asaf (Belge), İsmail Hüsrev (Tökin) ve M.Şevki (Yazman) dır. Bunlar İsmet Paşa’nın (İktisadi Devletçilik) teşebbüsünün ideologları sıfatıyla (Kadro) yu yayınlamışlardır. Bu dergide savunulacak görüşler, Şevket Süreyya’nın 5 Ocak 1931 günlü Türk Ocağı’nda verdiği bir konferansta açıklanmıştır. Derginin imtiyaz sahibi (Dergâh)ın yazarlarından Yakup Kadri, Neşriyat Müdürü Vedat Nedim’dir. Yakup Kadri’nin belirttiğine göre, (Kadro) Atatürk İnkılaplarının fikri izahını yapacak, daha doğrusu halk partisinin (avangarda) organı vazifesini görecektir bir dergi olarak düşünülmüş ve bu dergiyi çıkarmak için Yakup Kadri, Atatürk ve İnönü’nün izinlerini almıştır. 1932 yılı Ocak ayından 1934 yılı Ekimine kadar 34 sayı yayınlanan bu dergi yayın süresince Atatürk İnkılaplarının sınırlarını çizmeğe, ilkelerini belirlemeye çalışmıştır. (Kadrocular) bu dergide devletçiliğin ilkelerini belirleyen, halkçı niteliği vurgulayan, halka yönelik, yazılara yer vermişlerdir. [...] (İnuğur, a.g.e., s. 110-111)

⁴⁷ Mahmut H. Şakiroğlu, “*Tarih Dergileri ve Bellekten*”, *Bellekten*, C. 47. S. 188, 1983, s. 1209.

keşfetmeleri, kendi ülkelerine döndüklerinde devletin ve toplumun ihtiyacı olan kültür kurumlarının kurulmasında doğal öncülük etmelerinde etken olacaktır. Bunlara verilebilecek en önemli örnek şüphesiz ki Vildan Aşir Savaşır'dır. Savaşır, Ankara'da katıldığı bir radyo programında Çekoslovakya'daki *Sokol* adı verilen kuruluşlardan bahseden konferansı sırasında, Türkiye'de de *halkevi* ya da *halkın evi* anlamına gelen bir isimle buna benzer bir örgütlenmenin gerekliliğinden bahsetmiştir. Verdiği konferansın ardından Atatürk, Savaşır'ın bu önerisini çok ciddi bulmuş ve kendisini bu çalışmalara öncülük etmesi için teşvik etmiştir.⁴⁸ Benzer bir örnek de Mine Akkuş tarafından şöyle aktarılmaktadır:

[...] Cumhuriyetin ilk yıllarındaki hükümetler eğitim ve araştırma amacıyla pek çok aydın ve genci yurt dışına göndermişler, daha soma bunların bilgi, gözlem ve deneyimlerinden yararlanmışlardır. Bu gençlerden biri olan Vildan Aşir Savaşır bazı Avrupa ülkelerindeki kitle eğitimi ile ilgili inceleme ve araştırmalar yapmış, özellikle Çekoslovakya'daki *Sokollar* örneğinden etkilenmiştir. Yurda dönüşünde Ankara'daki Türk Ocağı'nda *Sokollar* ile ilgili bir konferans veren Savaşır, Atatürk'ün de dikkatini çekmiş ve kendisinden halkevlerinin kurulma çalışmalarına katılması için hazırlık yapması istenmiştir. [...]⁴⁹

Aynı durum Selçuk Duman tarafından da şöyle ifade edilmektedir:

[...]Atatürk de bu hazırlıkları yurt gezileri sırasında ilk kez basınla paylaşmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nin 2 Aralık 1931 tarihli haberine göre; Atatürk Edirne seyahatinde edindiği izlenimler doğrultusunda ülkenin çeşitli yerlerinde halkı bir araya toplamak ve gençliği yükseltmek için yeni bir örgüt kurmaya karar vermiştir. Devlet tarafından Avrupa'ya gönderilen gençlerden Vildan Aşir Savaşır da bu konuda katkı yapanlardandır. Savaşır; Avrupa'da halk eğitimi veren birçok kuruluşu incelemiş, Çekler ve Slovakları bir araya getirip bir ulus devlet yaratma düşüncesinde etkin olan filozof Zof Jean Huss'un idealleri doğrultusunda şekillenen "Skol"ları esas almıştır. Bu düşüncesini 1931 yılında Türk Ocağı binasında verdiği konferansta açıklamıştır. Atatürk'te Savaşır'ı arayarak onu tebrik etmiş, Halkevleri çalışmaları için hazır olmasını istemiştir. [...]⁵⁰

Bağımsız bir devlet olarak kalabilmeyi başarmak, bağımsız bir devlet kurmak işinden şüphesiz daha zordur. Çünkü istiklal davasına düşen milletler bir araya gelmekte, düşmana karşı işbirliği yapmaktadır. Ancak o büyük savaş sona erdiğinde herkes kendi saflarına dönmektedir. Kurulan devleti günün koşullarına göre tertip

⁴⁸Nurcan Toksoy, **Halkevleri-Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak-**, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, s. 28-31.

⁴⁹Mine Akkuş, **Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi (1932-1951)**, Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, Bursa, 2011, s. 37-40.

⁵⁰Selçuk Duman, **Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011, s. 16-21.

edemez ve yaşayacak güce kavuşturamazsanız, kurulan yeni devlet tarih sayfalarındaki yerini almakta gecikmez. Türk milletinin tarihinde en son Osmanlı üzerinde tezahür eden gelişmelerden iyi bir ders çıkaran cumhuriyetin genç kadroları, bu meseleye öncelik vermişler ve bir devleti ayakta tutacak en önemli mesele olan kültür devrimini gerçekleştirmeye yönelmişlerdir. İşte burada millete önderlik edecek ve yapılacak kültür devrimine cumhuru teşvik edecek biri gereklidir: Atatürk. Osmanlı'nın son dönemlerine şahitlik etmiş biri olan Atatürk sahip olduğu ileri görüşlülüğü ile bu sonucu önceden sezinlemiş ve çarelerini de bularak süreci kendi yönlendirmiştir.

[...]Milleti ve devleti müstakil ve ebedî olarak yaşatabilecek müspet ve etkili ne kadar unsur ve imkân varsa hepsini birer birer ülkede kurmak ve yaşatmak gereğini duymuştur. Tespit edilen bu unsur ve imkânlar sistemli bir şekilde ve programlı bir tarzda uygulanmasına başlanmış, millî hâkimiyet ve iradeye dayanan Cumhuriyet'in sistem olarak halk tabakasına benimsetilmesi planlanmıştır. Menfi ve muzır elemanların ülkenin ve milletin bünyesinden çıkarılması ülkenin ve milletin millî seciyesini koruyarak müspet ilmin ve modern tekniğin bütün gereklerini uygulamak ve Türk milletini tarihte layık olduğu yüksek hayat ve medeniyet seviyesine çıkarmak, ekonomi alanında bilhassa nüfusta kemiyetle beraber keyfiyeti de artırmak planlarıyla birlikte halkevlerinin açılışı planlanmıştır.

Devletin çöküş sürecinde kendini unutmuş bir milleti yeniden ayağa kaldırmak yepyeni bir çağdaş düzen için seferber etmek kolay değildi. Devletin başındaki yönetici kadro ne yaptığını çok iyi biliyordu. Osmanlı Devleti, batılı devletlerin sömürgeci saldırıları karşısında sürekli olarak savaşmak zorunda kalınca Türk milleti, ülkenin elden çıkan toprakları ve savaşlar dışında bir şey düşünemez olmuştu. Bu dönemde Türk milletinin bağrından çıkan Mustafa Kemal, milleti uykusundan uyandırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Diğer sömürge ülkeleri gibi batılı efendi tanımayan Atatürk, bunlara karşı başlattığı mücadelede tam anlamıyla başarılı olunabilmesi için milletin her yönden aydınlatılması gereğini de düşünüyordu. Böylece Türk milletini kısa zamanda çağdaş düzeye getirecek olan sosyal ve ekonomik atılımlar, birbirinin ardı sıra uygulama alanına aktarılmış, kitle eğitimine önem verilmiştir.

Cumhuriyet Halk Fırkasının temel programı olarak kabul edilen Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve inkılâpçılık ilkeleri, Türk milletini muasır medeniyetler seviyesine ulaştırmayı planlamaktaydı. Bütün bu vasıflarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesi, millî seciyenin ve Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, millî kültürün, İlmî hareket ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesini amaçlayan Türkiye Cumhuriyeti, özellikle medeniyet yolunda Türklüğün kaybettiği uzun yıllan yeni hamlelerle geri kazanacak nesiller yetiştirmeyi, medeniyet sahasında Türk milletinin eski şerefli mevkiini tekrar kazanmasını sağlayacaktı. Açılması planlanan halkevleri ise bu uğurda çalışacak mefkûreci vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olacaktı.[...] ⁵¹

Halkevlerinin örgütlenmesini sağlamakla görevlendirilen dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip, Halkevlerinin kurulması, örgütlenmesi ve faaliyet göstermesi amacıyla Türk aydınlarına toplantı çağrısında bulunarak bu çalışmalarda

⁵¹ Toksoy, a.g.e., s. 28-31.

görev almalarını sağlamıştır. Toplantıya çağrılanlar arasında *Şevket Süreyya Aydemir, Recep Peker, Hasan Cemil Çambel, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev, Vidan Aşir Savaşır* bulun[maktadır]. Kısa bir süre sonra komite organize ederek çalışmalarına hız veren ekibin içinde görev alanlardan bazıları: *Reşit Tarhan, Hasan Cemil Çambel, Ziya Cevher Etili, Münir Hayri Egeli, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev Tökin, İshak Refet, Hamit Zübeyir Koşay, Behçet Kemal Çağlar, Sadi Irmak ve Vildan Aşir Savaşır* gibi isimlerdir. Oluşturulacak kurumun yapısı, işleyişi, örgütlenmesi, amacı vb. konular üzerinde geniş boyutlarda tartışılmış, sonunda *Ziya Cevher Etili*'nin başkanlığında *Şevket Süreyya Aydemir, Sadi Irmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Hüseyin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağlar, Namık Katoğlu* ve *Vildan Aşir Savaşır*'dan oluşan bir komisyon Halkevlerinin ana tüzüğünü hazırlamakla görevlendirilmişlerdir.

Toplantı sonunda halkevlerinin kurulması kesinlik kazanmıştır. 1932 yılı başında Halkevlerinin kuruluşuyla ilgili hazırlıklar tamamlanmış ve *Ferit Celal Güven, Ziya Cevher Etili* ve parti yöneticisi *Cevdet İncedayı*'nın gayretleriyle parti çalışmalarında Halkevinin kuruluş işlemleri tamamlanmıştır. Bu durum 10-18 Mayıs 1931 tarihli CHF'nin III. Kongresi'nde karar altına alınmıştır.⁵² Bu durum dönemin CHP Genel Sekreteri Recep Peker tarafından da bütün örgüte ayrıca duyurulmuştur.⁵³

19 Şubat 1932 tarihinde, Halkevlerinin ilk etapta açılacağı on dört ilde hazırlıklar da giderek hızlanmıştır. Bu iller: *Ankara, İstanbul, Eskişehir, Afyonkarahisar, Çanakkale, Aydın, Adana, Van, Diyarbakır, Konya, Samsun, Bursa,*

⁵² Toksoy, a.g.e., s. 28-31.

⁵³ [...]Halkevlerinin kurulmasından önce ulusal gazetelerde de Halkevi talimatnamesi yayınlanmıştır. Ayrıca "*Halkın Sesi Hakkın Sesidir, Halkın Evi de Türk Halkının Evi Olacaktır*" gibi halka tanıtıcı ve özendirici yazılar yayınlanmıştır.

Diğer yandan Ocak 1932'de Ankara Halkevi daha açılmadan kayıtlarına başlamış, İstanbul Halkevi de 12 Şubat'ta başlattığı kayıtları 14 Şubat'ta iki bin üye sayısına ulaştırmıştır.

CHF Genel Sekreteri Recep Peker Ocak 1932 tarihinde CHF İl idare Heyeti Reislerine gönderdiği yazıyla Halkevlerinin nasıl ve kaç tane açılacağını bildirmiştir. Bu yazıda, Ankara başta olmak üzere 14 Halkevi açılacağı, bunların yönetim kurulu ve şube komitelerinin açılıştan sonra belirleneceği bildirilerek, Halkevleri için ilk toplantıya aydınlar ve öğretmenler çağırılmıştır. Ayrıca CHF Genel Sekreterliği tarafından Valiliklere Halkevi talimatnamesi gönderilmiştir.

17 Şubat 1932 tarihinde CHF bünyesinde yapılan bir toplantıyla Halkevlerinin açılış programı hazırlanmıştır. Yine 18 Şubat 1932 tarihinde CHF'de yapılan toplantı ile açılış hazırlıklarının tamamlandığı ilan edilmiştir. (Duman, a.g.e., s. 16-21.)

*İzmir ve Denizli'dir.*⁵⁴ Ayrıca açılışların nasıl gerçekleştiği ile ilgili örnek olması bakımından, *Halkevi açılış programları çerçevesinde Ankara Halkevi'nin açılış programı, aşağıda sunulmuştur:*

- İstiklal Marşı,
- Cumhuriyet Yemini,
- CHP Umumi Kâtibi Kütahya Mebusu Recep Peker'in Konuşması,
- Behçet Kemal Çağlar'ın Konuşması,
- Aydın Mebusu Reşit Galip Bey'in Halkevlerinde yapılacak çalışmalarla ilgili bilgi sunması,
- Çoban piyesinin temsili, [...] ⁵⁵

Halkevlerinin kuruluş ilkelerine göz attığımızda, dikkat çeken en önemli özelliğinin her şeyin en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş olmasıdır. Örneğin Halkevlerinin nerede, nasıl, hangi amaçla kurulacağı; kurulması halinde yönetimlerinin nasıl belirleneceği; hangi alanlarda kimlerin görev alabileceği; kimlerin Halkevlerine üye olabileceği; öncelikle üye olması için teşvik edilmesi gereken zümreler; faaliyetler boyunca giderlerin nasıl karşılanacağı; resmi işlemlerini kimlerin nasıl yürüteceği vb. bütün ayrıntılar tek tek yazılmıştır.⁵⁶

⁵⁴ Akkuş, a.g.e., s. 37-40.

⁵⁵ Duman, a.g.e., s. 16-21.

⁵⁶ [...]Halkevleri doğrudan CHF Genel Sekreterliğine bağlı tüzel kişiliği olmayan kuruluş olarak herkese açık üyelik olanağıyla tüm halkın kucaklanmasını hedeflemektedir. Buna karşın yönetsel görevler CHF üyeleriyle sınırlı olup, memurların da yönetici ekipte bulunmalarına olanak tanıyan bir denge gözetilmektedir. Yönetsel misyonun parti üyeliği gerektirmesi, tek parti döneminin genel karakteristiği olan merkezi denetlemenin kolaylaştırılmasına yönelik bir önlem olmalıdır. Başkanı, ilgili idari bölgenin parti teşkilatı yönetim kurulu tarafından belirlenen halkevinin faaliyet şubelerinin yönetim kurulları için parti üyeliği zorunludur ve seçimler iki yılda bir yenilenmektedir.

Açılma kararı, çalışmaları ve denetimi Halkevleri Talimatnamesi yönergelerine göre il, ilçe ve kazalardaki parti teşkilatlarının yönetim kurullarının yetki ve sorumluluğunda olan halkevleri, daha sonra parti tüzüğünde yapılan bir değişiklik ile 1935 yılı itibarıyla CHF Genel Yönetim Kurulunun gözetimine bırakılmıştır. Bu bağlamda taşra parti örgütlerinin halkevleri konusundaki sorumlulukları devam etmiş, ancak karar verme yetkisinin devriyle merkezden gelen direktifleri uygulayan organlara dönüştüğü gözlenmiştir. Ankara Halkevinin bu noktada istisna oluşturduğu da bir gerçektir. 1932 Halkevleri Talimatnamesinde Ankara Halkevi başkanının parti genel yönetim kurulu tarafından seçileceği ve bütçesinin yine aynı kurul tarafından onanacağı belirtilmiş, Ankara Halkevi'nin doğrudan doğruya parti genel sekreterine karşı sorumlu olduğu görülmüştür. Şimşek'e göre Ankara Halkevi'nin istisnai konumu olmasının iki nedeni olabilir; birincisi CHF'nin Ankara Halkevinin ülkedeki tüm halkevlerine örnek olmasını istemesi, ikincisiyse başkentte bulunan yabancı elçiliklere örnek bir ulusal kuruluş sunma iddiası. Bu örnek ya da prototip yaratma anlayışı halkevlerinin yayın organlarına ilişkin politikasında da gözlenmektedir. Ayrıcalıklı yayım standardına sahip Ankara Halkevi'nin dergisi Ülkü'nün diğer halkevi dergileri hakkında yorumlarda bulunması bu olguyu güçlendirmektedir.

Bir yerleşim alanında halkevi açılabilmesi için, kendi içinde faaliyet gösterecek şubelerin çalışmasına olanak verecek bir ortamın bulunması; bina, para ve diğer maddi kıstasların sağlanması ön koşul olarak belirlenmiştir. Ancak tüm şubelerin çalışması için yeterli olanakların bulunmaması

Halkevlerinden beklentinin ne yönde olacağını bir söylevinde dile getiren İsmet İnönü bir söylevinde şu şekilde dile getirmiştir:

[...]Halkevlerinde millî ve içtimaî hayatın temelleri terbiye suretinde, tedris suretinde, konuşma suretinde mütemadiyen kurulmalıdır, bunu iltizam ediyoruz.

Cumhuriyet Halk Fırkasının, Halkevleri vasıtasile memleket içinde takip ettiği kültür politikası; bu vasıta ile ilim ve fenni, güzel san'atleri yaymak, bu memleketin siyaseti, iktisadiyatı hakkında en yeni, en doğru malûmatı ortaya dökmektir.

Arkadaşlar;

İlim ve fen noktai nazarından Halkevleri muhitlerinin okumuş, bilen, öğrenmesini ve Öğretmesini sevenlerin çalışması için; idealini müessir kılması için hazır bir vasıtaadır.

Arkadaşlar;

Halkevlerinde güzel san'atler için memleketin en derin alâkasını uyandırmağı ve güzel san'atlere olan muhabbeti milletin içinde her tabakaya, her vesile ile yayıp öğretmeğı maksatlarımızın başında sayıyoruz.

Cemiyetimiz, ilim ve fenne istinat eden, güzel san'atlere meçlûp olan, milliyetçi, ilerleyici, bir cemiyettir, böyle olmalıdır.[...]57

1.2.3.2. Halkevlerinin Dergicilik Çalışmaları

Cumhuriyet Dönemi basın hayatını hareketlendiren, birçok yayının basın hayatımıza girmesini sağlayan gelişme 19 Şubat 1932 yılında Halkevlerinin açılması olmuştur.⁵⁸ Atatürk devrimlerini halka benimsetmek, yaymak ve geliştirmek amacıyla her ilde açılması planlanan Halkevleri, kendi şubelerinin faaliyetlerini anlatan ve açıklayan birer dergi çıkarma kararı almışlardır. Bu dergiler süre içerisinde Kemalist devrimin sözcüleri konumuna gelmişlerdir. Özellikle Ankara Halkevi tarafından çıkarılmakta olan, Ankara Halkevi *Ülkü Mecmuası* bu hareketin öncülüğünü dolaylı olarak üstlenmiştir. Bu dönemde yalnızca Halkevi dergilerinden bahsetmek konuya oldukça sığ yaklaşmamıza sebep olacaktır. Bu konuda Tolga Tellan-Nazife Güngör şöyle söylemektedir:

[...] 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin ardından gelen buhran yıllarında, Türkiye'nin ekonomik ve politik sorunlarına çözüm bulunması amacıyla pek çok görüş ortaya atılmış ve bu görüşler farklı yayın organlarında ifade edilmiştir. Yayın hayatına giren Türk Kooperatifçisi (1930), Kooperatifçilik (1931), Kadro (1932), Ülkü (1933), Kooperatif (1933), Karınca (1934) gibi dergiler ise Cumhuriyetle tümüyle bütünleşmiş ve yeni sistemin daha sağlam bir zemine oturtulması için kendilerince sağlıklı öneriler sunmuşlardır. Türkiye'nin her şeyden önce bir tarım ülkesi olduğu noktasından hareket eden kooperatifçilik

durumunda, en az üç şubenin faaliyetini sağlamak koşuluyla halkevinin açılabilceğı belirtilmiş, açılışı takiben diğer şubelerin de açılması istenmiştir. (Akkuş, a.g.e., s. 40-41.)

⁵⁷ İsmet İnönü, "İsmet Paşa Hazretlerinin Nutku", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 6, Mart 1933, s. 3.

⁵⁸ Oral, a.g.e., s. 120-121.

hakkındaki dergiler, kalkınma projesinin tarım üzerinden şekillendirilmesini önermişlerdir. Bu dergilerde söz konusu projenin gereği gibi gerçekleşebilmesi için toplumsal dayanışmanın, işbirliği ve paylaşım olgularının kaçınılmaz olduğu sıklıkla vurgulanmakta ve devlet desteğinin gerekliliği ön plana çıkarılmaktadır. 1933 yılından itibaren Nusret Kemal Köymen'in imtiyaz sahipliğinde çıkarılan ve CHP yayın organı olarak işleyen Ülkü ise parti yönetiminin denetiminde gelişim göstermiş; kısa süre içerisinde popülist bir söyleme bürünerek, partizanca tavır takınmıştır. Bu durum ise dönemin aydınları açısından Ülkü'nün resmi ideoloji organı olarak tanımlanmasıyla sonuçlanmıştır. [...]⁵⁹

Ankara Halkevi tarafından çıkarılan *Ülkü Mecmuası* ilk sayısında çıkış amacını belirten bir yazı ortaya koymuştur. Bu yazıda Türk Ocakları'ndan sonra kurulan Halkevlerini, ülke geneline yaymak ve hepsini bir iletişim ağı ile örgütlemek gerektiğini belirtmiştir. *Kadro* ile başlayan bu sürecin takipçisi *Ülkü Mecmuası*'dır. *Ülkü*'nün yayın hayatına başlaması dönemin dergicilik çalışmaları açısından bir dönüm noktası olmuştur. *Ülkü*, uzun yıllar Halkevleri Genel Merkezi'nin yayın organı olarak faaliyet yürütmüştür.⁶⁰ *Ülkü*'nün çıkış amacını ortaya koyan yazıyı Recep Peker şöyle kaleme almıştır:

[...] İleri gidişin hızı, yolcuların ne için ve nereye gittiklerini bilmelerine bağlıdır. Bir ileri gidişte, kazanılacak mesafe ne kadar uzun, yenilecek zorluklar ne kadar çetin olursa bu bilgi şartı o kadar büyük ehemmiyet, alır. Yalnız bilenler, ayrı ayrı bilenler de, büyük güçlükleri başaramazlar. Aynı şeyleri aynı suretle bilmek, müşterek mefhumları anlamada birleşmiş olmak lâzımdır. İnsanları bilgi birliği, düşünüş birliği toplar. Bir bilen ve bir düşünenler bir birini severler, birbirine inanırlar. Birbirlerine dayanırlar. En büyük kuvvet; bilen, seven inanan ve birbirine dayanan topluluktan doğar.

“ÜLKÜ,, karanlık devirleri arkada bırakarak şerefli ve aydınlık bir istikbale giden yeni neslin heyecanını beslemek, cemiyetin kanındaki inkılâp unsurlarını ısıtmak, ileri adımları sıklaştırmak için... “ÜLKÜ,, bu büyük yola katliamlar arasında kafa birliği, gönül birliği ve hareket birliği yapmak için... “ÜLKÜ,, millî dile, millî tarihe, millî sanatlere ve kültüre hizmet için... “ÜLKÜ,, bütün bu gayelere hizmet yolunda çalışan Halkevlerinin ruhundaki harareti yazı vasıtalarıyla yaymak için... çıkıyor.[...]⁶¹

Kadro dergisinin dönemin basın hayatını etkileyen oldukça önemli bir çalışma olduğundan bahsetmiştik. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nı izleyen dönemde, Türkiye de bu ekonomik bunalımın etkisinde kalmış, SCF hareketi gibi siyasi gelişme ve değişmelere sahne olmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın

⁵⁹ Korkmaz Alemdar (Der), Tolga Tellan-Nazife Güngör, “*Fikir Akımları Eşiğinde Dergiciliğin Serüveni*”, **Türkiye’de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2009, s. 68.

⁶⁰ Ayhan, a.g.e., s. 187.

⁶¹ Recep Peker, “*Ülkü Niçin Çıkıyor*”, **Ülkü Halkevleri Mecmuası**, C. 1, S. 1, Ankara, Şubat 1933, s. 1.

kuruluşu işte böyle bir döneme rastlar. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşundan bir süre sonra Ocak 1932'de *Kadro* dergisi yayın hayatına başlamıştır.⁶²

Basın tarihimiz için oldukça önemli bir başka yayın organı da İstanbul Eminönü Halkevi dergisi olan *Yeni Türk Mecmuası*'dır.⁶³

⁶² [...] 1932 Ocak ayında ilk sayısı yayınlanan *Kadro*, Türk siyasal yaşamında önemli bir konuma sahiptir. Ekonomik devletçilik görüşünü savunan dergi, 1932-1934 arası: aylık olarak çıkarılmış ve 36 sayı yayımlanmıştır. Derginin kurucuları devamlı yazan altı kişidir. Derginin sermayesini bu altı yazarın abonelik bedelleri oluşturmuş ve Atatürk'ün emriyle Çankaya Köşkü 10 dergilik abone olmuş ve Başbakan İsmet İnönü'de kendi adını abone olarak kaydettirmiştir. Sınıf gerçeğini yadsıyan ve Türk devrimlerini mazlum milletlerin başkaldırısı olarak tanımlayan Kadroculara göre, Kemalist inkılabın ideolojisi kapitalizm ve sosyalizmden farklı bir sistemin kurulmasına ve millet egemenliği esasına dayanmalıdır.[...] (Tellan-Güngör, a.g.m., s. 68.)

⁶³ İstanbul'da Eminönü Halkevi tarafından 1932 yılından itibaren aylık olarak yayınlanmaya başladı. İlk sayısı Teşrinievvel (Ekim) 1932 tarihinde yayınlanan *Yeni Türk*, son sayısının yayınlandığı Mart-Nisan 1943'e kadar 125 sayı yayımlandı. Toplam 11 cilt olan derginin son sayısında 123-124-125. sayılar birlikte basıldı.

Dergi 11 yıllık dönem içerisinde birçok konuyu ele aldı. Ancak diğer dergilerin aksine folklorik yazılara daha az yer verdiği gibi sayfalarında daha çok bilimsel yazıları yayınladı, Dergide bölgecilik veya şehircilikten uzak daha genel, ülkenin tamamını kapsayacak konular ele alındı. Hemen her sayıda yer alan ve değişik kişiler tarafından kaleme alınan farklı konuların işlendiği başyazılar, Osmanlı Tarihi ile ilgili araştırmalar ve genel tarih araştırmaları, hikâyeler, edebiyat ve edebi kişiler, milli türkü ve oyunlar, Türk büyükleri, inkılâplar, arkeoloji, haberler dergide yer verilen konular oldu. Dergi Ankara yönetimi ve Ülkü ile iyi ilişkiler kurdu. (Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri 1932-1950**, Bilge Yapım, Ankara, 1995, s. 40-42.)

2. Bölüm: YENİ TÜRK MECMUASI

2.1. Yeni Türk Mecmuası'nın Çıkış Sebepleri

Dergiyi en iyi anlatacak olan şüphesiz yine derginin kendisidir. Mecmua bunun farkında olmuş olacak ki daha ilk sayısında ve ilk sayfasında “*Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?*” başlıklı yazısı ile bu sorumuza cevap niteliğinde bir yazı yayınlamıştır. Yazıda devrimi yapan bu neslin en asli görevi olarak bu devrimleri en kuvvetli biçimde benimsemek ve topluma yaymak şeklinde belirtilmiştir. Milleti bulunduğu konumdan daha yükseklere taşımak, medeniyet seviyesini yükseltmek ideali çerçevesinde el ele verilmiştir. Tüm dünyaya savaşlar ile gereken cevabın verildiğini, en büyük dehanın (Atatürk kast ediliyor) bu topraklarda yetişebileceğini dünyaya gösterildiği belirtilen yazıda Cumhuriyetin ilanının gerek insanlık gerekse Doğu toplumları için ders niteliğinde olduğunun altı çizilmiştir. Tüm bu yollardan geçerek bağımsızlığını elde eden ulusun yapılan devrimler ile medeni uluslar ile aynı seviyeye gelmesi, yapılan devrimlerin benimsenmesi ve yayılması amacıyla yayın hayatına başladıkları belirtilmiştir.⁶⁴

2.2. Yeni Türk Mecmuası'nın İstatistiksel Değerlendirilmesi

1932 yılında İstanbul Eminönü Halkevi tarafından çıkarılmıştır. Çıktığı andan itibaren aylık olarak neşredilmiştir. İlk sayısını Teşrinievvel 1932’de yayımlayan *Yeni Türk*, son sayısı olan 123-124 ve 125. sayıları da birlikte olarak Mart-Nisan 1943’te toplam 125 sayı olarak yayınlamıştır. Toplamda 11 cilt olarak basılmıştır.

⁶⁴ Metne ulaşmak için bkz. **EK-14**, Mecmua, “*Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?*”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. I, Teşrinievvel 1932, s. 1-4.

Dergi iki sütuna dizilmiş, fotoğraflarla desteklenmiş, 8 punto ile yazılmıştır. Dergi, 1. ve 3. sayıları 80, 2. sayısı 86, 4. sayısı 96, 5. sayısı 98 sayfa; diğer sayılar ise ortalama 48 sayfa olarak yayınlanmıştır. Genel olarak İstanbul Devlet Matbaası'nda basılan dergi zaman zaman Burhaneddin ve Rıza Koşkun matbaalarında da basılmıştır. Dergi iç kapak, arka kapak içi ve arka kapak olmak üzere reklam almıştır. Bu reklamlar genel olarak piyango, banka, kitap ve dergi reklamlarıdır. Derginin satış fiyatı: 20 kuruştur.

Derginin Neşriyat Müdürlüğü'nü A. Hamit üstlenmişken daha sonra dergide açıkça yazdığı haliyle Neşriyatı İdare Eden Yazı İşleri Direktörü Agâh Sırrı Levend olmuştur. Hemen hemen her alanda yazılar çıkararak Yeni Türk'ün yazar kadrosu oldukça zengindir. Dergide yazısı bulunan yazarlar arasında: Agâh Sırrı Levend, Şükrü Kaya, Enver Ziya Karal, Ahmet Şükrü, Ahmet Cevat, Mehmet Emin, Hilmi Ziya Ülken, Mustafa Şekip, Kazım Nami, M. Saffet, İsmail Müştak, Peyami Safa, Suut Kemalettin, Ali Rıza, Ziyaddin Fahri, M. Şekip Tunç, İsmail Hakkı, H. Turhan Dağlıoğlu, Nafiz Danışman, M. Şakir Ülkütaşır, Aziz Ongan, İbrahim Necmi Dilmen, Naki Tezel, Raşit Gökdemir, M. H. Namık Orkun, Naci Yüngül, Mehmet Halit Bayrı, Dr. A. Süheyl Ünver, Osman Bahadırılıoğlu, Zahit Sıtkı Güvemli, Dr. Yavuz Abadan, Feyyaz Fergar, Tahsin Banguoğlu, Atatürk özel sayısı olarak çıkarılan 72. sayıda İsmet İnönü, Hasan Ali Yücel, Necmeddin Sadak, Mitat Cemal ve Valâ Nurettin gibi önemli isimler vardır. Dergi yayın hayatına başlamasından bir süre sonra daimi yazar kadrosunu açıklamıştır. Bu isimler arasında: İskender F. Sertelli, Selâhaddin Demirkan, Feridun Dirimtekin, Meliha Avni, Tarık Zafer Tunaya, H. Turhan Dağlıoğlu, Dr. Adnan Öğüd, Alaeddin Ören daimi yazar kadrosu içinde yer almıştır.

Dergi çıkarıldığı 11 yıllık dönem içerisinde birçok konuyu ele almıştır. Fakat diğer dergilerin aksine kültürel yazılara daha az yer verdiği gibi sayfalarında da daha çok bilimsel/akademik yazılar yayınlamıştır. Dergide yerel konulardan daha çok ülkenin tamamını ilgilendiren: siyaset, eğitim, sanat, dil ve tarih konularının işlenmesine öncelik verilmiştir. Derginin hemen her sayısında farklı kişiler tarafından kaleme alınmış çok sayıda konu vardır. Bunlar arasında Osmanlı tarihi, genel tarih, hikâyeler, edebiyat, milli türkü, edebi kişiler, Türk büyükleri, haberler,

devrimler ve devrimlerin uygulanması sırasında yaşanan sevindirici olaylar, halkın devrimlere olan ilgisini ve hayranlığını uyandıracak nitelikte yazılar, ele alınan bu konulara örnek gösterilebilir. Mecmua, Ankara yönetiminin belirlediği temel siyasi ve sosyal içerikli rotadan çıkmadan yayın yaparak CHF yöneticileri ve Ankara Halkevleri *Ülkü Mecmuası* ile de iyi ilişkiler kurmuştur.⁶⁵

2.3. Yeni Türk Mecmuası'nda Dergi-Okur İlişkisi ve Kaynak Kullanımı

Yeni Türk Mecmuası İstanbul Eminönü Halkevi yayın organıdır. Bu sebeple yazarların belirlenmesi, konu başlıklarının seçilmesi ve tasniflenmesi gibi konularda doğrudan doğruya Halkevi şubesine bağlı olarak hareket etmiştir. Özellikle Halkevleri merkezi örgütlenmesi olan bir kurum olduğundan dolayı, Ankara'da çıkarılmakta olan *Ülkü Halkevi Mecmuası*'na paralel bir yayın politikası izlemiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın konu seçimi ve okuyucu kitlesini değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken noktalardan birisi de kendi okuyucu kitlesini yaratma çabasıdır. Dergi, Kemalist devrimin yaratmak istediği vatandaş kimliğini inşa sürecinde ortaya çıkarak önemli bir rol üstlenmiştir. Bu rol devrimin ve cumhuriyetin fikren ve vicdanen hürleşmiş bireylerini yaratma girişimidir. Dergi konularını ve yazarlarını buna yönelik olarak seçmekte, sayılarını da buna göre hazırlamaktadır.

Derginin içerisinde zaman zaman yazar kadrosu dışında yazarların da yer aldığını görebiliyoruz. Örneğin Kayseri Lisesi Öğretmeni Abdülbaki Bey'in *Yunus Emre Divanı Münasebetiyle* başlıklı yazısını yayınlamışlardır. Yine Erenköy Lisesi Edebiyat Dersi Okutmanı Hadiye Kurat'ın, *Kitab'ın Kısaca Tarihi ve Belli Başlı Kütüphaneler* başlıklı yazısını; İstanbul Erkek Lisesi öğrencisi Refik Salim Salahor'un *Cengel Kitabı Hakkında* başlıklı yazısını; İstanbul Erkek Lisesi öğrencisi Sulhi'nin *Edebiyat Tarihi Hakkında* başlıklı yazısını; İstanbul Erkek Lisesi öğrencisi Suad Kubilay'ın *Türk Edebiyat Tarihi Hakkında* başlıklı yazısını yayınlamışlardır. İstiklâl Lisesi öğrencisi Turgut Suat Akalın'ın *Tevfik Fikret'te Hak ve Vazife-Hak ve Kuvvet Telakkisi* ve *İstasyon Köpekleri* başlıklı yazılarını; İstiklâl Lisesi öğrencisi

⁶⁵ Güz, a.g.e., s. 40-42.

Behçet Derman'ın *Konuşma* başlıklı yazısını; İstanbul Erkek Lisesi'nden Sami N. Özerdim'in *Harf İnkılabından Beri Geçen On Yıl Zarfında Neşrolunan Şiir Kitapları* başlıklı yazısını yayınlamaları derginin çizdiği bu yayın politikası doğrultusundaki yayınlardır. Ancak bu yayınlar daimi hale gelmemiş aksine her geçen gün kemikleşen bir yazar kadrosu oluşturma çabasına girişmişlerdir. Yine de şunu söylemeliyiz: dergi kendi okurunu yaratırken, bu sayede okurun da kendi dergisini yaratmasına; derginin bir okul olmasına çabalamıştır.

Yeni Türk Mecmuası'nın çıkarmış olduğu tüm sayıları birer birer incelediğimizde; dosya konularının, başyazıların, konuların ve yazarların belirlenmesinde büyük titizlik gösterildiği hemen anlaşılmaktadır. Özellikle şekilsel olarak incelediğimizde, yazarların akademik bir biçime sahip olduğunu söyleyemeyiz.

Zaman zaman yazılarda yapılan atıfların dipnotlarla desteklendiği görülmüştür. Ancak dipnotlar kaynak açıklaması olarak değil, bilgilendirme amaçlı verilmiştir. Bu açıdan bakıldığında derginin tarih metodolojisinden de tam anlamıyla yararlandığını söylemek mümkün değildir. Ciddi bir birikim sonucu hazırlanmış olmasına rağmen dergide yer alan yazılarda kaynakça bölümü de yoktur ancak bazı yazılarda atıflar dipnotlarla desteklenmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu atıflar yalnızca kullanılan ifadeyi açıklamak ya da kişileri tanıtmak amacıyla kullanılmıştır.

Derginin genel konu dağılımı incelendiğinde şöyle bir gerçek ortaya çıkmaktadır: yazarlar, aynı zamanda, kaleme aldıkları tarihi dönem içerisinde yaşamaktadırlar. Bu durum her birini birer canlı tanık yapmaktadır. Bu sebeple yazarların çok fazla kaynak kullanma ihtiyacı içinde olmadıkları kanaati bizde uyanmıştır.

2.4. Yeni Türk Mecmuası'nda Eğitim ve Kültür Konulu Makalelerin İncelenmesi

Bu bölümde eğitim ve kültür konu başlığı altında *Yeni Türk Mecmuası*'nın tarih yaklaşımı, Türk dili çalışmaları, eğitim ve gençlik hakkındaki görüşleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.4.1. Yeni Türk Mecmuası'nda Tarih Yaklaşımı

Atatürk Kurtuluş Savaşı'nın ardından ülke genelinde köklü çağdaşlaşma hareketine girişmiştir. O'na göre, Türk ulusu çağdaşları arasında hak ettiği yeri almalıdır. Bu sebeple öncelikle ülkenin dışarıya yansıyan imajında değişiklik yapılması gerekmektedir. XX. yüzyılın başında Batı, Doğu dünyasının tamamına, tabii olarak Türklere ikinci sınıf insan muamelesi yapmaktadır. Batı bu tavrı her fırsatta dile getirmiştir. Bu durumla yakından ilgilenen Mustafa Kemal, Türklere isnat edilen ithamlara karşı koymak, Türk Milleti'nin gerçek kimliğini dünyaya tanıtmak, ülkede var olan kronolojik tarih anlayışından kurtulmak istemiştir. Sosyal tarih anlayışına geçmek için yoğun tarih çalışmaları başlatmıştır. Bu çalışmaların sonucu olarak *Türk Tarih Tezi* ortaya atılmıştır. Türk tarihinin İslam veya Osmanlı tarihiyle sınırlı olmadığını, en az İslamiyet sonrasındaki gibi başarılarla dolu bir İslam öncesi Türk tarihinin varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bu açıdan bakıldığında halifelik makamından hiçbir resmi ya da gayri resmi gelecek beklentisi içinde olunmadığı görülecektir. Hatta Atatürk bunu Nutuk'ta açıkça dile getirerek halifenin ve halifelik makamının gerçekte ne din ne de siyaset bakımından hiçbir anlam ve öneminin olmadığını belirtmiştir. Halifelik makamının olsa olsa tarihsel bir anı olarak kalacağını söylemiştir. Halifeliği savunmanın cumhuriyete ve bağımsızlığımıza karşı açık bir saldırı olacağını beyan etmiştir.⁶⁶

Osmanlı'da millet yapısı dini cemaatlere göre sınıflandırılmışken, modern Türkiye Cumhuriyeti ortak vatandaşlık bağı ile anayasaya bağlı herkesi tek millet olarak tanımlamıştır. Osmanlı'da birey *kul* olarak varlığını sürdürürken, cumhuriyette birey *vatandaş* olarak ele alınmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile kurulan bu yeni devlet millidir. Devlet kültürü Türk benliği ve geleneklerine dayandırılmıştır.

⁶⁶ Gazi Mustafa Kemal, *Söylev*, C. II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1974, s. 616-619.

Ancak burada asıl mesele tarihi çok eski olan Türk toplumunun bu yeni siyasi teşkilatlanma içinde nasıl modern ve milli bir kimlik verileceği meselesidir. *Yeni Türk Mecmuası* bu yeni teşkilatlanmanın bu konudaki problemlerine yeni bir bakış açısı sunmuş, cumhuriyetin milli kültür ve kimlik inşası sürecinde fiilen çalışmıştır. *Yeni Türk Mecmuası*'nın tarih konu başlığı altında yayınlanan yazıların temelinde cumhuriyetin arzuladığı vatandaş tanımına uygun bir milli kimlik düşüncesi yatmaktadır. Atatürk, çağdaşlarına göre kısıtlı bir ilerleme gösteren Türk toplumunun özellikle yönetsel zafiyetler sonucu bu duruma geldiğini düşünmektedir. Bu durumun sebebini Osmanlı'nın kendini yenileyememesinde görmektedir. Mecmuada yayınlanan yazılarda genellikle Osmanlı devlet ve toplum düzeni eleştirilirken cumhuriyet fikri ve cumhuriyetin vatandaşlık anlayışı benimsenerek vurgulanmıştır.

Yeni Türk Mecmuası, diğer alanlarda olduğu gibi tarih yazımı alanında da Atatürk'ün fikir ve görüşlerinden fazlaca etkilenmiştir. Gerçekleştirilen devrimi halka anlatacak, onu halka benimsetecek ve yeni aydınların yetişmesini sağlamak amacıyla olan *Yeni Türk Mecmuası* tarih çalışmalarını bu yönde yürütmüştür.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Salih Münir Çorlulu'nun kaleme aldığı *Türkiye'de İslahat Davası: Eski Zamanlara Ait Siyasi Kıyaslar* başlıklı yazısında; Türk toplumunun Osmanlı döneminden Cumhuriyet'e kadar ki süreçte yaşadığı değişim ve dönüşümleri ele almıştır. Osmanlı'daki ıslahat hareketlerini değişime yönelik bir çaba olarak nitelendirmiştir. Ancak bu çabanın başarıya ulaşamamasındaki ana nedenin köklü anlayış değişikliklerinin olmamasından kaynaklandığını düşünmüştür. Düşünüş yönüyle eksikliklerinin farkında olan Osmanlı yönetiminin bir takım değişim çabalarına rağmen başarısız olmasını ise çağdaş döneme ait bir hükümetin gereklerini kullanacak büyük ve küçük memurlar yetişmemiş olmasına bağlamaktadır. Bizde bu durumun, Abdülmecit döneminden itibaren yasa ve yasaya bağlı olmaya geçişle başladığını belirtmiştir.⁶⁷

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Muzaffer Şerif'in kaleme aldığı *Türkiye'de Tarih İnkılâbı: Yürüyen İnkılâbın Büyük İşleri: Cumhuriyetin Onuncu*

⁶⁷Salih Münir Çorlulu, "*Türkiye'de İslahat Davası: Eski Zamanlara Ait Siyasi Kıyaslar*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, s. 33, 1935, s. 2091-2104.

Yıldönümü Nüshası başlıklı yazısında, Türkiye’de on yıllık tarihi dönemeçte tarih alanında neler yapıldığını özetlemeye çalışmıştır. Yazının başlığından da anlaşılacağı üzere Türkiye’de tarih alanında nelerin yapıldığı, ülkemizde ve Avrupa’da tarih alanında neler yaşandığı konusunda bilgi vermiştir. Atatürk’ün girişimleri sayesinde 1930 yılında *Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti* kurulmuştur.⁶⁸

Derginin tarih alanındaki önemli yazarlarından biri olan Enver Ziya Karal, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti’nin Atatürk’ün gösterdiği yolda gitmeye nail olan kıymetli ekibin bundan sonraki kurultaylarda onun isteklerini yerine getirebilecek azimde olacağını belirtmiştir.⁶⁹ Yazar, Türkiye’de ve Avrupa’da tarih eğitimine de ayrıca değinmiştir. Avrupa’da millet olma bilinci ve şuurunun vatandaşlara daha ilkokuldan itibaren verildiğini belirtmiştir. Bizim de ulusal egemenlik prensiple idare edilen çağdaş uluslardaki umumi terbiye hedefi ile uyumlu bir biçimde olmamızı salık vermiştir.⁷⁰

Karal’a göre Türk Tarih Kurumu henüz ilk kurultayında *Türk Tarih Tezi*’ni benimsemiş; ikinci kurultayında *Prehistoire, Arkeologie ve Antropologie gibi genç ilimlerin verdikleri taze ve maddi vesikalarla* bu tezin güvenilirlik kazandırılmasında başarı sağlanmıştır. Bu kurultaylara katılan yabancı bilim insanları da *Türk Tarih Tezi*’ni kabul ettiklerini ve bunu yaymak için ellerinden geleni yapacaklarını beyan etmişlerdir.⁷¹

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Tekin Alp, *Türk Kültür Birliği* başlıklı yazısında milli bilincin oluşmasını ve ortaya çıkmasını sağlayan en temel etkenin milli tarih bilincinin geliştirilmesi olduğunu söylemiştir. Bu bilinci geliştirmenin, devletin en temel görevi olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan Türkiye’de tarih eğitiminin ve yazımının Büyük Gazi’nin işaret ettiği Türk ulusunun kendi tarihini içerir bir şekilde yazılması gerektiğini açıklamıştır.

⁶⁸Muzaffer Şerif Başoğlu, “Türkiye’de Tarih İnkılâbı: Yürüyen İnkılâbın Büyük İşleri: Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Nüshası”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11, 1933, s. 1078-1081.

⁶⁹Enver Ziya Karal, “Türk Tarih Kurultayı”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. V, S. 58, 1937, s. 1143-1144.

⁷⁰Başoğlu, a.g.m., s. 1078-1081.

⁷¹Karal, a.g.m., s. 1143-1144.

Ayrıca Alp, Türk kimliğini; dili, tarihi, coğrafyası ve kültürel değerleri bakımından diğer milletlerinkinden ayrı tutmuştur. Yazılarında ne Doğu ne de Batı kültür şeceresi içerisinde yer vermemiştir. Alp, fikir ve görüşleri bakımından yazılarında kültürü tanımlarken Ziya Gökalp'ten esinlenmiştir. Hatta bu kültür oluşumuna Türkiye Yahudilerini de katarak Atatürk'ten ve Türkiye Cumhuriyeti'nden önce *Yahudilerin dilsiz, kültürsüz ve edebiyatsız* olduğunu söylemiştir. Cumhuriyetin getirdiği vatandaşlık bilinci sayesinde bir kültüre kavuştuklarını anlatmıştır.⁷²

Yeni Türk Mecmuası'nın Lozan Antlaşması'nın 16. yıldönümü dolayısıyla kaleme aldığı yazıda Lozan'la ilgili içerik tasnifi yapıldıktan sonra, Lozan'ın anlam ve önemi üzerinde durmuştur. Lozan öncesi Türk toplumun yapısını değerlendirilmiştir. Lozan için Atatürk'ün fikir ve görüşlerine yer vererek saygılarını ifade ettikten sonra, ayrıca bu antlaşmanın imzalanmasında büyük payı olan İsmet İnönü'ye de teşekkürlerini sunmuştur. Bu teşekkür 1939 yılı da göz önüne alındığında ayrıca bir önem teşkil etmektedir. Çünkü 1938 yılında Atatürk'ün vefat etmesinin ardından partinin başına İsmet İnönü geçmiştir.⁷³

Dergi ayrıca tarihi anlam ve önemi yüksek günlerle ilgili ayrı ayrı başmakaleler kaleme alarak Türk milletinin milli bilinç ve şuurunun gevşememesine yönelik çalışmalarını sürdürmüştür. Örneğin, *Yeni Türk Mecmuası* yazarları arasından Ali Rıza Erem derginin 25. ve 45. sayılarında; Dr. Yavuz Abadan ve Hikmet Turhan Dağlıoğlu, İskender F. Sertelli, Arif Ahıskal, 105. sayısında, 30 Ağustos başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Ağâh Sırrı Levend 57. sayısında *Zafer Bayramı* başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Nusret Safa Coşkun derginin 65. sayısında *30 Ağustos Giden ve 30 Ağustos'tan Gelen Yol* başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Yine Mecmua 32. sayısında *23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı* başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Derginin milli gün ve bayramlara ayrıca önem verdiğini söyleyebiliriz. Böylece dergi, milleti; milli kültür birliği ve milli tarih şemsiyesi altında birleştirmeyi amaçlamıştır.

⁷²Tekin Alp, "*Türk Kültür Birliği*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 16-17, 1933-1934, s. 1238-1245.

⁷³Yeni Türk Mecmuası, "*Lozan Sulhünün Yıldönümü Münasebetiyle Söylenmiştir*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası C. VII, S. 80, 1939, s. 303-311.

2.4.2. Yeni Türk Mecmuası'nda Eğitim ve Gençlik

Atatürk milli mücadele boyunca ve cumhuriyeti kurup devrimleri yaparken gençliği hep yanında görmüştür. Cumhuriyet gençliğini benzerlerinden ayrı tutmuş, gerçekleştirilen devrimlerin mirasçısı ve geleceğin mimarı kabul etmiştir. Bu sebeptendir ki Nutuk'un son sayfasında cumhuriyeti doğrudan gençlere emanet etmiştir. Atatürk'ün gençliğe verdiği bu önem onu çağdaşı olan dünya liderlerinden ayıran en önemli yanı olmuştur. Atatürk'e göre genç ve gençlik ifadeleri yalnızca biyolojik anlam içermemektedir. O'na göre bu kavramlar biyolojik bir ifade olmaktan çıkarak fikri bir mana ifade etmektedir. Yani O'na göre yaşı ne olursa olsun Aydınlanma düşüncesini zihninde taşıyan herkes gençtir.⁷⁴

[...]Atatürk evlatlarına bahsettiği bu fikir hürriyetinin en belîğ ifadesini, 30 Ağustos 1924'de Dumlupınar nutkunda verdi: Gençler! Cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız Ey yüksek yeni nesil, istikbal sizindir. Cumhuriyeti biz tesis ettik; onu siz ile ve idame edeceksiniz.[...]⁷⁵

Yeni Türk Mecmuası'nın önemli kalemlerinden biri olan Tarık Zafer Tunaya'ya göre Cumhuriyet gençliği diğer devletlerdeki gençler ile kendisini karşılaştırdığı zaman gurur duymaktadır. Medeni olarak addedilen bu devletlerin gençleri sınırlarını korumakta zayıflık gösterirken Türk gençliği kültür meşalesinin ateşini gürleştirmek ile meşguldür. Gençliğin görevi, kaderine terk edilmiş bir memleketin, devrim hareketleri ile maddi ve manevi mimarları olmak ve devrimleri en ön safta temsil etmektir. Gençlik bu görevini Halk Partisi ve Halkevleri ile gerçekleştirecektir. Tunaya, Halk Partisi'nin kurulma amacını da bu devrimleri topluma yaymak, demokrasi kültürünü geliştirmek olduğunu ifade eder. Devrimin laboratuvarı olarak gördüğü Halkevlerinin büyük işler başarılacak yerler olduğunun altını çizen Tunaya, Halkevlerindeki Türk gencinin, halkın arzusuyla, sevgisiyle,

⁷⁴Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, 3. Basım, Turhan Yayınevi, İstanbul, 1984, s. 76.

⁷⁵Yusuf Ziya Binatlı, "Ülkücülük", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C.7, S. 75-76, Mart-Nisan 1939, s. 110.

maneviyatıyla, halkın ruhu ile baş başa kalacağını ve onunla kucaklaşacağını belirtir.⁷⁶

Yeni Türk Mecmuası'nın diğer bir yazarı Mansur Tekin, *İlim ve Demokrasi* başlıklı yazısında eski hayat tarzının sadece maddeten yıkıldığına vurgu yapar. Mutlakiyet idaresinin kalıntılarından kurtulmamız, var gücümüz ile çalışmamız ve kendimizi geliştirmemiz gerekmektedir. O'na göre Türk milleti asırlarca elleri zincirli bir halde tutsak edilmiş, ağzına sürgü çekilip susturulmuş, özgürlükten ve gelişmeden geri bırakılmıştır. Tekin'e göre güçlü olmak istiyorsak fikirleri olan, karşılaştırma yeteneği olan bir toplum olmamız gerekmektedir.⁷⁷ Yukarıdaki tanıma uyan, hakikatleri söyleyecek, çağın gereklerine ayak uyduracak; kendinin olduğu kadar toplumun da aydınlanması için çaba gösterecek bir gençlik arzu edilmiştir. Bu sebeptendir ki Halkevleri gibi topluma öncülük etmesi beklenen bir kurum oluşturulmuştur. Toplumun çağın gerektirdiği gibi oluşturulması sırasında devlete yardımcı olmak, yurttaşların bireysel gelişimlerini hızlandırarak onlara yön vermek ve sosyalleşmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Cemil Sena *Muasır Terbiyenin Gayesi* başlıklı yazısında Halkevlerinin toplumsal ve siyasi yaşamımızda taşıdığı öneme vurgu yaparak, yapılacak eğitim çalışmalarının anlam ve önemini şöyle açıklamıştır:

[...]Türklüğün manevî hayatını, kültür istiklâlini, medeniyet üstünlüğünü kökleştirmek ve kurmak üzere kurulmuş fikir ve iman kaleleridir. Bu ocakların samimî havası içinde her yurttaş, siyasi sahada muhakkak faal bir rolü olmasına lüzum kalmadan vazife ve mesuliyet yüklenebilir. Bedenî ve fikrî kabiliyetlerini inkişaf ettirebilir. Enerjisini büyük Türk istikbalinin gerçekleşmesine harcayabilir.

Parti gibi halkevlerinin faaliyet tarzına ve programına da halkçılık zihniyeti hâkimdir. Bu zihniyet hayatın zarurî kıldığı tenevvüye; fertler arasında iş ve fonksiyon bölümünü, istidat ve karakter ayrılığını; hizmet liyakat ve gayretin değerini hülâsa tabî bir inkişafın zaruri şartlarını inkâr etmeden sınıf, aile cins, zümre imtiyazlarından tamamen temizlenmiş halkçı bir hayat çerçevesi içerisinde münevver ve esnaf, köylü, memur, muallim, kadın, erkek, genç, yaşlı, herkese aynı faaliyet ve inkişaf imkânını açık bulundurur. Nitekim halkevlerinin muhtelif faaliyet şubelerinde her yurttaşın kendi faydalanması veya başkalarının faydalandırması hiçbir kayda, şarta tâbi değildir[...]⁷⁸

⁷⁶Tarık Zafer Tunaya, "*Halk Partisi Halkevleri ve Gençlik*", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 10, S. 110, Şubat 1942, s. 20-22.

⁷⁷Mansur Tekin, "*İlim Demokrasi*", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 6, Mart 1933, s. 694-695.

⁷⁸Cemil Sena, "*Muasır Terbiyenin Gayesi*", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 19-20, 1933, s. 1432-1433.

Türk devrimi ve onun yetiştireceği gençlik *Yeni Türk* yazarlarına göre cumhuriyet ideallerini/devrimini yaşatma azminde ve gücünde olan kişidir. Kendisini geliştirmeyi bilen, öğrenme sürecini içselleştirmiş, geleceğin Türkiye'sini inşa edecek bireydir.

2.4.3. Yeni Türk Mecmuası'nda Türk Dili Çalışmaları

Yeni Türk Mecmuası yazarı İbrahim Necmi Dilmen, *Türk Dilinin Son Elli Yıllık Değişmelerine Bir Bakış* isimli makalesiyle Türkçe'nin genel durumu ile ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Aşağıda özetlemeye çalıştığımız, Türkçe'nin Arapça ve Farsça karşısında değer kaybetmesi olarak nitelendirebileceğimiz durumu *bozuk bir düzen* olarak nitelendirmiştir.⁷⁹

Yeni Türk Mecmuası diğer Halkevleri mecmualarında olduğu gibi dönemin dil çalışmaları üzerinde oldukça fazla durmuştur. İslamiyet'i kabul eden Türkler yalnızca bu dini inancı sahiplenmekle kalmamış; beraberinde, kendilerini bu dinin koruyucusu olarak da görmüştür. Bununla birlikte Arapçayı da sahiplenmişler ve bu durum Türkçenin Arapçanın ardında kalmasına; Türk diline Arapça kökenli kelimelerin yerleşmesine ve milli kültürün gerilemesine yol açmıştır.

Cumhuriyet yönetimi bu durumun en başından beri farkında olmuştur. Bu sebeple genç cumhuriyetin kültür alanındaki en önemli çalışmaları başta dil ve tarih üzerine olmuştur.

Cumhuriyet yönetimi Türk dilinin korunması ve geliştirilmesi için öncelikle Türk dilindeki sorunların teker teker ortaya koyulması gerektiğinin farkındadır. Bu amaçla dil kurultayı toplanmış ve başlıca meseleler masaya yatırılmıştır. Kurultaylarda en çok üzerinde durulan sorun, Türkçedeki yabancı kelimelere esir olunuş problemidir. Bu sebeple sadeleşme çabaları ilk dikkat çeken çalışma olmuştur. *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Muzaffer Bayraktaroğlu'nun *Cumhuriyet Ordusunun 11. Yılı* adlı makalesinde:

⁷⁹İbrahim Necmi Dilmen, "*Türk Dilinin Son Elli Yıllık Değişmelerine Bir Bakış*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11-14, s. 1063.

[...]Şüphesiz yabancı unsursuz dünyada lisan yoktur, hele garbın bugünkü dilleri birer diller halitasıdır. Meselâ Fransızcada eski Kelt (Golva) ve Frank kökleri Lâtin, Grek, Arap ve diğer yabancı diller köklerinden çok daha azdır. İngilizcede ise Kelt ve Anglosakson unsurlar adeta koyu bir Fransızca şerbeti içinde erimiş gibidir. Hâlbuki Fransa ve İngiltere’de bugün hiç kimse bu yabancı unsurları atmak emelini beslemiyor. Fakat millî dillerin teşekkül, tekâmül ve ıslah tarihleri tetkik olunca görülür ki yabancı unsurların istilâsına uğrayan dillerde kuvvetli millî reaksiyonlar hâsıl olmuştur ve ancak uzun çalışmalarından ve geniş mikyasta gayretlerden sonra millî dillere son İlmî şekilleri verilebilmiştir ve hapsinde ilmî şekiller millî yapıya uygun olarak biçilmiştir.[...] ⁸⁰

diyerek, Türkçenin yabancı kelimelerden ıslah edilmesi gerektiğini belirtmiştir. *Yeni Türk Mecmuası*’nda yazarlık yapan dönemin ünlü devlet adamlarından Hasan Ali Yücel, *Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler* makalesinde dil üzerinde alışılması gerekenleri bir bir sıralamış ve nasıl olması gerektiğini anlatmıştır. Öncelikle dilde yapının bir sistem üzerinde olması gerekmektedir. Dilin temizlenmesi gerektiğini, çoğunluğun anlamadığı birçok yabancı kelimenin gazetelerde hala kullanıldığını belirtir. O’na göre bu kullanımı yapanlar milli dile ne kadar büyük bir zarar verdiklerinin farkında değildir. *Binaenaleyh, mamafih, ledelicap, hasbezzarure* gibi Arapça kelimeler dilde çokça kullanılmaktadır ve bunları dilimizden atmak hiç zor değildir. ⁸¹

Cumhuriyet yönetimi Türkçe’nin dünya dilleri içinde saygın ve köklü bir yeri olduğunu ispata çalışmıştır. Türkçeyi bir bilim dili olarak nitelendirmiş ve bu konu üzerinde profesyonel çalışmalar yapmıştır. Örneğin Türk Dil Kurumu’nun kurulması dil çalışmalarının örgütlü, düzenli ve akademik olarak yürütülmesini kolaylaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Türk dilinin tarihi kökenleri üzerine ele alınan makalelerden biri *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Ahmet Cevat’ın *Sümerlilerin Konuştuğu Lisan ve Türkçe* başlıklıdır. Burada Türk dilinin tarihi kökeni araştırılmaktadır. Ahmet Cevat Emre Sümerlilerin konuştuğu dil ile Türkçe arasındaki ortak özellikleri ortaya çıkartmaya çalışmıştır. Kelime ekleri, kelime kökleri ve harf değişimleri ile bunu açıklamaktadır. ⁸²

⁸⁰Muzaffer Bayraktaroğlu, “Cumhuriyet Ordusunun 11.ci Yılı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 26, 1933, s. 1657.

⁸¹Metne ulaşmak için bkz. Ek-15, Hasan Ali, “*Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler*”, **Yeni Türk Mecmuası**, C. I, S. 2, İstanbul Devlet Matbaası, 1932, s. 98-99.

⁸²Ahmet Cevat (Emre), “*Sümerlilerin Konuştuğu Lisan ve Türkçe*”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, 1932, s. 48-58.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Tahsin Ömer, *Meksika'daki Maya Dilinde Türkçe Kelimeler* başlıklı makalesiyle, Avrupalı dil bilimcilerinin Türkçe üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda edinmiş olduğu bilgileri değerlendirmiştir. Türk dilinin yeni ve eski Avrupa devlet dillerinde Türkçe'ye dair izler bulunduğunu belirtmiştir. Makalenin de temel savı olan Meksika dilinde Türkçe olduğunu ve şimdiye kadar 120 kelimenin birebir örtüştüğünü tespit etmiştir. Bu amaçla Yüksek Kurultay Heyetinden (Dil Kurultayı) Meksika'daki dillerin incelenmesini talep etmiştir. Böylece en eski Türkçe'nin izlerine rastlanabileceğini savunmuştur.⁸³

Türk dili için önemli bir kırılma anı da Türk Dil Kurultayı'nın toplanması olmuştur. Hasan Ali'nin *Yeni Türk*'teki makalesinde kaleme aldığı kurultay notları akademik olarak oldukça önemli bir yer teşkil etmiştir. Kurultaydan aktardığı notlarda kurultayın toplanış amaçlarını açıkça ortaya koymuştur. Hasan Ali'ye göre, 26 Eylül 1932 Türk kültür hayatı bakımından bir dönüm noktasıdır. *Dilimiz Türk olmadıkça düşünüşümüz Türk olamaz, düşüşümüz Türk olmazsa bir Türk kültürünün de varlığından söz edemeyiz* şeklinde fikrini beyan eden Hasan Ali, bu hakikati ancak bu kurultayda duyduk, şimdiye kadar parça parça ve farklı zamanlarda işitirdik bir ve toplu halde bu fikrin duyurulması çok önemlidir. Yapılanları bir Rönesans olarak tanımlar ve bu duruma karşı olanları da eskide kalmış, kendi ifadesiyle *kavuklu birer mezar taşı* olarak tanımlar. İşte bu dil kurultayı bu Rönesans'a karşı çıkan geri zihniyetin bir daha geri gelmemek üzere defin merasimi anlamına gelmektedir. Kurultayda, Türk dilini, milli kültürümüzün tam bir ifade vasıtası haline getirmeye çalışılacağı, Muasır medeniyetin önümüze koyduğu tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde dilimizi geliştirmemiz gerektiğini; Türkçemize yabancı kalmış tüm unsurları dilimizden atmak ve öz Türkçe milli bir dil yaratmak amaç edinildiğini aktarır.⁸⁴

2.4.4. Yeni Türk Mecmuası'nda Edebiyat

Bir toplumun yaşayışına ve düşünüşüne en çok etki eden unsur edebiyat ve sanattır. Konumuz itibariyle ele aldığımızda yalnızca edebiyat dahi başlı başına

⁸³Tahsin Ömer, "Meksika'daki Maya Dilinde Türkçe Kelimeler", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, 1932, s. 1068.

⁸⁴Metne ulaşmak için bkz. EK-15, Ali, a.g.m., s. 98-99.

aslında var olmayan bir düşünüşün hayata geçirilmesinde bazen en büyük etken olabilir. Yalnızca bir insan hayatında bile oldukça büyük bir değişikliğe yol açabilecek akımın mimarı edebiyat olabilir. Bir fikir akımının ya da devrimin tetikleyicisi olabileceği gibi edebiyat bu büyük devrimin sonucu olarak da oluşabilir. Türk devriminde olduğu gibi devrim, edebiyat çalışmalarını ve edebiyatın oluşumunu baştanbaşa değiştirebilir.

Yeni Türk Mecmuası'nda edebiyat alanında yazılar yazan İlhami Bekir'e göre: yeni bir ideoloji ve yaşayış şekliyle ortaya çıkan Türk devrimi, toplumu hukukta, iktisatta, bütün kültür kurumlarında bir yükselme yaşatarak her alanda değiştirmiştir. Cumhuriyetin on yılı boyunca gerçekleştirdiği çalışmaların edebiyata yansımaları değerlendirmiştir. Cumhuriyet yönetimi sayesinde son on yılda onlarca ilerici yazarın ortaya çıktığını belirtmiştir.⁸⁵

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Köprülüzade Mehmet Fuat, *Anadolu'da Türk Dil ve Edebiyatı'nın Tekâmülüne Umumi Bir Bakış* başlığını taşıyan yazısında onbeşinci yüzyılın önemli edebiyatçıları ele almıştır. Adeta bir bibliyografya denemesi şeklinde kaleme alınan yazıda her padişah ayrı bir dönem olarak çalışılmış ve Osmanlı saraylarında yer alan ünlü edebiyatçılar kısaca tanıtılmıştır.⁸⁶

Yeni Türk Mecmuası'nda halk edebiyatı üzerine yazılar yazan Yusuf Ziya, *Halk Şairleri ve Edebiyatımız* başlıklı makalesinde halk edebiyatımız hakkında bizleri bilgilendirmeye çalışmıştır. Halk edebiyatı hakkında yapılacak araştırmalar sırasında en fazla sorumluluğun Türk Dili Cemiyeti'ne düştüğünü; uzun asırlardır unuttuğumuz ve bugünkü mahiyette değerlendirmekte zorlandığımız nice eserlerin cemiyet tarafından tozlu raflarından indirilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸⁷

Yeni Türk'te, Halk Edebiyatı başlığıyla Kazım Nami tarafından kaleme alınan yazıda halk kelimesinin Türk toplumu tarafından henüz yeterince kavranmadığından şikâyet etmektedir. Halkın bugünkü -o günleri kastederek-

⁸⁵İlhami Bekir, "On Yıllık Edebiyat", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11-14, 1933, s. 1117-1126.

⁸⁶Mehmet Fuat, "Anadolu'da Türk Dil ve Edebiyatı'nın Tekâmülüne Umumi Bir Bakış II", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 5, 1933, s. 378-398.

⁸⁷Yusuf Ziya, "Halk Şairleri ve Edebiyatımız", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 4, 1932, s. 191-202.

manada millet kavramıyla eşdeğer olduğunu, daha önceden alışlageldiği üzere folklordan kastedilenin bugünkü mahiyette halk kavramını yeterince açıklayamayacağını anlatmıştır. Bu sebeptendir ki halk edebiyatı denildiğinde aklımıza da milli edebiyatın gelmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca yine yukarıdaki sebeple aynı paralelde Tanzimat, Divan ve Servet-i Fünun'u hatta Meşrutiyet'ten sonraki İstanbul edebiyatını milli Türk edebiyatı saymadığını ifade etmiştir.⁸⁸

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte memleketimizin her safhada büyük bir devrim yaşadığını belirten, *Yeni Türk Mecmuası* yazarlarından M. Sunullah Arısoy; Türk'ün milli edebiyat telakkisinin cumhuriyetten önce de var olduğunu, biraz daha eskiye dayandığını söylemiştir. Türkçülük fikriyatının etkisiyle Selanik'te çıkarılmış olan *Genç Kalemler Dergisi* ile birlikte başladığını düşünmektedir. Türk milliyetçiliği tarihinin en önemli aydını olarak tanımladığı Ziya Gökalp'in, Ali Canip ve Ömer Seyfettin'in de yazarlık yaptığı dergiyle birlikte Türk milli edebiyatının da şekillendiğini belirtmiştir. Ali Canip ve Ömer Seyfettin'in dilde sadeleşme çalışmalarına daha o dönemden itibaren öncelik verdiğini ve bunun cumhuriyetle birlikte şahlandığını yazmıştır.⁸⁹

Hilmi Ziya Ülken tarafından *Edebiyat Tarihi Dersleri* başlığıyla *Yeni Türk Mecmuası*'nda kaleme alınmıştır. Yazıda, Agâh Sırrı Levend'in dört cilt üzerinden hazırladığı Edebiyat Tarihi Dersleri isimli kitabın konu dağılışı üzerinden İslamiyet öncesi dönemden cumhuriyet dönemine kadar ki süreçte edebiyat hayatımız ele alınmıştır. Agâh Sırrı Levend'in⁹⁰ Tanzimat Edebiyatı'nı, edebiyatımızda batılılaşma evresinin başlangıcı olarak gördüğü bir *hazırlık devresi*; Edebiyat-ı Cedide ismiyle ünlenen Servet-i Fünun döneminin ise yurttan batılılaşmanın yerleştiği *ikinci devre*;

⁸⁸Kazım Nami, "*Halk Edebiyatı*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 4, 1932, s. 301-302.

⁸⁹M. Sunullah Arısoy, "*18 Yılda Türk Edebiyatı*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 9, S. 107, 1941, s. 750-758.

⁹⁰Agâh Sırrı Levend, "*Edebiyat Tarihi Dersleri-Bir Tenkit Münasebetiyle-*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 7, S. 75-76, Mart-Nisan 1939, s. 115-120.; Agâh Sırrı Levend, "*Edebiyat Tarihi Dersleri-Bir Cevap Münasebetiyle-*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 7, S. 79, 1939, s. 281-290.

buradan sonra cumhuriyetimize kadar -1936- olan bütün bir sürecin ise milli edebiyat hareketi olarak görüldüğü *üçüncü bir devre* olarak sınıflandırmıştır.⁹¹

2.4.5. Yeni Türk Mecmuası'nda Güzel Sanat Faaliyetlerine Bir Örnek: Tiyatro

Bir toplumun güzel sanatlardaki gelişmişlik düzeyi o toplumun siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişiminin bir yansımasıdır. Öyle ki güzel sanatlarda gelişmiş bir toplum aynı zamanda çağdaş bir uygarlık olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Güzel sanatların gelişimiyle o toplumun gelişmişliği arasındaki ilişki paraleldir. Bu sebeptendir ki Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana güzel sanatlar alanındaki faaliyetlere oldukça önem vermiştir. Özellikle Atatürk'ün hedef koyduğu çağdaş uygarlıklar düzeyine ulaşmak ideali doğrultusunda sürdürülen çalışmaların tamamlayıcısı ve geliştiricisi güzel sanatlar alanındaki çalışmalar olmuştur.

Atatürk çağdaşlaşma ülküsünü bireyin kişisel gelişimi üzerinden örgütlemiştir. Modern çağın insana verdiği değeri ve önemi kavrayan önder, bir yandan devrim hareketine liderlik ederken diğer taraftan da bireyin aydınlanmasına ve gelişmesine yönelik çalışmalara yön vermiştir. Atatürk'e göre:

Güzel sanatlarda başarı, bütün inkılâpların başarılı olduğunun en büyük delilidir. Bunda başarılı olamayan milletlere ne yazıktır! Onlar, bütün başarılarına rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan mahrum kalacaklardır.⁹²

Atatürk bir devrimin, ülkünün veya idealin halka yayılması, halkça benimsenmesinin ancak sanat vasıtasıyla gerçekleşeceğine inanmaktadır. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında ve oluşturulmasında etkili olan devrimci fikirlerin halk tabanında karşılık bulmasına yarayacak en büyük aracın yine güzel sanatlar olduğunu *fikirler ve inkılâplar sanatla yayılır*⁹³ ifadesiyle açıkça belirtmiştir.

Atatürk, sanatın her dalında başarıya ulaşabilmenin en temel yolunun sanatçıyı bu alanda teşvik etmekle gerçekleşeceğini bilmektedir. Öyle ki elini öpmek

⁹¹Hilmi Ziya Ülken, “Edebiyat Tarihi Dersleri-Tanzimat Edebiyatı-”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 4, S. 40, 1936, s. 210-211.

⁹²Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 153.

⁹³Kocatürk, a.g.e., s. 153.

isteyen bir sanatçıya *sanatkâr el öpmez; sanatkârın eli öpülür!*⁹⁴ demiştir. Yine bir seyahati sırasında Bursa’da izlediği bir oyunun ardından, tiyatro sanatçısı Raşit Rıza ve Muvahhit Bey’e hitaben şunları söylemiştir:

Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de çok önemli hizmetleriniz vardır. Şimdiye kadar gördüğüm temsiller içinde sizin temsilleriniz gibi düzenli ve sanatlısını seyretmemiştim. Sanatınızı meslek kabul ederek kararlılık göstermenizi, arkadaşlarınızla dostça geçinmenizi tavsiye ederim.

Sizin vatana en büyük hizmetiniz. Anadolumuzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. Turnelerinize düzenli devam ediniz.⁹⁵

Atatürk devrimci bir lider olarak yalnızca sanata ve sanatçıya bireysel olarak değer vermekle kalmamış bunun toplum genelinde de yayılmasını kolaylaştıracak gerekli koşulları hazırlamıştır. Kemalist devrim için mihenk taşı olan Halkevleri gibi etkin bir kurumun inşa edilmesini ve güzel sanatların toplumda yaygınlaşmasını sağlamıştır. Halkevlerinin çalışma kolları arasında güzel sanatlarla ilgili çalışma yapan bir kol hemen hemen tüm Halkevlerinde kurulmuştur. Burada bizzat vatandaşların organize ettiği temsiller de sahnelenmiştir. Aynı zamanda çoğu Halkevi yayınlarında güzel sanatlarla ilgili yazılara ve çalışmalara yer vermiştir. Bu çalışmalara öncelik veren yayınlar arasında ön plana çıkanlar: Ankara Halkevi *Ülkü Mecmuası* ve Eminönü Halkevi *Yeni Türk Mecmuası*’dır.

İstanbul genelinde faaliyet gösteren Eminönü Halkevi’nin yayın organı olan *Yeni Türk Mecmuası* cumhuriyetin onuncu yıl dönümü dolayısıyla -dört sayısını bir araya getirerek- oluşturduğu onuncu yıl özel sayısında cumhuriyet yönetiminin ülkeyi getirdiği noktayı izah etmeye çalışmıştır. Cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet dönemi arasındaki farkın artık daha bariz bir biçimde görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu on yıllık değerlendirmeler arasında mecmuanın güzel sanat dallarına da ayrıca yer vermesi, mecmuanın sanata verdiği değer bir göstergesidir. Özellikle güzel sanat dallarından tiyatro, mecmuada oldukça fazla yazıya konu olmuştur. *Yeni Türk Mecmuası* yazarlarından Refik Ahmet’in kaleme aldığı *Cumhuriyet ve Tiyatro*⁹⁶ başlıklı yazıdaki değerlendirmeler oldukça dikkat çekicidir. Yazar, cumhuriyeti,

⁹⁴Kocatürk, a.g.e., s. 153.

⁹⁵Ali Sevim-İzzet Öztoprak-M. Akif Tural, *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006, s. 705.

⁹⁶Refik Ahmet, “*Cumhuriyet ve Tiyatro*”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11-14, 1933, s. 1130.

Türkiye için *her alanda yeniden doğmak* olarak tasvir etmiştir. Türkiye'nin yeniden doğması olarak nitelediği yalnızca cumhuriyet rejiminin tahsis edilmesi değildir. Yeniden doğuş tabiriyle ifade etmek istediği, ülkenin güzel sanatlar alanındaki son on yılda gösterdiği başarıdır. Aslında ülkemizin cumhuriyetten önce de tiyatro faaliyetlerini yarım asırdır devam ettirdiğini ancak bu çalışmaların yalnızca ticari kazanç amacıyla yahut amaçsız bir biçimde yapıldığını anlatmaya çalışmıştır. Meşrutiyet döneminde göreceli olarak tiyatro faaliyetlerinin geliştiğini hatta zaman zaman belediyelerin dahi bu çalışmalara destek olduğunu belirtirken, bunun ciddi birer yatırım ya da çalışma olmadığından yakınmaktadır. İşte cumhuriyet yönetiminin işin bu kısmını çok iyi kavradığını, tiyatroyu anladığını ve ne işe yaradığını iyi analiz ettiğini belirtmektedir. Halkçı bir devrim hükümetinin anlayışına göre tiyatro ve güzel sanatların halk terbiyesi için eşsiz bir araç olduğunu; halkın kültür seviyesini yükseltmek ve bu arada devrim fikirlerini halka aşılama için ihmal edilmemesi gereken bir vazife olarak nitelendirmiştir.⁹⁷

1926 yılı Mart ayında Mustafa Necati Bey'in vekilliği sırasında Maarif Vekâleti'ne bağlı olarak kurulan ve sonradan kaldırılan Sanayii Nefise Müdürlüğü ve Sanayii Nefise Encümeni'nin cumhuriyet yönetiminin güzel sanatlara olan ilgi ve alakasını net bir biçimde gösterdiğini iddia etmiştir. İlk defa güzel sanatlar alanında yürütülen çalışmaların belli bir plan ve program çerçevesinde yürütüldüğünü, ayrıca bunun çok doğru bir çalışma metodu olduğunu belirtmiştir. Darülbedayi sanatkârları Ankara'da sahneledikleri bir oyun dönüşü Başbakan İsmet Paşa'yı ziyaret etmişlerdir. Türkiye'de bir devlet adamının sanatkârları karşısına alarak onların dertlerini dinlemesi ve onları devlet himayesine alınmasının daha önce bir tek Gazi Mustafa Kemal Paşa'da görüldüğünü ve bunun artık bir devlet anlayışı olageldiğini övünerek anlatmıştır. Cumhuriyet devrinin tiyatroya verdiği değeri gösteren güzel bir hadise diyerek şunları anlatmıştır: İstanbul Şehir Tiyatrosu sanatçılarından Behzat Haki Bey'in sahne hayatının yirmi beşinci yıl dönümü dolayısıyla bir tören yapılmıştır. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sanatçının onuruna bir oyun düzenlenirken, Cumhuriyet Halk Fırkası kararı ile Türkiye'nin elli altı yerinde kurulan Halkevleri de Behzat Haki Bey'i telgraf aracılığıyla tebrik etmiştir. Cumhuriyetten önceki

⁹⁷Ahmet, a.g.e., s. 1131.

dönemlerde hor görülen sanatçıların cumhuriyetle birlikte nasıl bir önem kazandığına dikkat çekmiştir.⁹⁸

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından İsmail Bey'in *Cumhuriyet Devrinde Güzel San'atler*⁹⁹ başlıklı yazısı cumhuriyet yönetimin güzel sanatlara karşı bakışını açıkça ortaya koymaya yetmektedir. İlk bakışta keyif ve süs işi gibi algılanan güzel sanatların aslında bir sevgi işi olduğunu söylemektedir. Güzel sanatlar sayesinde paylaşılan sevginin herkese sirayet edeceğini ve ortak bir sevgi dili yaratacağını ifade etmektedir. Sevgide ve düşünüşte bir olan ortak bir dilin meydana gelmesiyle de gerçek bir millet olacağımızı düşünmektedir. Cumhuriyetin on yıl içinde memleketimize tahsis ettiği en büyük yenilikler arasında ilk sırayı güzel sanatların aldığını belirtmektedir. Sık sık cumhuriyet öncesi ve sonrasında yaşanan gelişmelere yer veren yazıda, cumhuriyetten önce bireysel girişimlerle açılan sanat sergilerinin artık devlet yardımı ile düzenli, resmi ve ciddi bir durum aldığını anlatmıştır. Özellikle İstanbul ve Ankara gibi önemli merkezlerde bu tip çalışmaların yoğunlaşmasının gurur verici olduğunu belirtmiştir.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Saim Kerim Kalkan'ın *Cumhuriyet Devrinde Tiyatro Hareketleri ve Halkevleri Çalışmaları*¹⁰⁰ başlıklı yazısında cumhuriyetin on beşinci yıl dönümünde geldiği noktayı değerlendirmiştir. 1930'lu yıllarda Türkiye'de cihanşümül bir devrimin gerçekleştiğini, Türk milletinin yüz seneyi on seneye nasıl sığdırdığını anlatmıştır. Güzel sanatlar alanında çağın koşullarına hızla ulaşıldığını, eskiye göre cumhuriyetin tiyatroya ve güzel sanatlara gerçek anlamda değer verdiğini açıklamıştır.

Saim Kerim Kalkan'ın, Halkevleri ve Halkevlerinin sanat faaliyetlerini değerlendirdiği *Halkevlerinde Tiyatro* başlıklı yazısında bir milletin gelişmişlik düzeyinin ancak güzel sanatlara verdiği önemle anlaşılabileceğini açıklamıştır. Bu anlamda ülkemizde en büyük çabayı Halkevlerinin gösterdiğini, özellikle Eminönü Halkevi'nin dahi bir başına yılda kırk beş-elli binin üzerinde seyirciye oyunlar

⁹⁸Ahmet, a.g.e., s. 1130.

⁹⁹İsmail, "Cumhuriyet Devrinde Güzel San'atler", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11-14, 1933, s. 1133-34.

¹⁰⁰Saim Kerim Kalkan, "Cumhuriyet Devrinde Tiyatro Hareketleri ve Halkevleri Çalışmaları", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 6, S. 71, 1938, s. 474-478.

tertiplendiğini açıklamıştır. Başlı başına bir şube tarafından bile bu denli bir çalışma yürütülürken, tüm Türkiye’de Halkevleri tarafından güzel sanatlar seferberliği ilan edildiğini savunmuştur. Ülke çapında sergilenen oyunlar üzerinden verdiği rakamlarla da bu tezini güçlendirmiştir.¹⁰¹

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Salih Zeki Aktay’ın *Son Temsiller Münasebetile*¹⁰² ve Nahit Bilga’nın *Tarihi Tiyatro Eserleri Devri*¹⁰³ yazılarında ise cumhuriyet devrinde seyirci önüne çıkan eserlerin tahliline yer verilmiştir.

2.4.6. Yeni Türk Mecmuası’nda Spor

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Mübeccel Argun, *Halkevlerinin Spordaki Rolü*¹⁰⁴ başlığını taşıyan yazısında Halkevlerinin spor faaliyetleri üzerindeki etkisini ele almıştır. Argun, sporcu, vücudunu ve ruhunu aynı mükemmeliyette geliştirebilen insan olarak tanımlamıştır. Sporunun bir yandan yeteneğinin gelişmesi için çalışırken diğer yandan da ruhunu sporculuğun erdemleriyle donatması gerekli olduğunu anlatmıştır. Halkevlerinin bu konuda gençlere ve özellikle kız çocuklarına yardımcı olduğundan, halkevlerinde ders olarak verilen spor faaliyetleriyle onları bu zevkli uğraş ile tanıştırdığından bahsetmektedir.

Yeni Türk yazarı Alaeddin Ören de spor faaliyetlerinin aileler tarafından desteklenmesi gerektiği konusundaki görüşlerini: spor, mahalle aralarında oynanan etrafa rahatsızlık verilerek kan ter içinde yapılan bir aktive olmadığını dile getirmiştir. Sporun düzen ve temizlik gerektirdiğini, Halkevleri salonlarında disiplinli bir şekilde yapılması gerektiğini savunmuştur. Sporun teşkilatlı bir şekilde yapılması, memleketin geleceğini için spor salonlarının iradeli ve spor

¹⁰¹Kalkan, a.g.e., s. 411-415.

¹⁰²Salih Zeki Aktay, “*Son Temsiller Münasebetile*”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 10, S. 115, 1942, s. 3-4.

¹⁰³Nahit Bilga, “*Tarihi Tiyatro Eserleri Devri*”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 10, S. 115, 1942, s. 8-10.

¹⁰⁴Mübeccel Argun, “*Halkevlerinin Spordaki Rolü*”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 9, S. 8, Mart 1940, s. 130-131.

müsabakalarında görebileceğimiz milyonlarca Türk gencinin yetişmesi gerektiğini ailelerin de sporla yakından ilgilenmelerini dilemekte olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Selim Sırrı, *Spor ve Gençlik*¹⁰⁶ adlı yazısında kendi gençliklerinde okula gönderilen çocukların sadece okuyup yazmaları gerektiğini, beden egzersizlerinin ayıp görüldüğünü söyleyerek bu düzeni eleştirmiştir. Çünkü sporla uğraşan gençlerin kendine güvendiklerini, kimseden yardım beklemeden her zorluğu yendiklerini hayatta pratik şekilde yaşadıklarını dile getirmiştir. Sporla ilgilenen her gencin kendisine iyi bakmasını, doktor kontrollerini düzenli yaptırmasını, vaktinde uyuyup vaktinde uyanmasını, spor egzersizlerini düzenli bir şekilde yapmasını tavsiye etmiştir.

Doğrudan *Yeni Türk* tarafından Selma Selim Sırrı Tarcan imzasıyla yayınlanan *Kadın ve Spor*¹⁰⁷ adlı makalede; kadınların cumhuriyetin ilanına kadar geçen sürede belli başlı kısımların kızlarının tenis oynadığını, ara sıra ata bindiklerini ancak cumhuriyetle birlikte kadınlarımızın kendilerini spora verdiklerini spor alanında gayet başarılı olduklarını söylemiştir. Ancak Avrupa'ya Amerika'ya göre ata binen, tenis oynayan, yüzen, kürek çeken, atletik sporlarla uğraşan kadınların yok denecek az olduğunu da belirtmişlerdir.

Yeni Türk Mecmuası yazarları spor hakkındaki görüşlerini yazarlarken sporun mutlaka aileler tarafından desteklenmesi gerektiğini, düzenli ve bilinçli olarak yapılmasını gençlerin ve özellikle kızların spor okullarına gönderilerek eğitilmesini söylemişlerdir. Zira sporla uğraşan bir milletin zeki ve atletik olacağını ülkesine başarılar getireceğini belirtmişlerdir. Spora gereken önemin verilmesini isteyerek sporcu olarak yetişen bir neslin ahlaki açıdan da gelişeceğini ülkesine ancak bu şekilde destek olabileceklerini bildirmişlerdir.

¹⁰⁵Alaeddin Ören, "Spor ve Aile", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 10, S. 109, 1942, s. 17.

¹⁰⁶Selim Sırrı, "Spor ve Gençlik", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 28, 1934, s. 1806-1807.

¹⁰⁷Selma Selim Sırrı Tarcan, "Kadın ve Spor", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 34, Haziran 1935, s. 2178.

2.5. Yeni Türk Mecmuası'nda Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Konulu Makalelerin İncelenmesi

Bu bölümde siyasi ve sosyal konulu makaleler başlığı altında Yeni Türk Mecmuası'nın, siyaset ve ekonomi ile sosyoloji anlayışı hakkındaki görüşleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.5.1. Yeni Türk Mecmuası'nda Siyaset

Yeni Türk Mecmuası'nın birinci sayısında Ahmet Şükrü Bey; Birinci Dünya Savaşı sonrası şekillenen dünya siyasetini, Avrupa devletlerinin aralarında imzaladığı ikili ve çoklu antlaşmaları değerlendiren bir yazı kaleme alarak Türk hükûmetini uyarmaktadır. Bu durum derginin Türk siyasetini yalnızca iç dinamikleri temel olarak değerlendirmedeğini, uluslararası koşulların da dikkate alındığını ortaya koymaktadır. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı sonuçların –ikili antlaşmalar vb.- yeni bir dünya savaşı çıkartabilecek nitelikte olduğundan bahsetmektedir. Bu durumun Türkiye'nin iç dinamiklerine zarar vereceğini düşünmekte ve ilgili makamları uyarmaktadır.¹⁰⁸ Böylece henüz yeşermekte olan Türk inkılâbının ömrünü uzatmaya çalışmaktadır. Bir vatandaş sorumluluğunda cumhuriyet inkılâbını korumaktadır.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Kazım Nami 1932 yılında yayınladığı *İnkılap ve Kadro* başlıklı yazısında, inkılâp kelimesinin terminolojik anlamından yola çıkarak inkılâbımızı ve inkılâpçılığımızı tanımlamaya, anlatmaya çalışmıştır. Yazısında ilmi bir tartışma edasında verdiği tanımlarla sorgulama metodunu kullanmıştır.¹⁰⁹ Belirttikleriyle meselenin tam anlaşılabilmesi için öncelikle kelimenin anlamını yeterince kavramak gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca Türk Dil Kurultayı gibi dönemin en önemli organizasyonlarından birinde böyle bir kelimenin

¹⁰⁸Ahmet Şükrü Bey, "*Beynelmilel Siyasetin Mihveri*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, 1932, s. 6.

¹⁰⁹[...] İnkılâp nedir? 1932 senesi eylülünün son ve teşrinievelinin ilk günlerinde, Dolmabahçe sarayında toplanan ilk Türk Dili Kurultayı'nda birkaç türlü tarif edilen bu kelimeyi henüz hakkile anlamış olanlar pek azdır.[...](Kazım Nami, "*İnkılap ve Kadro*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 3, 1932, s. 250-251.)

taşıdığı anlam ve önemi üzerine konuşulması da ayrıca inkılâba verilen önemin bir göstergesidir. Nami yazısına şöyle devam eder:

[...]Dünkülerin tekâmül nazariyesi bugünkülerin tekâmül nazariyesine hiç benzemiyor. Birincilere göre tekâmül tedricîdir; hayatiyeti olan, her şey yavaş yavaş tekâmül eder. Biz bu tekâmülün seyrini, önüne gelecek engelleri izale ederek, kolaylatabiliriz; fakat onu, insan iradesile, bir halden başka bir hale atlatamayız.

İkincilere göre tekâmülün bu nazariyesi iflâs etmiştir. Tekâmül, hayat hamlelerinden ibarettir. Bu hamle, bir merhaleden başka bir merhaleye atlar; bir halden başka bir hale geçer. İnsan iradesi, bu hamleleri tahrik edebilir. Binaenaleyh bu manaya göre tekâmül inkılâptan veya inkılâp tekâmülden başka bir şey değildir. Tarihteki inkılâplara bir bakınız: Bunlar, tedricî bir tekâmülün eseri midir; yoksa onu yapan milletlerin bir hayat hamlesinden mi doğmuştur? inkılâp, milletlerin tahtışuurunda hazırlanır ve içten gelen bir kudret hamlesi onu şuura çıkarır.

Burada inkılâbın bu manalarile uğraşacak değilim. Memleketimizde (inkılâp) kelimesile ifade edilen bir sürü değişiklikler olmuştur. Biz, bu inkılâpları beş hassemizle idrak ettik ve ediyoruz. Bunların ideolojisini yapmak, inkılâp hareketlerini ilmî yollarla izah etmek mecburiyetindeyiz. Fakat hangi ilmî yollar? İlim bize her vakit bitaraf sebepler ve bitaraf neticeler vermiyor. Bir vakit ilim ilâhî yollardan, din adamlarının delâletile yürüdü ve onun izahlarında bir kutsiyet vardı. Teokrasi devrinde başka türlü bir ilim yapılamazdı. Her meçhulün nihayeti *allahu âlem bissavap*'a varırdı. Bu itibarla eski ilimler, hatta en hür düşünceler bile, tecelli ettikleri siyasî ve içtimaî muhitlerin telâkki zincirlerinden kurtulup, mutlak bir bitaraflıkla görünemezdi. Bugün, riyaziyat, fizik, kimya gibi müspet ilimler arasına sokulan felsefî ilimler acaba muhitî tesirlerden tamamen kurtulmuş olarak, hakikaten müsbetleşmiş midir? En son on dokuzuncu ve yirminci asırlardaki manevî ilimlerin Les sciences morales âlimleri bu asırlarda gittikçe en yüksek kudret ve hayatiyetine kavuşan burjuva muhitinin tesir ve telkinlerinden kurtulmuş mudur? Bunu iddia etmek, biraz fazla nikbinlik olur, sanırım.[...] ¹¹⁰

Türk inkılâbı üzerine kaleme alınan bir diğer önemli değerlendirme de *Yeni Türk Mecmuası* yazarlarından Mehmet Saffet'in *Türk İnkılabının Karakteri* başlıklı yazısında yer almaktadır. Bu yazıda Saffet, Türk inkılâbının amacını, inkılâbın prensiplerini açıkça izah etmeye çalışmıştır. Türk inkılâbının gelişigüzel bir gelişmeye tabii olmadığını belli prensiplerin test edilerek, tartışılarak kararlaştırıldığını izah etmiştir. Eğer inkılâp başarıya ulaşamaz veyahut bambaşka fikri cereyanlar içerisinde sürükletilirse henüz kurulan inkılâba karşı darbelerin gerçekleşeceğini söyler. İçinde bulunulan rejimin temel dayanaklarının Teşkilatı Esasiye Kanunu'nda tek tek yer aldığını anlatır. Türk inkılâbının açıklanması sırasında materyalizm, kolektivizm, iktisadi determinizm ve Marx'tan kalma, uygulama sahasını kaybetmiş fikirlerin kullanılamayacağını belirtmiştir. Hatta bu tarz ideolojilerin yeni fikirlermiş gibi ülkemize sokulmaya çalışılmasının milli varlığı bozduğunu, en azından yetişen genç nesli mevcut rejime karşı soğutmaya teşvik

¹¹⁰Nami, a.g.m., s. 250-251.

ettiğini söylemektedir. Milliyetçi bir ruh taşıdıklarını iddia eden bu kimselerin yanlış fikirleri öne sürmeleri ve bunları uygulamaya kalkmaları sonucunda gençlerimizin inkılâba karşı koşullanacağını, şüphe ve tereddütleri getireceğini öngörmüştür. Yetişen yeni neslin tebaa değil, vatandaş olarak yetişmelerini, mutlakiyete değil, kendi şahsiyetlerine bağlı olmaları gerektiğini açıklamıştır. Beşeriyet tarihi de baştanbaşa bir hürriyet mücadelesi esası üzerinde yazılabilir.¹¹¹

Atatürk'ün hayatta olduğu dönemin önemli yabancı simalarından biri olan Hans Kelsen'in, *Demokrasi - Mahiyeti ve Kıymeti* adlı eserinden bir çeviriyi *Yeni Türk*'te belirli aralıklarla yayınlayan Menemenlizade Ethem, demokrasi ile ilgili şu kısımların altını çizmiştir.

[...]İdeoloji noktasından demokrasi, içinde umumî irade yahut içtimaî nizam, kendilerini idare edecek olan kimseler, yani halk tarafından teşkil edilmiş olan devlet veya cemiyettir. Demokrasi, iktidarı elinde tutanlar ile iktidara tâbi olanların, idare edenlerle idare edilenlerin aynı olduğunu, diğer bir tabirle, halk tarafından halk hükümetini ifade eder. Lâkin halk nedir? Halkın fertlerin çokluğu olduğu şüphesizdir. Özü itibarile demokrasi, bu çokluğun mutlaka bir vahdet teşkil etmesini ister; hele ki, halk demokraside iktidarın mevzuunu, teşkil etmekten ziyade iktidarı elinde bulundurmaktadır; yahut nazariyeye göre böyle olmalıdır. Lâkin bu vahdet nereden geliyor? Yalnız vakıalara bakılacak olursa vahdet görülememektedir. İrkî, dinî ve iktisadî muhalif menfaatlerle birbirinden ayrı olan halk, sosyoloğa, bir tek heyete bağlı düzenli bir kütle olmaktan ziyade, birbirinden farklı birçok heyetlerden toplanmış olarak görünmektedir.[...]¹¹²

[...]Devlet nizamının icbar ettiği "müteaddi" halkın küçük bir kısmını teşkil etmektedir. Hiç olmazsa yaş, fikrî ve ahlâkî sıhhat gibi bazı tabii tahdidat, siyasî hukukun genişlemesine, yani "faal" halkın artmasına mâni olmaktadır; halbuki aynı tahditler "müteaddi" halkın tayini için mevzuubahis değildir.. Lâkin dikkati celbe değer bir vakıa vardır ki, o da demokrasi ideolojisinin iktidara iştirak edenler grubunun fazlalaşmaması için çok daha vâsi tahditler kabul etmesidir. Esirlere ve bugün kadınlara siyasî hukuk tanımayan bir Devleti de demokrasi olarak almaktan çekinmemektedir. Milliyet¹¹³ tesisinin meydana getirdiği imtiyaz tamamile tabii görülmektedir; zira sebebi en ziyade irae ettiğimiz siyasî hukuku tahdit temayülüne istinat eden bir dalaletle, bu tesis mahzû devlet mefhumuna bağlı telâkki edilmektedir. Halbuki, en yeni teşkilâtı esasiye tekâmülü, siyasî hukuk ile milliyet arasında hiçbir rabitanın mevcut olmadığını göstermektedir.[...]

Ethem, Profesör Kelsen'in demokrasinin devam etmesi için gereken şartları tartıştığı yazısında: nerede bir cemiyet varsa orada mutlaka o cemiyetin koyduğu birtakım kurallarının bulunduğunu; bu kuralların cemiyetin iç işleyişini düzenleyen ve onu koruyan hukuk kaideleri olduğunu; hukukun, bir cemiyetin var olabilmesi ve

¹¹¹Mehmet Saffet, "*Türk İnkılabının Karakteri*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 6, Mart 1933, s. 471.

¹¹² Menemenlizade Ethem, "*Profesör Hans Kelsen'e*" *Göre Demokrasi Mahiyeti- Kıymeti*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 10, Temmuz 1933, s. 801.

¹¹³ Milliyet burada daha ziyade tabiiyet hukukî hükmünü veren manasında kullanılmıştır. [dergi notu]

yaşayabilmesi için bir gereklilik halini aldığı; eğer genel bir rejim tahsis edilmişse, bu rejimin uygulanabilmesi için de mutlaka hukuk kurallarının var olacağını aktarmıştır.¹¹⁴

Özetle söyleyecek olursak hukuk demokrasinin sürdürülebilir olması için gerekli olan disiplindir. Demokrasi, hukuk ile bütünleşmiş ve sürdürülebilirliğini ona borçludur. Yani hukuk olmadan demokrasinin var olması, ancak dar bir kitlenin yönetimde temsil edilmesine yol açar. Aynı zamanda bu durum demokrasi mahiyetini yitirir. Bunun oldukça farkında olan dergi özellikle cumhuriyet ve hukuk alanında birçok yazı yayınlamıştır. Yazarlar bu konuya ayrıca önem vermişlerdir.

Yeni Türk Mecmuası yazarlarından Sıddık Sami, *Cumhuriyet ve Hukuk Telakkileri*¹¹⁵ başlığını taşıyan yazısında Osmanlı döneminin hukuk ve idare işlerindeki durumunu şöyle betimlemiştir:

[...] Cümhuriyet, Osmanlı İmparatorluğundan tevarüs ettiği birçok karışık, kangrenleşmiş meseleler arasında bir de hukuk ve adliye buhranı karşısında kaldı. Osmanlı İmparatorluğu ilk zamanlarında inhitat ve inkıraz halinde bulunan şark ve İslâm medeniyetini ve bu medeniyetin müstehase haline gelmiş ve gelmekte bulunan müesseselerini kendi kavi ve zinde vücudü içinde bir müddet yaşatabilmişti. Fakat vazifelerini ifa edemiyen bu müesseseler; İmparatorluğun manevî sahalarda inkişafına mâni olmuş, için için buhranlar doğurmuş ve nihayet İnhitat devrelerinde bu buhranlar tamamen kendisini göstermişti.[...]

Türklerin Şark ve İslâm medeniyetile temaslarında iktibas ettikleri ve Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerine kadar içinde yaşattığı ve muhafaza ettiği bu hukuk; dinin değişmez kaidelerine müstenit naklî ve istidlali bir mahiyet arzeder. İslâm devletinin büyümesi ve genişlemesi nisbetinde İslâm hukukunun inkişafına çalışan fukaha, kendilerini bu hukukun membalarını teşkil eden kitap, sünnet ve icma ile bağlı gördüklerinden koydukları kaideleri hayatın doğurduğu ihtiyaçlarla, zamanın ilmî ve felsefî telâkkileriyle izaha çalışmaktan ziyade isagoji kıyaslarla bu değişmez esaslara bağlamak, sözlerini bir nakil ile tevsik etmek zaruretini duyuyorlardı. Bu metot, cemiyette canlı ihtiyaçların, hayatın ifade edemediği mücerret ve kuru bir mantık silsilesine müstenit bir hukuk manzumesi doğmasını intaç etti. Ve nihayet içtihat kapısının kapanması, bu sunî metotla ve zoraki hüküm istihracına da nihayet verince İslâm hukuku tamamen tahaccür etmiş ve bulunduğu cemiyetleri değişmez çemberlerle sarmış oldu. Muntazam ve tabîî bir seyir takip edemiyen hayat ve ihtiyaç gayri tabîî yollara döküldü. Hukukun inkişafına yardım edecek nazariyeler ve içtihatlar yerine şer'iyeler, kelime oyunları, mantık tabiyeleri kaim oldu. Bu vaziyet karşısında tabîî halkın hukuka, kanunlara hürmeti gün geçtikçe gevşedi. Bu hal cemiyetin ahlâkı ve İş hayatı üzerinde de tesirlerini gösterdi. Netice itibarile hukuk cemiyetteki vazifesini ifa edemedikten maada menfi neticeler de doğurmağa başladı.

Halbuki tekâmül kanunlarına tâbi bir uzviyet olan cemiyetin kışırını teşkil eden kanunların, cemiyetin ihtiyaçlarına ne kadar uygun olması lâzımsa bu tekâmülü temin edecek, kolaylaştıracak bir elastikiyeti haiz bulunması da o derece ve belki daha ziyade zaruridir. Bu elâstikiyeti haiz olmayan kanunlar cemiyetin bünyesini sıkırlar ve terakki ve

¹¹⁴ Etem, a.g.m., s. 802-803.

¹¹⁵ Sıddık Sami, "Cumhuriyet ve Hukuk Telakkileri", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 11, 1933, s. 937.

inkışafına mâni olurlar; kanunların dar ve sert çerçevesiyle cemiyetin tekâmül ve inkışaf kuvvetinin çarpışması tabiatile buhranlar, menfi neticeler doğurur Bu vak'a birçok hukukçuları daha seyyal ve elâstikî bir mahiyeti haiz cilan örfleri mektup kanunlara tercih edecek kadar ifrata bile götürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu garpla temasım arttırdıkça muhtelif sahalardaki. İçtimaî buhranlar daha şiddetli bir surette kendilerini gösteriyorlardı. İmparatorluğun içinde saklamış olduğu inkışaf ve tekâmül kudretinden mahrum müstehaseler yeni temasların doğurduğu yeni ihtiyaçlara uyarılıyorlardı. Her sahada' derin boşluklar hissediliyordu.

Tanzimat garptan birtakım kanunlar almak istedi. Fakat cemiyetin o günkü ihtiyaçlarile izah edilebilecek bir kanun manzumesi meydana çıkarmak kudretini haiz olmadığı gibi, ihtiyaç hissedilen kanunları garptan bir kül halinde kabul ve iktibas etmek cesaretini de gösteremedi. İdarei maslahat zihniyetile hareket etmeği tercih etti.[...]

Sıddık Sami'nin Osmanlı hukuk sistemini anlattığı yazısındaki tespitleri bugün dahi bakıldığında oldukça dikkat çekicidir. Osmanlı hukuk sistemini ve toplumsal yaşamını fıkıh üzerinden yorumlamıştır. Gelişen ve değişen dünya koşulları içinde toplumun da değişen ihtiyaçları olmuştur. Ancak Osmanlı devlet yönetimi buna ayak uyduramamış ve topluma gerekli cevabı verememiştir. İşte Cumhuriyet Türkiyesi'nin gerçekteştirdiği hukuk devrimi burada farkını ortaya koymaktadır. Sami'nin dediği gibi *idarei maslahat zihniyetile hareket* eden bir Osmanlı karşısında kökten ve zihnen değişen bir Türkiye Cumhuriyeti bulunmaktadır.¹¹⁶

Dergide Mustafa şekip Tunç tarafından kaleme alınan *Eflatun'un Devleti* başlıklı makalede; Eflatun'unda devlet fikri üzerinde durulmuştur.¹¹⁷ Bu makalede Türk milletinin büyük bir cemiyet/aile olduğu vurgulanmak istemiştir. Özellikle Türk milleti bağımsızlık savaşını kazanmış bir millet olarak bu duyguyu tatmıştır. Bir millet, kendi toprağının sahibi olur, yani kendini kendi kendini yönetirse *Engin Devlet* halinde yaşamış olur, Türkiye Cumhuriyeti de engin bir Türk Devletidir. Bu duygu ve düşünceye sahip olarak yetişecek kuşaklar, daha güzele, daha iyiye ulaşabilmek için yasa yapanlara güvenerek çalışacaklardır.

2.5.2. Yeni Türk Mecmuası'nda Ekonomi

Her devirde yapılan inkılâpların güçlü, etkili ve kalıcı sonuç verebilmesinin temel dayanağı öncelikle güçlü iktisadi temeller üzerinde yükselmesinden

¹¹⁶Sami, a.g.m., s. 937.

¹¹⁷Mustafa şekip, "*Eflatun'un Devleti*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 2, s. 135-143.

geçmektedir. Cumhuriyet yönetimi de her daim bu durumun farkında olmuştur. Atatürk önemli söylev ve demeçlerinin çoğunda özgürlük mücadelesinin zafere ulaşmasının üç aşamasından bahsetmiştir: cephede düşmanı fiilen yenmek, eğitim sahasında başarılı *-irfan orduları-* olmak ve güçlü ekonomik temeller üzerine inşa edilmiş bir ülkede yaşamaktır. Kalıcı özgürlüğün ancak bu şekilde başarılacağına inanmıştır.

1929 Dünya ekonomik krizi Avrupa'nın ve Dünya'nın önemli ülkelerinde köklü ekonomik reformların gerçekleşmesine neden olmuştur. Bunlardan en dikkat çeken şüphesiz liberal ekonomik anlayıştan kamu müdahalesini öngören anlayışa geçilmesidir. Uluslararası ekonomik yapıların aşamalı olarak güdümlü ve planlı ekonomiye geçişi tercih etmesi, ülkelerin ekonomilerini ayakta tutabilmeleri adına tarihi bir zorunluluk halini almıştır. Ülkemizi de geniş çapta etkileyen Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan siyasal gelişmeler düşünüldüğünde, güdümlü ekonomi politikasının ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik krizi aşmak için nasıl tarihi bir zorunluluk halini aldığı anlaşılmıştır. Özellikle ağır sanayi hamlesini gerçekleştirmek için gerekli olan özel sermayeye sahip olmayan Türkiye, kamunun karşılanması zorunlu tüketim ihtiyaçlarını devlet eliyle sağlamaya çalışmıştır. Ülkede hâlihazırda yeterli sermayeye sahip girişimcinin de olmaması devlet destekli özel teşebbüsün gereği gibi gelişmemesine neden olmuştur. Böylece devlet kamusal alanlarda doğrudan aktif ekonomi politikasına geçmek zorunda kalmıştır. En azından zorunlu ihtiyaç maddelerini kapsayacak yerli bir sanayi kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Aslında dönemin koşulları ele alındığında devletin girişimcileri destekleyecek öyle büyük bir ekonomiye sahip olmadığı da görülecektir. O halde iki aşamalı bir çözüm yoluna gidilmesi kararlaştırılmıştır. Birinci aşamada devlet, ana sermayenin merkezileşme eğiliminden doğan zorunluluktan dolayı ekonomi ve sanayi alanında ekonomiye yön verebilecek bir merkez oluşturacak; ikinci aşamada ise devlet, bireylerin yapamayacağı ölçüde büyük işleri gerçekleştirmek adına piyasaya doğrudan müdahalede bulunarak, özel sermayenin yanında bir devlet sektörü oluşturacaktır. Türkiye'de 1929 sonrası oluşturulan bu devletçi ekonomi politikası

1931’de önce CHP parti programına girmiş, ardından 1937’de anayasadaki yerini almıştır.¹¹⁸

Atatürk’e göre devletçilik en yalın manası ile bireylerin özel girişimlerini esas tutmak ön koşuluyla ulusun bütün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde devletin, yurt ekonomisini elinde tutmasıdır.¹¹⁹ Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarda en önemli esas, kurulacak sanayinin dayanacağı hammaddedir. Devletçi ekonomiye geçerken özellikle hammaddesinin yurt içinde bulunup bulunulmadığına ve kısa bir sürede verim alınıp alınamayacağına oldukça dikkat edilmiştir.

Devletin güçlü ekonomik temeller üzerinde inşa edilmesi ve devletçi ekonomi politikasının halka anlatılması ve bunun milli bir seferberlik halini alması adına *Yeni Türk Mecmuası*’nda birçok yazı kaleme alınmıştır. Bunlardan en dikkat çeken belki de Ahmet Hamdi Bey’in kaleme aldığı *Devlet ve İktisat* başlıklı makale olmuştur. Ahmet Hamdi bu makalesinde en yalın haliyle devletçiliğin tanımını yaparken, bu meselenin nasıl tarihi bir zaruriyet halini alarak ortaya çıktığını da anlatmaktadır.¹²⁰

Devletçilik fikrinin derginin genel sathına yayıldığını söyleyebiliriz. Bu konuda devletçiliği savunan ve açıklayan yazılardan biri de *Yeni Türk Mecmuası* yazarlarından Kazım Nami’nin *İnkılâp ve Kadro* başlıklı makalesidir. Nami yazısında devletçiliği şu şekilde savunmuştur:

[...]Ziya Gök Alp merhumun *fert yok cemiyet var* sözüne gülenler ve itiraz edenler çoktu; bugün de aynı gülüş ve itiraza şahit oluyoruz. Hâlbuki ferdin ancak bir şahsiyeti olduğu vakit, bir hareketler müteşebbisi olabileceğine inanılır; şahsiyet ise, ancak içtimaileşmiş ferdin mahiyetini ifade eder. Ferdî teşebbüslerin cemiyetçe tasvip edilmesi ve el birliğiyle muvaffakiyete vardiırılması, ferdin içtimaileşmiş olmasını icap eder. Bu halde bize ferdî şekilde görünen teşebbüsün İçtimaî kıymette olduğuma inanırız. O vakit “fert yok cemiyet var,, sözü, pek mantıkî bir netice olmuş olur.

Ferdî cemiyete tamamilen tâbi görmek neden doğru olmasın; devletçiliğin de manası nihayet budur. Devletçiliği, teşebbüsler yaratıcı görünen fertlerin ölümüne nasıl sebep addediyoruz? Devletçilik, bizatihi içtimaileşmiş fertlerin işi değil midir? Kütlelinin şuurunu kendinde toplıyan fertleri, ayrı ayrı birer unsur addetmek ve bu suretle ferde kıymet vererek devletçiliği menfur görmek, sınıf ilim ve edebiyatı ülfet eden dimağların işidir. Kısmî bir devletçiliği tasvip etmek, bir hakikati yalnız bir ucundan tasvip etmektir. Devletçilik, ferdin zekâ ve kabiliyetlerini, teşebbüs kuvvetlerini öldürmekten uzaktır. Bilâkis, fert devletçi bir

¹¹⁸Abdurrahman Çaycı, **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2002, s. 398-399.

¹¹⁹Afet İnan, **Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazıları**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000, s. 533.

¹²⁰Metne ulaşmak için bkz. EK-16, Ahmet Hamdi, “*Devlet ve İktisat*”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 11, 1933, s. 962-963

muhit içinde, kendi ambisyonlarile devlet idealini pek güzel telife yol bulur. Devletçilik, kendi haricindeki ferdî ambisyonlara, ve ferdî menfaat üzerine müstenit ideallere muarızdır.[...]¹²¹

Dergide arı Türkçesi ile dikkat çeken ve devletçiliği en yalın haliyle anlatmaya çalışan *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Ali Rıza Uysal, *Türk İl(devlet)çiliği* başlıklı makalesinde Türklüğün tarihsel kökenlerine kadar inerek şunları söylemiştir:

[...]İlcilik, Türk budununun ulusal mayasına da (karakterine de) uygundur demiştik... Öyledir.

Çünkü Türk ulusu, yaradılıştta İlcidir; öyle olmasaydı: suyunu, ışığını, yolunu, sağlamlığını, sağlığını, bayındırlığını hep (İl) den bekler mi idi?

Öyle olmasa, işsiz kalan işçi iş bulmayı; kuraklık olunca darda kalan çiftçi darlığının giderilmesini; işi bozulan alışverişi, işinin düzeltilmesini, yaptığı malı süremiyen fabrikacı malına pazar bulunmasını il'den ister mi idi?[...]¹²²

Yine, devletçilik konusunda örnekler verirken yalın bir anlatımı benimseyen Uysal beş yıllık sanayileşme planını örnek vererek devletçiliği savunan sorular sormuştur:

[...]Örnek olarak beş yıllık (sânayi) programımızı gösterebiliriz:

Bu programla beş yılda meydana getirilmek istenen iş evleri (Fabrikalar), yalnız yurttaşın veya yuttaşların kendi istediklerine bırakılsaydı, acaba Cumhuriyetin şu yalnız son bir yıl içinde açışını yaptığımız, temelini attığımız iş evlerinin hepsini değil yalnız bir tanesini görmek için kaç yıl daha bekleyeceğimizi kim kestirebilirdi?

Sonra bu ülke ve bu budun kendisi için bir ölüm ve dirim işi, bir korunma temeli olan, böyle iş evlerine fabrikalara ermek için daha kaç yıl bekleyebilirdi? Bekleseydi, yer yüzü uluslarının son yıllardaki ekonomi tutumu Önünde duruşu nice olurdu?...[...]¹²³

Devletçilik konusunda en önemli söylemleri hükümet mercilerinden de işitmek mümkündür. Özellikle cumhuriyetin onuncu yıl dönümü gibi kritik ve önemli bir zaman zarfında, dönemin Başbakanı İsmet Paşa'nın ekonomimiz hakkındaki söylemleri basında ve *Yeni Türk*'te önemli bir yer tutmuştur. *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Ahmet Hamdi Bey'in *Fırkamızda Devletçilik Vasfı* isimli makalesinde aktardıklarına göre:

[...]Başvekil Paşa "iktisatta devletçilik" in her şeyden evvel bir müdafaa vasıtası ve aynı zamanda yeni düzeni kurmak için müspet bir yol olduğunu izah ettikten sonra, devletçiliğin memleket iktisadiyatı üzerindeki faydalı tesirlerinin ekseriya kâfi derecede farkedilmediğine işaret etmektedir:

En serbest zannolunan bir san'at veya ticaret, müreffeh olabilmek için mutlaka devletin yardımına ve müdahalesine ihtiyaç göstermektedir. Dikkatle vazettiğimiz gümrük

¹²¹Nami, a.g.m., s. 254-255.

¹²²Ali Rıza Uysal, "*Türk İl(devlet)çiliği*", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 27, 1933, s. 1702-1705.

¹²³Uysal, a.g.m., s. 1702-1705.

himayeleri, veya diğer tedbirlerin mevcut olmadığını, bir an için, tasavvur edebilir misiniz? En kârlı ve verimli bir san'at veya ziraat, bir tek müşteri bulamayacak kadar, rekabet karşısında, perişan olur. Yediğimiz ekmeğin ununu dahi memleket dahilinden alamayız. Osmanlı İmparatorluğu gibi bir misal, henüz hatırlarımızda pek yakındır.[...]¹²⁴

Yeni Türk Mecmuası yazarı Rasim Özgen, *Sanayide Devletçilik* başlıklı yazısında devletin zorunlu temel ihtiyaçları kendisinin karşılaması gerektiğinden bahsetmiştir. Özellikle halkın karşılayamayacağı veya özel sektöre devredilemeyecek ehemmiyette olan sektörlerde ön planda devletin olması gerektiğini savunmuştur. Özellikle dünyanın sürüklendiği veya sürüklenmesi muhtemel savaş sırasında devletin ve milletin güvenliğini sağlamakla görevli askeriyenin sanayi tipi ihtiyaçlarının karşılanmasının oldukça önemli olduğundan bahsetmiştir. Hatta yazısında bu durumla ilgili şunları paylaşmıştır:

[...]Siyasî münasebetler gösteriyor ki, harpler, artık mevzî olmaktan çıkmıştır. Avrupada, iki mühim devlet arasında kopacak bir harp, bütün milletleri içine alacaktır. Hiçbir devlet, komşusunun, bitaraf kalacağından ve ondan, harp ihtiyaçlarını ikmal edebileceğinden emin olacak mevkiye değildir.[...]¹²⁵

Yeni Türk Mecmuası yazarı Muhlis Etem, ekonomi ve hukuk kurallarında, *ekonomik düzenin geçen ve geçmekte olan hukuki düzenden daha köklü ve verimli olmasını* isteme hakkına yalnızca devlet kuruluşlarının değil özel sektörün de sahip olması gerektiğini belirterek, özel girişimcileri bu konuda uyanık olmaya davet etmektedir. Onlara planlı ekonomi programı kapsamında yer almaları gerektiğini hatırlatmaktadır.¹²⁶ Türkiye bir yandan devletçi ekonomik tedbirlerle geleceğini hızla inşa ederken diğer yandan başka ekonomik sistemleri de eleştirmiştir.¹²⁷

Devletçi ekonomiyi ve *Yeni Türk*'ün devletçilik anlatımını yukarıdaki açıklamalardan sonra şu şekilde özetleyebiliriz: öncelikle uluslararası ilişkilere açık ve kendi kendine yeten bir ekonomi; daha sonra üretim araçlarının devlet elinde toplanması ve milletin menfaati için kullanılması; bireysel girişimleri dahi ulusal bir harekete dönüştürebilen planlı sanayileşme harekâtı; siyasi bağımsızlığın

¹²⁴ Ahmet Hamdi, "Fırkamızın Devletçilik Vasfı", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 15, 1933, s. 1162-1163.

¹²⁵ Rasim Özgen, "Sanayide Devletçilik", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 4, S. 39, Mart 1936, s. 134-135.

¹²⁶ Muhlis Etem, "Türkiye'nin İktisat Politikası-Planlı İktisat", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 2, s. 165-166.

¹²⁷ Uysal, a.g.m., s. 1702-1703.

tamamlayıcısı, açık vermeyen ve dış borçlanmaya gitmeyen bir ekonomik düzen öngörülmüştür.

2.5.3. Yeni Türk Mecmuası'nda Sosyoloji

Yeni Türk Mecmuası, yeni kurulan Türk devletinin inşası sürecinde yeni bir toplum olabilmenin gerekliliğini de dergi sayfalarına taşımıştır. Bilindiği üzere Kemalist devrim, yeni kurulan devleti yeni kurulan bir toplumun üzerine inşa etmeye çalışmaktadır. Toplumun dönüşmesi ve kazanacağı yeni karakter, Kemalist devrimin etki alanının genişlemesinde esas unsuru teşkil etmektedir. Bu bölüm de buna bağlı olarak aslında *sosyoloji* ana başlığı altında incelenen konulardan oluşmaktadır.

Bu bağlamda *Yeni Türk Mecmuası*, toplumu merkez alan bir kültürel devrimi de destekleyecek yazılar da paylaşmıştır. Toplumun değişmesi ve dönüşmesi noktasında en temel unsur hiç şüphesiz aile kurumudur. *Yeni Türk Mecmuası* ise toplumsal dönüşümün merkezine aileyi koyarken mevcut aile yapısındaki sorunları eleştirerek bu konuya açıklık getirmektedir. *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Agâh Sırrı Levend, mevcut aile yapısındaki problemleri tartıştığı, ailedeki problemlerin çocukların gelişimine verdiği olumsuz etkilerinden bahsettiği yazısını şu cümlelerle sonlandırmıştır:

[...]Netice şudur ki; çocuğun karakteri, mektepten önce evde teşekkül, eder. Fakat ne yazık ki, aile hayatı bozuktur. Bozuk olmyanlar ise, çocuğa karşı mükellef olduğu şuurlu dikkati göstermekte, kayıtsız ve laubali kalmaktadır. Bunun zararını cemiyet görüyor. Bunun içindir ki, her şeyden önce aileyi ıslâh etmek, onu, çocuk terbiyesinde şuurlu ve dikkatli kılmak gerektir. [...] Çocuk bizim değil, memleketindir.¹²⁸

Yukarıdaki metinden de anlaşılacağı gibi, toplumun dönüşmesi için mevcut aile yapısındaki sorunların giderilmesi gerekmektedir. Aileler sadece kendi üyelerine karşı değil aynı zamanda memlekete karşı da sorumludurlar. Bu sorumluluk duygusu ile çocuklarını büyütme durumundadırlar. Zira metinde de bahsedildiği gibi çocuklar bizim değil memleketindir. Yetişen çocuğun memlekete karşı sorumluluk

¹²⁸Agâh Sırrı Levend, "Aile", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. VI, S. 39, Mart 1936, s. 98-99.

duygusu gelişkin ve deyim yerindeyse memlekete faydalı bir birey olarak yetişmesi için aile kurumunun temelini oldukça sağlam olması gerekmektedir.

Çocuk gelişimi ve aile kurumunun önemi ise hiç şüphesiz *kadın gerçeği* ile bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. *Anne* kavramı ile daha yoğun bir şekilde tanımlanan kadının toplum içindeki rolü ve önemi *Yeni Türk Mecmuası*'nda sıklıkla yer alan konulardan biri haline gelmiştir. Kadın tartışılırken ilk mevzubahis edilen konulardan birisi kadın-erkek eşitliği meselesidir. Kadın-erkek eşitliği, dergide şu şekilde ifade edilmiştir:

[...]Erkek kadından, kadın erkekten üstündür gibi sözler boş iddialardır. Ben böyle bir makyas tanımiyorum. Yeryüzünde böyle bir ölçü yoktur. Üstünlük kişilerin yetişme biçimlerinden, rekâlarının yücelmesinden, verimlerinin genişlemesinden meydana gelir. Yeryüzünde birbirinden üstün insan vardır. Üstünlük cins ayrılığında aranamaz. Kadının bilgisizliğini kurumun alçısı olarak kabul etmek lâzımdır. Atalarımız, eski Türkler bu noktayı her kurun göz önünde tutarak sosyal ve siyasal hayatlarında kadına büyük bir yer ayırmışlar. Erkek hukukunun kadın hukukile bir olmasına dikkat etmişlerdir. Eski Türkler kurumunda kadın erkekle yanyana yürümüş, aile ve kurum hayatının başı olmuştur[...]129

Bu metnin 1935 yılında yazıldığı göz önüne alınırsa, kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanındığı 1934 yılının hemen sonrasında Türk devriminin kadına bakış açısını pekiştiren bir niteliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kadın-erkek eşitliğinin seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla taçlandırıldığı Türk devriminin bu yönü *Yeni Türk Mecmuası*'nda yankı bulmuştur. Bunun yanı sıra metindeki İslam öncesi Türk devletlerinde kadının rolüne yapılan atıf ve bu durumun sürekliliği vurgusu da yeni, o dönemin tarih anlayışı ile de uyum içindedir.

Kadın-erkek eşitliği meselesine bu şekilde değinen *Yeni Türk Mecmuası*, aynı yazıda kadının toplumdaki rolünü ortaya koyarken, kadının toplumdaki yerini daha net bir şekilde ortaya koymak ve mevcut algıya göre daha önemli bir noktada olduğunu anlatabilme çabası içine girmiştir:

[...]Onlar en medenî bir kurunun, en uygar kadınlarıdır. Türk kadını tutsak olmaktan bu kurunda kurtarılmıştır. Ona insanlığın bütün kapıları açılmış, ona acun kadının kıskanarak baktığı en yüce bir kürsü ayrılmış, ulus kurultayında yer verilmiştir. Ona harbiyeden başka bütün mekteplerin kapısı açıktır. Askerlikten başka her işin başında onu görebiliriz. Fakat bu sözümle Türk kadını asker olamaz demek istemiyorum. Şunu bilmeliyiz ki Türk kadınına asker olmak hakkı verilse de, verilmese de *-icap ettiği kurun-* o, canından üstün tuttuğu yurdunu müdafaaya yüreğile koşacak, gözü gibi sevdiği çocuklarını sevine, sevine nasıl bu yolda

129 Şukufe Nihal, "Erkmen Kadınları", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 30, 1935, s. 1828-1829.

yolcu etti, badasını, kocasını nasıl bu uğurda fedaya hatırlandise, kendi de bu ateş acununa atılarak erce vurulmasını bilecektir.

Bugünkü Türk kadını süs kadını değil iş kadını olacak, lala olmaktan çıkarak hakiki bir ana kalacaktır. Onda bayıltan kokular yerine yaşatan sesler duyacağız. Artık o, saatlerce ayna kargısında gözlerini, dudaklarını, yüzünü boyuyacağına elindeki fırçasile bir tabloyu renklendirecek, bir san'at eserni tamamlayacaktır.[...] ¹³⁰

Kadının toplumdaki yeri ve önemi kadına merkezi bir önemin verilmesini de beraberinde getirmiştir. Kadın-erkek eşitliği ile başlayan bu eğilim kadına toplum hayatında daha kritik sorumluluklar yükleyen hatta eşitlik dengesini kadınlar lehine sorgulatacak kadar ileri pek çok söylemin ortaya çıkması dönemin koşullar ile de yakından ilgilidir. Aşağıdaki metin bu eğilime örnek olacak niteliktedir:

[...]Türk kadını bugün, ahlâkî ve içtimaî mesuliyetini kazanmış, şahsiyeti teşekkül etmiş bir kuvvettir. Bu kuvvetin israf edilmemesi lâzımdır. Bu kuvvet, kadın olduğu için değil, insan ve yurttaş olduğu için muvaffak olmalı ve hayat haklarından istifade etmelidir. Türk milleti ve kadınlığı, birçok milletlerden evvel bu hakikati sezdiği için cidden bahtiyardır.[...] ¹³¹

[...]Hepimiz biliriz ki bir ulusun, bir kurumun değeri kadının o kurum içinde gördüğü işler, oynadığı rollerle ölçülür. Kadın çalışmasını arttırır, özenişini sonsuzlaştırır, adımlarını sıklaştırıp; hızlaştırırsa o kurum, o ulus her yönden bir kat daha değerlenmiş, bir kat daha yükselmiş olur. Bugünün işlerini gören, kurumlarını kollayan, kanunlarını yazıp, çizen adamlar onun çocuklarıdır. Kadın bu çocukların boş dimağlarına ilk sözleri yazıcı, yüreklerine ilk duyguyu aşılایıcı, onlarda ilk terbiyeyi kurucu bir okutandır. Kadının bu yönde göstereceği özeniş yarının, ordu ve kurumunun temellerini düzelten sıvalardır.[...] ¹³²

Kadına toplumda merkezi bir rol vermenin Atatürk döneminde ne anlama geldiği ve geçmişte kadının bulunduğu olumsuz koşullardan Cumhuriyet Dönemi'nde gerçek anlamını nasıl kazandığı da derginin yer verdiği konular arasındadır. Kadının geçmiş dönemde pasif bir konuma itilerek küçük görülürken cumhuriyetin kadına hak ettiği değeri nasıl verdiği şu şekilde ifade edilmiştir:

[...]Türk kadını *saçı uzun usu kısa!... saçının telini, tırnağının ucunu kendi erkeğinden başkası görürse nikâhı bozulur, yüzünün akını, kendi erkeğinden başkasına göstermek dince yasaktır.* Türe ve inançlarının baskısı altında, eve tıkılmış; kafes ardına saklanmış; peçe altına gizlenmiş, çarşaf içine sarılmış bulunuyordu. Bir erkek dörde kadar (dini) karı edinebiliyordu; sosyal yaşayışta, siyasal işlerde ulus işlerinde, budun işlerinde kadının sözüne yer yoktu.. Yalnız köylü kadınları tarlalarda ekim eşlerinde kocalarına yardım edebiliyorlardı. Bu da ekonomi gerekenlerinden doğuyordu... Bu yüzden köylerde pek kaçgöç yoktu.

Atatürk ili, Türk kadını işte böyle bulmuştu. Atatürk Türkiye'si Türk kadını kafes ardından kurtardı. Arkasındaki çarşafını çıkardı; boyunu bosunu ortaya koydu. Yüzündeki peçesini atıp; yüreği gibi ak olan yüzünü ve alnını açtı. Türk sosyal türesi ile (Monagami) *tek*

¹³⁰Şukufe Nihal, a.g.m., s. 1828-1829.

¹³¹Cemil Sena Ongun, "Kadına ve Kadınlığa Dair", **Yeni Türk Mecmuası**, C. I, S. 31, Mart 1935, s. 1944.

¹³²Meliha Avni Sözen, "Kadın ve Vazifesi", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 30, 1935, s. 1827.

karılı evlilik yöndemini kurdu. Bununla Türk kadınının onurunu kurtardı. Sonra sonra anadan, babadan ve yakınlardan artakalanda (mirasta) payını erkek ile bir kıldı. Bununla da kadının artakalana (mirasa) konma önenini kurtardı. Böylece Türk kadınıni kişiler arasına katıştırdı.[...] ¹³³

Kadın, Cumhuriyet Dönemi'nin yeni toplum inşasında merkezi bir role sahiptir ve bu bağlamda da pek çok çalışmaya konu olmuştur. Kadının toplumdaki konumunu ve rolünü yeniden tanımlamak, Cumhuriyet Dönemi'nin aile ve toplum algısını anlatabilmenin temelini oluşturmaktadır. Toplumsal ya da dönemin tabiriyle içtimai konularının başında gelen aile ve kadının yanı sıra köy konusu da dönemin sosyolojik bakış açısını anlayabileceğimiz oldukça temel bir diğer konudur.

Bilindiği üzere genç cumhuriyet taşranın geniş ve köylü nüfusun yoğun olduğu bir toplumsal zemin üzerine kurulmuştu. Köy-kent dengesinde ağırlığın köylerde olduğu bu yeni toplumsal düzeni açıklayabilmek için köyü ve köylüyü anlayabilmek oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bu ihtiyaç *Yeni Türk Mecmuası*'nın sayfalarına şu şekilde yansımıştır:

[...]Zira, herkesin bildiği bir hakikattir ki, Türkiye, bir köylü, bir çiftçi memleketidir. İstihsalâtının yüzde 85'i toprak mahsulleridir. İhracatının yine bu miktarını ziraî mahsuller teşkil eder. On yedi milyon halkının on dört milyonu köylü veya çiftçidir. Anlaşılır ki, yaşamak için para ancak küçük bir vasıta; mes'ud olmak için ise, hattâ dördüncü bir şarttan başka bir şey olmaz.[...]

Bu temel ihtiyaç ortaya konduktan sonra dergide köye ve köylüye o döneme kadar var olan bakış açısının eleştirilerine de yer verilmiştir. Tıpkı kadın konusunda olduğu gibi köy konusunda da sorunlu bir bakış açısının olduğu iddia edilmekte ve köye bakış açısının değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Selahaddin Demirkan, *Köy Sosyolojisi* yazısında şu noktalara temas etmiştir:

[...]Köyü hâlâ basit ve iptidaî bir insanlar kitleleri gibi görmek itiyadından kurtulamadık. Avrupalılaştırmak ihtirasları içinde ayaklarımızı mümkün olduğu kadar topraktan keserek yeni realizm ile dünya cennetlerine uçmak isterken, düştüğümüz bir takım fikrî tezatlar içinde çırpındığımız için olacak. İçtimai ilimleri de mücerret, akli temeller üstüne oturtmak istiyor ve bu sebeple cemiyet hâdiselerine bir türlü objektif temayülle bakamıyor, vakıalara kadar inemiyor ve gençliğe hakikî bir Türk kültürünün malzemelerini veremiyoruz.[...]

Köyü ve köylüyü sosyolojik bir zeminde incelemenin önemine de değinen Demirkan ilmi faaliyetlerin öneminden bahsederken kendi duygularını da bu

¹³³Ali Rıza Erem, "Atatürk İlinin Türk Kadınına", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 29, 1934, s. 1790-1791.

değerlendirmelere kattığı cümlesinde köy sosyolojisi çalışmalarının neden yapılması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir:

[...]Köy sosyolojisi bu kadar mühim bir ilim midir ki, bu türlü konuşuyorsun, diye; bana sorulabilir. Mevzuun ilmî kıymeti ne olursa olsun; bu ilmin millî kıymeti pek büyüktür, içtimaî ehemmiyeti sonsuzdur, iktisadî şümulü pek geniştir, ahlâkî derinliği nihayetsizdir, tarihî rolü heybetlidir de onun için...[...]

Köy konusuna olan ilgisizlikten bahseden Demirkan, oldukça önemli bir sorun olarak gördüğü bu konuya teorik bir yaklaşımın elzem olduğunu anlatmaktadır:

[...]Demek istiyorum ki, ortada insanı hâlâ tatmin edemiyen bir mesele vardır: köy davasının umumi mahiyeti ve karakteri hakkında fikrimiz, vicdanımız henüz aydınlanmış değildir. Ben sizin yüzünüzü, ellerinizi, elbisenizi görüyorum. İyi söz söylüyorsunuz, iyi giyiniyorsunuz. Doğru ve muntazam çalışıyorsunuz. Fakat sizi yalnız bu kadarcık bir tanımak; sizi iyi tanımak demek midir? Sonra, bir doktorun dilinize takmak ve nabzınızı yoklamakla midenizdeki hastalığı nasıl tedavi edebileceğini bugün pekâlâ idrak ediyorsunuz. Şu halde parça parça malûmat usulsüz toplanmış hâdiseler, tahlil edilmemiş vâkıalâr karşısında biz kendimize doğru ve yegâne yolu nasıl bulabiliriz? Memleketimizde, maalesef, itiraf etmek lâzımdır ki, her içtimaî mesele hakkında hep bu türlü bir çalışma usulü tatbik olunmaktadır; Yâni, henüz kitaptan, apriori hükümlerden; nazari, istidlali yollardan kurtulup da tetkik mevzuumuza giren hâdiseleri, ilmî simeye muvafık surette ele almış değiliz.[...]¹³⁴

Kadın ve köy gibi temel sosyolojik problemlerin yanı sıra toplumun karakterini belirleyen en önemli unsurlardan kültür ve sanat da derginin sayfalarında yer almıştır. Yeni bir siyaset yeni bir toplum düzeni yeni bir toplum düzeni de yeni bir kültür hayatını da beraberinde getirmektedir. Derginin konu ile ilgili yazılarında karşımıza net bir şekilde çıkan bu durum gerek derginin kültür ve sanat konusuna bakışını gerekse *halk* kavramına bakış açısını da ortaya koymaktadır. Darülbedayi ve ülkedeki tiyatro faaliyetlerinin yetersizliği, sinemanın ortaya çıkışı ile birlikte rekabetin tiyatroyu olumsuz etkileyeceği ihtimalinden hareketle kültür ve sanat faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması için tiyatroların içeriğinin yeniden yapılandırılması ve repertuarların değiştirilmesi gerektiğinden bahsedilen yazıda bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

[...]Halkın seviyesine inmek vasıtasına gelince bu hususta biraz daha dikkatli davranmamız icap eder. Halkın seviyesine iki türlü inmek kabildir. Biri cahil tabakanın hoşlandığı tarzda müstehcen ve her kıymetten ari, halkın seviyesini bir kat daha indirmekten başka hiçbir faydası olmayan vodvillere repertuarda ehemmiyetli bir yer vermek, diğeri de pek mahdut bir sa'nat kütlesine hitap eden avangartçı ve felsefî eserleri repertuvara almamak.

¹³⁴Selahaddin Demirkan, "Köy Sosyolojisi", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 9, S. 86, Şubat 1940, s. 534-535.

Bu ikinci şıkkın, halkın o nevi eserleri hazım edebilecek bir seviyeye gelinceye kadar tatbiki ne kadar muvafık ve zararsızsa, birinci şık ta o kadar lüzumsuz ve muzırdır.

Halka, inişin gayesi hasılat yapmak olmamalıdır. Halka inmek zaruridir; onu elinden tutup yükseltmek için Şehir tiyatrosunun vasat derecesini aşmış vaziyetile bilfiil iştilgal eden birkaç yüksek münevverin istifadesine tahsisi şüphesiz ki doğru olmaz. Fakat şehir tiyatrosunun daima göz önünde bulundurması icap eden bir umdesi olmalıdır, bu da, nihayet birer ticaret şirketinden başka bir şey olmadıkları için hasılattan başka bir gaye gözetmiyen benzeri müesseselerin yapamadığı şeyleri yapmaya çalışmak. Repertuvara kabul edilecek bir eserde halkın içtimaî ve dimağı terbiyesini yükseltecek unsurlar aramak lâzımdır. Her kıymetli san'at eseri ruhu yükseltmeye, bedîî heyecanları aşılayarak ahlâkı iyiliştirmeye yaradığı için faydalıdır. Ancak bu eserin halk tarafından anlaşılabilir bir şekilde olması şartile. Bu itibarla bilhassa eserlerin lisanına itina, [T]ürkçeye sade ve sarîh bir şekilde tercüme edilmiş olmalarına dikkat etmek lâzımdır. Fazla muğlâk ve anlaşılmak için fazla zihnî cehit icap ettirdiği için halkın rağbetine uğramıyan eserleri şimdilik bir kenara bırakabiliriz.[...] ¹³⁵

Bu metinde kültür ve sanat ile ilgili yeni açılımlar konusunda bilgi sahibi olurken bir yandan da yukarıda bahsedildiği gibi *halk* kavramına bakış açısını da öğrenme şansına sahip oluyoruz. Bu noktada Batılı değerler ile büyüyen eğitilmiş ve kültürlü kitlenin *halk* kavramına dışarıdan bakan, onu küçümseyecek bir tavır içine girmese de onu bulunduğu olumsuz pozisyondan kurtarma amacının olduğu da görülecektir. *Halka inmek* tanımlaması her ne kadar kendi içinde ayrıştırıcı bir niyet taşımasa da yukarı-aşağı ikilemi üzerinden bir elitizmi de barındırmaktadır.

Toplumsal yapı kurulurken Osmanlı'dan cumhuriyete geçiş sürecinde sınıfsal ya da mesleki örgütlenmeler olarak iki önemli tercih bulunmaktaydı. Yeni kurulan cumhuriyet bu noktada birleştirici ve uzlaştırıcı olduğunu düşündüğü mesleki örgütlenme ve mesleki işbölümü temelinde sosyolojik yapıyı kurmayı amaçlamaktadır. Mesleki örgütlenmelerin yeniden Türk devriminin ruhuna uygun olarak düzenlenmesi ve meslek temelli sosyolojik yapının kurulması bu süreçte ortaya çıkmıştır. *Meslek* kavramının sosyolojik boyutunun giderek önem kazandığı bu dönemde *Yeni Türk*, dönemin sosyolojik tartışmalarının temel konularından biri olan *meslek* kavramı ile ilgili görüşlerini Muhlis Etem'in meslek seçiminin önemini belirttiği yazısında şu şekilde ifade etmiştir:

[...]Mesleğe intisaptan evvel meslek intihabı meselesi mevzubahistir. Meslek intihabı ise hayata atılacak bir genç için gayet mühim ve hayatî bir iştir. Bu intihap keyfiyeti fikrî çalışmağa istinat eden mesleklerde daha güçtür. Bedenî çalışmaların miyarı bilhassa kuvvet olduğu için bu sahada fikrî sahada olduğu kadar “integration,, yoktur denebilir. Be-

¹³⁵Salih Murat, “Küçük İlmi Haberler”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 3, 1932, s. 208-209.

denî çalışmağa kuvvet faktöründen maada hüner ve marifet ve “Elyatma,, meselesi mevzuubahstir. (İş bölümü ve rasyonalizasyon sistemlerine müracaat!)

Orta veya bir yüksek tahsil neticesinde bir mesleğe intisap edecek gençlere tutacakları meslek hakkında fikir ve direktif vermek için ileri memleketlerde istişare odaları, büroları vardır. Daha ziyade resmî ve meslekî teşekküllerin organı olan bu müesseseler kendilerine müracaat eden gençlere, gencin bilgi ve istidadına göre, muhtelif meslekler hakkında malûmat verirler, onlara yol gösterirler. Bu müesseseler bütün resmî ve hususî müesseselerin gaye ve arzularını bildikleri için meslekî iş bulma sahasında ciddî kılavuzluk yaparlar. Ameleler için de bu kabîl teşkilât vardır. Darülfünunlar, ticaret odaları, meslekî birlikler, bu gibi işlerle meşgul olmak üzere danışma teşkilâtı vücuda getirirler. Bu müesseselerin faaliyeti gerek şifahî ve gerek tahrîrî surette olur. Memleketimizde böyle birkaç teşkilâta şiddetle ihtiyaç vardır.[...] ¹³⁶

Yeni bir toplumsal ve ekonomik modelle kalkınma arayışı içinde olan genç cumhuriyetin büyümesi ve ilerlemesi o dönemin en temel tartışma konularından birisidir. Meslek konusu da bu büyüme ve ilerlemenin temel unsuru olarak görülmektedir. İyi bir meslek sahibi olmanın ve bu mesleğe sahip çıkmanın ülke kalkınması için ne kadar önemli olduğunu, *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Muhlis Etem makalesinde; memleketin kültürünü ve ekonomisini güçlü gösterecek en büyük işaretin o milletin mesleki temsil alanındaki dağılımına göre belli olacağını izah etmiştir. ¹³⁷

¹³⁶Dr. Muhlis Etem, “Türkiye’de Meslek Meseleleri”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 4, 1932, s. 262-263.

¹³⁷Etem, a.g.m., s. 262-263.

3. Bölüm: YENİ TÜRK MECMUASI'NDA ÖNE ÇIKAN FİKİR AKIMI: BERGSONCULUK

3.1. Bergsonculuk

3.1.1. Bergsonculuk ve Türkiye'deki Ardılları

Bergson¹³⁸ kurguladığı düşünsel altyapı ve felsefe dünyasına getirdiği eleştiri ile 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına damga vuran önemli bir

¹³⁸[...] Çağdaş Batı felsefesinin en önemli filozoflarından olan Henri Bergson 8 Ekim 1859'da Paris'te Yahudi asıllı Polonyalı bir baba ile İrlandalı bir anneden dünyaya geldi. Dokuz yaşına kadar Londra'da yaşadı ve 1868'de Paris'e gelerek öğrenimine burada devam etti. Condorcet Lisesi'ni bitirdikten sonra 1878'de ünlü Ecole Normale Supérieure'e kaydoldu. Burada felsefe tahsil etti. Yüksek bir matematik yeteneği olmasına rağmen felsefeye yönelmesi üzerine matematik hocası bu seçkin öğrencisine "Sen bir matematikçi olabilirdin, fakat filozof, asla" demişti. Oysa Bergson Condorcet Lisesi'ni bitirdikten sonra 1877'de açılan bir retorik müsabakasında matematik mükâfatını kazanmıştı. Leon Olle Loprune (1839-1898), Emile Boutreux (1854-1921) gibi zamanın filozof hocaları Bergson'a da hocalık yaptılar. Bunlardan birincisi Katolik felsefesinin ustası, ikincisi ince tahlil yeteneğiyle ün salmış bir düşünürdü. Hâkim olduğu İngilizcesiyle Stuart Mill (1806–1873) ve Herbert Spencer (1830–1903)'in eserlerini dikkatle okudu. Onların etkileriyle evrimcilik düşüncelerini benimsedi ve ayrıca Eflatun (M.Ö. 427-347) felsefesinin de etkisinde kaldı. Ayrıca tabiat bilimleri ve biyoloji ile uğraştı. Özellikle biyoloji üzerinde derinlemesine uğraştı. Sırasıyla, Angers'te, Paris Rollen kolejinde, Henri IV lisesinde felsefe öğretmenliği yaptı. Ecole Normale Supérieure'e konferansçı ve 1900'de College de France'a profesör oldu. 1901'de Ahlâki ve Siyasi, Bilimler Akademisi'ne, 1914'de Fransız Akademisine üye seçildi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Cenevre'de kurulan Milletler Cemiyeti'nin Bilimsel İşbirliği Komisyonu'na 1925 yılına kadar başkanlık etti. 1927'de Nobel Ödülü'ne layık görüldü.[...] (Mehmet Nuri Demir, **Henri Bergson'un Felsefesinde Sezginin Yeri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2011, s. 1.)

filozoftur. Çoğu filozofun aksine Bergson henüz hayattayken dünyaca tanınmış ve fikirleri tartışılır hale gelmiştir. Bunun belki de göze çarpan en önemli sebebi Pozitivizm'e karşı tepki olarak geliştirdiği *sezgi* metodudur. Böylece Pozitivizm, Relativizm ve Siyantizm gibi akımlardan mutlak gerçeği elde etmenin umidini kaybetmiş olan 19. yüzyıl insanına yeni bir metot ile umut getirmiştir.

Bergson, felsefe dünyası için sezgiciliğin sistemleşmesini sağlayan filozof olarak birçok ülkede tanınmıştır. Uluslararası anlamda çok sayıda takipçisi olan ve zamanla Bergsonculuk adını alarak Türkiye'ye de yayılan bu felsefi akım, kendisine oldukça fazla sayıda takipçi bulmuştur. Hatta ülkemizde Bergsoncu sayılabilecek bir çevrenin oluşmasını dahi sağlamıştır. İşte burada ülkemizde Bergsonculuğun tanınmasında ve yayılmasında etkili olan düşünürlerimizi ele alarak; Türkiye'ye hangi yollarla, nasıl girdiğini; fikir çevreleri tarafından nasıl anlaşıldığını ve aydınlarımız üzerinde nasıl bir etki bıraktığını inceleyeceğiz. Özellikle Türk aydınlanmasının dönüm noktasını oluşturan Kemalist devrim ve onun ideolojik aygıtlarından biri olarak tarihe geçen Halkevlerinin çıkardığı önemli dergilerden *Yeni Türk Mecmuası* üzerinde bıraktıkları etkiyi ele alacağız.¹³⁹ Ama önce Bergson'un ilmi sahadaki fikirlerini ele almamız gerekmektedir. Böylece tezimizin varsayımlarından biri olan *Yeni Türk*'ün Bergsoncu kalemlerinin Kemalist ideoloji ve iktidar üzerinde bırakmak istediği etkiyi daha anlaşılır bir hale getirmeye çalışacağız.

3.1.2. Yeni Türk Mecmuası'nda Bergson Felsefesi ve Bergsonculuk

Yeni Türk'ün Bergsoncu bir tavırla yazın dünyasına girişini keşfetmemiz üzerine dergi içerisinde Bergsoncu bakış açısını oluşturabilecek diğer yazarların yazılarına da göz atmak gereği duyduk. Böylece Bergsoncu yazıları ve yazarları tahlil etmiş olacağız. 125 sayı olarak çıkmış olan bir derginin tüm yazarlarının tüm sayılarını inceleyerek aralarından seçilen metinler üzerinden yaptığımız bu çıkarımlar derginin Bergsoncu tavrını daha net ortaya koyacaktır.

¹³⁹Levent Bayraktar, "*Bergsonculuğun Türkiye'ye Girişi ve İlk Temsilcileri*", **Türk Felsefe Dünyası Dergisi**, S. 28, Ankara, 1998, s. 62.

Buna rağmen dergide Bergson'u ve fikirlerini, hatta ondan bahseden aydınları isim vererek eleştiren yazarlar da bulunmaktadır. Bunlardan biri de Peyami Safa'dır. *Yeni Türk*'ün altıncı sayısında kaleme aldığı *Felsefe ve Diyalektik* başlıklı yazısında eleştirilerini yöneltmiş ve pozitif bilimlerin önceliğini savunmuştur.¹⁴⁰

Yeni Türk içindeki Bergsoncu kadro için manifesto olarak kabul edebileceğimiz *Kadro'ya Açık Mektup I ve II* yazıları ayrı bir önem taşımaktadır.¹⁴¹ Derginin 1933 yılı 28. sayısında yayımlanan Hatemi Semih'in yazısı dergide yer alan diğer Bergsoncu isimler için de ayrıca önem taşımaktadır. Semih bu yazısında Bergson felsefesinden anladıklarını, içeriğini ve temel kavramlarını açıklamıştır. Diğer pozitif bilimler içerisindeki konumunu ele almıştır. Psikoloji ve sosyoloji ile temas noktalarına değinmiştir. Özellikle dikkat çekici olan bir yandan Bergson felsefesinin ne olduğunu açıklarken diğer yandan da ne olmadığını belirtmeye çalışmış oluşudur. Tarihsel kökenine kadar Bergsonculukla ilgili bilgi vermeye çaba harcamıştır.¹⁴²

Yeni Türk Mecmuası'ndaki mihenk taşı olarak düşündüğümüz birkaç yazıyı ele aldıktan sonra, yukarıda bahsettiğimiz Bergson felsefesinin temel taşlarını oluşturan *ruh*, *ahlâk* ve *terbiye* gibi kavramların *Yeni Türk*'te ele alınışı örneklem düzeyinde inceleyeceğiz.

Özellikle genç cumhuriyetin kendi kendine yeten, öz kaynaklarının farkında, milli ve manevi bir ruhla dolu yeni nesil yetiştirme meselesini ele alarak biçim vermeye çalışmışlardır. *Yeni Türk Mecmuası*'nda yayımlanan yazıların büyük bir kısmı kültür üzerinedir. Bu açıdan bakıldığında da ruhçuluğa özel anlam yükleyen bir felsefe anlayışına sahip Bergsonculuğun sahiplenilmesi yersiz değildir.

Buradan sonra *Yeni Türk* özelinde *ahlâk* üzerine ele alınmış yazılar hakkında çıkarımda bulunacağız. İlk olarak *ahlâk* kavramına ve onun ortaya çıkış biçimine

¹⁴⁰Metne ulaşmak için bkz. EK-17, Peyami Sefa, "Felsefe ve Diyalektik", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 6, Mart 1933, s. 512- 513.

¹⁴¹Metne ulaşmak için bkz. EK-20, Mustafa Şekip, "Kadro'ya Açık Mektup", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, Teşrinievvel 1932, İstanbul, s. 70-73.; Metne ulaşmak için bkz. EK-21, Şekip, a.g.m., s. 328-329, 330-331.

¹⁴²Metne ulaşmak için bkz. EK-18, Hatemi Semih, "Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, S. 28, C. I, 1933, s. 1792-1796.

değinen Bergsoncu yazarlarımızdan birisi olan Ziyaeddin Fahri ile *ahlâk* kavramı ile ilgili yazısında şunları aktarmıştır:

[...]Ahlâk felsefesinin topuna birden bakıldığı zaman, onu, işte bu sorguya verilmiş çeşit çeşit cevaplardan başka bir şey olmadığı görülür. Eski çağdan bir misal: Eflâtun'a göre ahlâklılık, ileride sanat bahsinde de kısaca işaret edeceğimiz gibi ihsasları ve hatta fizik alim ötesinde tasarlanan, bir unsurla Jdee du Bien-Eyi Fikri» denen tabiatın üstü ile karşılaştırmak, haz duygusile işlediklerimizi olabildiği kadar iyilik fikri ile ahenkleştirmektedir. Bu ahengin vasıtası bilgidir:

Hiçkimse bilerek fena değildir. Ancak bilgi ile biz, ihsasların geçici değerini anlar ve kendimizi «mutlak iyi» nin temaşa ve taklidine bırakırız.

Orta çağdan bir misal: Ahlâk felsefesinin bir daha ziyade ilâhiyatçı bir ahlâk olduğu bu çağda meydanlarımıza düzen veren ahlâklılık kanunu, Tanrı hikmetine bağlıdır. İlâhiyatçılardan Abelard diyor: «iyi ve fenayı ayırt ediş, tamamıyla Tanrının hür kararına dayanır.» Ahlâklı adam, Tanrının emrine uymak için hareket ediyor. Fenalık yapmaması yine onun arzusuna boyun eğmek içindir.

Yeniçağdan bir misal: Meydanların verecek düzen, Alman feylesofu için, ancak akıllı bir mevcut (Etre Raisonnable) olan insanın tabiatında gizlidir. Fizik ta biatta her şey kanunlara göre olup biter. İnsan da bu çevreye bağlıdır. Bir farkla: Biz bir kanuna göre davrandığımızı biliyoruz. Kant diyor «Kanun beklenen bir netice gibi değil, yine kanun olarak iradeyi tayin edan bir prensip halinde tasavvur etmek: İşte ahlâk! diye vasıflandırdığımız, ve o kadar mükemmel saydığımız (iyi) yi yapan şey yalnız budur.» Fakat gerek bu tasavvur, gerek bu tasavvura göre davranış, yine aynı tabiatımızdan gelen engellere çarçar. Zâten bizi ahlâklılığa ileten kanun içinde bu gibi engellerin bulunduğu düşüncesi vardır. Olması da lâzımdır. Taki ahlâkî davranışımız işlediğimiz vazife iradeyi zorlayan, emeğin eseri olsun ve ben de böyle bir zorlamanın şuru bulunsun, O halde vazife bir emir, (Impératif) dir. Biz bu emire «beklenen bir netice «düşüncesiyle boyun eğmiyoruz. Daha başka bir ifade ile işlediğimiz ahlâkî iş bir şarta, bir (eğer..) e bağlı değildir. Faraza «Hypothétiquum» tarafı yoktur. Kat'î «Catégorique» dir: yapmağın gerek olanı yap, sonu ne olursa olsun.

Felsefe tarihinin üç çağından seçtiğimiz ve yalnız işaret edip geçtiğimiz bu üç misalin müşterek seciyesi şudur: Ahlâki meydanlara verilecek düzen, tabiat ve şeniyet dışında aranılıyor. Eflâtunda ihsaslar ötesinde bir iyilik fikri (idéé), Kant'da tamamıyla akıllı vazife prensibi, bu iki çağ arasında Allah düşüncesi ahlâk felsefelerine temel teşkil etmiştir. Kısası ahlâkın kaynağı ya «akıl» da veya «Tanrı» da aramalıdır.[...] ¹⁴³

Daha sonra *ahlâk* kavramından yola çıkarak *ilâhiyatçı ahlâk* olarak tanımladığı felsefî bakış açısını *Tenkît* alt başlığı altında eleştirmektedir.

Tenkît

[...] Metafizikçi (Eflâtun, Kant... İlâh) veya dinî (Orta çağ ilâhiyatçıları, dinî ahlâk tarafdarları) olan bu bibi ahlâk felsefelerini bırakıp, doğrudan doğruya içtimaiyatın ahlâka ait görüşünü anlatmağa başlayacağız. Ancak bundan evvel, ana sezgisini basitleştirerek anlattığımız felsefî ahlâk telâkkisini bir tenkît gözden geçirmek gerektir. İlk ilâhiyatçı ahlâka bakalım: Dindar adam ahlâk kanununa itaati, Tanrıya itaat ile bir sayar. Fakat ferdin Tanrıya boyun eğmesi, Tanrının her şeye kadir olması fikrinden ziyade Tanrı emrinin ahlâk mefkûresi ile bir ve aynı oluşu telâkkisinden ötürüdür. Levy-Brühl'in dediği gibi vazife ferdin vicdanında mukaddes bir emir, dini bir saygı seciyesini taşır. Buna hiç bir diyeceğimiz yoktur. Fakat buna bakıp ta vazifenin ancak tabiat ötesinde bir kaynağı olacağını, ahlâklılığın bizi tabiattüstü bir dünyaya sokacağını zannetmek ortadaki bir ahlâk vakiasını yanlış anlatmaktadır.

¹⁴³ Ziyaeddin Fahri, “Bir Ahlak Denemesi”, *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 4, Sayı 47, II. Teşrin 1936, s. 604-605.

Bundan başka ilâhiyatçı ahlâklarda mantıki bir zıtlık da var: Dışımızdaki Tanrı bizden körükörüne bir saygı istiyebilir. Bu takdirde ne hakla ahlâklılıktan bahsedebiliriz. Bu takdirde da itâhiyatçı ahlâk yerini metafizik ahlâkına bırakmak mecburiyetinde kalmıyor mu? Öte yandan metafizikçi ahlâk nazariyeleri de ahlâkî vasfını taşıyan bir şeniyetin varlığına göz yumuyorlar ve ahlâklılık prensibini kabil! «A. priori » olarak tesise çalışıyorlar. Sonra mücerret bir çerçeve içine sığamayacak kadar çok ve muğlak olan İnsanı, gayeler ezeli bir İyi fikrinden veya küllî bir vazife telakkisinden tahlil edilemezler.

Bu birkaç tenkidi düşüncenin bize telkin ettiği zaruret şudur: Meyelünlarımıza nizam veren prensibi bir defa ahlâkî şeniyette aramak lâzımdır.[...]

Buraya kadar *ilâhiyatçı ahlâk* anlayışına yönelik eleştirilerini okuduk. Bunun üzerine kendince olması gereken ahlâk anlayışını şöyle tanımlıyor:

[...] şeniyete dayanmak lüzumu ortaya çıkınca mesele felsefi ahlâk riazaribesinin yerine geçecek bir ilmî ahlâk meselesi olur. Nasıl diğer ilimler tecrübeden ve hâdiseden yürüyorlarsa ahlâk da aynı usul ve görüşle kendi hâdiselerinin kanununu yine kendi şeniyetinde bulmaya çalışacaktır. İlimler arasında ahlâk mevzuunu benimseyecek başlıca üç ilim, hayatıyat, ruhiyat, içtimaiyat, ahlâkın ilimleşme meşine yardım eder.[...] ¹⁴⁴

Yeni Türk yazarlarından Demirkan, *Köy Sosyolojisi* yazısında *ahlâk* kavramına ilişkin düşüncelerini şöyle aktarıyor:

[...]Bazı mütefekkirler, zekâmızın ve onun mümessili olan münevver zümrenin esas itibarile bir vasıttan fakat tamamile cemiyet hayrına kullanılan bir vasıttan başka bir şey olmadığını düşünerek, içtimai meseleleri bir ahlâk meselesi olarak kabul ve tetkik, etmişlerdir, ki bizce yanlış bir muhakeme olmasa gerektir.

Ayrıca kaydetmelidir ki, içtimai meselelere bir ahlâk meselesi diye bakmak onları içtimai metodlarla tetkik etmeğe mâni değildir. Yalnız bu türlü bir görüş bir sistem kurma işince pek ehemmiyetlidir.

Türk münevveri için bu türlü bir görüş ve sistemin ne kadar feyizli bir iş ve fikir hayatı yaratacağını tahmin etmek müşkül olmasa gerektir. Bu noktaya ileride geleceğiz.

Demek istiyorum ki:

Sosyolojiyi bir sistem halinde tedvin eden mektepler vardır, sosyolojiyi saf veya müsnet bir ilim olarak kabul ve öylece onu kuranlar mevcuttur.[...] ¹⁴⁵

Ziyaeddin Fahri, *Bir Ahlak Denemesi 3* isimli yazısında yine *ahlâk* kavramı ile ilgili şu açıklamalara yer vermiştir:

[...]Bütün bu düşüncelerin neticesi şu ki ahlâk meselesi yalnız içtimaiyat bakımından çözülemez, ilmin hududunu geçen bir ahlâk felsefesine lüzum vardır. Zaten ahlâkî içtimaiyat bugün çözemediği büyük adam, hürriyet, şahsiyet, ahlâkî gayeler gibi meseleleri düşünecek bir ahlâk felsefesine yer vermekle gayri İlmî davranmış olmaz. Bilâkis içtimaiyatın diğer kollarında olduğu gibi yeni nazariye ve faraziyelere kaynak gibi düşünülecek bir ahlâk felsefesi ahlâkî içtimaiyata daima yardım edecektir.[...] ¹⁴⁶

¹⁴⁴Fahri, a.g.m., s. 604-605.

¹⁴⁵Demirkan, a.g.m., s. 30-31.

¹⁴⁶Ziyaeddin Fahri, "Bir Ahlak Denemesi 3", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 5, S. 49, II. Kanun 1936, s. 720-722.

Yalnızca akla dayanan toplumsal ahlâkı reddederken, sadece *hayat, ruh* ve *cemiyet* gibi gerçekliklerden gelen ahlâki bilgiye aklın rehberlik edebileceğini savunmuştur.

[...]O halde denememizin neticesi olan (İş ahlakı - Morale de l'Action) na göre ahlakî hareket:

A-Hayat, ruh, cemiyet şe'niyetlerinden gelen bütün reel unsurları bize tanıtan bir bilgiye muhtaçtır. Fakat bu bilgi hamdır, nizamsızdır. Buna bir düzen vermek, kanallaştırmak gerektir. Bunun için ahlâki hareket, içtimaiyatçıların kanaati tersine olarak:

B-Kablî, aklî kaynaktan gelen unsurlara muhtaçtır. Bu suretle en geniş manada düşünülen bir Kozmozun verdikleri (données), Etos'un kalıpları (Formes) ına girecek, ferdi veya içtimaî sahada dilediğimiz herhangi bir (ahlakî iş - Action morale) gerçekleşecektir.¹⁴⁷

Yeni Türk Mecmuası'nda bir başka Bergsoncu yazar olan Mustafa Şekip, *Dekarte ve Felsefesi* adlı yazısında Descartes'in *ruh*'a yüklediği anlamı tartışmakta ve Bergson'daki *ruh* kavramı ile ilişkisini değerlendirmektedir. *Ruh*'u ise şöyle tanımlamaktadır:

[...]Ruh bedeninin bir kısmı ile guddei sanavberiyeye vasıtası ile doğrudan doğruya temastadır... Bizde mevcut olan şuur hadiselerinin illeti ruhtur...

Ruh ta ne?

Yalnız insanda mevcut, bedenden yani maddeden tamamen ayrı ve müstakil bir cevherdir. Nasıl hayyiz yani maddî cevher bütün maddî keyfiyetlerin dayanacak noktası, varlıkların şartı ise ruh ta -düşünen cevher- hissî keyfiyetlerin, şuur değişikliklerinin dayanacak noktasıdır.

Istidlâl ve mukayese ile cismanî olmayan cevherin cismi nasıl harekete getirdiğini anlamak kabil olmaz. Fakat her günkü tecrübelerimiz bunu bedaheten gösterir. Binaenaleyh ruh ile uzviyetin münasebetini bu tecrübelerle bizatihi anlamağa çalışmalı, diğer şeylerle mukayeseyle kalkmamalı. Çünkü o zaman mesele tamamen müphem kalır.[...]¹⁴⁸

Descartes'in *ruh*'a yüklediği anlamı tanımladıktan sonra *ruh* hakkında yine aynı yazıda şunlardan bahsetmiştir:

[...]Diğeri ruhî ve manevî şeyleri tahatturdur ki, bizzat şuurdaki izlerden meydana gelmiştir. Kezalik düşünce ile tahayyül yahut tasavvur da birbirinden tefrik olunabilir. Asıl düşüncede yalnız ruh amildir. İştihâ ile irade arasındaki fark ta aynı esastan mütevellittir. İştihâ cismin ruha tesiri ile vücuda geldiği halde, irade ruhun doğrudan doğruya kendinden ayrılmaz bir cüz'üdür. Bu itibarla Descartes iradenin bir şeyi illetsiz tercih etmek kudretinde olduğunu, şuurumuzla doğrudan doğruya bildiğimize kanidir. Bazı şeylerde hata etmemiz iradenin hudutsuzluğundandır. Heyecanlarımız dahi cismin de ruh üzerine tesir eylesindendir. Fakat bunun haricindeki batnî heyecanlarımız münhasıran ruhun düşüncelerinden, muhakemelerinden doğar. Heyecan ve ihtiras, müphem karmakarışık bir şuur hali, bir düşüncedir ki, asabın hareketleri ile tahassul eder. Diğer bütün hisler uzvî heyecanlarla düşünce ve muhakeme duygularının muhtelif terekükplerinden husule gelir. Descartes in teessür hayatımızı tahlilden maksadı burada bu hayatın basit unsurlarını bulmak

¹⁴⁷ Fahri, a.g.m., s. 720-722.

¹⁴⁸ Mustafa Şekip, "*Dekarte ve Felsefesi*", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 8, Mart 1933, s.712-713.

ve bunlardan münhasıran ruha ait olanları uzvunun tesiri ile vücuda gelenlerden ayırmaktır. Ondaki ikilikçilik, tesirini burada da göstermiştir.[...] ¹⁴⁹

Kayseri Lisesi Edebiyat öğretmeni Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Yeni Türk*'te yazmış olduğu divanda, *ruh* ve *ruhiyat* kavramlarına değinirken değerlendirme yazısında ise mecmua şu tanımları kullanmaktadır:

[...]San'atla ve dolayısı ile Ruhiyat ve Felsefe ile alâkadar olan Ümit Bey, ruhî halletlerin ne kadar mudil olduğunu, hadiselerle, görgü ve bilgilerle ne kadar birbirine bağlı bulunduğunu pek âlâ bilir. Nice ihtiyarlamış ölümcül gençler ve nice her dem taze ihtiyarlar vardır. İmam sağlam olan ve kendisini kâinatın mihveri sayan ne adamlar vardır ki her hangi bir hadise karşısında imanları sarsılır; yese, isyana düşerler ve gene hiç bir şeye inanmaz geçinen ne adamlar vardır ki bir sıkıntı zamanında kendilerine, teselli verecek bir dayak uydurur, bir Allah yaratırlar da mümin oluverirler.[...] ¹⁵⁰

Yeni Türk'ün felsefe alanındaki çalışmaları yalnızca teorik ve ideolojik çözümlmelerle sınırlı kalmamış, bizzat Türk devriminin karakterini ve gelecek nesillerin nasıl yetişeceği konusuna da eğilmişlerdir. Bu sebeple *ahlâk* ve *maneviyat* kavramlarına dergi çıkarıldığı süre içerisinde belli aralıklarla yer vermişlerdir. Bunlardan öne çıkan birkaçı içinde ilk dikkat çeken Mustafa Şekip'in *İnkılâbımızın Hayati, Ruhi Mahiyeti*, ismini verdiği yazısıdır. *Maneviyat* kavramının Türk devrimi içindeki yerini değerlendirirken *maddi olan* ve *manevi olan* üzerinden bir ayırım yapma ihtiyacı hissetmiştir. Bu noktada *akıl/zeka* ile *ruh/maneviyat* kavramları arasındaki zıtlığı kullanmıştır. *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Mustafa Şekip'e göre; insanların akli ve zekâsı kadar maneviyatlarının gelişkin olması da oldukça önemlidir. Toplumsal dinamikleri anlayabilmenin yolu o toplumların manevi/ruhi niteliklerini doğru tespit edebilmekten geçmektedir. Dünya genelinde farklı toplumların ya da devletlerin sahip oldukları özellikleri, geleneklerini ve yaşadıkları bir takım değişiklikleri anlayabilmek için sahip oldukları ve onlara yaşam enerjisi ve dinamizm kazandıran ruhları ile ilgili bilgi sahibi olmak gerekir. Bu noktada maddi bir temele sahip olan *akıl* ve *zekâ* kavramları da ne kadar ön planda olsa dahi

¹⁴⁹Şekip, a.g.m., s.712-713.; Dergi, Descartes'ın bu görüşlerine yer verirken aynı zamanda onun çağdaşı ve muhalifi olan Pascal ile alakalı olarak yazılmış bir yazıyı da yayınlamıştır. Bu durum derginin akademik kimliğini tanımlamak için önemlidir. (Ayrıca bkz. Naciye Paksöz, "Paskal ve Ahlakı", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 7, S. 75-76, Mart-Nisan 1939, s. 152-153.)

¹⁵⁰Abdülbaki(Kayseri Lisesinde Edebiyat Muallimi), "Yunus Emre Divanı Münasebetiyle", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 10, Temmuz 1933, s. 817.

toplumun ruhunu oluşturan değerleri anlayamadığımız sürece toplumu anlamamız oldukça güçtür.¹⁵¹

Yazı üzerindeki değerlendirmemizin genelinden de görüleceği üzere Mustafa Şekip, ideolojik bakış açısını Bergsoncu bir temele dayandırarak Kemalizm'e yönelik telkinlerini Bergson'un ahlâk felsefesine uygun olarak kurgulamıştır.

Bir başka *Yeni Türk* yazarı Mehmet Saffet, Cumhuriyet Dönemi öncesindeki *demokrasi* ve *insan* hakkında düşüncelerini izah ederken; diğer yandan cumhuriyet rejimi ve vatandaş tanımlarken Locke ve Rousseau'dan günümüze gelen *toplumsal bir sözleşme* üzerine kurulan rejimlerdeki yerlerini açıklama çabasına girmiştir. Buna göre; hükümdar-toplum arasında ya da toplumun kendi arasında yaptığı bir sözleşme sonucunda halkın kendi kendini yönetmeye başladığı bir rejimin kurulmasına imkân bulunmaktadır. Cumhuriyet rejimi de Meşrutiyet döneminde başlayan demokrasi mücadelesini asıl hak ettiği noktaya getiren rejim olarak toplumdaki bireylerin, iradelerini ortak bir üst iradeye uzlaşmayla devretmesiyle ortaya çıkmıştır. Toplumsal sözleşmeyle kurulan bir cumhuriyetin Türkiye'de demokrasiyi yerleştirmesiyle birlikte vatandaşlar da bu düzendeki konumlarını almışlardır. Vatandaşlar artık kendi bireysel özgürlüklerinin de bir kısmından feragat etmek suretiyle sözleşmeyle oluşturdukları toplumun çıkarına hizmet etme amacıyla hareket etmelidirler.¹⁵²

Yazar bu sözleriyle toplumda cemiyet fikrini ön plana çıkartmıştır. Ferdi cemiyet içinde değerlendirmiş, cemiyetin ferdiz, ferdin de cemiyet olmadan kendini gerçekleştiremeyeceğini ifade etmiştir. Hatta derginin Bergsoncu kalemlerinden biri olan Hatemi Semih *Demokrasi Ahlâkı* isimli yazısında milli ve manevi duyguların yalnızca ideolojik kalemlerle, ulusal mütefekkirlerle aşılamayacağından bahsederken tiyatro ve edebiyatın önemini vurgulamıştır. Bu konudaki çalışmalarından ötürü tiyatrocusu Ertuğrul Muhsin'i şu sözlerle övmüştür:

¹⁵¹Metne ulaşmak için bkz. Ek-21 Mustafa Şekip, "*İnkılabımızın Hayati, Ruhi Mahiyeti*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 11, 1933, s. 928-929.

¹⁵²Metne ulaşmak için bkz. Ek-22 Mehmet Saffet, "*Türk İnkılabının Karakterleri*", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 9, Mart 1933, s. 733.

[...] Ertuğrul Muhsin'in rollerinde sendelemediğini ve Türk ananesinden aldığımız güzel ve kuvvetli heyecan dakikalarının bir haylisini ona borçlu bulunduğumuzu teslim etmek bir vazifedir. Reşit Poza yıllarca müddet Ertuğrul Muhsin'in pek kuvvetli, hatta zaman zaman muzaffer rakibi oldu.¹⁵³

Buraya kadar Türk devriminin gerçekleştirdiği kültür devriminin ereklerinin dayandığı manevi kuvvetleri *Yeni Türk*'ün Bergsoncu yazarları gözüyle ifade etmeye çalıştık. Şimdi dergi genelinde Bergsoncu bakış açısıyla ele alınmış *terbiye* kavramı üzerinde duracağız.¹⁵⁴

Öncelikle terbiyenin ne için ve kimler için gerekli olduğunu söylememiz yerinde olacaktır. *Terbiye*, Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin gelecek kuşaklara kültür aktarımını tamamlaması için gereklidir. Özellikle Kemalist devrimlerin gelecek nesiller boyunca fikren kavranması için önemlidir. Bu sebeple *terbiye* ile üzerine düşülecek grup öncelikle gençliktir. Bu konuda *Yeni Türk Mecmuası* yazarı Ağâh Sırrı Levend *Gençliğin Terbiyesi* isimli makalesinde gençliğin yaşadığı sorunlara değinirken sorumluluk kavramı üzerinden konuya yaklaşmıştır. Gençlerin toplumsal rollerini ifa ederken bir takım olumsuz tavırlar göstermektedirler. Derslere girmemek, ailesinden aldığı harçlıkla alkol almak gibi kendince sakıncalı bulunduğu bir takım durumları açıklarken gençlerin sorumsuzluğunu sadece o gençlerin kendisine değil ailelere yüklemektedir. Gençlerin eğitimi konusunda okulun başlı başına bir rol üstlenemeyeceğini, terbiyenin ailede başladığını ve ailesinde görgü kurallarını edinemeyen, sorumluluk duygusunu ailede kazanamayan gençlere okulların herhangi bir katkı sunamayacağını belirtmektedir.¹⁵⁵

Yeni Türk Mecmuası yazarı Mustafa Şekip *gençlik ve terbiye* üzerine geniş bir tartışmayı ele aldığı yazısında sık sık terbiyenin ve milli harsın gelecek nesiller için anlam ve önemini vurgularken geçmiş ile bahsi geçen günlerin arasında bir farklılık yaşandığından bahseder. Buna göre; Milli Mücadele'yi görmüş nesilden giderek daha az kişi kalmış ve o günlerin heyecanı yerinin bir eğlence ortamına bırakmıştır. Savaş günlerinin ruhu ve heyecanı yitirmeye başlanmıştır. Milli bayramların layık

¹⁵³Hatemi Semih, "Demokrasi Ahlakı", *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul Devlet Matbaası, C. 4, S. 48, I. Kanun 1936, s. 676-677.

¹⁵⁴Halkevi içindeki felsefi ve toplumsal konulu konferanslar için ayrıca bkz. (Mecmua, "Evimizdeki Felsefi ve İçtimai Konferanslar", *Yeni Türk Mecmuası*, C. 5, S. 52, Nisan 1937, s. 903-904.)

¹⁵⁵Metne ulaşmak için bkz. Ek-23 Levend, *Gençliğin Terbiyesi...*, s. 660.

olduğu şekilde kutlanabilmesi için o günlerin anlamını kaybetmemek ve sahip olunan milli heyecanı yeniden kazanabilmek gerekmektedir.¹⁵⁶

Dergide gençliğin terbiyesi üzerine en çok yazı kaleme alan yazar Agâh Sırrı Levend olmuştur. *Milli Terbiyemizin Esasları* başlıklı yazısında; terbiye edilmiş gençliğin özelliklerini aktarırken teşkilatlanmış bir gençlikten bahsetmiştir. Milli duyguları gençte bir vasıf, karakter haline getirmeye çalışmanın gerektiğinin altını çizmiştir. *Milli terbiyenin devletin siyasi karakteriyle içinde bulunduğu şartlara ve milletin içtimaî bünyesine uygun olacaktır*; sözüyle milli terbiyenin önemini vurgulamıştır. Gençlikten beklenen hedefler ve istekler için şu satırları kaleme almıştır:

[...]Bizim hedefimiz sarıhtir. Ne istediğimizi biliyoruz. Tarihimiz, coğrafi vaziyetimiz, milletler arasındaki mevkiimiz, topraklarımızın istihsal kabiliyeti,, maddî varlığımızın kaynakları manevî kıymetlerimizin derecesi ve millî zekâ ve istidadımızın hususiyetleri, bu hedefi tayin ve tesbit etmekte amil olmuştur.

Türk milleti, bu kadar çetin imtihan devrelerinden sonra, kendi hududları içinde hür ve müstakil kalmağı, hiç bir tecavüz fikri gütmemekle beraber yurt müdafaasında hiç bir müsamaha tanımamağı, istihsal kuvvetlerini azamî hadde çıkararak yurda refah ve saadet temin eritmeğı ve nihayet daima önde, daima yukarı fakat her zaman hazır bulunarak medeniyet yolunda sarsılmadan yürümeğı, kendine gaye olarak çizmiştir.

Böyle bir millet, ferdin cemiyet içindeki mevkiini, sarahatle tayin etmiş demektir. Ferde de, cemiyete de kıymet verilmediğı, daha doğrusu ferdin akamete mahkûm edildiğı, cemiyetin ise ayrı, bir mânâsı olabileceğı hatırlanmadığı devirlerde, fert ya kendini ihmal ve kayıtsızlığa kurban etti; yahut aksine olarak sırf kendini düşündü. Bunu tâkibeden devrin bir reaksiyonu taşıyacağı tabiidir. Ziya Gökalp'in: "Ferd yok cemiyet var,, düsturu bunu ifade eder.

Ancak bu ifade, yanlış tefsir edilmemelidir. Bu, ferdi kudretsiz, hassasiyetini kaybetmiş bir makine halinde cemiyetin içinde eritmek değil, belki ferdi şahsi hodkâmlıktan uzak bulundurmak demektir. Fert, bir taraftan cemiyet lehine şahsından fedakârlık yapan, tesanüt ihtiyacıyla hareket ederek kendiyile beraber başkalarını da düşünen ve sosyal yardım işinde şuurla çalışan bir adam, haysiyetiyle yetişirken, diğer taraftan da icabında kollarını sıvayıp yalnız başına bir işe yapışan, hiç bir yardım görmeden sırf kendi enerjisiyle tuttuğu işi sonuna kadar devam ettiren kudret sahibi bir şahsiyet olarak hazırlanmış olacaktır.

Hulâsa, Türk cemiyetinde fert, İctimaî bir nizam içinde vakur bir şahsiyettir. O, ne hududsuz ve hududsuz olduğu için lüzumsuz, bir merhamete sahiptir; ne de merhamet hissinden uzak, iptidaî bir hodkâmlık içinde sert ve haşin bir tabiate maliktir. Fertten romantik hassasiyet değil, realiteye uygun ölçülü bir hassasiyet aranır. Şahsi liyakat her zaman takdir edilir ve istenir. Buna mukabil fert de, saadetini cemiyetin menfaatinde, arar ve memleket kaygusunu her endişenin üstünde tutar.[...] ¹⁵⁷

Agâh Sırrı Levend'in bu satırları, cumhuriyetin nasıl bir gençlik istediğini açıkça ortaya koymaktadır. *Gençlik* ve *terbiye* üzerine milli beklentilerini dile

¹⁵⁶Metne ulaşmak için bkz. Ek-24 Mustafa Şekip, "Milli Bayram ve Halk Terbiyesi", **Yeni Türk Mecmuası**, C. I, No 2, İstanbul, 1932, s. 147.

¹⁵⁷Levend, *Milli Terbiyemizin...*, s. 108-109.

getirdiğimiz yazarlarımız salt toplumsal ihtiyaçları göz önüne alarak bu yazıları kaleme almamışlardır. Ülkemizin olduğu kadar dünyanın gelecekteki ihtiyaç ve beklentilerini de dikkate alan bir anlayışa sahiptirler. Bugün pek çok eğitim bilimcinin dikkatini çeken ve ısrarla takip ettiği uzmanlardan olan Jean Piaget'in fikir ve görüşlerine de dergide yer verilmiştir. Nice'te toplanan Yeni Terbiye Kongresi'ni yakından takip eden dergi Jean Piaget'in konferanstaki konuşmalarını olduğu gibi aktarmıştır. Bu konuşma metninde Piaget satır başlarında maneviyatın bir toplumun geleceği için ne denli önemli olduğundan bahsetmektedir. Bireylerin sahip oldukları *terbiye* ve *ahlak* toplumun ve dolayısıyla da devletin geleceği açısından oldukça önemli bir noktada bulunmaktadır. Çünkü ancak ve ancak doğru bir terbiye ile yetişmiş ahlak sahibi bireylerin maneviyatları güçlü olur ve ahlak temelli manevi güç bir toplumun istikbali için umut ışığı olabilir.¹⁵⁸

Bir başka önemli yazı da bizzat Atatürk tarafından ülkemize davet edilerek, Türk eğitim sistemi hakkında fikir ve görüşleri alınan Amerikalı Profesör A. Malche'ye aittir. Malche *Yeni Türk*'te yayınlanan *Amerikan Terbiyesi* isimli makalesinde çocukların erken yaşlardan itibaren nasıl bir eğitim alması gerektiği konusunda görüşlerini belirtmiştir. Bunu anlatırken de Avrupa eğitim sistemi ile Amerikan eğitim sistemi arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Avrupa tipi eğitim sistemi çocukların düşünsel zenginliklerini gerçekleştirmek suretiyle eğitilebileceklerini düşünürken Amerika eğitim sistemi çocukları daha küçük yaşlardan itibaren pratik hayatın içine sokmaya çalışmaktadır. Çocukların eğitimi tek taraflı bir bilgi aktarımına değil onları özgür kılacak ve kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayacak bir ortamı hazırlamakla mümkündür. Çocuklar ne kadar özgür olurlarsa ve dersaneler haricinde el becerilerini ve organizasyon yeteneklerini geliştirecek, onları erken yaşlardan itibaren toplumsallaştıracak faaliyetlerin içine dahil olurlarsa daha sağlıklı bir eğitim sürecinden geçecek ve kendi kendini eğiten bireyler olarak yetişeceklerdir.¹⁵⁹

¹⁵⁸Mustafa Şekip, "Jean Piyaget, Nice Yeni Terbiye Kongresi Konferansı, İzmir Kız Muallim Mektebi 1931 1932 Mezunlarına", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 5, 1933, s. 428-429. (Vekâletin neşretmekte olduğu Terbiye mecmuasının son numaralarında Piaget'nin yeni çocuk ruhiyatı hakkındaki keşif ve tetkiklerinin bir icmali Mustafa Şekip Bey tarafından yapılmıştır.)

¹⁵⁹Metne ulaşmak için bkz. Ek-25 A. Malche, "Amerikan Terbiyesi", Çev: Sabri Ander, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 4, S. 41, Mayıs 1936, s. 252-257 .

Amerikan eğitimi üzerine değerlendirmelerini içeren Malche'nin yazısında Türk eğitim sistemine örnek teşkil edebilecek noktaları dikkatle vermeye çalıştık. *Milli Terbiye'nin Gayesi* başlıklı yazısıyla Cemil Sena'nın *Yeni Türk*'te çıkan makalesini değerlendireceğiz. Asli terbiyenin esaslarını kendince sıraladığı yazısında Amerikan tipi terbiye ilklerine oldukça paralel görüşler ifade etmiştir. Yazara göre; eski tip terbiye anlayışı çocukların gelişimlerine bir takım sınırlar koymaktaydı. Bu sınırlamalar ile geçmişten gelen bir takım alışkanlıklar çocuklara empoze edilmeye çalışılmakta ve bir önceki neslin alışkanlıklarına ait insanlar yetiştirilmek istenmekteydi. Artık eski tip terbiye sisteminin yerini yenisi almalı ve çocuklar geçmişe ait olumlu ya da olumsuz ne varsa bunların tesiri altında yetişmekten kurtulmalıdır. Onların kendi yaşadıkları dönemin şartların uygun olarak kendi koyduğu kurallarla gelişebilmesinin önü açılmalı ve bu suretle kendi döneminin koşullarına göre yetişen bir nesil yaratılmalıdır. Kendi aklıyla ve ruhuyla karar verebilen birey özgür bir birey olacak ve gelecek nesillerin daha sağlıklı yetişebilmesinin önü açılacaktır.¹⁶⁰

Makalelerin ve yazarların tezlerinin temelini teşkil eden *ruhiyat, terbiye, ahlâk* gibi temel Bergsoncu sayılabilecek kaidelerin *Yeni Türk*'te nasıl işlendiğini ve *Dergâh* sonrası Bergsoncu sayılabilecek en etkili çevrenin Kemalist ideolojinin kuramsal kaynaklarından biri olan *Yeni Türk* üzerinden yaratmaya çalıştığı etkiyi göstermeye çalıştık. Cemiyet ve fert ilişkileri içinde ferdî bir cemiyet; cemiyetsiz bir ferd olamayacağının temel savlarından biri olduğunu değerlendirdiğimiz *Yeni Türk*'ün bu konudaki iddialarından bahsettik. Dergimizin yazarlarından Sabri Esat Siyavuşgil'in bir değerlendirmesini bu aşamada sunmayı uygun buluyoruz:

[...]Bugün bütün terbiye kitaplarında muhit, en kudretli terbiye âmillerinden biri olarak zikredilir. Hattâ, değil yalnız terbiye kitaplarında, halk şuurunda da muhitin tesirine karşı sarsılmaz bir itikat vardır. «Üzüm üzüme baka baka kararır» darbimeselinden tutunuz da terbiye ve veraset meselelerini ilmin en kat'î mutaalarına dayanarak ele alan âlimlere varıncaya kadar her yerde ve herkeste bu kanaat bir mütearife haline gelmiştir. Zaten muhîtsiz bir terbiye, iademi tenakuz prensipine dahi aykırı düşen bir heyulâdır. Cemiyetsiz içtimaiyat, maddesiz fizik gibi, muhîtsiz terbiye de, realitenin kabına sığmıyan acaip bir tecritten ibaret kalır.[...]¹⁶¹

¹⁶⁰Metne ulaşmak için bkz. Ek-26 Sena, Muasır..., s. 1429-1435.

¹⁶¹Sabri Esat Siyavuşgil, "Muhit ve Terbiye", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 7, S. 83, 1939, s. 462-463.

3.2. Yeni Türk Mecmuası'nda -Bergsoncu- Dört Yazar

Öne çıkardığımız bu yazarların ortak noktalarından ilki daha önce Bergsoncu bir anlayışla çıkarılmakta olan *Dergâh Mecmuası*'nda da yazarlık yapmış olmalarıdır. İkinci ortak noktaları ise *Dergâh*'ın dağılmasıyla birlikte, İstanbul Eminönü Halkevi'nin yayımladığı *Yeni Türk Mecmuası*'nda yazarlık yapmış olmalarıdır. Yeni Türk Mecmuası'nda Bergsoncu tavırları ile ön plana çıkmış olan dört yazarın -*Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mustafa Şekip Tunç, Mehmet Emin Erişirgil ve Hilmi Ziya Ülken*- kısa biyografileri bu bölümde incelenmiştir.

3.2.1. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu

Ziyaeddin Fahri'nin doğum yılı olarak iki farklı tarih verilmiştir. 1901 ve 1902. Doğum yeri Erzurum'dur. Fındıkoğlu, babasının memuriyeti nedeniyle ilköğrenimini Erzincan ve Hakkâri'de yapmış, Malatya idadisinden sonra Kayseri Sultanisi'nde başladığı öğrenimine İstanbul Gelenbevi Lisesi'nin 10. sınıfında okumaktayken büyük yaştaki sınıf arkadaşlarının askere alınmasıyla sınıf mevcudu olarak Ziyaeddin ve iki arkadaşı kalmıştır. Okul idaresi bu üç öğrenci ile eğitime devam edemeyeceği gerekçesiyle sınıfı kapatmıştır. Ziyaeddin Fahri, o sırada Posta Telgraf Mektebi'nin sınavla öğrenci aldığını öğrenmiş ve sınava girerek okulu kazanmıştır. 1922 yılında bu okulu bitirmiş ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde felsefe öğrenimine başlamıştır.¹⁶²

Fındıkoğlu çok yönlü bir bilim adamıdır. Asıl alanı sosyoloji olmasına rağmen hukuk, tarih, edebiyat tarihi, folklor ve sosyal bilimlerin diğer bütün alanlarıyla ilgilenmiş araştırmalar yapmış, teşkilat çalışmalarının yanı sıra kitap broşür ve makaleler yayımlamıştır.¹⁶³ Fikir hayatına şekil veren en önemli kişi Henri Bergson olmuştur. Bergson'un eserlerini okumuş, tartışmış, eleştirmiş ve yazmıştır.

¹⁶²Cavit Orhan Tütengil, "*Fındıkoğlu Üzerine Notlar*", **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi**, C. 13, S. 1, İstanbul, 1975, s. 13-24.

¹⁶³Amiran Kurtkan Bilgiseven, **Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Türk Büyükleri Dizisi: 42, İstanbul, 1987, s. 7.

Ziyaeddin Fındıkoğlu kendini ülke kalkınmasına Anadolu'nun ve Anadolu insanının problemlerine bunların üstünde de bilime adamıştır.¹⁶⁴

3.2.2. Mustafa Şekip Tunç

Düşünce tarihimizin önemli isimlerinden biri olan M. Şekip 1883 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini sırasıyla İstanbul, Beyrut ve Halep Sıbyan mekteplerinde tamamlamıştır. Mülkiye mektebinin açtığı sınavı birincilikle kazanmıştır. Mülkiyeden mezun olduktan sonra 1908'de Kosova Vilayetine Kaymakam Yardımcısı olarak tayin edilmiş, 1910 yılına kadar bu görevi yürütmüştür. Bu sürede memleketin asıl meselesinin idari olmaktan çok iyi bir dünyanın inşası açısından eğitim meselesi olmuştur. Bu yüzden Üsküplü gençlerin *Şubban-ı Vatan* adlı kulübe katılarak bu kulübün açmış olduğu bir mektebin ilk sınıfında alfabe eğitimi vermiştir. Bu nedenle kendisine *Hoca Kaymakam* denmiştir.

Tunç'un düşünce hayatı ile ilk temasları erken yaşlarda başlamıştır. O, daha küçük yaşlarda en büyük merakının felsefe alanında toplandığını fark etmiştir. Eğitim hayatının yanında görev yaptığı yerler ve içinde bulunduğu çevreler de onun fikri inşasında önemli rol oynamıştır. Tunç, akıl ve mantığı ön plana çıkaran insanın iç dünyasına hitap etmeyen bir felsefe ile barışamamıştır.

[...]Tunç'un ideali "ilmi bir müessesede çalışmak"tır. Darümuallimât'taki hocalığı ve diğer görevlerini iki yıl sürdürdükten sonra Ziya Gökalp'in tavsiyesi, İsmayıl Hakkı ve Mehmet Emin (Erişirgil) Bey'in teklifi ve Edebiyat Fakültesi Meclisi'nin onayıyla 1 Nisan 1335/1919'da Darülfünûn Edebiyat Fakültesi'ne müderris muavini olarak kabul edilmiştir. Böylece Darümuallimat-ı Aliye'deki olarak İlmi Ruh ve Fen Terbiye Muallimliği'ne ek olarak 24 Ocak 1335/1919'da Edebiyat Medresesi Fen Terbiye Müderris Muavinliği (Doçent)'ne tayin olunmuştur.[...] ¹⁶⁵

Tunç, *İnsan, İlköğretim, Savaş, Her Ay, Mülkiye, Dergâh, Yeni Türk Mecmuası* gibi irili ufaklı dergilerde yazılar yazmıştır. 1937'den itibaren ise *Cumhuriyet* gazetesinde haftalık yazılar yazmıştır. 1953'te Peyami Safa'nın çıkardığı *Türk Düşüncesi* ile *Türk Yurdu* dergilerinde toplum, siyaset ve kültürel konularda

¹⁶⁴Dilaver Düzgün, **Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı İle İlgili Çalışmaları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s. 8-22.

¹⁶⁵Yakup Yıldız, **Mustafa Şekip Tunç ve Felsefi Görüşleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2010, s. 11-16.

yazılar yazmıştır. 1956'dan itibaren *Din Yolu* dergisinde din felsefesinin temellendirilmesine dair bir yazı dizisi kaleme almıştır. Bu yazılar ölüm tarihi olan 1958'e kadar kesintisiz devam etmiştir.¹⁶⁶

3.2.3. Mehmet Emin Erişirgil

1891'de İstanbul Sultanahmet'te İshak Paşa Mahallesi'nde doğmuştur. Mustafa Dilaver Bey ile Nesibe Hanım'ın tek çocuğudur. 1897-1901 yıllarında Beşiktaş Sıbyan Mektebi'ni 1901-1908 yıllarında Fatih Rüştüyesi ile Mercan İdadisi'ni bitirmiştir. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1911 yılında Ayan Meclisi Umumi Kâtipliği'nin sınavını kazanarak Meclisi Ayan Zabıt Kâtipliği'ne geçmiştir. 1917 yılında İstanbul Üniversitesine Sosyoloji ve Felsefe Doçenti olarak atanmış, 1918 yılında Edebiyat Fakültesi Müdürü olmuştur. 1936'da Ankara'da yeni açılan Mülkiye Mektebi Müdürlüğü'ne¹⁶⁷ ve Sosyoloji İktisadi Doktrinler Tarihi Profesörlüğü'ne atanmıştır. 1942'ye kadar bu kurumun müdürlüğünü yapmıştır. 1942 yılında da Zonguldak'tan milletvekili olmuştur. 1946-1949 yılları arasında Gümrük Bakanlığı, 1949-1950 yıllarında İçişleri Bakanlığı yapmıştır. 1950'den sonra siyasetten çekilmiş ve 1965 yılında vefat etmiştir.¹⁶⁸

M. Emin Bey hem Osmanlı Devleti dönemini hem de Cumhuriyet Dönemi'ni bilen birisi olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Mehmet Emin Bey cumhuriyetin ilk düşünürlerindedir. Felsefenin uzun yıllar unutulduğu bir kültür içerisinde yetişmiştir. Akademik hayatı boyunca yeni kurulan devletin fikri teşekkülü üzerine çalışmalar yapmıştır.¹⁶⁹ Hayatta kaldığı sürece Henri Bergson'un fikirlerinden fazlasıyla etkilenmiştir. Bergson'un fikir ve görüşlerini paylaştığı *Yeni Türk Mecmuası*'nda yazarlık da yapmıştır.

¹⁶⁶Serhat Buhari Baytekin, **Mustafa Şekip Tunç'un Sosyal ve Siyasal Düşüncesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007, s. 3-9.

¹⁶⁷Ali Çankaya, **Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, Örnek Matbaası, C. 2, Ankara, 1968, s. 864.

¹⁶⁸Nihat Durmaz, **Mehmet Emin Erişirgil'in Hayatı ve Felsefesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012, 14-24.

¹⁶⁹Levent Bayraktar, "*Darülfünun'da Bir Felsefe Hocası: Mehmet Emin Erişirgil*", **Felsefe Dünyası Dergisi**, S. 50, Trabzon, 2009, s. 64.

3.2.4. Hilmi Ziya Ülken

Hilmi Ziya Ülken 3 Ekim 1901'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Mehmet Ziya Bey, Yanya'ya sürülmüş Abdürrahim Hilmi Efendi'nin oğludur. Ülken, anne tarafından ucu Orta Asya'ya uzanan bir ailenin çocuğudur.

Hilmi Ziya ilköğretimi Özel Tefeyyüz Mektebi'nde orta ve lise öğrenimini de İstanbul Sultaniyesi'nde (İstanbul Erkek Lisesi) tamamlamıştır. 1918 yılında liseden mezun olarak Tıbbiye ve Mülkiye sınavlarını birincilikle geçmiş ve 1921 yılında Mülkiye'yi üstün başarı ile bitirmiştir. Aslında Tıbbiye'ye babasının ısrarı ile devam etmiştir. Küçük yaşlardan beri devam eden astım ve kronik bronşitin onu zorlamasına rağmen eğitim hayatına devam etmiştir. Bu hastalıklar Tıbbiye öğreniminin ilk yıllarında onu yatağa düşürmüştür. İyileştikten sonra yatılı mülkiyeyi tercih etmiştir. Burayı bitirdikten sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi Coğrafya kürsüsü asistanlığına atanmıştır. Burada Felsefe Bölümü'nde Ahlak, Sosyoloji ve Felsefe Tarihi sertifikasını almıştır.¹⁷⁰

1924 yılında Hatice Hanım ile nişanlanmıştır. Aynı yıl Bursa Lisesi Coğrafya Öğretmenliği'ne bir dönem sonra Ankara Lisesi Felsefe Öğretmenliği Okulu Tarih ve Coğrafya Öğretmenliğine atanmıştır. Bu arada G. Richard'ın içtimaiyat hakkında *İptidai Malumat* isimli eserini Türkçe'ye tercüme etmiştir. 1957 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Ordinaryüs Profesör unvanını almıştır. Bu üniversitede güçlü bir sosyoloji bölümü kurmuştur.

Ülken'in düşünce evreninin oluşmasında yaşadığı zaman ve dönemin rolü büyüktür. Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığını sürdürdüğü bir dönemde II. Abdülhamit'in saltanat yıllarında doğmuştur. II. Abdülhamit'in tahttan indirilişi, 31 Mart Vak'ası, II. Meşrutiyet'in ilanı Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı gibi gerek Osmanlı gerekse tüm dünya üzerinde etkiler bırakan bir süreçte yaşamıştır. İlk, orta, lise ve üniversite öğrenimini de bu dönemde tamamlamıştır.

¹⁷⁰Neriman Temiz, **1952-1962 Yılları Arasında Hilmi Ziya Ülken ve Düşünceleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2008, s. 29-35.

Ülken hayatı boyunca kitaplar yazmış kitap tercümeleleri, dergi ve kitap editörlüğü yapmış, dergi ve gazete yazıları yayınlamıştır. Fikirleleri ve Türkiye felsefesine kattığı eserleleriyle *Yeni Türk Mecmuası*'nda da önemli bir Bergsoncu yazar olarak ön plana çıkmıştır.¹⁷¹

3.2.3.1. 1930'lu Yıllarda Popüler Dergiler Arasında Fikir Tartışmaları Örneği:

Kadro Dergisi ve Yeni Türk Mecmuası

Yeni Türk Mecmuası çıkarılmaya başladığı ilk günden itibaren cumhuriyetin fikir dimağları arasında yer edinmeye çalışmış ve bu yönde koşullanmış bir yayındır. Henüz çıkarılmaya başladığı ilk günden itibaren diğer Halkevleri dergilerinden farklı olarak *-Ülkü hariç-* ideolojik bir perspektife sahip olmuştur. Bu bakış açısının oluşmasında şüphesiz birçok yazar ve edebi şahsiyetin katkısı bulunmaktadır. Bunlardan yukarıda bahsetmiştik. Fakat bizim burada değineceğimiz temel konu *Yeni Türk* içinde yer alan ve Bergsonculuğun Türkiye'de etraflıca tartışılmasına önyak olan *Dergâh* dergisi eski yazarlarının; Kemalist ideolojiye ve Yeni Türkiye Cumhuriyeti'ne sundukları fikirlerdir.

Bergsoncu yazarlar, ilan edildiği günden itibaren dinamiklerini oturtacağı sağlam bir zemin arayan cumhuriyet rejiminin aradığı entelektüel kitlenin yaratılmasında önemli bir rolü oynamak istemişlerdir. İdeoloji, devrim ve halk arasındaki bağların kurulması; devrimin halka mâl edilmesi ve benimsetilmesi için aracı konumunda olan Halkevlerinin İstanbul'daki ayağı olan *Yeni Türk*, rejimin felsefi arayışına cevap verme niyetindedir. Bu sebeple birçok kalem sahibi birden fazla alanda, çeşitli konularda yazılar yazmışlardır. Bizim değineceğimiz nokta şudur: *Yeni Türk* içindeki Bergsoncu kalemlerin cumhuriyetin kültür devrimini açıklama arzusu. Burada dikkatimizi çekmesi gereken en temel etken *Yeni Türk* içindeki bu kitlenin ideolojiyi açıklamaktan çok bu ideoloji ve kültür devrimi ile cumhuriyetin yetiştirmek istediği kitleyi nasıl yaratacağı sorusuna cevap aramasıdır. *Çocuk, aile, genç, gençlik, ahlâk, terbiye, yurt sevgisi, vatandaş, cemiyet vb.*

¹⁷¹Ümit Coşar, **Hilmi Ziya Ülken'de Bilgi ve Değer**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2009, s. 4-18.

kavramlar üzerinde yoğunlaşan Bergsoncu kalemlerin temel amacı gelecek kuşakların bu devrimi benimsemiş birer mütefekkir olmalarıdır. Bunu sağlamak adına giriştikleri mücadeledeki ilk manifesto niteliğindeki yazı, ülkemizde tanınmış bir Bergsoncu şahsiyet olan Mustafa Şekip [Tunç]'ten gelmiştir.¹⁷²

Mustafa Şekip yazısının hemen girişinde görüleceği üzere eleştirilerini yöneltceği yazarlara açıktan yer vermiştir. Dönemin ünlü yayın organlarından biri olan *Kadro* dergisinin yazarından Şevket Süreyya ve Burhan Asaf'a açık bir mektup kaleme almıştır. Metinden de anlaşılacağı üzere Mustafa Şekip, *Kadro*'yu ilmi yönden takip, takdir etmekte ve ideolojik olarak giriştikleri bu mücadeleyi kutsamaktadır. Lakin kullandığı üslup ve ilmi olmadığını söylediği düşüncelerinden ötürü eleştirmektedir. Hele ki söz konusu Bergsonculuğa yönelik eleştiriler olduğunda Bergsoncu ve yazar olarak cepheden bir savunmacı kimliğine bürünmüştür.

Bu gelişmeler üzerine akademik bir tartışma başlamış, daha önce de söylediğimiz üzere ideolojik tartışmanın perspektifi ve sınırları değişmiştir. Bunun en büyük ispatlarından biri Mustafa Şekip'in yazısına erken gelen cevaptır. *Kadro* dergisi yazarı Şevket Süreyya kendisine yönelik eleştirilen odağı olduğu yazıya karşı bir başka yazı ile cevap vermiştir: *Bergsonizm Yahut Bir Korkunun Felsefi İfadesi*.

Kadro'nun 11. sayısında yayınlanan bu cevap niteliğindeki yazı açık bir Bergsonculuk tartışmasına dönüşmüş ve Şevket Süreyya Bey açıkça kendi fikir teatilerinin Bergsonculukla farklı olduğunu beyan ederken *Yeni Türk*'ü Bergsoncu olarak tabir etmiştir. Bu yazıya bir cevap da Mustafa Şekip'ten gelmiştir. *Yeni Türk*'ün fikir sahasındaki ilk felsefi mücadelesi sayılabilecek bu tartışma Kemalist kültür devrimi açısından takdir edilecek niteliktedir. Birincisinin devamı niteliğindeki yazısının başlığına bu sefer *Kadro*'ya *İkinci Açık Mektup* ismini vermiştir.¹⁷³ Yazının genelinden de anlaşılacağı üzere mesele aslında *Kadro*'ya Bergsonculuğu benimsetmek ya da öğretmek değildir. Mesele cumhuriyet mütefekkirlerine bakış açısı kazandırmaktır. Yeni fikri mücadele sahası yaratmaktır.

¹⁷² Metne ulaşmak için bkz. EK-19, Mustafa Şekip, “*Kadro*'ya Açık Mektup”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, Teşrinievvel 1932, İstanbul, s. 70-73.

¹⁷³ Metne ulaşmak için bkz. EK-20, Şekip, a.g.m., s. 330-332.

Kemalist devrime rehberlik etmektir. Cumhuriyetin aradığı, yaratmaya çalıştığı gençliğin nasıl yetişebileceğini işaret etmektir.¹⁷⁴

Şekip'in yaptığı değerlendirme tıpkı Bergson'un *Ahlak ve Dinin İki Kaynağı* adlı eserinin giriş kısmında, Mehmet Emin Bey'in Bergson'dan yola çıkarak tanımını yaptığı *efsanevi şahsiyeti* tanımlamaktadır. Bu tanımlamada Bergson efsanevi şahsiyeti şöyle nitelendirir:

[...] Hayat ilerleme hamlesi göstereceği zaman mümtaz bir şahsiyette hususî bir heyecan uyandırır, bu heyecan tıpkı yepyeni bir eser yaratan bir sanatkârın, umumiyetle bir dâhinin duyduğu heyecan cinsindedir. Nasıl orijinal bir san at bizi içine alır, bizde yeni bir zevk yaratırsa bir ahlâk dâhisi de duyduğu heyecanı başkalarına geçirir, bu büyük ahlâk ilhamcısının şahsiyeti, yapağı iş, söylediği söz cemiyetin hafızasında saklanır, başka bir tabirle onların ortaya attıkları ateş hiçbir zaman sönmez, alevini daima duyabiliriz. Onların yahut onları taklit edenlerin hareketleri, sözleri bizde yenilmesi müşkül bir cazibe uyandırır. Bu cazibeyi uyandıran büyük bir ahlâk dâhisi bizi kendine çeker. Bu büyük hayır adamlarına karşı duyduğumuz rabıta, onların yolunda gitmek emeli, esasen onlardan bizde de bir şey yaşadığını gösterir. Onun bazan bu kuvveti ve bu şahsiyeti kendi içimizde buluyoruz halde ahlakın ilk kaynağı İçtimaî yaşama zaruretinden doğan bağıdır, ikinci kaynağı da bu mümtaz şahsiyetlerin ortaya attıkları ateşin her zaman onları veya onlara uyanları yahut kendi içimizde ondan mevcut olan kıvılcımı duymaklığımızdan doğan kuvvettir.[...]¹⁷⁵

Köy Sosyolojisi başlıklı yazısıyla sosyoloji, bunun temelleri, fikir adamı ve toplumsal meseleler üzerindeki düşüncelerini kaleme alan Selahattin Demirkan yazısında adeta Bergson'da bahsettiğimiz efsanevi şahsiyeti özelliklerini vermiştir.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Yazar, [...] *vakıta bu cesareti inkılâbımız ideolojisinin selâmeti namına yaptıklarını söylüyorlarsa da bu ideoloji de cihanşumul hakikatlara doğrulduğuna göre, ayrı bir mezhepten olsa bile, aynı istikamete yönelmiş her hangi bir feylesoftan ürkmek her halde "korkunun felsefesini keşfeden bir düşünücünün şiarı olmamak iktiza eder.*[...] Derken işte bunu kastetmektedir. Hatta doğrudan doğruya bu durumu şu cümlesi ile şekillendirmedi: [...] *Türk inkılâbı âlem içinde ve âlemlerle münasebetleri dairesinde doğmuş ve yüksek bir başın rehberliğile bugüne kadar gelmiş ve yarına uzanmış bulunduğu için cihanşumul bir manada inkişaf etmedikçe hakikaten cılız kalır.*[...](Şekip, a.g.m., s. 330-332.)

¹⁷⁵ Bergson, a.g.e., s. 7.

¹⁷⁶ [...] Tarihin her devrinde fikir adamları içtimaî meseleler karşısında lâkaid kalamamışlardır. içinde yaşanan cemiyetin muhtelif hayat şekilleri, türlü hâdiseleri, fikir adamı için iki cepheden tetkike lâyıq görülmüştür:

1. O anda yaşanılmakta olan hayatı daha iyi, daha refahlı bir hale inkılâp ettirmek için amelî prensipler ve formüller bulmak, cemiyet hayatına doğrudan doğruya müessir, olmak arzusu;

2. Tabiat ortasında ve onun bir parçası olan insan cemiyetlerinin terakki ve tekâmülünü idare eden tabii kanunları bulmak, yani bir ilim yapmak endişesi. Bu mütefekkirler arasında birçok devlet adamları, reformcular, tarihçiler; filozoflar, ahlâkçılar vardır. .Bugün bizim eserlerini tanıyabildiğimiz birçok eski ve yeni fikir adamlarının onda dokuzunu birinci kısma, yâni reformcular zümresine ithal etmek mümkündür. Ancak, son bir asır zarfındadır ki. bugünkü telâkkilerimize göre bir ilim mahiyetini kazanmağa başlayan sosyoloji ile uğraşanlar belirmeğe başlamıştır..

Her fikir adamı, cemiyet meselelerine ya amelî bir maksat ve temayülle yahut hasbî diyebileceğimiz bitaraf, objektif bir tavırla bakmaktadır, her devrin fikir adamları bu iki temayülden

SONUÇ

1929 yılında ortaya çıkarak, tüm dünyayı etkileyen büyük ekonomik kriz sonrasında, devletlerin iktisadi, sosyal ve siyasal yaşamlarında radikal tedbirler aldığı görülmüştür. Bu süreçte halkın ekonomik ve sosyal tedbirlerle büyük krizden en az zararla çıkmasını sağlamak, diğer devletlerin olduğu gibi Türkiye'nin de temel politikası haline gelmiştir. Türkiye ekonomik kriz sonrası, temel tüketim mamullerini yurtiçinde tutmaya çalışmış ve böylece devletçi ekonomik politikaya geçerek kendini korumuştur. Büyük ekonomik krizin etkileri yalnızca iktisadi alanda kısıtlı kalmamıştır. Ülke sathına yayılarak büyüyen kriz, içeride geniş çaplı sosyo-ekonomik değişimlere yol açmıştır. Türkiye bu dönemde devletçi politikaya geçerek, diğer ülkelere nazaran bu krizden en az zararla çıkmasını bilmiştir.

1930'lu yıllar ekonomik anlamda olduğu kadar siyasi anlamda da Türkiye'de birçok olaya sahne olmuştur. Tezimizin birinci bölümünde, ön plana çıkarttığımız Serbest Cumhuriyet Fırkası ve dönemsel faaliyetlerinin, Türk basın hayatı üzerinde doğrudan etki yaptığı kanaati uyandırmıştır. Birden fazla parti ile demokrasiyi ülke siyasetinde yerleştirmeye çalışan hükümetin çok partili yaşama geçişte zorlandığını ve uzun süren çalışmalarla sağladığı çoğunlukçu yaşamın kısa sürede sona erdiğini görüyoruz. Her ne kadar teorik olarak çok partili hayata dayanan demokratik bir yönetimin kurulması başırlanamamışsa da fiili uygulamalarla sağlanmaya çalışılmıştır.

birine mensup olabileceği gibi her iki temayülü de nefsinde toplamak sureti ile ilim yolundan amelî hedeflere varmak endişesi ile hareket edenlere de rastlanacaktır.

Şurası da var ki, içtimaî meseleleri tamamı ile objektif bir temayülle tetkik etmek imkânı var mıdır? Bir insanın nihayet, cemiyet karşısında düşünmeğe başlaması haddi zatinde hayatın cereyanına tesir etmek, gayrişuuri bir saikle insanlığın refah ve saadetini aramak için değil midir?

Muhakkak olan şudur ki:

Her içtimaî ilim nihayet bizi amelî bir sâye, cemiyeti mesut etme hedefine götürür. Bu hal onun bünyesi, karakteri icabıdır. Fakat bu amelî temayül mütefekkeri veya âlimi, ilmi düşünmekten, ilmî metotlara göre hâdiseleri tetkik etmek mecburiyetinden kurtarır mı? İçtimaî hâdiselerin kanuniyetlerini bulmak, cemiyetin terakki ve tekâmülünü temin eden tabiî zaruretleri aramak, kendine mahsus bambaşka bir fikir cehdidir. Sonunda bir iş veya hareket- düsturuna ermeyi kendine hedef olarak almış olsalar bile fikir adamının vazifesi pratik kaidelere varmadan önce ortaya nazari bilgilere dayanan, kanun ve prensipler koymaktır.

Demek oluyor ki, içtimaî meseleler hakkında söz söyleyen bir fikir adamının düşüncelerini tetkik ederken şu sırayı takip edeceğiz:

1— Mütefekkerin cemiyet hayatına bakış tarzı, temayülleri, arzulan, maksadı;

2— Bu hayatı tetkik ederken hareket noktası olarak kabul ettiği fikirler, prensipler;

3 — Kullandığı metotlar ve ilim telâkkisini

Bu sırayı takip ederken biz, içtimaî meseleler üzerinde düşünen insanları fikir adamı, san'at adamı, devlet adamı diye vasıflandırıyoruz.[...] (Demirkan, a.g.m., s. 30-31.)

Özellikle demokratik yönetimlerin olmazsa olmazı: seçme ve seçilme hakkı, basın özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü, millet egemenliği, uluslararası barışın korunması ve yurtiçinde toplumsal barışın sağlanması başlıklarında hızla ilerici adımlar atılmıştır. 1930'lu yılların Türkiye'sinde Kemalist ideolojinin yayın organlarından biri olarak neşredilen *Yeni Türk Mecmuası*'nda da aynı konu başlıkları üzerinde sık sık yazı kaleme alınmıştır. Tarafımızda yarattığı etkiden yola çıkarak *Yeni Türk Mecmuası*'nın ülkede demokrasinin vatandaşlara benimsetilmesi ve daha yaşanabilir bir cumhuriyet yönetimi adına doğrudan yayın yaptığını söyleyebiliriz.

Yeni Türk Mecmuası'nın yayın politikasını, diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi Cumhuriyet Halk Fırkası ve kuruldukları bölgedeki halkevi yöneticileri belirlemiştir. Bu durum mecmuanın fikirlerinde hükümet taraftarı bir politika izlemesine sebebiyet vermiştir. Bir başka açıdan değerlendirilecek olursa ortaya çıkış amacını yerine getirmeyi başarmıştır. Ancak mecmuada açık bir parti propagandası yapılmadığı; Halkevleri tüzük, yönetmelik ve diğer Halkevi dergileri temel alınarak tespit edilmiştir. *Yeni Türk Mecmuası*, Halkevlerinin de kuruluş amacı olan çağdaş milletler seviyesinin üzerinde çıkmak idealinin gerçekleşmesi için; sistemli ve disiplinli bir yayın politikası izlemiştir.

Halkevlerinin, Türk milli eğitim sisteminin genel amaçları ve temel ilkelerine, toplumun ihtiyaçlarına ve bireylerin isteklerine göre hazırlanan eğitim programları ile dinamik bir eğitim kurumu olduğu ortaya çıkmıştır. Hemen hemen her halkevi kendi bünyesinde bir mecmua çıkarmaya gayret etmiştir. *Yeni Türk Mecmuası*'nın da aynı yayın politikasını izlediği *Ülkü Mecmuası*'nın bunlardan en önemlisi olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamdan yola çıkıldığında, *Yeni Türk Mecmuası*'nın sosyo-kültürel ve siyasal anlamdaki rehberinin *Ülkü Mecmuası* olduğunu söyleyebiliriz. Dosya ve konu başlıklarıyla, önemli gün ve anma yazılarıyla *Yeni Türk Mecmuası*'na *Ülkü* öncülük etmiştir.

Yeni Türk Mecmuası, yazar kadrosu ile ele aldıkları konular sayesinde; çağdaş düşünce tarihimize katkı sunarak, vatandaşları ülke geleceğinde söz sahibi yapmayı amaçlamış ve tespitlerimize göre başarılı da olmuştur. Bu doğrultuda zaman zaman yazar kadrosunun arasında lise öğrencilerine de yer vermiştir. Mecmua içerisinde

sıklıkla dönemin ünlü politikacılarının (Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar vd.) meclis konuşmalarına yer verildiği görülmüştür. Bu sayede toplumda genel siyaset, milli benlik, milli kültür, milli tarih, cumhuriyet fikri ve demokratik katılım konusunda kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet devrimlerinin hızla toplumda benimsenmesi ve uygulamada Halkevleri aracılığıyla öncülük edilmesi sonucundan yola çıkarak bu kanıya varılmıştır. Genel anlamda mecmua içerisinde yetişerek ülke siyasetine yön veren bir politikacı çıkmamasına rağmen, mecmuanın da temel amacı olan halkın bu konudaki bilinç düzeyinin yükseltilmesi sağlanmıştır. Ayrıca yazarlarının ünlü isimlerden oluşması mecmuanın kısa süre içerisinde dönemin önemli fikir dergileri arasındaki yerini almasını kolaylaştırmıştır. Bu durum mecmuanın okuyucu sayısının da hızla artmasına sebep olmuştur.

Atatürk'ün ve cumhuriyet öncülerinin kurguladığı lider kadrolarını yetiştirecek; topluma akıl ve bilim yolunda rehberlik edecek aydınların yetiştirilmesi işi bu dönemde devletin ana gündemini oluşturmuştur. Bu sebeple her türlü fikir akımının değerlendirildiği ve tartışıldığı bir dönem yaşanmıştır. Fikir ve düşüncelerini ifade etmekte hiçbir baskı unsuruyla karşılaşmayan mecmua yazarları arasından fikir ve görüşleriyle Bergsoncu olarak nitelendirdiğimiz yazarlar ön plana çıkmıştır. Pozitivizme karşı Sezgici (Entüisyonizm/Bergsonizm) olarak aldıkları tavrı ile tanınan yazarlar arasında *Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mehmet Emin Erişirgil, Mustafa Şekip Tunç* gibi isimler bulunmaktadır.

Yakın siyasi tarihimize damga vuran bu isimler yayınladıkları yazılar ile Kemalist ideolojiye, Bergson'un fikir ve düşüncelerinden yola çıkarak artı bir değer getirmişlerdir. Özellikle Cumhuriyetin kendi ihtiyaçlarını yine kendi öz kaynaklarıyla tamamlamak zorunda olduğunu bilen bu isimlerin -*Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mehmet Emin Erişirgil, Mustafa Şekip Tunç*- maddi ve manevi toplumsal öğeleri derleyerek ortak toplumsal bir vicdan yaratmaya çalıştıklarını görüyoruz. Bu değerler arasında özellikle ön plana çıkan kavramlar ahlâk ve terbiyedir. Ruhçuluğa özel bir manada yaklaşan Bergsoncular özellikle gençlik ve kültür konularına eğilmiştir. Mecmua genelinde Bergsoncu yazarlar tarafından kaleme alınan yazıların büyük çoğunluğunu; gençlik, gençliğin eğitimi, gençlik ve terbiye, gençlik ve ahlak gibi konu başlıkları oluşturmuştur. Ayrıca

Kemalist ideolojinin felsefi dayanaklarını kurma yolunda da önemli adımlar atmışlardır. Bunlardan en önemlisi hiç şüphesiz Kemalist kültür devriminin halka benimsetilmesi ve toplumun manevi kuvvetlerini bir bütün olarak bu kültür devriminin ülke sathında yerleşebilmesi için seferber etmesidir. Türk milletinin tarihinde en son Osmanlı İmparatorluğu Devleti üzerinde yaşanan gelişmelerden iyi bir ders çıkararak Cumhuriyetin genç kadroları bu meseleye öncelik vermişler ve bir devleti ayakta tutacak en önemli mesele olan kültür devrimini gerçekleştirmeye çalışmışlardır.

Elbette bunu Kemalist ideolojiyi benimseyen tüm ideoglara mal etmek mümkün değildir. Ancak dönemin ideolojik ve felsefi arayışlarına bir cevap arayışı olarak değerlendirmek gerekir. Bergsonculuk bu dönemde Türk entelektüel hayatına yeni bir tartışma sahası açmış, sınırlarının yeniden çizilmesini sağlamıştır. Bilinen modern bilimden öte bir felsefe olduğunu ve bu felsefenin de kendine ait yönteminin bulunduğunu öne çıkarmıştır. Bergsonculuk bu açıdan, madde, maddeyi ele alış biçimi; metafizik ve evrim kavramlarının başka bir açıdan ele alınmasını sağlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin matbuat alanında Avrupa'nın ardında kalması cumhuriyet Türkiye'sini de olumsuz etkilemiştir. Demokrasinin ülkede benimsetilmesi ve yaygınlaştırılması için büyük bir toplumsal eksiklik olan matbuat alanının yetersizliği, kurulan Halkevleri ve onun dergileriyle aşılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple cumhuriyetin seçkin kadrolarının inşa ettiği Halkevleri yine seçkin yazarlar aracılığıyla cumhuriyet rejimini ve Kemalist devrimleri halka benimsetmiştir. On bir yıl süresince birbiri ardına yayın yapan *Yeni Türk Mecmuası*, İstanbul halkı tarafından benimsenmiştir. Mecmuanın içinde verilen Eminönü Halkevi'nin kültür çalışmalarına yönelik faaliyetlerinin, kuruluşundan itibaren artması, tezimizi kanıtlar niteliktedir.

Türk toplumunun büyük bir devrim gerçekleştirdiğini savunan dergi bu devrimin neşriyat kanadı olmayı başarmıştır. Türk devrimi, asırlar boyunca Osmanlı'da ümmet olarak yaşamış bir toplumun millet olma yolundaki en önemli kırılma noktası olmuştur. Bu bağlamda Osmanlı devlet kültüründen kalıtımsal olarak Türk toplumuna aktarılamayan demokrasi kültürü, *Yeni Türk Mecmuası* ve benzeri

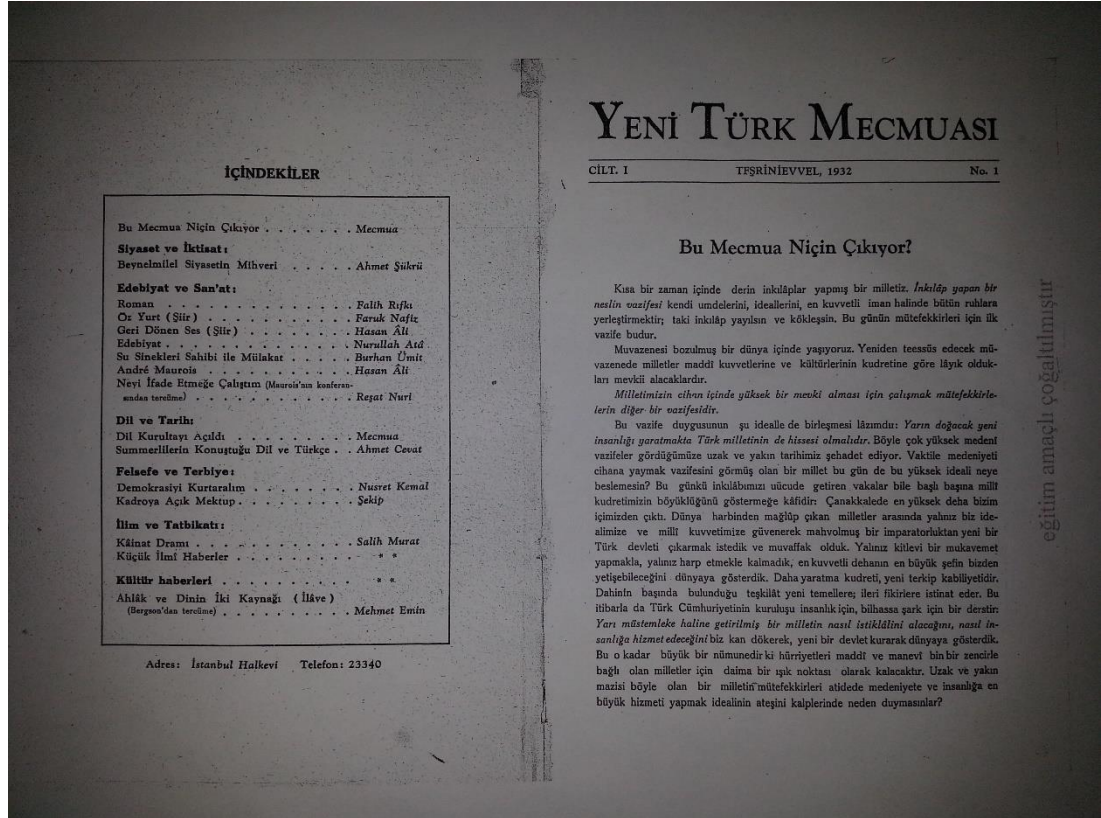
yayın organları vasıtasıyla topluma aktarılmıştır. Ülkenin konjonktürel koşulları sebebiyle içinde bulunduğu olağanüstü koşullar yine olağanüstü tedbirlerle aşılmaya çalışılmıştır. İşte *Yeni Türk Mecmuası* bu olağanüstü koşulların bir ürünü olarak doğmuştur.

Yeni Türk Mecmuası yazar kadrosu ve siyasi otorite olan hükümet ile birlikte hareket ederek toplumu cumhuriyet değerleri ve çağdaş düşünce anlayışına dayalı olarak dönüştürme ve değiştirme çabasına girişmiştir. Mecmuanın akademik sahadaki çalışmaları bizde bu alanda başarıya ulaştıkları kanısı uyandırmaktadır.

Atatürk ve Türk halkı, inanmış bir milletin neler yapabileceğini Bağımsızlık Savaşı'nda ispatladığı gibi; aynı zaferi eğitim, folklor, iletişim, ulaşım, sanat, ekonomi alanlarında da sergileyebilmek için giriştikleri mücadelede Türkiye'deki Bergsoncu çevrenin oldukça fazla yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

EKLER

EK-1: Yeni Türk Mecmuası No:1 Teşrinievvel 1932

EK-2: Yeni Türk Mecmuası Sayı:2 Teşrinisani 1932

Sayı 2

Teşrinisani 1932

YENİ TÜRK MECMUASI

İSTANBUL HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR

İÇİNDE YAZISI OLANLAR

Falih Rıfki, Ruşen Eşref, Faruk Nafiz, Ahmet Cevat
Hasan Âli, Nusret Kemal, Ragıp Hulusi, Şükûfe Nihal
Burhan Ümit, Abdullah Cevdet, Mustafa Şekip
Uşşaki zâde Halit Ziya, Dr. Muhlis Ethem, Salih Murat.

Bir forma ilâve: Ahlâk ve Dinin İki Kaynağı MEHMET EMİN
Beyin BERGSONdan terçümesi

Fiatı 30 kuruş

1932
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

egitim aracıli çoğaltılmıştır

EK-3: Yeni Türk Mecmuası Sayı:7 Nisan 1933

Sayı 7

Nisan 1933

YENİ TÜRK

MECMUASI

İSTANBUL HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR

Rauf Ahmet Değişiklikler Arifesinde
Köprülüzade Mehmet Fuat Anadolu'da Türk Dil ve Edebiyatının Tekâmülüne
Umumî bir bakış
Burhan Ümit Türklerin en büyük şairi

- ŞİİRLER -

Halit Fahri Haliçte akşam
Salih Zeki Kaside
Fazıl Hüsnü Denizde
Hikmet Turhan Göçebeler
Münir Müeyyit Yürüdüğüm yollar

Kırgız Edebiyatı — *Kâzım Nami*, Hâcer 583 | **Ecnebi edebiyatı** — *Peyami Safa*, Roman tekniği 587 | **Tiyatro** — *Yaşar Nabi*, Ertuğrul Muhsinle mülâkat 591 | *Sedat Zeki*, Güzellik Mefhumuna dair 599 | **İlim hareketleri** — *Salih Murat*, Kâinatta cevelân 606 — **Hikâye** — *Nezihe Muhittin*, Bıçak yaraları 619 | **Kitabiyat** — *Şekip, Hatemi Senih, Nahit Sırrı* 618 | **Bir aylık İktisadî icmal** — *Avni* 682

Mehmet Emin Beyin Bergsöndan yaptığı tercüme mündericatumızın çokluğundan bu nüshaya konmamıştır. Gelecek nüshada iki forma olarak verilecektir.

Fiati 30. kuruş

1933
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

egitim amaçlı çoğaltılmıştır

YENİ TÜRK MECCMUASI

CİLT. I

TEŞRİNİVEL, 1933

No. 11-14

« Yeni Türk » milletimizi dirime, ülküye, sevince ulaştıran Ulu Kurtarıcıya en derin saygılarla şükranlarını söylerken, memlekete yeni inan, yeni ışık, yeni ses getiren Cumhuriyetimizin Onuncu Yıl Dönümünü bütün yurttaşlara kutlular.

YENİ TÜRK

MECİSİ

İSTANBUL HARBİ MÜHÜRİNDEN ÇIKARILIR

Gazi Hazretlerinin ve İsmet Paşa Hazretlerinin nutukları	1453
İsmet Paşa Hazretlerinin nutukları	1456
Şükrü Kaya Beyefendi'nin Ankara Millet Meclisindeki nutukları	1459
İktisat Vekili Celâl Beyefendi'nin Ankara Millet Meclisindeki beyanatu	1461
Zonguldak kömür havzasının işletilmesi	1467
Zamanımızda büyük birerler	Dr. Pr. Kesler 1470
Elazır ve komşuları	Ahmet Ekrem 1478
Şarkî Türkistan	Akdes Nimet 1482
Ayşe kız sen hoşça kal	Şüküfe Nihal 1488
Hoş geldiniz	Hikmet Turhan 1489
Hint edebiyatı	1490
İçtimai hastahklar	Muzaffer D. Esat 1495
Sıtmadan nasıl kurtulduk	Dr. Feyzi 1500
Halkevine kimler ve nasıl girebiliriz	Ali Rıza 1504
Hangi köylerde okuma odaları kurulabilir	Halk dersaneleri şubesi 1508
İran Şehinşahının memleketim	1509
Kemalettin Sami Paşanın ölümü	Ali Rıza 1515
Kemalettin Beyin ölümü	1516

Fiati 20 kuruş

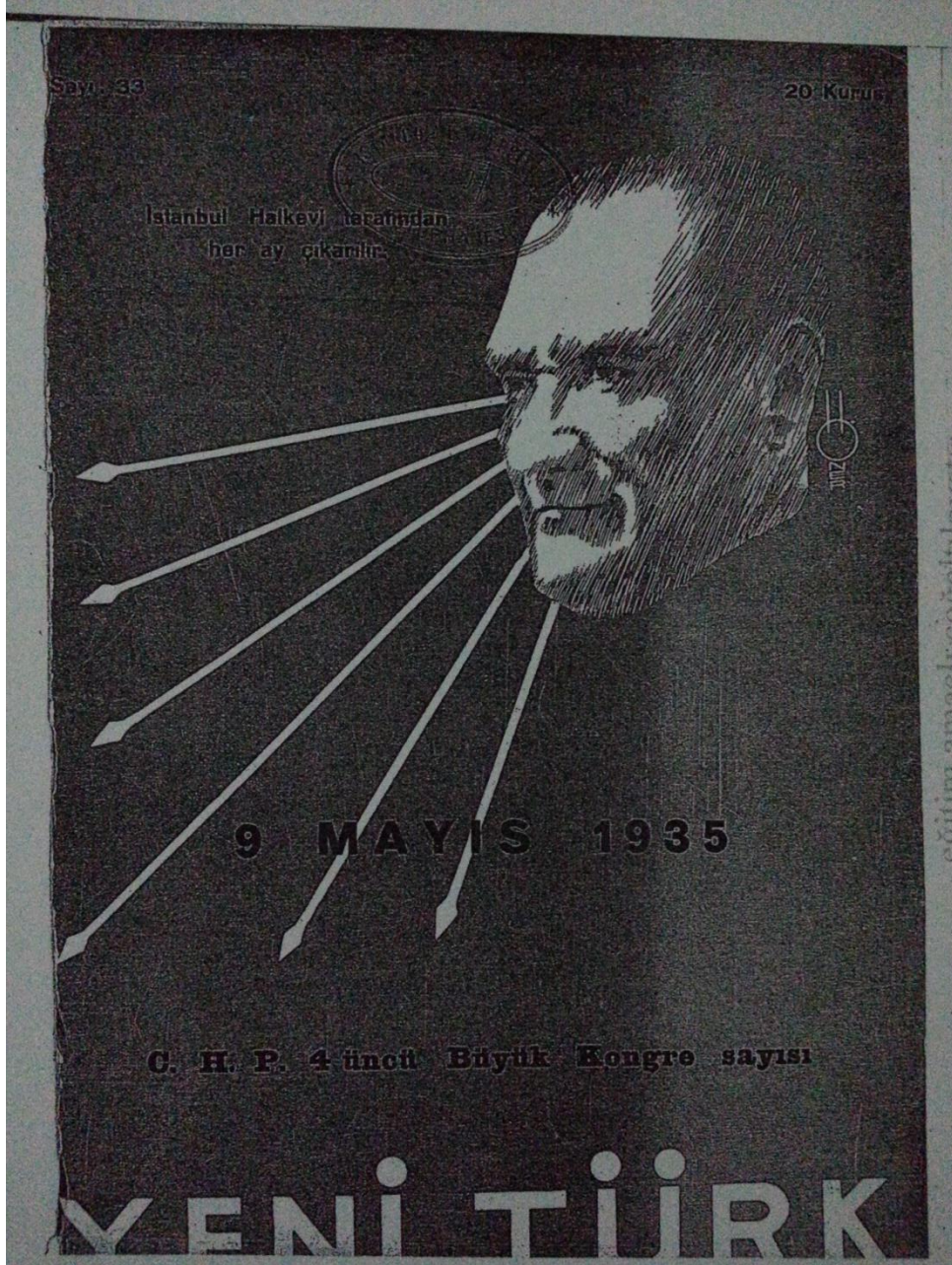
1934
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

EK-6: Yeni Türk Mecmuası Sayı: 32 Nisan 1935

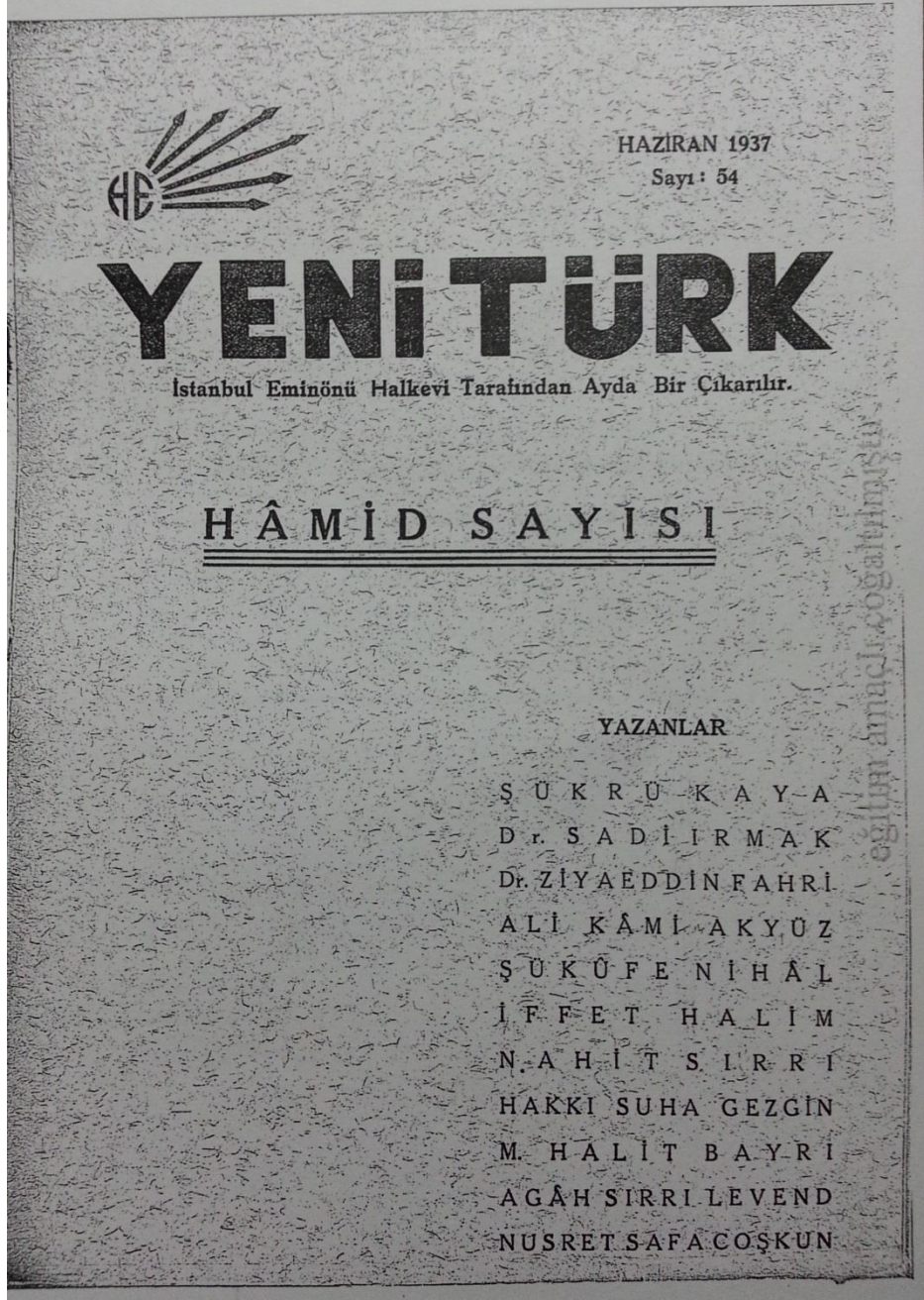

EK-7: Yeni Türk Mecmuası Sayı:33 9 Mayıs 1935

EK-9: Yeni Türk Mecmuası Sayı:54 Haziran 1937

YENİ TÜRK

İstanbul Eminönü Halkevi tarafından ayda bir çıkarılır
CİLT : 6 AĞUSTOS 1938 SAYI : 68

Neşriyatı idare eden
YAZI İŞLERİ DİREKTÖRÜ
AĞÂH SIRRI LEVEND

ASARİATİKA NİZAMNAMESİ VE 1874 DEN İTİBAREN RESMÎ RUHSAT İLE YAPILAN HAFRİYAT

Aziz Ogan
5

70. Teos hafriyatı:

İzmir vilâyetinin Seferhisar kazasına bağlı Sığacak nahiyesi sınırı içinde ve nahiye merkezine bir çeyrek saat mesafede kâindir. Altı kilometre bir sur dahilinde olan şehrin Akrapolu üzerinde bazı bina ankazı olmakla beraber şehir içinde tiyatro, mabed ve saire gibi Yunan devrine aid bir çok mebanisi var ise de üzerinde asırlardan beri türeyen ceşim zeytin ağaçları harabenin mevcudiyetini gizlemektedir.

Teos halkı medeniyette çok ilerlemiş olmakla beraber çok müterekki ve müstaid ve deniz işlerinde ziyade maharet sahibi idiler. Vaktile şehrin iki limanı var imiş. Bu gün sahilde rihtim tesisatına aid ankaz müşahede olunmaktadır.

On iki İyoni şehriyle bir zelzele esnasında mahvolan ve müruru zamanla da

bütün ankazı toprak altında kalan Teos çok hazin bir manzara arzeder.

Teosda hafriyat icrası için müsaade istihsal eden Fransanın Atınadaki Asariatika mektebi azasından M. Laumonier ile M. Béquignon 1923 eylülde hafriyata bağliyerek iki ay kadar devam etmişler ve mesailerini mabedin bulunduğu yere teşmil ederek Diyonisos mabedini tamamlı meydana çıkarmışlardır.

Hafriyat esnasında heykeltıraşie aid mühim parçalara destres olunmamış ise de vazo ve kandil gibi eserler ve bir de Arkaik heykel bu gün İzmir Müzesindedir. Vaktile antika arayıcıları tarafından meydana çıkarılmış olan meşhur Baküs mabedinin frizleri de İzmir Müzesindedir.

Bib:

Küçük Asya, Ch. Texier, Suad tercemesi. C. II s. 139, 260-268.

EK-11: Yeni Türk Mecmuası Sayı:82 Birinciteşrin 1939

YENİ TÜRK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :
AGAH SİRRI LEVEND
Müracaat yeri :
Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi başkanlığı. Telefon: 23349

ABONE : Türkiye dahil ve harici için altı aylığı 120, yıllık 240 kuruş. Müsallim ve talebeler için ayrıca tencillât yapılır. Sayısı her yerde 20 kuruştur.

Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı

1- Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar	M. Halit BAYRI
2- Semal Kahveleri ve Meydan Şairleri	O. Cemal KAYGILI
3- İstanbul Adaları	Gustave SCHLUMBERGER
4- İstanbul Coğrafyası	Beşim DARKOT
5- İstanbulda Karagöz ve Karagözü İstanbul... ..	Sabri Esad SİYAVUŞGİL
6- Tıbbî Folklor ve İyi Teşkilatlar	Dr. Süheyl UNVER
7- Türklerde Karagöz	Prof. Yakob
8- İstanbulda İmar ve İskân Hareketleri	Osman ERGİN
9- Türk Halk Bilgisine Ait Araştırmalar	M. Şekir ULKUTASIR
10- Çora Batır Destanı	Hasan ORTERKİN
11- Halk Âdetleri ve İnanmaları	Mehmet Halit BAYRI
12- Folklor ve Edebiyat	Pertev Neşir BORATAV

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Mecmuasının adı	Halkevinin adı	Mecmuasının adı
Adana	Görüşler	İzmir	Fikirler
Afyon	Taşınır	Kars	Doğuş
Amasya	Yeşilirmak	Konya	Konya
Antalya	Türk Akdeniz	Manisa	Gediz
Bafra	Altınbaşak	Mersin	İçel
Bahçeşir	Kaynak	Merzifon	Taşan
Bursa	Uludağ	Milas	Yeni Milas
Burdur	Ölizer	Muşla	Muşla
Artvin	Çoruh	Niğde	Akpınar
Denizli	İnanç	Niğde	Ölizer
Diyarbakır	Karacadağ	Trabzon	İnan
Elâzığ	Altın	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Duranaz
»	Halk Bilgisi Haberleri	Sivas	Orta Yayla
Kayseri	Erciyaş	Yozgat	Bozok
Eskişehir	Halkevi	Halkevi	Ölkü
Giresun	Aksu	Zonguldak	Kara Elmas
İsparta	Ön		

İstanbul — Arkadaş Basım, 1939

YENİ TÜRK

Eminönü Halkevinin Aylık Mecmuası

Cilt: 7 Birinciteşrin 1939 Sayı: 82

HÂDİSELER ÖNÜNDE DÜŞÜNCELER :

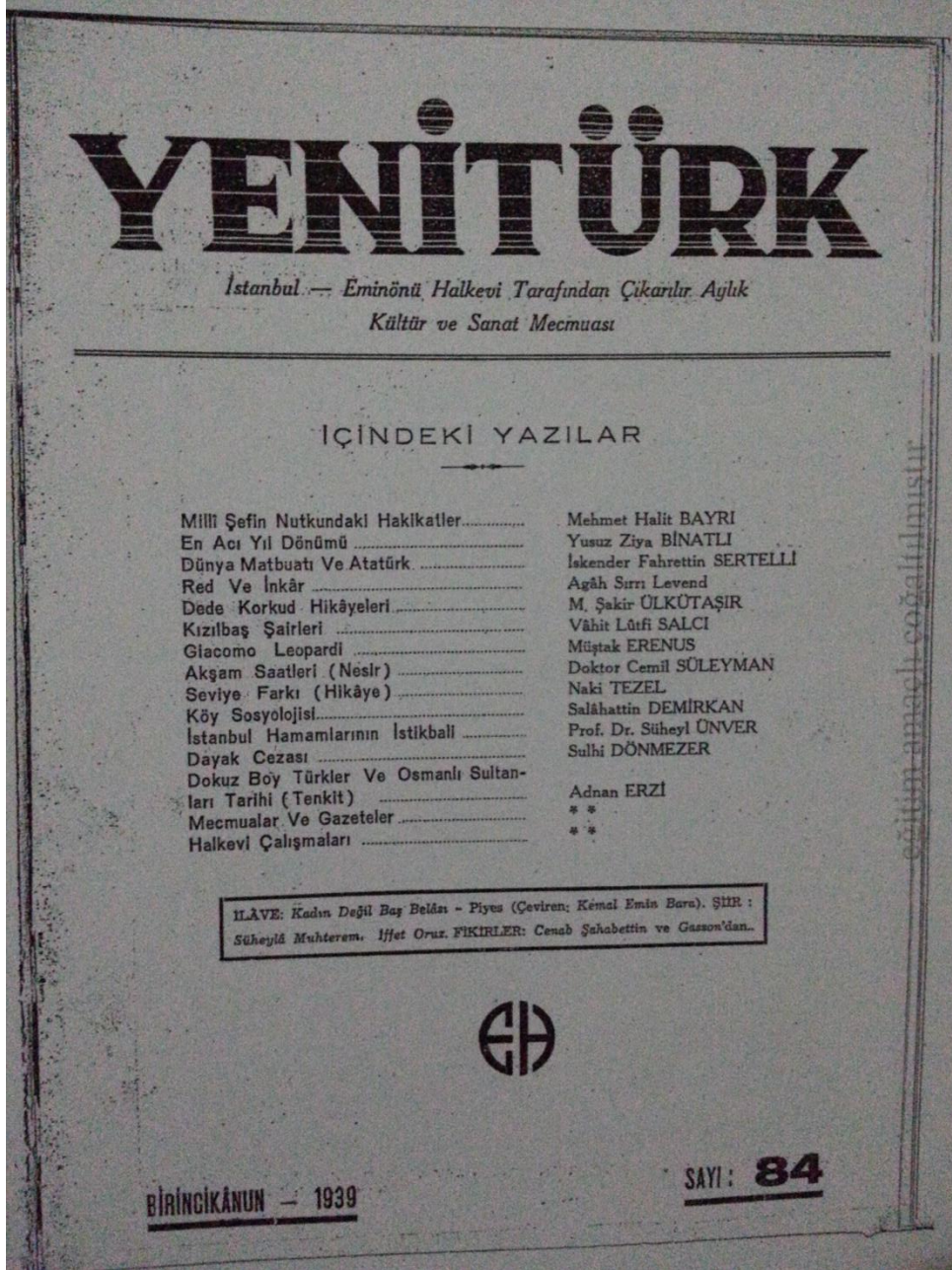
HARP VE SULH

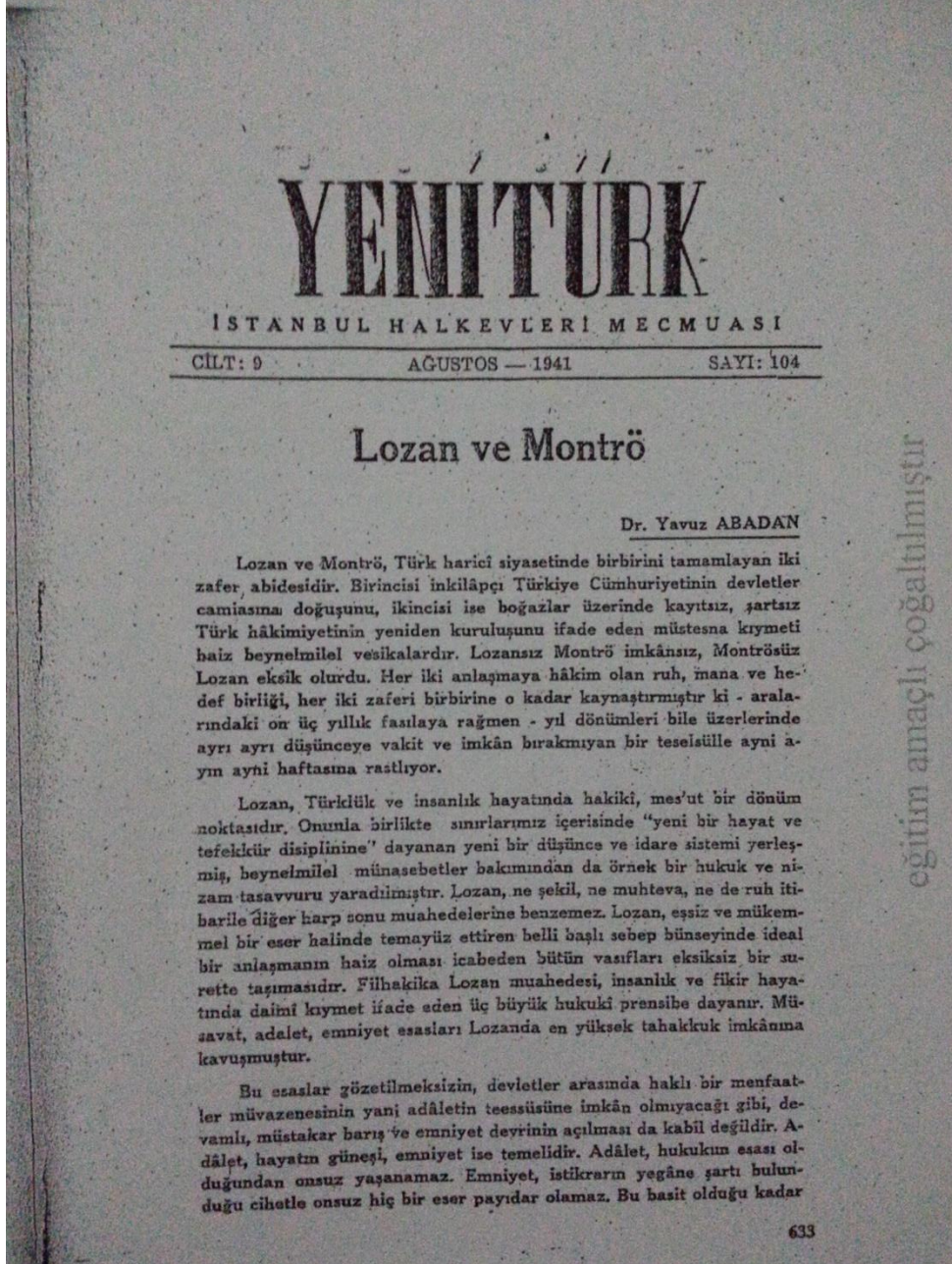
Yazan : Mehmet Halit BAYRI

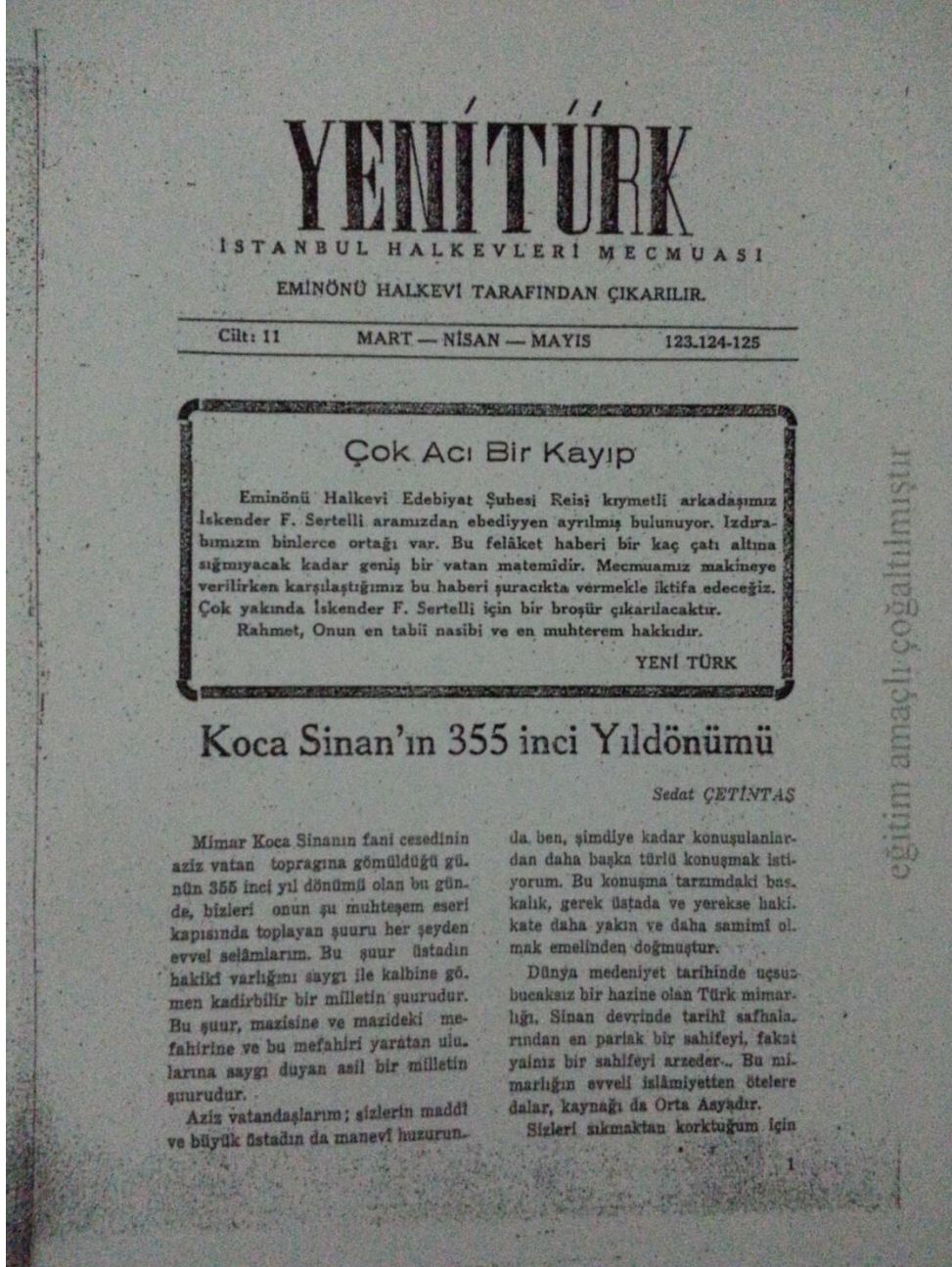
Yıllardanberi durup dinlenmeden silâhlanan Avrupa milletlerinden bazıları, nihayet birbirinin üzerine atıldılar. Umumi savaştan sonra bir daha, görülmek bir şiddetle çarpışmaya başladılar; ağırlardanberi seferber halde hudutlarda bekleyen ordular, işte nihayet vuruşmaya koyuldular. Herkesin heycanla, utrapla müzakereyi istediği meşum an gelip çıktı. Avrupa yeniden kan tufanı ve ateş delgâları kapladı. Ne kadar acı, ne kadar elim, ne kadar korkunç olursa olsun, bu, artık bir hakikattir. Yalnız şurasını hemen tıraş etmelidir ki, Avrupa bu defa sızan yığın, daha evvelkilerle mukayese edilemeyecek kadar tereddüt ve endişe ile tutuşturuldu. Hususile, bugünkü medeniyetin temsili sayılan milletler, mevcut karşık vaziyetin tasfiyesiyle bir sulh cennetinin kapısını açmak için her çareye başvurduktan çekinmediler, hatta muvaffakiyetle neticelenmesi pek güç ve belki de mahal olan teşebbüslere giriştiler. Fakat her emek boşa gitti, ümitler suya düştü, nihkinler aldandı ve bedbinler hak kazandı. Avrupa milletleri, derin bir suminiyet ve dostluk havası içinde, el ele, kol kola hep birlikte bir idalele doğru yürüyecekleri yerde, felsefete kucak açtılar. Hagal işe garamadı, sulh ve sükûn perisi, bağındaki seytan dâtille, u-fukları kaplıyan ve karartan balutların arkasında kayboldu.

* * *

Avrupanın bugünkü vaziyeti, bizi ister istemez, güzel ve meşur Türk vatanının müdafaası bahsini kuralamaya sevk etmiş yeridir. Sayın Başbakan! Refik Saydamın Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması münasebetiyle irot bayrakları; nutukta iğarettikler gibi, daha dün yapılan Trakya manevalarında bütün cihana ne yenilmez bir kuvvet olduğunu filen göstermiş olan Türk ordusu, taşıdığı şerhler itibariyle, yurdan muazzam bir siperidir. Türk topraklarına göz dikenler varsa, bu muazzam sipere göğüslerini çarpacakça, Türk sınırlarını elbetle aşamazlar. Türk ordusu ile karşılaşıp boy ölçüşmek isteyeceklerin ise, nasıl fena bir akıbetle karşılaştıkları burada söylemeye bile ihtiyac hissetmiyoruz. Daha bey an gelince, vatanımızın hâriyet ve istiklâlini, milletimizin hayat ve istikbâlini, ettikler ve vasıtaları kurtaran Türk ordusu, şimdiki teçhizatı ile eski devirlerin efşameli kahramanlarını andırarak örnekler yaratmaya muktedir ve bunlarla hem a, hem de Türk Milleti en kü-

EK-15: Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?

[...] Kısa bir zaman içinde derin inkılâplar yapmış bir milletiz, inkılâp yapan bir neslin vazifesi kendi umdelerini, ideallerini, en kuvvetli iman halinde bütün ruhlara yerleştirmektir; taki inkılâp yayılsın ve kökleşsin. Bu günün mütefekkirleri için ilk vazife budur. Muvazenesi bozulmuş bir dünya içinde yaşıyoruz. Yeniden teessüs edecek müvazenede milletler maddî kuvvetlerine ve kültürlerinin kudretine göre lâıyk oldukları mevki alacaklardır. Milletimizin cihan içinde yüksek bir mevki alması için çalışmak mütefekkirlelerin diğerk bir vazifesidir.

Bu vazife duygusunun şu idealle de birleşmesi lâzımdır: Yarın doğacak yeni insanlığı yaratmakta Türk milletinin de hissesi olmalıdır. Böyle çok yüksek medenî vazifeler gördüğümüze uzak ve yakın tarihimiz şahadet ediyor. Vaktile medeniyeti cihana yaymak vazifesini görmüş olan bir millet bu gün de bu yüksek ideali neye beslemesin? Bu günkü inkılâbımızı vücade getiren vakalar bile başlı başına millî kudretimizin büyüklüğünü göstermeğe kâfidir: Çanakkalede en yüksek deha bizim içimizden çıktı. Dünya harbinden mağlûp çıkan milletler arasında yalnız biz idealimize ve millî kuvvetimize güvenerek mahvolmuş bir imparatorluktan yeni bir Türk devleti çıkarmak istedik ve muvaffak olduk. Yalnız kitlevi bir mukavemet yapmakla, yalnız harp etmekle kalmadık, en kuvvetli dehanın en büyük şefin bizden yetişebileceğini dünyaya gösterdik. Daha yaratma kudreti, yeni terkip kabiliyetidir. Dahinin başında bulunduğu teşkilât yeni temellere; ileri fikirlere istinat eder. Bu itibarla da Türk Cümhuriyetinin kuruluşu insanlık için, bilhassa şark için bir derstir: Yarı müstemleke haline getirilmiş bir milletin nasıl istiklâlîni alacağını, nasıl insanlığa hizmet edeceğini biz kan dökerek, yeni bir devlet kurarak dünyaya gösterdik. Bu o kadar büyük bir nümunedir ki hürriyetleri maddî ve manevî bin bir zencirle bağli olan milletler için daima bir ışık noktası olarak kalacaktır. Uzak ve yakın mazisi böyle olan bir milletin mütefekkirleri atide de medeniyete ve insanlığa en büyük hizmeti yapmak idealinin ateşini kalplerinde neden duymasınlar?

İşte bu mecmua bu vazifeleri ve bu ideali kalplerinde duyan mütefekkir muharrirlerin yazıları için bir kürsü olsun diye çıkarılıyor.

Her inkılâp bir düşünüş, bir mantık değişikliğidir. Türk inkılâbının fikrî hedefi maddî eşya üzerinde düşünmeği kat'î bir tarzda müsbet ilme dayandırmaktır. Biz buna konuşmalarımızda vatandaşları hurafeden kurtarmak ve maarifî ilerletmek diyoruz. Bu hususta yapılacak ne kadar büyük vazifelerimiz var. Bir kere her Türk dimağını müsbet ilmin mantığını kavrayacak hale getirmek lâzım; sonra yüksek ilim için uğraşmanın zevk ve heyecanını yaymak lâzım. Böyle kuvvetli aydınlatma hareketi henüz başlamış değildir. Vakiâ bu memlekette müsbet ilmin okutulması arzusu belirli bir asırdan fazla olmuştur. Hiç olmazsa bir asırdan beridir ki bu arzuyu tahakkuk ettirmeğe çalıştık. Fakat müsbet ilim okutmak başka şey, o ilmin metotlarını dimağlarda yerleştirmek, eşya üzerinde düşünürken o mantığın icabına uymak başka şeydir. Cümhuriyetten evel ilim mantığını bir türlü umumileştiremedik. Çünkü bu mantık haricinde bir nevi düşünüş, medrese düşünüşü, millî hayat içinde hatta mektepler içinde yaşayıp duruyordu. Bunun izlerini sökmek bu günkü mütefekkirlerin duyacağı bir heyecan değil midir?

Bizde ilim henüz orta zamanlar ölçüsü ile ölçülmekten kurtarılamamıştır. Hâlâ zannedilir ki alimin kıymeti okuduğu kitapların miktarına bağlıdır. Böyle zannedenlere karşı alimin söyleyeceği söz şudur: "seninle aramızdaki fark okuduğum kitap adedile ölçülemez. Ben mevzuum olan hadiseleri görmek, onların arasındaki irtibatları aramak, tahlil ve terkip yapmak hususlarında sende olmayan bir melekeye sahibim. Okuduklarım dimağimde böyle bir melekenin husulüne yaramıştır. Hakikatte de kitap bu kabiliyeti hasil etmek için bir vasıtaadır. Bu nevi alimler yetiştirerek henüz tetkik edilmemiş olan memleket ve millet mevzularını aydınlatmağa çalışmak düşünen her gencin kalbinde büyük bir kuvvet yaratmamalı mıdır? Bu mecmua böyle bir ilim mantığını yaymak, böyle bir İlim propagandası yapmak için çıkıyor.

İnsanın en büyük kuvveti ekseriya suuru altında kaynayan hislerinden ve temayüllerinden gelir. Bunların çoğunun menbaı millî hayattır. Bu hisler ve temayüller sanat lisanile ifade olunabilir, onlar ancak sanatkâr elile bizde yepyeni heyecanlar yaratabilir ve böyle ifade oldukları vakit millî hayata hem destek olur ve hem onun ilerlemesine hız verir. Kim ne derse desin her güzel sanat ve her büyük sanatkâr muayyen bir memleketin ve muayyen bir zamanın

mali ve mahsulüdür, her büyük sanatkârın eseri karşısında duyulan güzellik heyecanı zamanının ve bir milletin derin temayül ve duygularını gösterdiği nisbette kuvvetli olur. Vakiâ büyük sanatkârlar İnsanı heyecanları ifade ederek milletlerin ve zamanlarının fevkine çıkmış gözükürler. Fakat dikkatle bakarsak bu büyük sanatkârlar zamanlarının ve milletlerinin hislerini en iyi ifade edenler arasındadır. İnsanlığın hayatında bir zaman diğerinden kat'î fasılalarla ve bir millet diğerinden su sızmaz bölmelerle ayrılmış değildir. Bir sanat eserinin ebedî görünmesi o zamandan kalan yahut o millette bulunan hissini bu zaman içinde ve diğer milletlerde şuurlu veya şuur altında yaşamakta olmasındandır.

İşte zamanının ve milletin ruhî hayatından en uzun ömürlü, en cihanşumul unsurlarını sezen ve bütün ruhlara sindiren büyük sanatkârlardır ki bütün millete ve bu kanaldan bütün insanlığa heyecan sunacak pınarlar yaratırlar. Türk Milleti inkılap [T]ürkiyesinin bu günkü türk cehdinin kaynaklarından ilhamını alacak sanatkârlar bekliyor. Bu mecmua böyle bir sanat mefkûresini yaymak için çıkıyor.

Bu günün mütefekkirleri için fikir kuvvetini kullanacak ne kadar büyük sahalara açıktır. Türk köylüsü, Türk zenaati yeni bir istihsal devresine girmek mecburiyetindedir. Bütün yeryüzündeki insanlar gibi ve onlardan çok fazla olarak yeni bir İktisadî teşekküle muhtacıdır. Yıkılmış İctimai müesseselerden yeni bir ahlâkî nizam yaratmak zaruretindedir. Bunların hakikî şartlarını aramak, hiç olmazsa ihtiyaçları tebarüz ettirmek bu günkü mütefekkirlerin millî işlerinin başında gelir. Her muharrir bu yoldaki mesaisini diğerlerine tanıtabilsin diye bu mecmua çıkarılıyor.

Millî hayat, millî tarihten kuvvet alır. İlk defa Türk Tarihinin hakiki kaynağına inmek cehti şimdi başlamıştır. Bu mesaiye iştirak vazifesi karşındayız. Millî dili bütün hisleri ve moderen ilimlerin bütün mefhumlarını pürüzsüz ve katî manalı olarak ifade edecek tarzda genişliğe erdirmek ve onu yabancı unsurlardan kurtarmak istikbalde türkün yaratacağı sanat ve ilim için şarttır, işte bu mecmua bu nevi çalışma mahsullerini herkesin istifadesine arz etmek maksadile çıkıyor.

Herbiri müstakil bir mecmua için kâfi derecede geniş olan bu mevzuları bir tek mecmuanın içine almak doğru mudur? suali karşısında kalacağımızı biliyoruz. Bunlardan yalnız biri meselâ yalnız edebiyat ve güzel sanatlar için mecmua çıkarmayı daha hayırlı görenler belki bulunabilir. Bizim düşüncemiz şudur: henüz memleket ayrı, ayrı mecmualarını yaşatabilecek halde değildir. Bir mecmua ile bütün ihtiyaçları karşılamaya çalışmak mevkiindedir. Zaten Kültürün bu muhtelif cepheleri birbirinden uzak değildirler. Bugünün başkalarına müessir olmak iddiasında bulunan münevver insanları bu muhtelif sâhalar üzerinde düşünülenleri bilmek zaruretindedir. Böyle bir mecmua, hakikatte de mevcut olan bu irtibatı göstereceği için de faidelidir.

Yeni Türk Mecmuasını İstanbul Halkevi çıkarıyor. Bir mecmuayı Halkevi çıkarıyor demek mecmua bir şahsın malı değil demektir. Halkevi nasıl halkın evi ise mecmuası da bütün mütefekkirlerin malıdır. Bu vasıf bir mecmua için en büyük kuvvettir. Bu kuvvetin hakikî büyüklüğünü göstermek vazifesi şimdi mütefekkir ve münevverlerimize düşüyor.

Fikir ve heyecan kuvvetini maddî kuvvet fevkında addetmeyenler onu hiç olmazsa öteki kadar mühim telakki etmeğe mecburdurlar. Biz her zamandan ziyade bugün fikir kuvvetinden en çok istifade yollarını aramağa ve düşüncelerimizi birbirine bağlamağa muhtaç bir haldeyiz.

Mecmua okuyucularını aynı zamanda ecnebi memleketlerin fikir sahasında ehemmiyet kazanmış kitaplarını tercüme ettirerek ilâve halinde verecektir. Bu suretle mecmuayı takip etmekle garbın kıymetli eserlerinden bazılarını da okumuş olacaksınız. [...]¹⁷⁷

¹⁷⁷ Mecmua, "Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. I, Teşrinievvel 1932, s. 1-4.

EK-16: Hasan Ali, “Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler”

[...] Dilde yapının bir sistem üzerine olması lâzımdır.

Yeni lisanın açtığı çığır ve aldığı yol çok ehemmiyetlidir, fakat yetişmez. Herkesin bildiği gibi yeni lisanın hücumu yabancı terkiplere ve yabancı cemilere karşı idi. Henüz bu sahada bile yazı dilimizi tamamilen temizlemeye muvaffak olduğumuzu söyleyemeyiz. Çokluğun, yığınların anlamadığı daha birçok yabancı terkipler ve cemiler, her gün, gazete sütunlarında ve münevverlerin konuşmalarında kullanılıyor. Birçok resmî dairelerin isimleri ve üslûbu da hâlâ eski Babıali edebiyatı kokuyor. Belki de kullananlar yaptıklarının millî ehemmiyetini, millî dile verdikleri zararı anlamıyorlar. Son Kurultayda "Edebiyatı Cedide'nin büyük bir rüknü "taksimi ile "işbölümü,, terkiplerini müsavi derecede Türkçe saymak ve öğretilmelerinde tahsil deresinden başka fark görmemek gafletini gösterme dimi? "Yeni alfabemiz hazır bu gibi lisanı zarurî olarak kalmış terkipleri bir kelime halinde yazmağa da müsaittir, onları diğer yabancı basit sözler gibi pek âlâ saklayabiliriz. Biz her şeyden evvel tahsil ile herkesi onları anlayacak seviyeye yükseltmeye bakmalıyız, tarzında muhakemeler de yürütülüyordu.

Gramerci olarak şöhret bulan bir edibin bu kabîl mülâhazaları üzerinde durmak ihtiyacı vardır:

Gerçek, taksimi amal, emrivaki, hüsnüniyet, suiniyet, kemali intizam, efkân umumiye, hatta Cenabı Hak, Hazreti Peygamber, İmamı Ali, Hak Teâlâ gibi terkip ve tabirleri basit sözler gibi saklamada millî dil için bir mahzur yok mudur? Bu bir.

Bunların birine "iş bölümü, "olmuş bitmiş iş,, "iyi niyet,, "fena niyet,, gibi terkip ve tabirler kullanılmış olsa millî dil için bir düzeltme sayılmaz mı? Bu da iki.

"İş bölümü,, nün iktisattaki tarif ve hususiliklerini bilmemek başka, hayatın en adı işlerinde bile iş bölümü yapmak ta başkadır. (Su) yun kimya tarifini bilmeyen herkes için su il elma bir değildir. Bir köylü "suyu bildiği ve kullandığı gibi iş bölümünü de bilebilir ve kullanabilir.

Dilde olan biten, olmuş bitmiş gibi gruplar varken elbette emrivaki ile "olmuş bitmiş iş bir tutulamaz. Bu gibi terkip ve tabirleri Türkçeleştirmek için çalışmak, şüphesiz, yapılacak işlerin ilk safında, "yeni lisan,, hamlesinin düşündüğü islahlardan biridir.

Her gün, hemen her muharririn kullandığı birçok Arapça rabitalar dar vardır: Binaenaleyh, mamafih, ledelicap, hasbezzarure, vs.

Halbuki bunları atmak ne kadar kolaydır : "Bunun için, buna göre, bununla- beraber, lâzım gelince, varken bu Arapça bağlantıları kullanmağa hiç ihtiyacımız yoktur.

Halkı okutmalyız. Halkın irfan seviyesini yükseltmeliyiz. Esas budur, yoksa zaten miktarları azalan Arapça sözlerin bulunması ehemmiyetçe ikinci üçüncü derecede kalan bir iştir; deniliyor.

Halkı okutmak ve halkın seviyesini yükseltmek başka, halkı öz dili ile okutabilmek te başka bir meseledir. Avrupa'dan misal getirilirken orada da halkın Şekspir, Bodler veya Verileni anlamadığı ileri sürülüyor. Bu aldatıcı bir misaldir. Avrupa'da divisiondu travail gibi kelimeler bizim "iş,, ve "bölüm» gibi konuşma dilinin en basit sözlerindedir. Opinions ve publique kelimeleri de öyledir; fakat bizde efkârı umumiye öyle değildir.

Fransa'da sadece sokak, kahvehane ve fabrika terbiyesi görmüş bir işçi için production, producteur, produit gibi sözler ekmek, su, şarap kadar malûm ve menustur. Bizim işçilerimiz ve köylülerimiz için istihsal, müstahsil, mahsulât ta öyle midir? İşçi ve köylü bizde de, Fransa'da ve Avrupa'nın diğer memleketlerinde olduğu gibi, kıymetler husule getirir, mal yetiştirir, fakat yetiştirimin dildeki işaretinden, kendisinin yetiştirici,, sıfâtile haiz Olduğu büyük ehemmiyetten haberi yoktur. Şimdi, istihsal Ve müstahsil yerine yetiştir, maddesinden iki karşılık yaratmağa çalışırsak boşuna mı emek sarfetmiş oluruz? İşte yeni lisanın, islah teşebbüsü bu sahaya uzanamıyor.

Konuşma dilimizin ne derece bakımsız ve kültür kavramağa müsaadesiz olduğunun pek te farkında değiliz. Düşününüz ki öz dilimizde bugün beş duygumuzu çocuklarımızın anlayabileceği gibi beş isim bulup veremiyoruz. Hasıra, şamme, samia, zaika, lâmise... Bunlar genç zihinler için ne vahşi tabirlerdir. İlk mektebi bitirip hayata atılmış yüz gence beş

duygumuzu saydınız, bunlardan beşinin bile doğruca saymadığını görürsünüz. Kendim sınıfın en ileri talebelerinden iken, bu tabirleri ezberlemek için kendimi birkaç defa zorlamış iken on dört yaşından evvel şaşırmadan saymadığımı hatırlarını ve bir türlü onları millî dil anlayışına yakın bulamamışım. Görmek, koklamak, işitmek, tatmak, dokunmak fiillerinden beş karşılık yaratmak zarurî bir ihtiyaç değil midir? Avrupa’da ilk mektebin beş değil, yalnız üç senesini yapan bir çocuğun beş duygu ile bu derece alâkasız kalmış olması mümkün müdür?

Şeylerin biçimlerini, şekillerini anlatacak sözlerimiz ne kadar noksandır! Dilde mevcut “düz, eğri, kırık, yuvarlak, tekerlek, top, yamrı, yan, köşe.. gibi tabirler olsun, ilk mektebin riyaziye tedrisinde resmen kullanılmıyor. Zuke- sirettladla, şibihmiinharif, menşuru mütevazıyülmustatilât... On, on bir yaşındaki çocuklarımıza öğretmeğe kalkıştığımız ve bir türlü öğretilmediğimiz, hayata geçiremediğimiz terkipli ıstıhlardan birkaç numune daha.

"Yeni lisan,, edebî lisanda husule gelmiş bir aksülâmel idi, fakat kültürün en alt seviyesine bile dokunmamış, halkın tabirlerini ıslahlaştırarak mektebe getirmek teşebbüsünü tamamen sahası haricinde bırakmıştı. Bundan dolayı şimdiye kadar ıstıhlalar sisteminde hiçbir değişiklik olmamış, hep Tanzimat ile Meşrutiyetin şark medeniyeti ruhile arapça unsurlardan taslakladığı terkipli ıstıhlalar maarifin resmî kabul ve himayesine mazhar kalmıştır. Bu sistem, kül-türün en yüksek derecelerine kadar devam ediyor, bununla beraber talebeler tarafından pek az benimseniyor. Bunun neticesi olarak,

1) ilk mektep kitaplarına, tanzimsiz bir surette, biri diğerlerine benzemek üzere, konuşma dilinden uydurulmuş sözler, ıstılah gibi, giriyor.

2) Büyük talebeler ve mezunlar az çok öğrendikleri garp dilinin ıstıhlalarını yine tanzimsizce kullanmağa başlıyor.

3) Garp zenaat ve ticaretinin memlekete soktuğu her türlü şeylerin isimleri bütün halk tarafından kullanılıyor; Vapur, şimendifer, tren, tramvay, telgraf, telefon, radyo, gramofon, plâk... v.s.

Tiyatro, tuvalet, idman, yarış, kumar tabirleri de yabancı dillerden, husuşile Fransızcadan olduğu gibi lisanımıza geçmiş bulunuyor:

Dram, komedi, piyes, vodvil, opera, operet, rejisör, suflör, kulis, mizansen, repertuar... Kuvafor, ondülasyon, krem, pomat, bukle, pantolon, jile, caket, kazak, boleru, rop, kokdoroş, pli, dantel... v.s.

Dikkate son derece lâyük bir misal: Vaktile nafianın uzun uzun oturup millileştirdiği tabirlerin hiçbiri şimdi kullanılmıyor. Herkes katar yerine “tren, sür’at katarı, yerine "ekspres, mevkiif yerine “istasyon, hattâ teahhur yerine rötâr... v.s. diyor.

Bu hâdiselerin bir manası vardır, o da Tanzimat ve Meşrutiyet devirlerinin muhafazakâr, İslâmî ruh ile koyduğu ıstılah sisteminin tam ve kat’î iflâsidir.

Bu iflâsın sebepleri nedir? Bu sebepler ilmî bir tarzda tetkik ve tespit olunmazsa yeni başladığımız dil hamlesinin de hatalı bir çığıra dökülmesi korkusu vardır.

Dili düzeltmek işlerinde yanılmamak için her şeyden evvel dilin iç hayatına, beyinler içindeki hayatına bakmak lâzımdır. Dil işaretleri, sözler, beyinlerde gelişi güzel saçılıp serpilmiş değildir, küme küme, birbirlerine yakın ve bağlı bulunurlar. Sözlerin bu kümelenmeleri “association,, mana ve şekil etrafımdadır; bu itibarla birkaç kısma ayrılırlar:

1) Mana kümelenmesi: Manaları birbirlerine benzer veya yakın olan sözlerin kümelenmesidir. Bunlar “mefhum aileleridir. Araba, kağı, vagon, kamyon, furgon, otobüs, otomobil v.s... böyle bir kümelenme olduğu gibi benzemek, okşamak, andırmak, uygunluk, müşabehet, mümanaat v.s... de aynı cinsten bir mana kümelenmesi, bir mefhum ailesidir. Bu kümelenmelere, menşei hangi dil olursa olsun, her türlü sözler karışabilir. Zihin bunların manasını toptan kavrar, parçalarını çözmeğe çalışmaz. Otomobil, gramofon -tahsilini ilerletmemiş kimseler için- ekmek, su gibi basit sözlerdir, toptan bir manaları vardır.

2) Kök kümelenmesi: Bir kökten çıkan sözlerin kümelenmesidir, bunlar da “söz aileleridir. Az, azlık, azalmak azaltmak, azımsamak, azar azar, azalan, azaltan, azaltıcı v.s... böyle bir kümelenmedir. Bu kümelenmenin esası kökün yalnız sesleri değildir, lâfızla mananın ikisi birdendir. Dil işaretlerinde sesi manadan ayırmak hiçbir zaman mümkün değildir. Bunun için sesçe bunlara benzeyen meselâ “azmak, azarlamak... ,, sözleri aynı kümelenmeğe girmez. Bu kök kümelenmeleri yabancı sözleri ayırır, millî söz ailelerinden dışarıya atar.

Yabancı sözler dilde türlü şekillerle çok miktarda bulunacak olursa onlar da zihinden ayrı söz aileleri teşkil ederler. Yukarıda geçen istihsal, müstahsil, mahsulât misali gibi.

Yabancı söz aileleri çoğaldığı nispette dil milliliğini ve tabiiliğini kaybeder, piçleşir, tahsili de güçleşir, çünkü zihin bir ıstikak sistemi yerine iki ıstikak sistemi kavramak ve kullanmağa mecbur olur, işte garp lisanlarında böyle ıstikak ikiliği yoktur; bütün garp dilleri ıstikak sistemlerinde millî birlik husule getirmişlerdir.

Bizim de en büyük işimiz: ıstikak sistemimizde millî birlik hâsıl etmektir. Ancak bunu yapmakla dilimizi millileştirmiş olacağız ve çocuklarımızın zihinlerini iki ıstikak sistemi kullanmak yorgunluğundan kurtararak onlara garp çocukları ile müsavi şartlar altında tahsil imkânı vereceğiz.

3) Şekil kümelenmeleri: Birkaç türdür. Bunlardan biri ekleme kümelenmesi (association des suffixes) dir.

Bu, sözlerin sonlarına gelen eklemeler etrafında kümelenmesidir. Meselâ “leşmek, eklemesi bir taraftan ortaklık manasile; sözleşmek, paylaşmak, mektuplaşmak, selâmlaşmak, yardımlaşmak, diğer taraftan yeni bir hale girmek manasile: güzelleşmek, çirkinleşmek, katılaşmak, ağırlaşmak, çelikleşmek, şekerleşmek.. Kümelenmelerini husule getirir. Zihin bu iki kümelenme arasındaki mana farkını kendiliğinden veya talim ile ayırır ve onları karıştırmamağa çalışır. Bu sayede tavuk, kavuk veya buruk, uruk gibi kelimeler bir kümelenme teşkil etmez ve birbirlerine karışmaz.

Dilde yabancı unsurlar çok olursa aynı şekilde olanlar, manaların da yardımı ile, ayrı kümelenmeler teşkil ederler; neşriyat, hissiyat, edebiyat... yahut vezin etrafında tahassul, terekküp, teşekkül, teyyün, terettüp... gibi. Böylece yabancı sözlerin kök kümelenmelerine şekil kümelenmeleri katılarak beyinlerde iki sarf sistemi birbirine katılır. Zihinleri iki misli yorar, millî dilin yapısı büsbütün bozulur.

Şekil kümelenmelerine terkip kısmı da ekleme ve vezin kısmından daha az ehemmiyetli değildir. “İş bölümü,, gibi bir terkip ipucu, ayakteri, lâfesi, süt kuzusu... kümelenmesine gider. Millî yapıya uygunluğu sağlamıştır. “Taksimi amal,, ise eskiden mevcut tahdişi izhan, tarhi tekâlif,, gibi benzerleri atılmış olunca basit bir söz gibi dilde bulunur, fakat uzunluğu ile millî sözlerden ayrıldığı gibi yarısını teşkil eden (taksim) orta zihinler için manalı olması mürekkepilik vasfını kendisinde belli eder. Emri vaki, efkârı umumiye, hüsnüniyet gibi yabancı terkiplerin sayısı çoğaldığı nispette dilin millî yapısına umumî stil ile uygunsuz yamalar vurulmuş olur.

“İş bölümü,, gibi terkiplerin yapılışında tarif derecesinde bir serbestlik vardır ki, milliliklerini ve tabiiliklerini kuvvetlendiren seciye budur. Yabancı terkiplerin bu millî ve tabii söz yaratışına verdiği hâle pek büyük bir ziyandır.

Darülfünun, Darülaceze, Darülelhan Darülbedayi... gibi veya zuerbaatüladla, zukesiretüladla, zukesiretülevrak... gibi isimler ise terkip ister istemez zihinde kümelenme teşkil ederler ve izahları için yabancı bir sarfın mühim bir bahsini kendi sarfımıza sokmak mecburiyeti hâsıl olur. Bunların yerine meselâ bilgiler evi, çok köşeli veya sadece çok köşe... gibi. Türkçe sözlerle ve Türkçenin sarfile terkip -isim - ler kullanılabilmiş olsa elbette dilin öz yapısı içinde yaratıcılık kuvveti artırılmış olur, bilgi dili ile konuşma dili arasında esaslı bir fark kalmaz.

Dilimizin bozulmasına an çok sebep olan hâdise Arapçadan ayrı ayrı alman sözler değil, aile halinde alınanlardır.

Husul, tahsil, tahsilât, hâsıl, tahassul, istihsal, müstahsil, mahsul, mahsulât, istihsalât...

“Yeni lisan,, merhalesi bunlara pek dokunmuş ve dilden atılmalarına teşebbüs etmiş değildir. Cem şekillerinden en ziyade un, -in ile veya kavanin, avalim gibi mükesşer vezinlerle olanlara hücum etmiştir; at, -yat ile olanlara ilişmek şöyle dursun bunlardan müfret manasile ilim isimleri teşkiline bile yol açmıştır (içtimaiyat, ruhiyat gibi). .

Bu husul ailesine ilim, cemi, cebir, rahim vs... vs... ailelerini ilâve ediniz; teknil lügat adeta kıyasî surette yabancılaşıyor; genç zihinler tahsil çağında kendi morfoloji sistemleri üstüne ve onu bastırarak derinlere batırmak üzere, yabancı bir dilin morfoloji sistemini kuruyor. Gramer ve edebiyat var himmetleriyle Arap ıstikakını kuvvetlendiriyor, “millî dil şuuru,, tamamile kayboluyor. Öyle ki yetişmiş münevverlerimize meselâ süslenmek ten ziyade tezyeyün süslemek ten ziyade tezyin hoş ve kolay gelir.

İşte bizim dilimizi garp dillerinden ayıran en mühim seciye budur. Onlarda yalnız bir iştikak insiyakı vardır, bizde iki. İkincisi tahsil kuvveti ile büyüyor ve kültür dilini halkın dilinden uzaklaştırıyor[...]

[...]26 Eylül 1932 tarihi, Türk kültür hayatının bir dönüm noktasıdır. Türk Dili Kurultayında yeni bir irfan inkılâbının başlangıcını görmüş olduk. Düşünmenin, anlama ve anlaşmanın, zekâ yaratmalarının cemiyet içinde haricî bir şekil alması demek olan (dil) millileşmedikçe, düşünüş ve anlayışın millî olamayacağı meydana çıkarıldı. Dilimiz Türk olmadıkça düşünüşümüzün Türk olamayacağı, düşünüşümüz Türk olmadıkça da bir Türk kültürünün varlığına imkân bulunamayacağı canlı, özlü bir hakikat olarak ortaya konuldu.

Bu hakikat, şimdiye kadar, ancak parça parça duyulmuştu. Bu kadar açık, bu kadar keskin, bu kadar toplu olarak hiç kimse tarafından ileri sürülmemiş hiçbir zaman bu derece geniş bir ekseriyetle taraftar kazanmamıştır. Bugün bütün Türk münevverleri görmüşlerdir ki Türk kültürünün belkemiği Türk dilidir. Diğer medenî milletlerin, bugün bizim yapmağa azmettiğimiz işi, daha önce yapmış olduklarından haberi olmayan, resmî unvanı ister âlim, ister edip olsun, fikir itiyatlarının esirliğinden kafasını kurtaramayan birtakım geri düşünceliler, bu hesaba katılmağa değmeyecek kadar kıymetsizdir. Türk kültürünün Rönesans'ını bağırarlara kulak vermeyip köşelerinde esneyenler, böyle şey olur mu diye büyük altından gülenler kavuklu birer mezar taşıdır.

Türk Dili Kurultayı, bu geri zihniyetin bir daha dirilmemek üzere defin merasimini yaparken asıl yeni dünyaya gelen (millî kültür) ün doğumunu kutladı. Gömülen, iri cüsseli, hattâ haşmetli ve mağrurdu. Doğan, küçük, “Henüz sahip olduğu kudretleri tartamayacak kadar yeni bir varlıktır. Fakat şu muhakkaktır ki birinci zihniyet ölüydü, İkincisi diridir. Birincisi hortlaktı, İkincisi büyümek, eser vermek istidadıridadır.

Bunu çok yakından takdir eden kurultay şu noktalarda ittifak etti.

1-Türk dilini, millî kültürümüzün eksiksiz bir ifade vasıtası haline getirmek.

2-Türkçemizi, muasır medeniyetin önümüze koyduğu bütün ihtiyaçları karşılayacak bir mükemmelliğe erdirmek.

3-Bunun için, bugünün yazı dilinde, Türkçeye yabancı kalmış unsurları atmak. Halkçı bir idarenin istediği şekilde halk ile münevverler arasında birbirinden mahiyetçe ayrı iki dil varlığını ortadan kaldırmak, temel unsurları öz Türkçe olan millî bir dil yaratmak.

Kurultayın bu esaslı kararlara ermesini temin için, orada ileri sürülen başlıca tezleri birer birer hulâsa etmek lâzımdır. Bunları hulâsa ederken en amelî, en münakaşayı mucip olan ve bugüne en yakın ihtiyaçlara dokunan meselelerden başlamağı daha münasip buluyorum:

I. Türk edebiyatının seyrinde Türk dilinin geçirdiği safhalar, Türk edebiyatının öz dilden uzaklaştıkça bozuk bir yola girmesi.

II. Türk dilinde yapılması icap eden reforma, bu hususta dili “akademimize, etmenin imkânı meselesi.

III. Türk dilinin asilliği, Hint-Avrupa dilleriyle münasebeti.

Samih Rifat Beyin ve kısmen Battal Beyin konferansları Türk dilinin mimarisi demek olan Türk edebiyatında öz dilden ayrılmayan zamanlarda yüksek düşünceler, ince duyguları ifade etmenin mümkün olduğunu güneş gibi meydana koymuştur. Bilhassa Samih Rifat Beyin Kudatgu Bilig hakkında yaptığı tahliller göstermiştir ki Karahanlılar devri edebiyatı İran tesiri altında kalmış bir edebiyat değildir, o devir eserlerinden olan bu kitap ta gerek dil, gerek mevzuca tamamile Türk'tür.

Öz Türkçenin bir satırla ifade ettiğini bugünkü edebiyatın sahifelerle ifade edemediğine Kudatgu Bilig en canlı bir delildir. Bu eserde Türkün cemiyet ve ahlâk telâkkisi, İçtimaî münasebetlere ait düşünceleri öyle veciz, öyle temiz bir Türkçe ile ifade olunmuştur ki bunu okuyarak Türk dilinin yüksek bir fikir ve edebiyat dili olacağına insan kolaylıkla kanaat getirebilir.

Halbuki islâmdan sonraki tarihimizin seyri fikir ve edebiyat itibarile Türk kütlesinde bariz bir “ikilik,, göstermiştir: Münevverler, halk, kurultayda yaptığım “konuşma,, da açmağa çalıştığım gibi bilhassa Selçuk devrinde yüksek tabaka farisiceye rağbet etmiş, Selçuk saraylarında farisice söyleyen Türk şairleri ün almışlardır. Selçukluların son, Osmanlıların ilk zamanlarında tasavvuf fikirlerini yaymak düşüncesi ile edebiyatta bir halka dönüş hareketi görülüyorsa da bu da tabîî bir şekilde devam edememiş; Osmanlı şairleri Yunus Emre’yi, Aşık Paşayı bu vâdide takip edecekleri yerde öz Türkçeden ziyade arapça ve farisiceden kelimeler alarak halk için çok yabancı, karışık bir dil vücuda getirmişlerdir. Divan Edebiyatının dili, işte bu melez dildir.

Bu çetrefil dili ve onunla yazılan aykırı mevzuları anlamayan halk, dilde ve duyuşta Türklüğünü mümkün mertebe muhafaza etmiştir. Halk edebiyatı mahsulleri bu iddianın bol bol delilini bize vermektedir. Nitekim kurultaya arz ettiğim karşılaştırmalarda Divan Edebiyatının en kudretli şairlerine saz şairlerinin, yalnız dil itibarile değil, mevzu ve edebî kıymet itibarile de boy ölçüşebilecekleri pek açık görülmüştür sanırım.[...] ¹⁷⁸

¹⁷⁸Hasan Ali, “*Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler*”, **Yeni Türk Mecmuası**, C. I, S. 2, İstanbul Devlet Matbaası, 1932, s. 98-99.

EK-17: Ahmet Hamdi, “Devlet ve İktisat”

[...]İnkılâbımızın ana prensiplerinden biri devletçiliktir. Bu kelime bizim lehçemizde inkılâpçılık mefhumile beraber kullanılır. Türk devletçiliği, milleti devlet elile yeniden teşkil etmek için başlıca bir vasıtaadır; esasen Türk inkılâbının manası ve gayesi de bundan ibarettir.

İnkılâp, bir cemiyette bozulan muvazene yerine sağlam diğeri bir muvazene şartları koymak demektir. Cemiyetin kendi bünyesinde bir inkılâp yaratıldığı zaman, hamlelerle ileri bir plâna doğru atılmak mecburiyeti vardır. Bu ileri plâna atılış ya kendiliğinden olur; yani cemiyeti sıkı birtakım kayıtlar kaldırıldıktan sonra, ileri plâna geçmek imkânı elde edilir; yahut bu imkân müdahaleci bir kuvvet, inkılâpçı ve otoriter bir kuvvet, tarafından temin olunur. Birinci nevi inkılâplara en yakın ve canlı misal Büyük Fransız inkılâbıdır. İkinci nevi inkılâpların en güzel nümunesini de kendi inkılâbımız vermiştir;

Büyük Fransız inkılâbı ferdin hürriyetini ve otoriter kuvvetlerin tasfiyesini hedef tutmuştur. Her inkılâp gibi, o da dayanma direkleri çürümüş olan eski cemiyet muvazenesi yerine, yeni bir muvazene kurdu. Bu muvazene, teşebbüs ve hürriyet haklarından hemen tamamen uzaklaştırılmış olan ferdi İzaferi bir hürriyete kavuştu. Bu inkılâp temayülü diğeri milletlere de örnek olarak, bir buçuk asır dünya, serbest çakıma ve serbest mübadeleye dayanan yeni bir medeniyet rejimine intibak etti. Cemiyet bünye değıştirmesinden sonra, yeni bulduğu muvazenede epey rahat etti; çok ilerlemeler oldu; birtakım milletler için büyük bir refah devresi başlamıştı. Fakat her muvazene gibi bu da kendi içinden bir muvazenesizlik doğurmakta devam ediyordu. Cemiyet kendi dafi ve mukavim kuvvetlerini kullanarak, ve ara sıra da devri buhranlarla sarfa boşaltarak, büyük muvazenesini bulmağa çalıştı. Böylece' dünya bir buçuk asra yakın devam eden bu medeniyet rejimi, yavaş yavaş kendi içindeki muvazenesizlikleri yenemiyerek bir büyük harbe doğru gitti. Harp, uzun ve çetin bir boğuşmadan sonra, yeni fakat sunî bir muvazene ile bitti. Cemiyet intibak etmeye mecbur olduğu yeni plâna kavuşamadığı için harpten sonra ise buhran başladı.

İnkılâbımız, tarihin böyle bir devrine, serbest çalışma ve serbest mübadele rejiminin bir buhranla nihayetlenmiş olduğu bir zamana isabet etmiştir. Daha doğrusu inkılâbımız, ferdi çalışma ve serbest mübadele rejiminin devrini ikmal etmesinden doğmuştur. İşte onun içindir ki biz inkılâbımızla, müdahaleci ve otoriter bir kuvvet tarafından tarih akışına müdahale ederek hamleler yapmak mecburiyetindeyiz. Bu otoriter ve inkılâpçı kuvvet, bizim nazarımızda “devlet” ten ibarettir; onun içindir ki Türk inkılâbının "devletçilik” prensibi, inkılâbın kendisinde mündemiç en ileri bir vafıdır.

- 1— Türkiye'nin geri bir memleket kalmış olması;
- 2— Ferdietçiliğinin geri bir rejimi ifade etmesi;
- 3— Ferdietçilik rejiminin yaşama kudretlerini kaybetmesi.

Cumhuriyet, Türkiye'yi muasır Avrupa milletlerinden en az iki asır geri bulmuştur. Binaenaleyh milleti süratle ileri bir medeniyet safhasına itmek, asırları senelerle telâfi etmek lâzımdır. Bu büyük işi ferdiyetçilikle ve ferdi hürriyet ve serbest mesai ile temin etmeye imkân var mıdır? Eğer on dokuzuncu asrın eşiğinde olsa idik, ve o zaman uyanarak sanayi istihsaline başlayıp dünya piyasalarında lehimize mühim marjlar temin edebilecek vaziyette bulunsaydık, yapacağımız en büyük hamle, ferdi çalışmayı serbest bırakmaktan ibaret olacaktı. Bir buçuk asır, garbın ileri milletleri, bu yolda inkişaf ettiler. Çünkü nakil vasıtalarının tekemmülü birçok yeni kıt'alar ve memleketleri müstemleke ve açık pazar halinde kullanmak imkânını verdi; tekniğinin ilerlemesi de birtakım memleketlerin sanayi istihsaline dökülerek dünya mikyasındaki mübadele işlerinde lehlerine mühim marjlar elde etmelerini mümkün kıldı. Milletler arasında mübadelede öyle bir vaziyet hadis olmuştu ki, bir kısım milletler ferdiyetçi "emperyalist” bir iktisat sisteminin bütün faydelerini kendi nefislerinde topladılar; bu sistemin bütün kötü ve zararlı tarafları da diğeri milletlerin omuzlarına yükledi.

Ferdiyetçilik yapabilmek için, ferdi sonsuz bir ihtiras ile işe sevk etmek lâzımdı. Bunun için ise en büyük muharrrik kuvvet "kâr" elde etmek hırsı idi. Fert en büyük kârı, en kolay şekilde temin için kendi maddî ve manevî kuvvetlerini seferber haline koymaya uğraştı. Fakat mübadele işlerinde "kâr" ne demektir? "kâr,, mübadele yapan taraflardan birine hakkindan daha az ödenen miktar demektir. Yani kâr bir tarafın elde ettiği fazla bir "kıymet" ten, bir "marj" dan doğardı.

Buhar keşfolunup, teknik ilerledikten sonra, dünya milletleri iki kısma ayrıldılar. biri hâkim millet, yani metropol diğeri metbu millet, yani müstemleke idi. Her ikisinin arasında da şeklen müstakil, fakat hakikatte yine bir nevi müstemlekeden ibaret açık pazarlar vardı. Birinciler, yani metropoller, sermayedarlık imparatorlukları kurarak, ve kendi usullerini, kanunlarını, sermaye haklarını ve mübadele şartlarını diğeri milletlere empoze ederek mübadeleden daima lehlerine büyük bir marj temin ediyorlardı. Bu marj o memleketlerde hem istihlâkâtı çoğaltıyor, hem de istihsal aletlerini fazlalaştırıran yeni sermaye terakümleri yapıyordu[...]¹⁷⁹

¹⁷⁹ Ahmet Hamdi, "Devlet ve İktisat", **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. 1, S. 11, 1933, s. 962-963

EK-18: Peyami Sefa, “Felsefe ve Diyalektik”

[...]Her felsefe sistemini tetkik ederken ilk tesadüf ettiğimiz tabirin üstünde durmaya başlayarak, bir terminologie tenkidi yapmak suretile mütaleayâ devam edersek görürüz ki, bir tezin mahvolması için bir antiteze ihtiyacı yoktur; o tezi mahvetmek için kendi tenakuzları kâfîdir; bundan dolayı fizik ve naturel ilimler gibi tecrübeye istinat etmeyen ve safi mücerret mefhumlara binen felsefe ve manevî ilimler, şeniyet hükümlerinden ziyade kıymet hükümlerine dayanırlar; doneleri tamamile ferdî, şahsî, indî, keyfidir. Hepsi birer kıymetler sistemidirler ve hiçbir, tecrübe ilimleri gibi, tek plân üstünde çalışmamışlardır ve izahları safi mücerret mefhumların kaypak manaları içinde kaldıkça çalışmalarına imkân da yoktur. Her zaman, farkında olarak olmayarak “Verbalisme,, e, kelime oyunculuğuna düşeceklerdir. Binlerce senedenberi felsefe ve manevî ilimlerin hangi kaziyesi üstünde ittifak hâsıl olmuştur? Bugün, 1933 senesinde felsefe tarihinin bütün iddiaları kadar birbirinden farklı iddialar karşısında bulunmuyor muyuz? Bergsonist, Pragmatist, Neotomist, Materyalist, Pozitivist ve Metafiziki ilh... Tezlerin kavgaları hâlâ devam etmiyor mu? Bana Arşimedini,

Nivtonun kanunları kadar müspet ve mutlak felsefe, ruhiyat ve içtimaiyat kanunları gösterebilir misiniz ki bütün mütefekkirler tarafından müştereken kabul edilmiş olsun? İçtimaiyat, İçtimaî ilimden ayrı bir yol takip ediyor; Marksa, Durkheime, Le Play taraftarlarına, yeni birtakım Alman ekollerine göre birbirine zıt İçtimaî tezler var. Ruhiyat, hemen hemen olduğu yerdedir; tecrübe ile yakınlığı dolayısıyla marazî ruhiyatın cüz’i terakkisi hesaba katılmazsa, umumiyetle ruhiyat, faraziye devrinden çıkmış değildir. Bir ruhiyat hakimile ruhiyat hekimi, beyin, sinir ve ruh vak’alarını başka başka anlıyorlar. Siyasî iktisat anarşi halindedir, yeni yeni tezlerin ve iddiaların zuhuruna meydan veriyor. Bu hal siyasî firkalar arasında, darülfünun talebesi ve gençler arasında kafa kafaya değil, sopa sopaya kavgalar doğuruyor. Fizikte hareket, ağırlık, tazyik, hararet, ışık, ses, elektrik kanunları için bu türlü fikir farklarına ve kavgalarına rastlıyor muyuz? Niçin fizikî bilgiler, böyle şahsî izahlara müsait değildirler? Çünkü onların terminolgie leri, safi mücerret bir âlemin kelimelerini ihtiva etmiyor; tecrübe, medluller üzerinde fikir ihtikârı speculation yapılmasına mâni oluyor.

Felsefenin usulleri, tecrübe ilimlerinin usulünden farklıdır. Tecrübe ve riyaziye usullerini yalnız bu ilimler kullanıyor. Felsefe daima inşa bir usulü tercih etmeğe mahkûmdur, inşa için de â priori faraziyeler şarttır. En müspet olduğunu iddia eden felsefe, hem safi mücerret mefhumların ihanetine uğrayarak, hem de *neant*, hiçlik üzerine bir sentez yapmak istediği için kısa bir zaman sonra tenkide maruz kalıyor ve yıkılıyor

Her felsefî sistem o kadar indî ve ferdidir ki bedîî sahade “chacun son gout - her kesin kendine göre zevki var.,, dendiği gibi, felsefî sahada da “Chacun sa vérité = Her kesin kendine göre hakikati var.,, Sözü mesel olmuştur. Hatta Pirandello bu isimde bir eser yazmıştır ve Fuat Bey tarafından “Size nasıl geliyorsa öyledir.,, diye tercüme edilmiştir. Evet, bana nasıl geliyorsa öyledir, fakat yalnız felsefe ve manevî ilimler sahasında. Herkesin kendine göre bir felsefesi var, derler. Ben pek âlâ felsefede idealizmi kabul veya inkâr edebilirim; ruhiyatta gayrişuurî inkâr ve onun yerine belirsiz şuuru ikame edebilirim; içtimaiyatta ne Marx, ne Durkheim, ne Henri de Tur-ville, ne Edomond Desmolin, ne Gustav Le Bon, ne kısmen Freud gibi düşünmeyebilirim; bence Marx, yahut Durkheim haksızdır diyebilirim; fakat bence iki kere iki beş eder; bence hararet cisimleri büzer; bence bir müsellesin üç zaviyesi mecmuu dört kaimeye müsavidir; bence arz cazibesi kanunu saçmadır, diyemem.

Hakikatte, felsefe ve manevî ilimler, bir kıymetler sistemi üstünde durdukları için, o sahada da “Chacun sa vérité ,, sözünden maksat, yine "Chacun son gout,, dur. Felsefe ve manevî ilimlerde bir mizaç, ferdî temayüllerin bir yekûnu, bir zevk meselesinden başka bir şey midir? Bunlar terkibinde ihtiraslar, temayüller ve hassasiyet fâzla miktarda yer alan bir zekâoyunudur, bir manevî spordurlar. Adaleye nazaran spor ne ise zekâyâ nazaran da felsefe ve diyalektik odur. Ve bunu en büyük mütefekkirler de söylememişler midir?

Onun için değil midir ki bugün her vakitkinden ziyade felsefeyi tecrübe ilimlerinden ayırmak için bir temayül görülüyor. Çünkü bir tarafta halis tecrübi ilimlerin metodik ve sarîh araştırmaları, müeyyidesini tecrübeye bularak elde ettiği müspet neticeler var; öte tarafta, felsefe ve ruhî ilimler hâlâ bir faraziye devresi geçiriyorlar ve araştırmalarında muhayyile, zekânın öteki kuvvetlerinden fazla işliyor. Manevî ve derunî âlem dediğimiz muhayyel dünyaları mevzu yapan felsefe ve manevî ilimler, sonu gelmiyen bir gevezeliğin devamına vesile teşkil ediyorlar: Muhayyile, cerbeze, talâkat... onların silâhlarıdır.

Felsefede ve manevî ilimlerde, en zıt prensipleri aynıyet prensiplerine irca etmek mümkündür. Bu sahada her iddia yüzde elli doğrudur ve bu sahada herkes haklıdır. Bu sahada “bütün yollar Romaya çıkar!”, Biraz aşağıda bugünün en büyük filozoflarından olduğu söylenen bir Alman metafizikçisinin fikirlerini okuyacağım. Görülecektir ki varlık ve yokluk, haz ve elem gibi tezatları ortadan kaldırmak pek mümkündür; böylece transcendantal bir hakikatler vehmi içinde istediğimiz gibi yuvarlanıp gidebiliriz.

Aranızda bir Bergson taraftarı, bana, hep zihnî ve akli sahada kaldığımı ve oradan çıkmadıkça akıl mantığının, Syllogisme: oyunlarının daima esiri olacağımı söyleyecektir. Hayır, bizzat Bergson Fransız felsefe cemiyetine bir tebliğinde intuition denilen hassanın mukaddem tecrübeler ve tahlilî muhakemeler mahsulü olabileceğini söylemiştir. Bu itibarla felsefî Intuition hızlı bir muhakemeden, hızlı bir zihin amelîyesinden başka bir şey değildir; hem de intuition gibi, saf mücerret, azamî derece şahsî tefsirlere uğramış müphem bir mefhum, tamamen zihnî tertipte bir tefekkür mahsulü değildir de nedir? Bundan daha fazlasını Bergsonun münekkitlerine bırakırım; yalnız Bergsonun birinci sınıf ve sehhar bir mantıkçı, felsefesini gayet ustalıkla bir diyalektik üzerine kurmuş zeki bir Rasyonalist olduğunu çoğunuzun tasdik edeceklerinden eminim. Esasen kendi kendisiyle ihtilâfî da oradadır.[...]¹⁸⁰

¹⁸⁰Peyami Sefa, “Felsefe ve Diyalektik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 6, Mart 1933, s. 512- 513.

EK-19: Hatemi Semih, “Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi”

[...] Psikolojinin başlangıcı felsefeninkile karışır; milâttan dört asır evvel. Aristote ve Platon’un eserlerinde dikkat edilecek psikolojik müşahedeler, tahliller ve nazariyeler vardır. Aristote’un psikoloji ve biyolojiye ait fikirleri bir grup teşkil eder; bu grup içinde psikolojiye ait olanların bir kısmı (Parva Naturalya) ismi altında tanılmıştır. Aristote, psikolojiye ait fikirlerinde dialectique ve métaphysique bir usul kullanmıştır. Bu şekil psikolojinin ruh ilmi (science de l’âme) sayıldığını gösterir; bu görüş ve bu usul psikojide uzun zaman sürmüştür.

Socrate daha evvel, psikolijide filozofik usulün ilk şekli olan, diyalektik metodunu “Kendi kendini tanı” düsturu ile tespit etmişti. Platon, psikolojiye ait fikirlerini de ihtiva eden bir “fikirler âlemi” nazariyesi düşünmüştü.

Descartes “düşünüyorum, öyle ise varım” prensipini ilk bir hakikat saydığı için; sanki psikolojiyi, metafiziğe bir temel taşı yapmış ve bu prensipten diyalektik bir tahlil ile çıkardığı neticeleri psikolojinin esası saymıştı. Bir taraftan Descartes, bu metafiziğinin yanı başında, psikolojide başka türlü bir metot kullanıyordu. Meselâ “ihtirasların tetkiki” isimli kitabında, bir psycho-physioloziste, yani, physiolozиеye kıymet veren bir psikolog tavrı almıştır; çünkü insanı tahrik eden ihtiraslardan her birinin birtakım fizyolojik hâdiseler grubuyla münasebeti olduğunu gösteriyor.

Modern klasik filozofların eserlerinde de psikoloji meseleleri çoktur; meselâ bir Leibnitz’in “Les nouveaux essais, si bir Spinozanın “l’É-tique,, kitabının bir kısmı, Berclay’in “La théorie de la vision,, isimli eseri psikolojiye ait sayılan araştırmalardır. On sekizinci asırdan beri psikolojinin tekâmülünde birbirinden farklı yollar gösterilebilir. Meselâ, tabiat ilimlerinde kullanılan usulü kullanarak induction metodunu psikolojiye tatbiki denemek; yahut, hâdiselerle uğraşmayıp ruh denilen âsârın hakiki mahiyetini araştırmak yolları gibi.

Tomas-Reid ile başlayıp, Dugalt- Stevvart, Brovvn, Hamilton ile devam eden İskoç ekolü müstakil bir psikoloji yapmak için çalıştılar; bu üstatların eseri uzun zaman, psikolojik araştırmaların başlıca âleti sayılan deruni müşahede usulü olmuştur. Bu İskoç mektebi, lâfzi ve mücerret bir psikoloji yaptı; bunların tesiri Fransa’ya yayılarak böylece Victor Consin, Jouffroy, Garnier vé da başkalarının temsil ettiği “éclectique,, ismi verilen mektep vücade gelmiş oldu; bu mektebin başlıca üstatları, hep İskoç mektebinin talebeleri sayılır.[...]

[...]Psikolojinin tecribi ve müstakil olmak meyli son senelerde iki cereyanla karşılaşır; bunların biri James’inde iltihak ettiği Bergson sistemi; öteki. Durkheim sosyolojisidir. Bu iki temayülün prensipleri zıt olmakla beraber, pozitif ve ayrı bir ilim haline gelmek isteyen psikolojiye aynı müşkülü gösterirler. Adeta psikolojinin müspet ve ayrı bir ilim olması meyimden sonra mesele yeniden dikenli şeklini alır: Bir taraftan Bergson sistemi eski ve klasik manasında bir Descartes spritualifne’ini kastetmekten tam amile uzak ve öyle bir telâkkiden masun bulunmakla beraber psikolojide James’le beraber bir aksi tesir cereyanı temsil eder.

Bu reaksiyon cereyanına, ferdi şuur, millet ve beşeriyet hayatına bağlayan Wundt ile şuur esasında, vahdete doğru bir ceht, terkibi bir kuvvet sayan muarız psikoloji üstatlarından Höffding’de muarız sayılamazlar.

Öteki taraftan müspet ve kendi başına bir ilim olmak isteyen psikoloji Durkheim sosyolojisile karşılaşır. Zira sosyologların araştırmaları; psikolojinin elde etmek istediği neticelere tek başına varamıyacağı yolunda pek çok deliller getirmiştir. Durkheim (sosyolojinin psikolojiye uzaklığı şöyle dursun, bilâkis, İctimai hayat, halis psikologların yaptıklarından daha mudil, daha konkret bir psikolojiyi istilzam eder) diyor.

Bu iki ilmin münasebeti meselesi hakkındaki düşünceler Durkheim den beri oldukça ilerlemiştir. Bu münasebetle, evvelâ umumi surette sosyoloji meselesi ile karıştırılmıştır.

Uzun bir mücadeleden sonra, buna ait araştırmalar üç kat’i istikamet almıştır.

I. Maşerî psikoloji hâdiselerinin tetkiki.

II. Etnografik hâdiselerin tetkiki.

III. İrade, zihin ve hassasiyetin sosyolojik izahı.

Bunlardan başka psycho-pathologie ile sosyolojinin münasebetini araştıran ve içtimai hayatla (psvchast-henin) arasındaki alâkayı ve psikolojik hayatın içtimai hayata istinadını gösteren tahliller söylenilebilir.

Sonra “psiko-analistler tarafından yapılan bazı nevroz tetkikleri, hakiki nevroz olmaktan ziyade, içtimai müşküllere ve içtimai vaziyete ferdi reaksiyonlar olduğunu” gösteriyor. Sonra Blondel’in (Conseienee morbide) hakkındaki tetkikleri, marazi zihnin, içtimai unsurları kaybolarak ferdileşmiş zihin olduğunu hakkında müşahedeler vermektedir. Psikoloji ve sosyoloji münasebetini arıyorlar, birincisi hisler, ikincisi zihin fonksiyonları, üçüncüsü de şahsiyet ve irade halleri gibi üç koldan tetkiklere daha pek çok misaller verirler:

Meselâ Ribot’un hislerin mantığı (Logique des sentiments) eseri ki hislerin ferdi olduğu kadar içtimai şartlarla da izahını arar. Nihayet Davyın (Foie jurèi)si, verdiğimiz söze bağlı olmakla malik olduğumuz hissin içtimai izahını anlatır.

Faucaunet’nin (responsabilité) eseri, mesuliyeti, cürme refakat eden hislerin maşerî karakteri hakkında tam amile objektif ve sosyolojik bir tetkiktir.

F. Paulhan’ın (hislerin içtimai istihalesi (les transformation sociales des sentiments) isimli tetkiki hep aynı maksatla, sosyolojinin psikoloji de nasıl bir izah prensibi olabileceği iddiasına misaller veren delillerdir.

Zihne ait vazifeler için sosyolojik izahlar (Brunschwineg) in (L’espèri ence humaine et la causalité physique) eserinde, hususile G. Davy’nin yukarda geçenlerden daha başka bazı neşriyatı’ meselâ Dumas tretesinin, ikinci cildindeki (sociologie) ye ait tetkiki, umumiyetle beşeri zihnin izahını ve bilginin sosyolojik nazariyesini ihtiva eder. Aynı prensiplerden hareket etmekle beraber Bergson’un bu Durkheim ekolü ile olan münasebetine gelince:

Bu münasebette pek o kadar şaşacak bir şey yoktur: meşhur olan birinci eserinde sathî benlik (moi su-perficiel) ile esaslı benliği (moi fon-demental)ı birbirinden açık surette ayıran Bergson. sathi dediği (moi)yi “içtimai- itiyadı, yevmi ve makine gibi,, tavsif ediyor: yani bizim benliğimizin cemiyet tesirile teşekkül etmiş kısmını gösteriyor, bu psikolojik benliğin, yani (moi) nin içtimai cephesi değil midir?

Aynı mütefekkirin (Rire) eseri, bir noktadan, gene böyle içtimai bir tetkik de sayılabilecek bir kitaptır. Gülmek âdeta, gayrı içtimailiklerin bir müeyyidesi sayılmış olur. En sonra (le Roy) nin (yeni bir felsefe) isimli kitabında, Bergson sistemindeki pratik ve içtimai bir alet sayılmış olan zekânın tabiili vuzuh ile gösterilmektedir.

Şu halde, psikolojinin bu tekâmül seyrinden bir netice çıkar:

Klâsik psikoloji, belki izah edemediğinden dolayı gökten neş’et ettirmeye mecbur olarak muvakkat bir surette bir uzviyet mahbesine kapattığı beşeri maneviliği bizzat insanın ve o insanı tetkik eden psikolojinin esasını saymıştır.

Bugünkü temayülât ise, beşeri hayvani. İçtimai tesirlerin, nasıl yavaş yavaş ona bir manevilik veren tefekkür ve amel, sistemlerine sevkettiğini tetkik etmek meselenin esası oluyor.[...]¹⁸¹

¹⁸¹Hatemi Semih, “Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, S. 28, C. I, 1933, s. 1792-1796

EK-20: Mustafa Şekip, “Kadro ’ya Açık Mektup”

[...] Daha ilk sayısından beri gerek uslûbu ve gerek fikirlerinin tazelik, sıcaklık ve olgunluğu ile Türk ideloji tarihimizde ilk defa olarak cihanşumul bir ideolojiye doğru gitmekle beliren Kadro nun 8 inci sayısında “arkada kalan darülfünun,, başlığı altında Burhan Asaf Bey Efendinin tasvir ettiği “seyahat tablosu,, ve Şevket Süreyya Bey Efendinin “yarı münevverler” kulübü, yalnız İstanbul darülfünunu ve İstanbul münevverlerinin değil, hemen ekser dünya münevverlerinin Eflâtun dan beri ilk defa olarak bir nazariye halinde sistemleşmiş ve zekâmıza da pek tabîi gelmiş bir düşünüş usulünün doğurduğu kısırlıklara isabetle dokunduğu için artık asıl kısırlığın nereden geldiğini aramak zamanı gelmiştir.[...]

[...] Biliyoruz ki Aristoya gelinciye kadar bütün bilgiler felsefe kubbesi altında toplanmış, bir vahdet halinde ihata edilmiş ve hakikî kültür (de) bu mahiyette teşekkül etmişti. Aristo dan itibaren bilginin “fizik,, ve “metafizik,, namile ikiye bölünmesi ve bu an’anenin gittikçe kök salarak zamanımıza kadar gelmesi ve bunların birbirleriyle mütemadiyen mevzu, hudut ve mahiyet kavgaları yaparak meseleye bir türlü isabetli bir istikamet verememeleri fikir tarihinin mühim bir kısmının ilim, felsefe, din ve sanat kör döğüşler ile doldurmuş ve bilhassa Bacon un "yeni mantık,, tesmiye ettiği usul sayesinde “realitenin kavranabileceği ümidile açılan “modern ilim,, in istinat ettiği mekanizm ve intellectualisme mezhepleri; ve küllî bir riyaziye ile bütün harekât ve sekenatin evvelden keşfolunabileceği nazariyesi, bilâhare ortaya atılan tekâmülciliği dahi yarımamalak boyunduruğuna alarak bütün kâinatı tekerrür eden ihtizaz, hareket ve yer değiştirmelerinden ibaret görmüş ve bu faraziye zihnimizin hencesî yapısına da uygun geldiği ve esasen bu yapıdan doğduğu için kafalarda en müspet bir hakikat olarak yerleşmekte hiç güçlük çekmemiştir. Bu zihniyete göre herşey ezelden mevcuttur. Ve olduğu gibi devam etmektedir.. Ve bu devam sabit ve daima aynı surette tekerrür eden bir mekanizm dairesindedir. Binaenaleyh kâinatta yeni hiçbir icat, hiçbir yaratma yoktur. Herşey, tıpkı tıpkısına cereyan etmekte ve her şey muta, yani verilmiş ve mevcut bir haldedir. Binaenaleyh hakikatte ne mazi, ne de istikbal vardır. Her şey mütekerrir ve daima mevcut olduğundan esasen ne evvelde, ne de sonrada yeni bir şey olmadığı gibi kıymet ve keyfiyet de yoktur, olsa bile sırf enfüsîdir. Yegâne varlık, “kemmiyet,, ve “mekân,,dır. Yegâne sıhhat ve hakikat miyarı da bu kemmiyetin ölçülmesinden çıkacak bir adettir. Bugünkü demokrasinin dayandığı ekseriyetçilik de bu zihniyetin siyasî adaletteki bir tecellisinden başka bir şey değildir. Her şey ezelden mevcut ve bir mekanizm dairesinde yer değiştirmek ve nihayet fiziko şimik bir terkibe müncer olmaktan başka bir şey olmamışsa “insaniyet,, ve “ahlâk,, mefhumları, yüksek, veya "orijinal,, bir varlık mevcudiyeti şöyle dursun bunların ümitlerinin bile bir “hayâliham,,dan başka bir şey olamaması en zarurî ve mantikî bir netice olur. Bu mahiyette bir zihniyete "inkılâp,, "teceddüt,, ve "yaratma,, gibi şeylerden dem vumak duvara söylemek, kabul ettirmek de deveye hendek atlatmaktır.

Klâsik bütün irfanı, yani bütün üniversiteleri istilâ etmiş olan bu düşünüş tarzı, müspet ve modern denilen ve mesnedi “klâsik fizik,, olan ilimlerin en umumî prensiplerinden çıktığı için “inkılâp,, ı anlayabilmek şöyle dursun onunla senpatize olabilmek bile asırlar görmüş bu zihni itiyadın tersine kürek çekmektir. Saf zihnin tabiatine asla uygun olmayan ve bilakis zıt düşen inkılâp cehdi ancak hakikî dâhi ve hakikî kahramanlardan sadır olabilir. Ve bunun için de tarihe istikamet verenler yalnız bunlardır. Bunların ötedenberi mümaniata uğradıkları ve hâlâ da uğrayacakları zihniyet de bu zihniyettir. Meğerki, bu zihniyet kâinattan sunî bir surette ayırdığı sunî varlık manzumelerinin yapma mahiyetlerini hakikaten idrâk ederek bunların yerine tabîi ve hakikî manzumeler içinde bir manzume olan kâinatın yaratıcı varlığına göre kendine yeni baştan ve bu hakikî varlık mahiyetinde bir zihniyet yapı.

Bu mahiyette bir zihniyet, öteden beri bir fantazyaya, bir edebiyat sayılır, veya hiç olmazsa mübeşşirini takip edecek kimseler bulunmaz : eski dünyaya da Heraclite, yeni dünyada “Bergson,,un başına geldiği gibi.

“Yarı münevverler kulübünden şikâyet eden Şevket Süreyya Bey Efendi yazılarının bir yerinden "bazı zevat bir müddet Durkheimin, bir müddet Bergson un kuyruğundan çekerler,,

derken bir nevi maymun taklitçiliği varmış zehabına düştüklerini anlatıyorlar. Halbuki Bergson'la alâkadar olabilmek ve Bergson'u anlamak, daha doğrusu Bergson'un açtığı zihniyet istikametini kavramak, kısaca hulâsa ettiğim an'nevî zihincilikten ebediyen ayrılmak ve inkılâp mefhumunu yalnız ideoloji ile değil, yeni bir varlık ve bilgi nazariyesinin temelleri üzerine kurarak yapmağı emreder. Ve bu çapta olmayan bir ideolojinin "ilmikelâm,, gibi birinci ve hatta yegâne mesnedi "iman,, olur. Ve yeni bir varlık ve bilgi zihniyetine istinat etmiyen "saf bir imanın cihanşumul bir kıymet ve kudreti de asla olamaz, kadro'nun henüz eksik ve açık olan en mühim boşluğu işte buradadır ve bu boşluğun doldurulması imkânı da ancak Bergson'un kuyruğundan değil amma zihniyeti istikametinden gidilirse tahakkuk edebilir.

Nasıl ki "Dergâh,, ta inkılâbımızla başlayan bu zihniyet istikametinin ana mefhumu olan "durée,, memnuniyetle görüyorum ki Kadro'nun da ana mefhumu olmuştur. Ve bu ana mefhum Kadroda, kâmil bir şuur ve yakînî bir bilgi haline yükseldiği nispette inkılâbın yaratıcı bir şeniyet halinde tetkiki şumul ve ehemmiyet kazanacaktır.

Bergson felsefesinde en mühim olan nokta, Héraclite te de olduğu gibi, bütün kâinatın bir durée,, yani mütemadi bir oluş ve yaradış olduğunu, hakikat ve şeniyetleri görmek, fikir, his ve idareyi zihincilikten, yani hendese ve mekanismde saplanmaktan kurtararak, değil yalnız İçtimaî inkılâplara, kâinat inkılâplarına da uzanmak ve insan düşüncesini mümkün ise bütün yaratmalarla senpatize olabilecek bir hale getirmektir. Bergson'daki düşünme usulünün gayesi, bizi sun'î sistemlerden kurtararak tabiî bir sistem olan kâinatın içinde yine tabiî olan hayatî ve İçtimaî sistemlerin, nabızlarını duymağa müsaade ve imkân verecek bir zihniyete hazırlamaktır. Bütün bu ana hatlarına rağmen Bergson'un zamanı icabı peçesini kaldıramadığı mefhumların hakikî çehrelerini bugün pek âlâ görebilecek bir vaziyetteyiz. Ve bana kalırsa (Aristo)dan beri "ilim,, ve felsefe namları altında ayrıldıktan sonra asırlarca ne imtizaç, ne de iftirak edemiyen ve medlûlleri daima kavgalı kalan bu iki mefhumun hakikî muhtevalarının tayini işinde, Bergson, belki de kapalı bir sisteme düşmemek için, bir "fizikî ilimler,, bir de "felsefe,, olmak üzere yine iki bilgi tarzı kabul ederek birini zihne, yani hendese ve mekanismaya, bir kelime ile "ilime diğerini de "hads'e yani hayatın, tekevün ve yaratmanın oluşları ile hemhal olacak ve bunları orijinallikleri içinde kavramayı prensip edinecek bir felsefeye mal etmiştir. Vakiâ maddenin ve bilhassa kâinatın heyeti umumiyesile mütemadiyen yaratıcı bir tekâmül seyri içinde olduğunu söylememiş ise de, buradaki yaratmaların pek ağır olduğuna bakarak bunun bilgisini hendesî zihniyetli bir ilme bırakmanın pratik bir mahzuru olmayacağını düşünmüş ve meseleyi a priori zorlamak istemediği için daha ileri götürmemiştir. Yeni fizik, hendeseci ve mekanistçi zihniyetin maddede dahi ilerlemediğini tespit ettiği doğru ise denemesini ki modern denilen ilimlerin en kodamanı ve temeli sayılan fiziğin şimdiye kadarki bütün keşifleri daha incelmış ve mudilleşmiş bir teknikten ibarettir. Yine denemez mi ki ilim vasıtasile bildiklerimiz, hakikî, tabiî, şe'nî bilgiler değil, sadece sun'î ve pratik ihtiyaçlarımıza tekabül eden bir takım mekanik yapmacıklar, yani alet ve makinalar, ve nihayet zihnî bir takım faraziyelerdir. Gerek alet ve makina yapmak, gerek sırf zihnî düşünmek esasen hendesî olan ve amel ile teşekkül eden insan zihninin fitrî bir mevhibe ve temayüldür. Daha doğrusu insan meleke ve kabiliyetlerinin en zaruri ve en amelî olan kısımlar ile husule gelebilecek şeylerdir.

Başka bir tabirle, bunlar, tabiat ve şe'niyetin ifadesi ve muadili değil, ancak eşya üzerine tesir etmek ihtiyacımızın tasni ettiği mahdut kuvvette ve mahdut müessiriyette birtakım eserler ve bunlara yarıyan çalışmalardır. Bu itibarla modern ilimlerin temeli sayılan fiziğin bugüne kadarki asıl ve yegâne zaferi, haberi olmadan bir teknikçilikten ve rasyonalizm'den fazla birşey olamamış ve maddenin şe'nî mahiyetinden bize, bilgi haysiyetinde birşey öğretememiş olmasındadır denebilir. Öğrettikleri bile sırf zihnî olan ve pratiğe götüren çalışma faraziye ve nazariyelerinden ibarettir. Bu mülâhazalar doğru ise, yani diğer bütün ilimlere temel olan fizik ilminin şimdiye kadarki hakikî mahiyeti bir teknikten ve sırf zihnî faraziyelerden ibaret ise fiziği takliden teşekkül etmiş ve ideallerinin onun örneğinde bulunmuş olan diğer ilimlerin de haberleri olmadan teknikten veya sırf zihnî faraziyelerden başka bir şey yapmadıkları anlaşılır. Mesele bu vaziyete gelince "ilim,, kelimesi açıkta kalmakta ve be unvanı, ya eşyayı hakikaten bilmekle uğraşan bir bilgiye vermek, veya içi boşalmış kavkaalar gibi müstehase kelime olarak müzeyne koymak lâzımdır.

Filhakika ortada öteden beri eşyanın kendisini saf ve hasbî bir bilgi aşkile öğrenmeğe çabalayan ve "felsefe,, denilen bir bilgi tarzı kalıyor ki, bilmek manasına olan ilim unvanını ya buna vermek, veyahut da asırlarca yerinde kullanılmadığı için belki de hoş görülmeyecek olan bu tabiri kendi halinde bırakarak birbirlerinden bariz vasıflarla ayrılacak bir "teknik,, ve onun halesi olan rasyonalizm, bir de "saf felsefe,, ve "san'at,, vardır demek icap edecektir. Esasen insanın da

yapmak, bilmek ve duymak gibi bellibaşlı üç vasfı olduğundan teknik, yapmak ihtiyacına; felsefe, bilmek ihtiyacına; san'at de duymak ihtiyacına tekabül edecektir. İlim dediğimiz şey filhakika bir teknik ve rasyonalismden ibaret kalıyorsa, ondan, alet ve vasıtan başka bir şey istemek, yani hakikat ve şeniyet tercümanlığı beklemek pek yanlış bir kapı çalmaktır. O halde herhangi bir dünya buhranında ve inkılâplar karşısında ideolojiye yarayabilecek unsurları, teknik ihtiyaç ve rasyonalizm zihniyeti üzerine kurulmuş ilimlerden değil, her an yenileşen, maziye halde sürükleyen ve yaratıcı bir seyir ile mütemadiyen tekevvün eden “kâinat,, ve “ hayat,, ın yaratıcı seyrini kavramaya çalışsan, yani hendeseci ve mekanist olmayan bir felsefeden beklemek lâzımdır. Yalnız bu kadar mı? Hayır. Bugünün ve yarının, anladığınız manadaki Kadro'suna girebilecek münevverlerin yarım münevverlikten kurtulmaları ancak bu mahiyette bir anlayışta yetişmiş olmalarına bağlıdır. Fakat hâlâ “ilim,, & “felsefe,, namları ile biri müspet diğeri hayalî iki bilgi mevcut olduğu zehabında devam edilir ve asıl muteber felsefenin hendese ve mekanik prensipleri dairesinde olması lâzım geleceği ki hâlâ hâkim olan da budur bütün üniversitelerde en kuvvetli bir an'ane halinde yaşatılırsa, hakikî “Varlık,, ve “Hayatın istediği mahiyette felsefî bir zihniyet, orada “plan,, burada “kadro,, gibi mahdut organlar içinde mahpus kalmaktan kurtulamaz. Hele harp sonunun çarnaçar doğurduğu oldukça geniş hayatî bir uyanış da olmasa idi, bütün bu fikirler bir deli saçması veya taşlanacak bir şeytan sesi gibi gelirdi.[...]”¹⁸²

¹⁸²Mustafa Şekip, “Kadro 'ya Açık Mektup”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, C. I, S. 1, Teşrinievvel 1932, İstanbul, s. 70-73

EK-21: Mustafa Şekip, “Kadro ’ya İkinci Açık Mektup”

[...] Müspet bir ilim hakimiyetile ve "kanuniyet,, “tarihî zaruret,, gibi yüksek otoriteli mefhumlarla yapılan neşriyatınız bir tarafa bırakılarak mecmuamızın ilk sayısında yaptığım bir tendin cevabı “Kadronun 11 inci sayısında :

Bergsonizm Yahut Bir korkunun felsefi ifadesi...¹⁸³

Tarzında bir monografiye inkılâp etmiştir. Tenkidimin esas ve hedefi “ilim ve inkılâp,, olduğu ve Bergson’a ancak bu münasebetle ve alâkadarlarına karşı yapılan bir tariz dolayısıyla temas edildiği halde Şevket Süreyya Bey doğrudan doğruya Bergson’la karşılaşmayı tercih ederek kurmak istedikleri yeni bir materyalizmin cesareti ile Bergson’un felsefi teemmülünden ve usulünden gelen doğmasızlığı korkaklık ve büyücülüğe atfetmişler ve aynı zamanda “onun yarım asıra yakın bir zamandan beri, kendine hâs bir meslek in devrinde çalışan bir feylesof,, olduğunu ve “en mühim hareket noktalarını teşkil eden bu esasları birkaç kısa cümle içinde mütalea etmekteki imkânsızlığı,, işaret etmişlerdir. Bergson’un, hem “meslek,, sahibi, hem de “feylesof,, olduğu teslim edildikten sonra “sihirbaz,, lığının keşfedilmesi materyalizm mesleğinin hakikat bulmak için aramağa alışmış olduğu “tezat,, dan mı çıkmıştır, bilmiyorum. Fakat bu hüküm bir lâtife veya teşbih değilse ifadelerde hakikaten bir tezat olmuştur.

Bergson, efsanevî bir şahsiyet olmadığı ve bütün eserleri ve kendisi henüz aramızda yaşadığı için hakikî meslek ve mezhebi kendi yazıları üzerinden usul dairesinde yürünmek şartile her vakit kabili tayin ve onun hakkında münakaşa da ancak bu suretle mümkündür. Şevket Süreyya Bey ise “biz “kadronun yazılarını ve taharrilerini Bergson’un teferrüatlı bir tenkidinde ve nihayet metafizik bir idealizm münakaşası üstünde hareketsizleştirmeğe hiç bir suretle razı olamayız,, demekle bunu istemediklerini söyledikleri halde Bergson hakkında tepeden tırnağa kadar hükümler vermekle fikrî bir mesuliyet altına girmişlerdir. Vakia bu cesareti inkılâbımız ideolojisinin selâmeti namına yaptıklarını söylüyorlarsa da bu ideoloji de cihanşumul hakikatlara doğruluğuna göre, ayrı bir mezhepten olsa bile, aynı istikamete yönelmiş her hangi bir feylesoftan ürkmek her halde “korkunun felsefesini keşfeden bir düşünücünün şiarı olmamak iktiza eder.

Türk inkılâbı âlem içinde ve âlemlerle münasebetleri dairesinde doğmuş ve yüksek bir başın rehberliğile bugüne kadar gelmiş ve yarına uzanmış bulunduğu için cihanşumul bir manada inkişaf etmedikçe hakikaten cılız kalır. “Kadro,,nun bütün gençliği bu nokta etrafında şuurlu, iradeli bir görüş, anlayış ve yaratışa davet etmesi büyük rehberin “nutuklarındaki işaretin canlı bir çiçeklenmesi olduğu gibi ümit ve kuvvet arttıran yeni bir gençliğin de müjdesidir. Bu müjdeler yalnız Türkiye için değil, insanîyet için de bir şereftir. Bilhassa yeni bir devrin başlaması ve eski bir devrin hezali zarurî olduğu zaman bütününü kucaklayacak bir ideal ile muztarıp insanlığı daha esaslı ve daha şamil bir adalet ve salâha götürecektir kuvvetli bir içtimaî hareketin elele vermeleri elbette zarurî olur. Bütün istihsal ve hayat kuvvetlerinin çok mahdud bir zümrenin elinde mukaddes ve hiç müdahale istemez bir silâh halinde kalması demokrasinin adalet, müsavat ve kardeşlikten yapmak istediği mefküreyi de bir çıkmaza sokmuştur. Binaenaleyh hayat, bu çıkmazla kalamaz. Müstemlekeçilerde dahame haline gelen muazzam istihsal kuvvetleri müstemlekelerin bütün hayatîyet unsurlarını sömürdükten sonra hazımsızlığa, mafsal hastalıklarına uğramış, dünya alışverişinde süründürücü bir buhran ve büyük ihtilaller başlamıştır. Materyalizmin zamanımızdaki galip revacı da hastalığın işte bu halde elle tutulacak, gözle görülecek bir hale gelmesindedir.

Geçen mektubumda “ilim,, hakkındaki tenkidi fikirlerimin “Kadro,, tarafından tamik edilmeyerek geçildiğini ve Bergsonun en çok bu cihetten muahaze edilmekte bulunduğunu hayretle gördüm. Bugünkü burjuva dünyasının dışına çıkarak etrafına yeni bir dünya görüşüyle bakmak isteyen Şevket Süreyya bey makalelerinde “kanuniyet,, ve “tarihî zaruret,, tabirlerini pek sık, fakat pek müphem kullanmaktadır. “Kanuniyet,, den maksat “kanun,, ise bu neyin kanunudur ve ne mahiyette bir kanundur? Sonra “tarihî zaruret,, ten kastedilen nedir? Bunlar açıkça

¹⁸³Şevket Süreyya, “Bergsonizm Yahut Bir Korkunun Felsefi İfadesi”, **Kadro**, C. I, S. 11, Ankara, 1932, s. 43-50.

anlaşılmağ lâzımdır. Pratik kanuniyet, pratik zaruret başka, şe'ni ve yahut tabii zaruret ve kanuniyet başkadır. Bunlar iyice tavazzuh etmeden üzerlerinde ciddi ve emin hiçbir hüküm verilemeyeceği için bu husustaki fikir ve iddialarınızı şimdilik geçmiye mecburum. Yalnız öyle seziyorum ki tabii ve içtimaî vakıalara temas ediliyor ve didaktik bir zaruretle sun'î bir surette taksim edilmiş ilimlerin tetkik ettikleri mahdut ve muayyen hâdiselerin cüz'î kanunlarına vasıl olunuyor diye bunların sentezleri de şe'ni ve hakikî bir sentez oluyor fikri "Kadro,, da bir mütearife gibi geçmektedir. Şe'ni sentez bu kadar kolay olsaydı uzviyetin fizikoşimik unsurları ve kanuncukları en çok bilindiği ve terkip olunabildiği halde hücrenin çoktan yapılmış olması iktiza ederdi. Acaba tarihin hakikî bir sentezini yapmak hücrenin sentezinden çok daha mı kolaydır?

Bergson'dan evvel işlenmiş ve kullanılmış dediğiniz "durée,, mefhumu eğer hakikaten me'nüs ve hazmedilmiş olsaydı sentez bu kadar kolay görünmezdi. Teferruata girmek istemediğinizi söylediğiniz için ben de ilerisine gitmiyeceğim. Yalnız bütün bu noktalar faaliyet veya siyaset ideolojisi için zarurî olmasa da tarih dünyasına kadar çıkarttığımız "zaruret,, ve "kanuniyetlerin,, anlaşılması için elzemdir.

Yine öyle sanıyorum ki siz de diyalektik sayesinde tarihin bir ilim haline gelmiş olduğuna inanmışlardansınız. Eski Yunan dilinde mübahasa, münakaşa ve nihayet mübahasa için mefhumları tasnif etmek manalarına gelen diyalektik, Eflâton'a göre en umumî mefhumlara ve kendince sebebi vücut olan ilk prensipe varıncıya kadar mefhumdan mefhumla, kaziyeden kaziyeye geçmiye yarayan bir muhakeme usulüdür. Aristo ise diyalektiğin muhtemel reyler üzerine dayanan bir muhakeme olduğunu, yani şiir ile ilim arasında bir düşünüş olmaktan ileri gidememiş bulunduğunu ve ispattan uzak kaldığını Eflâton'un diyaloglarından istintaç ederek hükmeder. Diyalektik bu suretle eski Yunanda hem mantık ve muhakeme kuvveti gibi metihli bir mana, hem de kılı kırk yarmak, ustalıklı ve faidesiz fark ve temyizler yapmak gibi zemli bir mana almış ve yenilere işte bu iki manada geçmiştir. Orta zamanda belâgate mukabil olarak sadece surî mantık manasında kullanılmıştır. Kant a göre ise bir "zavahir mantığı,, ve "mefhum muhakemeler,, dir. Hegel onu bu metihli manasile yeniden ele alarak şe'niyeti bilmenin bir usulü haline getirmek ister ve der ki: "Kendi kanunlarına göre yürüyen bir düşünce aynı zamanda varlığın mahiyetine de mutabıktır,,; başka bir tabirle "her akıllı olan şey şe'nî ve her şe'nî olan şey akıllıdır,,. Varlık ile bilgiyi biri şuuruz, diğeri şuurulu olmak üzere birbirlerinin aynı gören bu feylesof bilgi nazariyesile varlık nazariyesini yekvücut yapmış olduğundan bunlardan herhangi birisinin kaide ve gayelerini çıkarmak, diğelerinin kaide ve gayelerini bulmaktır. Yalnız gerek akıl ve gerek onun objektif bir sureti olan tabiat ancak tezat prensipile tekevvün ettiğinden bütün mevcudat gibi tarih de tez, antitez ve sentez gibi diyalektik üç ritim takibeder; sonra bu sentezden dahi yeni bir sentezde münhal olacak yeni bir tezat çıkar ve bu hal mütemadiyen tevali eder.

"Bergsondan çok evvel ifadelerini ve tatbikatını bulmuş olduğunu,, söylediğiniz oluş felsefesi bu, veya bundan mülhem olmuşların diyalektik felsefesi değil midir? Halbuki bu diyalektik usul ile Bergsonun araştırdığı ideal ve tam bir realizm arasında fersahlar vardır. Bu tarzda diyalektik bir muhakemenin hayat ve cemiyetlerin hakikî tekâmüllerinin bir ifadesi olduğunu söylemek tarihî tecrübenin artık paydos etmesi lâzım geldiğini tastik etmekten başka ne ifade eder? İşte bunun içindir ki felsefe ile faaliyet veya siyaset ideolojisi hudutları ayrılmak lâzım gelir.

Hegel'in tarih ideolojisinde tarihî hareketler bir meddücezir veyahut bir istikametteki sürekli bir tesire mukabil bir aksitesir halinde görünür. Sonra ikinci bir meddücezir başlar ve bu suretle rakkas ilânihaye gidip gelir. Tarihi materyalizm bu gidip gelmeye galiba bir nihayet vermek istiyor. Fakat o da, bütün inkılaplar gibi, olacağı ve olabileceği ispat değil, ne olması lâzım geldiğini söylüyor ve bu suretle ilimden ziyade, ahlâk ve vazifeye davet ediyor. Demokrasi de belki haberi olmadan İncilden mülhem olduğu adalet, müsavat ve kardaşlık "teslis,, inde ilk iki mefhumun birbirine zıt olduğunu görerek bunlara kardaşlığı de katmıştı. Hegelin diyalektik mantığı da bunun gibi bir "teslis mantığı,, dir. Tarihi materyalizm buna nihayet vermek istiyorsa "tevhidî,, arzu ediyor demektir.

Bergson ise yaratıcı bir faaliyetin yaratıcı bir hamle halinde madde ile birleştiğini ve maddeyi ona göre taazzuv ettirmekte devam ettiğini söylemekle inkılâbın daimî olduğunu, zihinci olmadığı ve hayatı bir makina ve ya güneş manzumesi gibi tasavvur etmediği için de olacağı zihin ile evvelden tayin etmenin mümkün olmadığını ve binaenaleyh "Basiret,, yerine "Yaratma şuruunu "kazanmamız lâzım geldiğini söylemekle sihirbazlık etmiş ise pek alâ! Yalnız size soruyorum: hayat ve cemiyet karşısındaki basiretlerimizin isabetini yaratmadan başka tayin eden bir âmil var mıdır? Yürüyen bir fiil kendi yolunu da beraber yarattığı ve bu suretle içinde inkişaf edeceği şartların mühim bir kısmını vücuda getirdiği için insan zekâsı fevkalbeşer bile olsa bu şartları

evvelden hesap edebilir ve istikbale meydan okuyabilirim? Meydan okur, fakat alabildiğine gitmek ve nihayet felâketlerle karşılaşarak sahayı bunun tam zıddı temayüllere terk etmeğe mecbur kalmak şartile Bunun için “kanuniyet,, ”tarihî zaruret,, gibi kelimeler hayat, cemiyet ve tarih dünyalarında ölçüsüz kullanılacak mefhumlardan değildir. Hayat ve cemiyette tezatların çarpıştığı muhakkaktır. Fakat bunların kökleri birdir: yaşamak ihtiyacı, yalnız yaşamak daimî değişebilmekle kaim olduğu için bu ihtiyaçta ağır ağır değişmek ile çabuk değişmek temayülleri gibi iki dal vermiştir. Zihinci bir gözle ve bir taraflı baktığımız zaman bunların ayrı köklerden geldiklerini ve birbirlerine zıt olduklarını sanırız. Fakat hakikatta bir zıddiyet değil, bir ağaç gibi dallı budaklı bir büyüme vardır. Zihin, ise hayatı bir dram gibi seyretmesini sevdiği için tarihi de böyle görmek ister.

"İdrâk derinliği ve teknik ileriliği,, suretile tarif ettiğiniz “hürriyyet,, in felsefedeki hürriyyet mefhumile hiç bir münasebeti yoktur. Siz bu ifade ile hürriyeti değil "medeniyet,,i tasvir ediyorsunuz. Felsefede hürriyyet, eski tabiri ile bir “iradei cüz'iyeye» mes'elesidir. Bergson tekevvün halinde bulunan hiçbir şeyi tarif etmediği gibi insan iradesini de tarif etmez. Yalnız hür denebilecek fiillerimizin bütün şahsiyet ve sicyemizle yaptığımız fiiller olması icabettiğini söyler.

Bergsonun “ene,, hakkındaki fikir ve tahlilleri de sizin gösterdiğiniz gibi değildir. Bergson bizde bir itiyadilemiş, statikleşmiş, birde dinamik ve itiyatlaşmamış bir “ene,, olduğunu söyler ve bununla insanın hiç bir zaman makinalaşmayacağını anlatmak ister.

Bezenmediğiniz Bergsonun yeniden gençleşerek bu zamanda bir Voltaire gibi olması vakıa çok daha güzel bir şey olurdu. Bunu kendi hesabıma ben de isterdim. Fakat ne yapmalı ki harp sonuna, hayatının sonunda gelmiştir. Buna rağmen son eseri olan “ahlâk ve dinin iki kaynağı,, nda¹⁸⁴ bugünkü beşerî sefaleti ve kurtuluş zaruretlerini kendince görmüyor ve göstermiyor değildir. Fakat o, “cemiyet,, ve "tarih,, felsefesi ile değil, bilhassa “hayat felsefesi,, ile uğraşmıştır. Mütareke zamanında da hayat ve ölüm karşısında bulunduğumuz için hayatın zihne esir olduğuna inanmış olan o zamanki münevverlerimizin bu hayat felsefesile kaynaşmaları çok lâzımdı. Netekim Maltadan dönen merhum Ziya Gök Alp, “Dergâh,, hakkındaki fikrini soran bir gence: “biz çerçeveyi yaptık, siz de içeri doldurdunuz,, cevabını vermiştir. Bergsonun bütün inkılaplar için bir iksir olduğunu söyleyen ve düşünen yoktur. Onda en mühim bulduğum ve en çok ömürlü olacağım ümit ettiğim şey: hayat ilimlerinin dinamik bir safhaya intikal ettirilmesi için gösterdiği cehittir. Bu cehdin terakkisi bu günkü statik ilmimizi dinamikleştirerek eski statik yunan riyaziyesi ile yeni dinamik riyaziyye arasında mevcut olan büyük terakkiye mazhar etmek istidadındadır. İlim, ancak o zaman hakikî bir tekevvün ve hareket bilgisine doğru yol almak iktidarını gösterecek ve benim halis felsefe dediğim de bu mahiyette bir ilimden gıda alan bir felsefe olacaktır. İşte Bergsondaki asıl bu meziyetlerdir ki onu zamanımızın en büyük düşünücüleri mertebesine çıkartmış ve bu meziyyetler inkılapların en mühimmi olan bir “kafa inkılâbı,,na götürdüğü için yalnız bizim münevverlerimiz değil, bütün dünya münevverleri onunla alâkadar olmak ihtiyacını duymuşlardır. Siz onun bu iktidarını sihir zannederek:

“Onun kadar sihirbaz bir feylesof zor bulunur. Bergson da hakikat, adeta bir sigara dumanının hareli dalganışı gibi cazip, fakat gayri kabili ihata ve bunun arkasında şe'niyet eski bir kal'a burcu kadar soluk, sabit fakat hakikat olarak kalır. O, tıpkı bir sihirbaz gibi, cemiyet meydanının yol başlarından birini tutmuş elindeki marifetli deyneği ile bize, kendi ruhundan geçirdiği esrarlı yolun alacalı derinliklerini gösteriyor...

Tarzında hakikaten sehhar bir tasvir yapmak istiyorsunuz. Fakat “yeni bir şey için yeni bir şey, yeni bir mefhum, yeni bir düşünce yolu yaratmak fikri bizde pek derin bir nefret uyandırır; fakat hazır mefhumları şe'niye hazır elbiseler gibi giydirmenin kısırlığı hayat nazariyelerinde olduğu kadar hiç bir yerde bariz değildir,, diyen ve hayatın hareketlerini adım adım ve bütün orijinallığı ile takip etmenin nünunelerini veren bir adamın aynı mahiyette çalışmak için ortaya atılan "kadro,, tarafından hezali tahrif eden bir sihirbaz gibi anlaşılması kendisinin yanlış tartıldığını göstermektedir. Bunun için verilen cevabı bir müsvedde gibi telakki edersem beni mazur görünüz[...]¹⁸⁵

¹⁸⁴ Henri Bergson, **Ahlâk ve Dinin İki Kaynağı**, Çev: Mehmet Emin, Birinci Kitap, İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul, 1933.

¹⁸⁵ Şekip, a.g.m., s. 328-329, 330-331.

EK-22: Yeni Türk Mecmuasında Yer Alan Yazarlar ve Konu Başlıkları**YTM Sayı 1**

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Bu Mecmua Niçin Çıkıyor	Reşat Nuri	Neyi İfade Etmeğe Çalıştım (Mourois' nın konferansından tercüme)
Ahmet Şükrü	Beynelmilel Siyasetin Mihveri	Mecmua	Dil Kurultayı Açıldı
Falih Rıfka	Roman	Ahmet Cevat	Summerlilerin Konuştuğu Dil ve Türkçe
Faruk Nafiz	Öz Yurt (Şiir)	Şekip	Kadroya Açık Mektup
Hasan Ali	Geri Dönen Ses (Şiir)	Salih Murat	Kâinat Dramı
Nurullah Ata	Edebiyat	**	Küçük İlmî Haberler
Burhan Ümit	Su Sinekleri Sahibi ile Mülakat	Mehmet Emin	Ahlâk ve Dinin İki Kaynağı (İlave)
Hasan Ali	André Maurois		(Bergson'dan Tercüme)

YTM Sayı 2

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Büyük Bayram	Mustafa Şekip	Eflatun'un Devleti
Falih Rıfka	Bir Dilin Başından Geçen	**	Milli Bayram ve Halk Terbiyesi
Ruşen Eşref	Damla Damla	Halit Ziya	Göz Derhaneleri
Faruk Nafiz	Öz Yurt (Şiir)	Dr. Muhlis Etem	Türkiye'nin İktisadi Politikası
Hasan Ali	Dil Kurultayında Ortaya Konan Başlıca Meseleler	Salih Murat	Kâinatta Cevlân
Reşat Nuri	Dilimizin Tarihi Üzerine Vesikalar	**	Küçük İlmî Haberler
Şükûfe Nihal	Sen de Geç	**	Kitaplar
Burhan Ümit	Yunus Emre	Mehmet Emin	Ahlak ve Dinin İki Kaynağı (İlave) (Bergson'dan Tercüme)
Abdullah Cevdet	Shakespeare Hayatı ve Eserleri	Nusret Kemal	Dil İnkılâbı - Gençlik - Neşriyat

YTM Sayı 3

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Rauf Ahmet	Dünya İşleri Nasıl Gidiyor	Mehmet Saffet	Türk Dilinin Kıdemi
Nurullah Ata	Edebiyat	Selim Hüzheth	Fransızca Takvimi Vakayi
Faruk Nafiz	Kahramandan Bir Parça	Salih Murat	Kâinatta Cevelan
Yusuf Ziya	Halk Şairleri	Dr. R.A	Profesör Piccard “stratosfer”de
Y. Z.	Saz Şairi	Meliha Avni	İşığa Sapan Yol
Şükufe Nihal	Celaliyede İki Gün	Kazım Nami	İnkılap ve Kadro
Yaşar Nabi	Darülbedayi		
Halit Fahri	Petrarco		

YTM Sayı 4

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Muhlis Ethem	Türkiye’de Meslek Meseleleri	Burhan Ümit	Göte’nin Hayat Aşkısı
Sait	Milliyetçi Bakımdan Şeker Siyasetimiz	Profesör Marx	Musiki ve Musikinın Kültür’deki Yeri
Köprülüzade Mehmet Fuat	Anadolu’da Türk Dil ve Edebiyatının Tekamülü	İsmail Hakkı	Tekamül vetiresi ve Pedagoji
Mehmet Safvet	Türk Dilinin Kıdemi ve Diğer Dillerle Münasebeti	Mustafa Şekip	*Kadroya İkinci Mektup *Alain’in Sözleri
Kazım Nami	Halk Edebiyatı	Rauf Ahmet	Beynelmilel kutup seferberliği
Yusuf Ziya	Genç Ölü	Sadri Ethem	Bir Talakın Kuş Bakışı Görünüşü
Şükufe Nihal	İndik	Fikret Adil	Bize Nasıl film Lazım
Yaşar Nabi	Bu Geceri	Nahit Sırrı	Kitaplar Arasında

YTM Sayı 5

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Rauf Ahmet	Dünya İşlerinin 1932 Bilançosu	Burhan Ümit	Arzu Çeşmeleri
Cevdet Kerim	Şimendifer Siyaseti	Faruk Galip	Şehirde Mimar
Köprülü Zade Fuat	Anadolu'da Türk Dil ve Edebiyatının Tekamülü	A. Aziz	Bergama Hafriyatı
Ahmet Haşim	Ağaç	Hilmi Ziya	İptidai Cemiyetlerde Cinsi Hayat
Orhan Seyfi	Yeis	Nezihat Sabri Cemil	Son Terbiyesi Kongresi Konferansları
Ahmet Hamdi	Yarasa	Şevket Aziz	Çin'de Keşfedilen Sinanthropus
Yusuf Ziya	Rüya	Salih Murat	Kâinata Cevelan
Halit Fahri	Sembolizme Kadar Fransız Şiirinin Tekâmülü	Yusuf Ziya	Yılan Sulayan Kız

YTM Sayı 6

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
S. Z.	Avrupa'nın ittihadına doğru mu?	Meliha Avni	Eğer Buğday
Müderriş Münir	Harpen Sonraki İktisadi Cereyanlar	İsmail Müştak	Halka Doğru
M. Saffet	Türk İnkılabının Karakterleri	Nermin Ahmet	Klasizm Etrafında
Rauf Ahmet	1932 Bilançosu	Peyami Safa	Felsefe ve Diyalektik
Cahit Sıtkı	Uzak Bir İklimde	Suat Kemalettin	Martin Heidegger
Orhan Seyfi	Rüya	Sadri Ethem	Kör
Yusuf Ziya	Merdiven		
Şukufe Nihal	Bestekara		

YTM Sayı 7

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Rauf Ahmet	Değişiklikler Arifesinde	Kazım Nami	Hacer
Köprülüzade Mehmet Fuat	Anadolu'da Türk Dil ve Edebiyatına Umumi Bir Bakış	Peyami Safa	Roman Tekniği
Burhan Ümit	Türklerin en büyük şairi	Yaşar Nabi	Ertuğrul Muhsin'le Mülakat
Halit Fahri	Haliçte Akşam	Sedat Zeki	Güzellik Mefhumuna Dair
Salih Zeki	Kaside	Salih Murat	Kainatta Cevelan
Fazıl Hüsnü	Denizde	Nezihe Muhittin	Bıçak Yaraları
Hikmet Turhan	Göçebeler	Hatemi Senih	Nahit sırrı
Münir Müeyyet	Yürüdüğüm Yollar	Avni	Bir aylık iktisadi İcmal

YTM Sayı 8

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
A.Rıza	Avrupa Döğüşe mi Barışa mı gidiyor?	Meliha Avni	Çeşme başında
İsmail Hakkı	Tarih ve İctimaiyat	Hilmi Ziya	Milli destanlar hakkında düşünceler
Yusuf Şerif	Üniversitenin Tarihi	Halit Fahri	Menşeyinden sembolizme kadar Fransız edebiyatının şiir tekâmülleri
Ruşen Eşref	Damla Damla	Şevket Aziz	Antropoloji
İlhami Bekir	Yeni can yeni ışık yeni ses	Mansur Tekin	İlim ve Demokrasi
Yaşar Nabi	İnkılap çocukları isimli manzum piyesten bir sahne	Sami Cemal	Bugünkü spor faaliyetleri
Orhan Seyfi	Vasiyet	Nezihe Muhittin	Bıçak Yaraları
Yusuf Ziya	Bahara girerken	Mustafa Şekip	Dekart ve Felsefesi

YTM Sayı 9

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
A. Rıza	Dünyanın Bozuk İşleri	Hatemi Senih	Filozofik Düşünüşün Tipi
Mehmet Saffet	Türk İnkılabının Karakterleri	Nezahat Sabri	Nis Yeni Türkiye Konferansları, Umumi kültür meseleleri
Menemenlizade Ethem	Profesör Hans Kelsen'e göre demokrasi mahiyeti kıymeti	Salih Murat	İnkılap Asrı
İlhami Bekir	Gazi. M. Kemal	Nizamettin Nazif	Akbaş
Orhan Seyfi	Spor Marşları	Mahmut Yesari	Tahtakurularına Yem
Ömer Bedrettin	Kış pınarları	Selami İzzet	Garp şaheserlerinde aşk kurbanları
Meliha Avni	Düğün Günü	Sami Cemal	Bugünkü spor faaliyeti Türk gençliğini ve Türk halkını Tatmin Ediyor mu?
Behçet Kemal	Bir Kadın Arkadaş Ve Onlar	Nahit Sırrı	Kitaplar Arasında, Anadilden Derlemeler

YTM Sayı 10

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Memnizade Ethem	Profesör Hans Kelsen'e göre demokrasi mahiyeti kıymeti	Suzi Can	Tren
M.A.Ş	Şehircilik: İmar işinde istikamet planı Meselesi	Abdülhak Hamit	Ahmet Haşim İçin
Kadri Kemal	Anadolu'nun doğusunda köy İçtimaiyatı	Cenap Şehabettin	Ahmet Haşim
Kayseri Lisesi Muallimi Abdülbaki	Yunus Emre divanı münasebetiyle	İbnülemin Mahmut Kemal	Ahmet Haşim'e Dair
İlhami Bekir	Kendi Elleriyle Türkü yarananların deyişi	Hasan Ali	Ahmet Haşim'in yaratılışı nasıldı yarattığı nedir?
Esat Demiray	Soyum	Abdülhak Şinasi	Ahmet Haşim'in âlemi
Ali Rıza Seyfi ve Sami Cemal	Türk kızı	Behçet Kemal	Gaziyi yazan Ahmet Haşim
Meliha Avni	Köy sabahları	İzzet Melih	En eski Arkadaşım Ahmet Haşim
Yusuf Ziya	Ahmet Haşim'in Ölümü Münasebetiyle	Ahmet Hamdi	Ahmet Haşim'e Ait Hatıralar
Halit Fahri	Ahmet Haşim'in hayatı	Dr. Nuri Fehmi	Ahmet Haşim'in Yaşayışı

YTM Sayı 11-14

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mehmet Emin	29 Teşrinievvel 1933	Meliha Avni	Dün ve Bugün Kadın
Rauf Ahmet	Beynelmilel Bakımdan Cumhuriyetimiz	Şükûfe Nihal	Kara Günler, Işıklı Yıllar ve Ant
Muzaffer	Milli Hakimiyet ve Cumhuriyet	Fuat Edip	On Yılımız!
A. Rıza	Yurdun Korunması	Ahmet Hamdi	Devlet ve İktisat
Münir Müeyyet	İnkılap Taloları	Prof. İbrahim Fazıl	İki Maliye
Mustafa Şekip	İnkılabımızın Hayati, Ruhi Mahiyeti	Hazım Atıf ¹	On Senelik Bankacılık
Sıddık Sami	Cumhuriyet ve Hukuk Telakkileri	İsmail Hüsrev	Sanayileşme Bakımından Milli Kurtuluş ve İnkılabımızın Manası
Dr. Muhlis Etem	Eski ve Yeni Türkiyede Münakele	Muhlis Etem	Cumhuriyet ve Sanayi
Sadri Etem	Cumhuriyetin On Senelik Demiryol Politikası	S.S.	On Senelik Ziraî Faaliyetimiz
İbrahim Necmi	Türk Dilinin Son Elli Yıllık Değişmelerine Bir Bakış	İsmail Habip	Dil İnkılabındaki Büyük Hamleler
Muzaffer	Türkiyede Tarih İnkılabı	Vecdi Ahmet	Halkevleri
Pr. Agreje Fahrettin Kerim	Cumhuriyet Devrinde Sıhhi Tekamül ve İnkışafımız	Mehmet Emin	Cumhuriyetin Maarif Zaferi
Bürhanettin ²	Cumhuriyet ve Spor	Sami Cemal	İstanbul Halkevi Beyoğlu Kısmı Spor Faaliyeti
İlhami Bekir	On Yıllık Edebiyat	Refik Ahmet	Cumhuriyet ve Tiyatro
İsmail	Cumhuriyet Devrinde Güzel San'atler	Köse Mihalzede Mahmut Ragıp	Cumhuriyet Devrimizin Musiki İşleri
Sadri Ethem	Festen Şapkaya	Galip Bahtiyar	Ankara-Türk Cumhuriyeti Makarnı
Umumi Meclis Azasından Avni	İnkılâpta Belediyecilik ve Belediyecilikte İnkılâp		

¹ Hazım Atıf: Harp Akademisi, Mülkiye ve Robert Kolej Muallimlerinden

² Bürhanettin: Atletizm Federasyonu Reisi

YTM Sayı 15

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Sadri Etem	Birinci On Yılın Kapısını Kaparken	Münir Müeyyet	Savaşın Sembölü "Ne Mutlu Türküm Diyene!."
Ahmet Hamdi	Fırkamızın Devletçilik Vasfı	Remzi Saka	Türkiyede Kooperatif Hareketi
Orhan Recep	İngilterede İlk, Orta ve Yüksek Tahsil	Suut Kemalettin	Maurice Blondel
Burhan Ümit	Yunus Emre Hakkında Birkaç Makalenin Tenkidi ve Tenkit Hakkında Bazı Fikirler	İlhami Bekir	Nazım Meselesi
Feyzullah Sacit	İkinci İnönü ve Dumlupınar	Kazım Sevinç	Bugünün Gencinden Yarımın Gencine
İlhami Bekir	Mahallem	Yaşar Nabi	Bir Rüya Gecesi
Yusuf Ziya	Bahar Akşamı	Salih Zeki	Hayal
Orhan Seyfi	Mezardan	Halit Fahri	İtalyan Edebiyat Tarihi
Sadri Etem	Bir Korkunun Hikayesi	Aziz	1932 Senesinde Larisa Hafriyatından Alınan Neticeler
Ahmet Hamdi	M. Teste ile Geçirdiğim Gece	Ahmet Hamdi	Kitaplar Arasında

YTM Sayı 16-17

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Ali Rıza	Cumhuriyetin On Yılına Bir Bakış	Tekin Alp	Türk Kültür Birliği
Münir Müeyyet	Yeni Yıl Yeni Adım Yeni Adam	Dr. Muhlis Etem	Ergani Madeni ve Dahili İstikraz
Dr. Muhlis Etem	İstanbul Köylerinde Köycülük	Sadri Etem	Muhtelif Memleketlerde Şimendiferlerin Millileşmesi
Dr. Aktes Nimet	Şarkî Türkistan	Ettore Rossi	İtalyada Türkiyat Tetebülleri Tarihine Umumi Bir Bakış
Faruk Nafiz	Tek Fabrika ve Yeni Cihan	İlhami Bekir	Gelecek Günlerin Tadı
Salih Zeki	XXI	Meliha Avni	Köyde Akşamlar
Çeviren: Ahmet Hamdi	M. Teste'le Geçirdiğim Gece	Çeviren: Suut Kemalettin	Günlerin Dökümü
Kenan Hulusi	İstirahat	Sadri Etem	Panamada İsyân
Henri Heine'den Nâkili: M. Saip	Odamda Gece	Nahit Sırrı	Ankaranın üç nahiyesi Küçük Yozgat

YTM Sayı 18

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	İsmet Paşa Hazretlerinin Nutukları	Mecmua	Necip Ali Beyin Nutukları
Mecmua	Cevdet Kerim Beyin Nutku	Mecmua	Ali Rıza Beyin Nutku
Abdülhak Hamit	Halk	Yusuf Ziya	Halkevleri
Mithat Cemal	Gaziye	Yaşar Nabi	Onun Sesi
Mecmua	İkinci Yıl Dönümünü Nasıl Kutluladık ?	Münir Müeyyet	Yeni Adamın Kitabı
İlhami	Biliyorduk	Sadri Etem	Adam Smith
Dr. Aktes Nimet	19 uncu Asra Kadar Kaşgar Ülkesi Tarihine Kısa Bir Nazar	Kingsley Long Çev: Kanok	Dünyada Buğday Vaziyeti ve Açlığın Sebepleri
Mecmua	İstanbul Halk Fırkası Kongreleri	Mecmua	Evimizin Yeni Komite Azaları
Celal Tahsin ³	Ertuğrul Muhsin	Kenan Hulusi	Milyarder Mak Kinley'in Halıları
M. Müeyyet	Kitaplar Arasında		

³ İstanbul Halkevi Temsil Şubesi Reisi Dr.

YTM Sayı 19-20

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	İsmet Paşa Hazretlerinin İnkılâp Dersi	Mecmua	İnkılâp Enstitüsünde Recep Beyin Konferansları (Birinci Konferans)
Mecmua	23 Nisan	Mecmua	Büyük Şehrin İctimaî Çehresi Ve Zamanımızda Büyük Bir Şehirden Beklenen Vazifeler ⁴
Safiye Hüseyin	Kadın Dâhi Olur mu?	Dr. İhsan Hilmi	Sinirli Çocuklar
Cemil Sena	Muasır Terbiyenin Gayesi	Dr. Aktes Nimet	Peçenekler ve İzmir Türkleri
Ahmet Ekrem	Milletler Arasında Mübadelelerin Durması	Mecmua	Bir Aylık Mühim Hadiseler – Kayseri Dokuma Fabrikası-
Mecmua	İstanbul Halkevinin Üç Aylık Mesaisi		

⁴ Üniversite Profesörlerinden Kessler tarafından Halkevinde verilen Konferanstır.

YTM Sayı 21-22

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Harici Siyasetimiz: Gazi Hazretlerinin Ve İran Şahının Nutukları	Mecmua	Türk-İran Münasebatı yeni bir devreye girmiştir
Mecmua	Şükrü Kaya Beyefendinin Harici Siyasetimiz Hakkında Millet Meclisindeki Nutukları	Mecmua	Devletçilik Vasfımız: İktisat Vekili Celâl Beyefendinin Sanayi Politikamız Hakkında Beyanâtı
Refik	Zonguldak Kömür Havzasının İnkişafı ⁵	Kesler	Büyük Şehrin İctimaî Çehresi Ve Zamanımızda Büyük Bir Şehirden Beklenen Vazifeler
Ahmet Ekrem	Milli Tarih Kısmı: Etiler ve Komşuları	Dr. Aktes Nimet	Şarkî Türkistan
Şükûfe Nihal	Edebiyat: Ayşe Kız, Sen Hoşça Kal!	Hikmet Turhan	Hoş Geldiniz
Mecmua	Hint Edebiyatı	Dr. Muzaffer Esat	İctimaî Hastalıklar
Dr. Ömer Fevzi	Sırtmadan Niçin Kurtulamıyorduk? Nasıl Kurtulduk?	Yaz: AR	Halkevi Nedir?
Mecmua	Köy Okuma Odaları	Mecmua	İran Şehinşahı Hazretlerinin Memleketimizi Ziyaretleri
Ali Rıza	Kemalettin Sami Paşanın Ölümü		

⁵ 3/6/1934 tarihinde, İstanbul Mıntıkası Sanayi Müdürü Refik Bey tarafından verilmiş olan konferans metnidir.

YTM Sayı 23-24

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	İsmet Paşa Anlatıyor	A. Rıza	Türk İnkılabı: Türk Milliyetçiliği-İnsanietçiliği
Mecmua	Lozan Sulhünün Yıldönümü Münasebetile Söylenmiştir	Ahmet Ekrem	Türk Tarihi: Balkanlarda İlk Muhaceretler
Hikmet Turhan	Türk Medeniyet Eserleri: İstanbul Mezarları	Selami İzzet	Tiyatro: İki Latin Şairi: Plot, Terans, Molyer
Mimar Faruk Galip	Şehircilik: Şehirlerin Bakıcıları	Refik Ahmet	Kitaplar: Ömer Bedrettin'in Şiirleri
Şüfûfe Nihal	Yolculuk: Finlandiya	Dr. Osman Şerafettin	Bir Irkın Islahı
Müderriş Salih Murat	Kâinata Cevelân	Dr. Aktes Nimet	Şarkî Türkistan
Galip Bahtiyar	Ray ve Yol: Demiryolu Ve Otomobil Rekabeti	Mecmua	Konferans: Çanakkale Şehitliklerinde

YTM Sayı 25

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Ali Rıza	30 Ağustos	Hüseyin Rahmi	Edebiyat: Annemin Ölümü
Behçet Kemal	Şiir: Sınır Aşkı Yasak	Münir Müeyyet	Yeni Adamın Kâbesi
M. Kemal	Tiyatro: Geniş Tiyatro ve Turizm	Hüseyin Namık	Dil Araştırmaları: Has İsimlerin Tetkiki
Dr. A. Süheyl ⁶	Tıp Dilinin Gidişi	Tahsin Ömer ⁷	Meksikadaki Maya Dilinde Türkçe Kelimeler
Ahmet Hamdi ⁸	Köycülük: Nümune Köyü- Etimesut	Dokakinzade Feridun	Tarih: Kadeş Meydan Muharebesi
Geçen Sayının Devamı	Şarkî Türkistan	Sadri Etem	Hikaye: Nedir, Ne Sanılır?
Mecmua	Geçen Ayın İzlenimleri: Başvekilin Bakırköy, İzmit, Paşabahçesi, Zonguldak Fabrikalarının Ve İzmir Panayırının Açılışında Söylediği Nutuklar		

⁶ İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Doçenti

⁷ Hariciye Vekaleti 5 inci Dairede Elçilik Müsteşarı

⁸ Ankara Ziraat Müdürü

YTM Sayı 26

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dokakinzade Feridun	On bir yıllık Cümhuriyet	Ali Rıza	Demiryolu Siyasetimizin Verimi
Mecmua	Son Belediye Seçiminde Yenilikler	Bayraktaroğlu Muzeffer	Cümhuriyet Ordusunun 11. ci Yılı
Saffet⁹	26 Eylül	Mecmua	Dil Bayramı: İstanbul Halkevinde
Refik Ahmet	İnkılap Tarihi: Dil işi ortaya nasıl çıktı?	Rüknettin Fethi	Dil Bayramında: Tarih Anlatıyor
Behçet Kemal	Şiir: İnkılap San'atkarlarına	Münir Müeyyet	Kağnı ve Tekniğin Türküsü
Halit Fahri	Gecem	İlhami Bekir	Doğum
Halit¹⁰	İktisat: Milli verim kaynaklarımızdan gülcülük ve gülyaçcılık	İsmail Hikmet¹¹	Eski Milletlerde San'at: Mısır Edebiyatı
Mehmet Halit	Edebiyat Tarihi: Aşık Esrafi Hakkında	M. Kemal¹²	Tiyatro: Korku Tiyatrosu
Mecmua	Geçen Ayın İzleri	Şükûfe Nikal	Kitaplar: On Yılın Destanı
Geçen Sayının Devamı	Şarkî Türkistan	Mecmua	San'at Şenlikleri: Büyük Fars Şairi Firdevsi'nin bininci yılı

⁹ Türk Dil araştırma Kurumu Başkanı

¹⁰ Sparta Ziraat Müdürü

¹¹ Maarif Vekaleti Umumi Müfettişlerinden

¹² Şehir Tiyatrosundan

YTM Sayı 27

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Gazi Hazretlerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dördüncü Yılına Açış Nutukları	Ali Rıza Uysal	Türk İnkılâbı: Türk İİ(devlet)çiliği
Mustafa Nüzhet	İktisat: Bütün dünyada ve bizde İktisadi vaziyet	Şükûfe Nihal	Şile Kadını
Münir Müeyyet	Barlas ve Calkazan	Mediha Muzaffer	İnkılâp Nesli için ve Gazi Asrı için En Kutlu Vazife
Dr. Mithat¹³	Zonguldakta Uzun Mehmet Köyü	Dr. Akdes Nimet	Göçebelik
Elif Naci	Türkiyede Resim Hareketleri	Mecmua	Galatasaray Yerli Mallar sergisinde İstanbul Halkevi İçtimai Muavenet Yardım Şubesi Himayesinde Açılan yoksul kadınların elişleri pavyonu
Şükûfe Nihal	Finlandiyaya Dair	Hatice Hatip	Küçük Hikaye: Annelerimiz
Mecmua	Aydın İzleri: Celal Beyin Ispartada Söylediği Mühim Nutuk	Mecmua	Türkiye Yaşayacaktır
Mecmua	Lö Nuvelistin makalesi: Ölü ve Canlı Türkiye	Mecmua	Dil Savaşımız ve Enebilir

¹³ Zonguldak Halkevi Reisi

YTM Sayı 28

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
İsmet İnönü	Gelecek yıl, bugünlerde, gerek ekonomik, gerek siyasal alanda yurdun daha yüksek, daha ileri olacağına asla tereddüt etmeden emniyetle bakıyoruz	Kazım Özalp	Sanayileşme, Erkin Uluşun Ta Kendisi Olduğu İçindir ki Türk Ulusu Onu Benimsemiştir
Mecmua	Ökonomi Bakanı Bay Celal Bayar ticaret ve sanayi siyasamızı anlattı	Mecmua	İçerişler Bakanımız Bay Şükrü Kaya Ökonomik ülkümüzü Anlattı
Mecmua	Kültür Bakanı Bay Abidin Özmen ekonomi ve artırma işimizi anlattı	Mecmua	Fırcamız Genel Kâtibi Bay Receb Peker ekonomik amacımızı anlattı
A.Rıza Erem	Türk Ökonomi ve tutumu	Meliha Sözen	Atatürk, Bizi, Ökonomi Öngenine de Sen Ulaştracaksın
M.M. Bekman	Atatürk Ankarada	Ali Rıza Erem	Atatürk İlinin: Türk Kadınına
Hatemi Senih	Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi	Münir Müeyyet Bekman	Toprakta Doğanın Topraktır Kurganı
Rahmi	Çanakkale Hatıraları: Beni Topumun Başından Ancak Ölüm Ayırabilir	Dr. Ethem	Veremde ilmin Son Terakkilerine Göre Herkesin Bilmesi Lazım Olan Bilgiler
Selim Sırrı	Spor ve Gençlik	Dr. Osman Şevki	Yeşil Camiin Mimarı Kimdir?

YTM Sayı 29

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Kubilây Âbidesinin Açılışında C.H.F. Genel Kâtibi Bay Recep Pekerin Söylediği Nutuk	Hıfzı Tevfik	Türk Dilinin Kendi Benliğine Dönüşü
Mecmua	İstanbul Halkevi Sosyal Yardım Şubesi Namına Dr. Galib Üstün Tarafından Alayköşkünde ve İstanbul Radyosunda Verilen Söylev	Nüzhet	Etiler ve Dünya Ticareti
Meliha Avni Sözen	Kadın ve Vazifesi	Şükûfe Nihal	Çoban
Şükûfe Nihal	Erkmen Kadınları	İffet Oruz	Halkevleri ve Devrim
Selim Sırrı	Kuvvet Nedir?	Ahmet Ekrem	Ana Türk Yurdunun Deniz Kıyısı Olduğu Çağlar
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Mezarları	Vasfi R. Zobu¹⁴	Konferans: Amatör Tiyatrocular ve Tiyatrolar
Hafice Hatip	Çökenler		

¹⁴ Şehir Tiyatrosu Aktörü

YTM Sayı 30

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Kemal Atatürk	Saylav Seçimi ve Halkevlerinin Yıldönümü	Muallim Halit Yaşaroğlu	Dil işlerimiz ne yolda gidiyor?
Reşad Nuri	Küçük Şehirlerde Cuma	Halide Nusrat Zorlutuna	Çocuk Portreleri: Benim Küçük Dostlarımdan: Selim
Mahmud Yesari	Hikaye: Son Dileği	Dr. A. Yalkın	Tarih Sayıfaları: Altın Ordunun Payitahtı Saray Şehirleri
Çev: Ahmed Ekrem Kösemihal	Son Günlerin Arkeolojik Buluşlarına Bağlayıcı Bir Bakış	Selim Sırrı Tarcan	Tenis Nasıl Bir Spordur?
E.Gök Talay	Sağlık Bilgisi: Uyku	A. Yelman	Dışelerde Mühim Siyasal Hareketler
Ergün	Ökonomi: 1934 te acun ekonomyası	Hadiye Kurat¹⁵	“Kitab”ın Kısaca Tarihi ve Belli Başlı Kütüphaneler
Salih Münir Çorlu¹⁶	İstanbulda 1789 Fransa İhtilali		

YTM Sayı 31

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Muallim Ahmet Halit Yaşaroğlu	Çocuklarımız İçin	Cemil Sena Ogun	Kadın ve Kadınlığa Dair
Z. Mihriban	Küçük Hikaye: Görüş ve Anlayış	Mahmut Yesari	Ana Yurdun Sesi
Hatemi Seniğ Sarp	J.J. Rousseau Filozof mudur?	Salih Münir Çorlu	İngilizlerle Münasebatımız nasıl ve ne zaman başladı?
Selim Sırrı Tarcan	Sveç ve İsveçliler	Toplayan: Ahmet Ekrem	Karkamış
A. Yelman	1935 Televizyon Yıldırı	Nüzhet Ergün	Ökonomiya: İngiliz Lirası niçin düşüyor?
E.Gök Talay	Acun Siyasetinde Olup Bitenler	Mecmua	Acıklı İki Ölüm
Mecmua	Evimizin İki Aylık Faaliyeti		

¹⁵ Erenköy Lisesi Edebiyat Okutmanı

¹⁶ Müttekait Büyük Elçi

YTM Sayı 32

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Muallim Ahmet Halit Yaşaroğlu	Milleti Okutmak Çareleri	Selim Sırrı Tarcan	Saadet nedir? Mes'ut kimdir?
Halide Nusrat Zorlutuna	Benim Küçük Dostlarımdan: Zeyno	Muammer Necip	Shakespear'den bir sone
Halide Nusrat Zorlutuna	Tuna	Nezihe Muhittin Oral	Anadolu savaşı masallarından: Olcay Nine
Ömer Rıza Doğrul	Bernard Şov	Salih Münir Çorlu	Kırımı nasıl kaybettik
Dr. Akdes Kurat	Natu-Han ve Fütuhâtı	Mecmua	23 Nisan Milli Hakimiyet Bayramı
Mecmua	Uluslararası Kadınlar Birliğinin 12 ci Kongresi	Meliha Avni Sözen	Halkevleri için iki perdelik küçük temsil: Devrimden evvel ve devrimden sonra Köy

YTM Sayı 33

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
A. Rıza Erem	19 Mayıs 1920 den 9 Mayıs 1935 şe	Toplayan: Muallim A. Halit Yaşaroğlu	C.Halk Partisi Kongrelerinin kısa bir tarihçesi ve Parti programına bir bakış
Halide Nusrat Zorlutuna	On dört bin yıldanberi	Ahmet Ekrem	Fırkamızın ana prensipleri
A. Yelman	Bayındırlık Siyasamız	M.N. Harmankaya	Cumhuriyet Halk Fırkasının Ökonomik Siyasası
Dr. Süreyya Kadri Gür	Cumhuriyet hükümetimizin sağlık siyasasının ana çizgileri	Salih Münir Çorlu	Türkiyede Islahat davası
Nahid Sırrı	Ölümünün ellinci yıldönümü münasebetile Victor Hugo'ya dair	Mecmua	1 Mart 1934'te Beyoğlu Halkevinde Seniha Nedri tarafından verilen konferanstır
Meliha Avni Sözen	Halkevleri için iki perdelik küçük temsil: Devrimden evvel ve devrimden sonra Köy (2. Perde)		

YTM Sayı 34

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Muallim A. Halit Yaşaroğlu	İki Kongre: 1-Tayyare Kurumu Kurultayı 2-Basın Kurultayı	A.R. Erem	Çanakkalede: 25 nisan 1915 günü
Yaşar Nabi Nayır	Küçük Hikaye: Yıllardan Sonra	Salih Münir Çorlu	Türkiyede Islahat Davası
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Mesarlar ve Mezar Örnekleri III	Selma Selim Sırrı Tarcan	Kadın ve Spor
Ahmet Ekrem	Ekonomi: Dünya Buğday İşleri		

YTM Sayı 35

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	C.H.P. Programı	Tan	Demiryolu siyasamızın gür verimleri önünde
Halide Nusrat Zorlutuna	Benim Küçük Dostlarımdan: Ulusçu Gençlik	Abdülhak Şinasi	Victor Hugo'nun edebi Tesiri
Salih Münir Çorlu	Türkiyede Islahat Davası 3	Ahmet Ekrem	Ekonomi: Altın Standardından ne kaldı?

YTM Sayı 36

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Halkevleri: Örgün, yönetim ve çalışma öğreneği	Selim Sırrı Tarcan	Pragda "Foyer Des Gens Sans Abris" Signaksılar Yurdu
Salih Münir Çorlu	Viyana Kongresi	Dr. Akdes Kurat	Kazan Hanlığı

YTM Sayı 37

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Halkevleri	Salih Münir Çorlu	Bulgarlar ve Makedonya Meselesi
Hasan Şükrü Adal	Şehir ve Köyün Ulusal Kültürün Korunmasında ve Yenilik Hareketlerindeki Rolü	Hilmi Ziya Ülken	Emile Meyerson
Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hâdiseler	Aziz Ogan	Taklid Antikalar ve Cervetri Lahdi
Dr. Süreyya Kadri Gür	Birinci Tıbbi ve Sıhhi Kitaplar Sergisi	Halide Nusret Zorlutuna	Benim küçük dostlarımdan: Nadide
M. Şakir Ülkütasır	Halk Edebiyatı		

YTM Sayı 38

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Gençlik	Salih Münir Çorlu	Bulgarlar ve Makedonya Meselesi
Mecmua	İlkçağ Terbiyesinin Vasıfları ¹⁷	Atabeyli Naci Kum	Şair Abdi ve Güzel İstanbul
Dr. Cezmi Türk	Sıhhi Devletçilik	Kâzım Sevinç	Dünyanın En Büyük Bildiği Adam Atatürk
Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler	Çev: Naci Yüngül	Küçük Hikaye: Haram Ekmek
M.Şakir Ülkütasır	Halk Edebiyatı	Mansur Tekin	Andrê Gide'in Son Eseri

¹⁷ Profesör A. Malche tarafından 1934 martında İstanbul Üniversitesinde verilmiş olan konferans

YTM Sayı 39

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Aile	Jale Aziz Ogan	Bergamanın Meşhur Mezbahı
Cemil Sena Ongun	Yazarların Sosyal ve Ahlaksel Rolü	Salih Münür Çorlu	Bulgarlar ve Makedonya Meselesi
Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler	Şükûfe Nihal	Ekonomi Haftalarından Sonra
Rasim Özgen	Sanayide Devletçilik	Mecmua	Bir Konferans ¹⁸
Meliha Avni Sözen	Hikaye: Küçük Ahmet	Feridun Ankara	Bir Hakikatin Tekrarı
Mecmua	Halkevlerinin Yıldönümü		

YTM Sayı 40

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Mektep	Nahit Sırrı	Paul Bourget
Salih Münir Çorlu	Lord Palmerston ¹⁹	Halil Nimetullah Öztürk	Evlenme
Dr. C. Türk	Sihhî Devletçilik	Dr. Osman Şevki Uludağ	Osmanlı Sarayının Yabancı Hekimleri
A.Malche Çev: Sabri Esat Ander	Rönesans Terbiyesi	Kâzım Sevinç	Kamalizm Prensibinin Ana Hatları
Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler	Hilmi Ziya Ülken	Edebiyat Tarihi Dersleri
Çev: Naci Yüngün	Nişan		

¹⁸ 28 Birinciteşrin 1935 de Beyoğlu halkevinin teşebüsile Şehir Tiyatrosunda Prof. Ali Fuat tarafından verilmiştir.

¹⁹ Osmanlı İmparatorluğunu parçalanmaktan kurtaran büyük bir İngiliz diplomatı

YTM Sayı 41

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Orta Tahsil	Aziz Ogan	Dünya Müzelerinde Faaliyet
Nahid Sırrı	Bir İngilizle İki Fransız	Salih Münir Çorlu	Lord Palmerston
Kâzım Sevinç	Recep Pekerin Kıymetli Bir Kitabı –İnkılap Dersleri Notları-	A.Malche Çev: Sabri Ander	Amerikan Terbiyesi
Cemil Sena Ongun	Hürriyet Nedir?	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler
Vahit Lütfü Salcı	Aşık Emrah ve Sanatı	Mecmua	23 Nisanda Evimizin Faaliyeti

YTM Sayı 42

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Yüksek Tahsil	Ziyaeddin Fahri	Türklerde Aile İktimaiyatı
Nahit Sırrı	Kayseride Beş Gece	Salih Münir Çorlu	Girit İhtilalleri –Birinci Safha-
Doç. Sabri Esat Ander	Oyun-Masal-Roman Dünyasında Çocuk	Hikmet Turhan Dağhoğl	17inci Asırda Almanya ve İran
Aktaran: M. Rasim Özgen	Diplomatların Meydan Muharebeleri	Şerif Hulusi	Bibliyografi -1930,34 seneleri Türkiyat Neşriyatı-

YTM Sayı 43

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Meslek	Ziyaeddin Fahri	Türklerde Aile İctimaiyatı II
Nahit Sırrı	Kayseride Beş Gece	Salih Münir Çorlu	Girit İhtilalleri –İkinci Safha-
Jean Piaget Çev: Sabri Esat	İctimai Hayat ve Çocuk Düşüncesi	Muharriri: İsmail Hami Danişmend	Türklerle Hind-Avrupalıların Menşe Birliği
Nusret Safa Coşkun	Kitaplar Arasında: Bir Ses	Şerif Hulusi	Düşünceler
Şerif Hulusi	Bibliyografi -1930,34 seneleri Türkiyat Neşriyatı-	Mecmua	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 44

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	İltimas ve Tavsiye	Dr. Ziyaeddin Fahri	Türklerde Aile İctimaiyatı III
Nahid Sırrı	Henri De Rêgner	Salih Münir Çorlu	Hürriyetin İstibdat İle Mücadelesi
Sabri Esat	Zekaya Dair	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler
Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı	Naki Tezel	Hikaye: Garip Ayşe
Şerif Hulusi	Bibliyografi -1930,34 seneleri Türkiyat Neşriyatı	Mecmua	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 45

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Türkçeye Hasret	Prof. Dr. Ragıp Özdem	Üçüncü Dil Kurultayı Açılırken
M.Şekip Tunç	Çocuk ve Dil	Kâzım Nami Duru	Kurultay Kapanırken
Doç. Sabri Esat Ander	Çocuk Diline Dair	R. Çavdarlı	İslâm, yani Arap istilası karşısında Türkler ve Medeniyetleri
Mehmet Halit Bayrı	Dil Kurultayında	Nazi Tezel	Türk Dilinin Güzelliği
Ali Rıza Erem	30 Ağustos	Nu-Sa-Co	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 46

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Gençliğe ve Gençlere Dair	Ziyaeddin Fahri	Türklerde Aile İktimaiyatı IV
Salih Münir Çorlu	General Bonapart – Birinci Napolyon-	Cemil Sena Ongur	Savaş Tanrısel Bir İşçidir?!
Nahid Sırrı	Hikaye: Bir San'atkar	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler – Çanakkale Destanı-
Mehmet Halit Bayrı	Birkaç Kitaba Dair Küçük Notlar	Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı
Nusret Sefa Coşkun	Yeni Neşriyat	Mecmua	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 47

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
İskender Fahrettin Sertelli	Bir Yılda Neler Oldu	Ziyaddin Fahri	Bir Ahlak Denemesi
Salih Münir Çorlu	Çarlık Rusyası ile ve Avusturya ile Macaralarımızdan I	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler Çıplaklar
Naci Kum	Vak'a-i Hayriye Destanı	Dr. Ziyaddin Fahri	Ziya Gökalp'i Hatırlayalım
Nahid Sırrı	Ankara Vilayetinde Küçük Bir Gezi	Şerif Hulûsi	Avrupa Matbuatı
Nusret Safa Coşkun	Hikaye: Donüş	Mecmua	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 48

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Gençliğin Terbiyesi	M. Şekip Tunç	Düşünmek Nedir?
Dr. Ziyaeddin Fahri	Bir Ahlak Denemesi	Hatemi Senih Sarp	Demokrasi Ahlakı
Nahit Sırrı	Tiyatro: Sahne San'atkarlarımız hakkında bir deneme	Mehmet Halit Bayrı	Meknuni Hakkında
Salih Münir Çorlu	Cezayiri Nasıl Kaybettik	Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı
Naki Tezel	Hikaye: Acı Bir Tesadüf	M.Şakir Ülkütaşır	Halk Edebiyatı
Mecmua	Bir Aylık Çalışma		

YTM Sayı 49

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Gençlik ve Disiplin	Dr. Ziyaeddin Fahri	Bir Ahlak Denemesi III
Nahit Sırrı	Altı Fransız Piyesine Dair	Salih Münir Çorlu	Tunusu Nasıl Kaybettik
Raşid Cökdmir	Umumi Harpta Yapılan Mali Tedbirler ve Para İşleri	Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı
Hilmi Ziya	İş Mecmuası	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Hikaye: Yörügün Karısı
M.Şakir Ülkütaşır	Halk Edebiyatı	Mecmua	Bir Aylık Çalışma

YTM Sayı 50

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Mektep ve Mürebbi	Ziyaeddin Fahri	Devlet ve Gençlik Terbiyesi
Namık Orkun	Dil Bilgisi (Filoloji)	Nahit Sırrı	Tiyatro: Altı Fransız Piyesine Dair
Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler: Mehmet Akif	Salih Münir Çorlu	Türkiye ve İngiltere ve Fransa İttifakı –Kırım Muharebesi- Paris Kongresi
Raşid Gökdemir	Umumi Harpta Yapılan Mali Tedbirler	Naki Tezel	Hikaye: Çoban Kız'ın Babası
Mecmua	Evimizde verilen Felsefi ve İçtimai Konferanslar	Mecmua	Evimizde Çalışmalar

YTM Sayı 51

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri	İktisadi Devletçilik Terbiyesi	H. Namık Orkun	Paralar Bilgisi
Nahit Sırrı	Pouchkine'in Hayatı	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler: Sineklibakkal
Mehmet Halit Bayrı	Rahmi Mehmet	Raşit Gökdemir	Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Memur Maaşları
Rıza Çavdarlı	Eski Türklerde Hayat	Tahsin Banguoğlu	Avrupa Türklerinde Türk Kültürü
Meliha Avni Suzen	Onların Dostlukları	Yeni Türk	Evimizdeki Felsefi ve İctimai Konferanslar
Mecmua	Evimizdeki Çalışmalar		

YTM Sayı 52

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri	Şark ve Garp Hakkında Düşünceler	Namık Orkun	Armalar Bilgisi
Nahit Sırrı	Pouchkine'in Ölümü	Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları
Salih Münir Çorlu	Türkiye, İngiltere ve Fransa İttifakı –Kırım Muharebesi- Paris Kongresi II	Gustave Sohlumlerger Çev: Naci Yüngül	İstanbul Surları
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Geçmiş Zamanlarda İstanbul ve İstanbul Hayatına ait vesikalar	Tahsin Banguoğlu	Boğaziçinde Bir Rüzgar Esiyor
Mecmua	Evimizde Çalışmalar		

YTM Sayı 53

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Enver Ziya Karal	19 Mayısın Manası	Hüseyin Namık Orkun	Antropoloji
Salih Münir Çorlu	Türkiye, İngiltere ve Fransa İttifakı –Kırım Muharebesi- Paris Kongresi III	Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçe Hesapları
Mehmet Halit Bayrı	Leyla	Şevket Taylan	Köy Kalkınma Kursunu Ziyaret Münasebetile
Gustave Schlumlerger Cev: Naci Yüngül	İstanbul Surları III	Mehmet Halit Bayrı	Bir Türk Hekimi ve Tıbbı Dair Manzum Bir Eseri
Behiye Yeginsoy	Hatıralarımdan		

YTM Sayı 54

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Şükrü Kaya²⁰	Hamid İçin	Dr. Sadi Irmak	Abdülhak Hamid
Ziyaeddin Fahri	Hamid Bir Feylesof Mudur?	Ali Kamil Akyüz	Hamid ve Makber
Nahit Sırrı	Bir Okuyucunun Notları	İffet Halim	Büyük Şair
Hakkı Suha Gezgin	Hamidsiz Kaldık	Mehmet Halit Bayrı	Abdülhak Hamide Dair
Agâh Sırrı Levend	Abdülhak Hamid	Nusret Safa Coşkun	Ölen Hamid Yaşayan Hamid
Mecmua	Halit Ziya Uşaklıgilin 55 inci sanat yılı münasebetile yapılan toplantıda söylediği hitabe	Mecmua	Evimizdeki Felsefi ve İçtimai Konferanslar

²⁰ Dahiliye Vekili ve P. G. Sekreteri

YTM Sayı 55

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Şükrü Kaya	19 Mayıs	C.Abbas Gürer	19 Mayıs
C.Kerim İncedayı	19 Mayıs	Agâh Sırrı Levend	19 Mayıs
Dr. Saim Ahmet	İbni Sina'nın Şahsiyeti, Tıbda Yaptığı Yenilikler	H.Namık Orkun	Vesikalar
Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları	Nahit Sırrı	Bir Küçük Çocuk –Birinci Dünyaya Gelişim-
O.Bahadırhoğlu	P. B. Shelley		

YTM Sayı 56

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
H. Namık Orkun	Kitabeler Bilgisi	M. Şakir Ülkütaşir	Sinobda Selçuklular Zamanına Ait Tarihi Eserler
Tahsin Banguoğlu	Bağdat Demir Yolu Meselesi	Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları
H.T. Dağhoğlu	Toprak Altında Hazineleler	Çev: Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı
Bedriye Yeginsoy	Dehanın Necat Fidyesi	H. Turan Dağhoğlu	Orman ve Gemiciliğimize Dair Vesikalar

YTM Sayı 57

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Zafer Bayramı	Hüseyin Namık Orkun	Mazarların Yurtkurması ve Yerleşmesi
Dr. A. Süheyl Ünver	Şark Folklorunda İbni Sina	Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları
Dr. Rifat O., Dr. Süheyl	Edirne Sarayı Hakkında	Naci Yüngül	İstanbul Surları IV
Şerif Hulusi	Avrupa Matbuatı Bibliyografya	H. Turhan Dağhoğlu	Geçmiş Asırlarda İstanbul Hayatı
Naki Tezel	Delî Recep		

YTM Sayı 58

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Enver Ziya Karal	Türk Tarih Kurultayı	Mehmet Halit Bayrı	Nadiri
Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları	Meliha Avni Sözen	İsmet İnönü'nü Yakından Gördüm
Hikmet Turhan	İstanbul Bibliyografyası -Önsöz-	Necib Abdullah	Tabiatın Esrarı, Nereden Geldik... Nereye Gidiyoruz?
H.Turhan Dağhoğlu	Ayınacağı	Naki Tezel	Hikaye: Rüya Gibi...

YTM Sayı 59

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Enver Ziya Karal	Cumhuriyetin Yıl Dönümü	M. Halit Bayrı	Müverrih Ahmet Refik
H.Namık Orkun	Macarların Yurtkurması ve Yerleşmesi	Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları
Raşit Gökdemir	Ulak	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans
Bedriye Yeğinsoy	Mozart	Naci Yüngül	Şair Necati ve Darbimesellerimiz
N.Omaçar	Cumhuriyet Abidesi Karşısında	Naki Tezel	Hasan Efe

YTM Sayı 60

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
M.Halit Bayrı	Bir İstatistiğin Düşündürdükleri	H.Namık Orkun	Macarların Yurtkurması ve Yerleşmesi III
Raşit Gökdemir	Eski Osmanlı Devletinin Mali Ahvali, Bütçeleri, Hesapları	M.Halit Bayrı	Ahmet Refik
Naci Yüngül	Bizans II	Raşid Gökdemir	Osmanlı Padişahlarile Hemzaman Ecnebi Hükümdarların İsimleri ve Sadrazamlar
Dr. Kazım Zafir	Çocukları Kurtarma Yurdu	Naki Tezel	Aydan İlhamlar
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası II	Naki Tezel	Hikaye: Kanbur Doktor

YTM Sayı 61

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Nafiz Danışman	İstanbul İmar Planının Mana ve Mahiyeti	M. Halit Bayrı	Gülzarı
Raşit Gökdemir	Osmanlı Padişahlarile Hemzaman Ecnebi Hükümdarların İsimleri ve Sadrazamlar II	Vahit Lütfi Salcı	Aşık Emrah Hayatı ve Sanatı
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans III	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası III
H. Turhan Dağlıoğlu	Eski Tarihte Kadın	Naki Tezel	Hikaye: Üç Mektup
Turgut Suat Akalın²¹	Tevfik Fikret'te Hak ve Vazife – Hak ve Kuvvet Telakkisi		

²¹ İstiklal Lisesi Talebesi

YTM Sayı 62

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Ziyaeddin Fahri	Ahlaki Hareketin Seciyeleri	M.Halit Bayrı	Senirkentli Üç Şair
Raşit Gökdemir	Osmanlı Padişahları ile Hemzaman Ecebi Hükümdarların İsimleri ve Sadrazamlar III	Aziz Ogan	Tarihi Anıtların Korunması Hakkında Bazı Mülahazalar
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans	Raşit Gökdemir	Edirne Vak'ası Yahut Şeyhülislam Seyit Feyzullah Efendi Meselesi I
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyografyası IV	Turgut Akalın ²²	İstasyon Köpkleri

YTM Sayı 63

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Halkevleri Dahiliye Vekili ve Parti Genel Sekreteri Bay Şükrü Kaya'nın Nutkundan	Aziz Ogan	Yeni Çıkan Bir İlim Kitabı Münasebetile
M. Halit Bayrı	Halk Bilgisi I	Raşit Gökdemir	Edirne Vak'ası Yahut Şeyhülislam Seyit Feyzullah Efendi Meselesi II
Meliha Avni Sözen	Halkın Meydana Getirdiği Hayır İşleri	H.Namık Orkun	Hiung-Nular
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans V	Refik Salim Salahor ²³	Cengel Kitabı Hakkında

²² İstiklal Lisesi Talebesi

²³ İstanbul Erkek Lisesi Talebesi

YTM Sayı 64

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Aziz Ogan	Asarıatika Nizamnamesi ve 1874 den İtibaren Resmi Ruhsat ile Yapılan Harfiyat	Pr. Ragıp Özdem	Dillerde Ses Cephesi
H.Namık Orkun	Hiung-nular	M.Halit Bayrı	Türk Şairler
Zahir Sıtkı Güvemli	“Nedim” De “İztırab” Unsurları	Sadi Yaver Ataman	Ulusal Türkü ve Oyunların Okullarımıza Tesiri
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası III	Çev: M.Nureddin Arlam	Cengel Kitabı
Sulhi²⁴	Edebiyat Tarihi Hakkında	Suad Kublay²⁵	Türk Edebiyat Tarihi Hakkında

YTM Sayı 65

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Aziz Ogan	Asarıatika Nizamnamesi ve 1874 den İtibaren Resmi Ruhsat ile Yapılan Harfiyat II	Pr. Ragıp Özdem	Dillerde Ses Cephesi II
H. Namık Orkun	Hiung-Nular	M. Halit Bayrı	1879 Türk-Yunan Savaşına Ait İki Destan
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans VI	Remzi Saka	Ticaret Hukuku ve Hususi Hukukda Birlik Tezi
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası VI	Zahir Sıtkı Güvemli	Üç Kişi Arasında
Feyyaz Fergar	Son Asır Fransız Şairleri	Behçet Derman²⁶	Konuşma

²⁴ İstanbul Erkek Lisesi

²⁵ İstanbul Erkek Lisesi

²⁶ İstiklal Lisesi Talebesi

YTM Sayı 66

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	19 Mayıs Şükrü Kaya'nın Nutku	Aziz Ogan	Asarîatika Nizamnamesi ve 1874 den İtibaren Resmi Ruhsat ile Yapılan Harfîyat III
H. Namık Orkun	Hiung-Nular IV	M. Halit Bayrı	Büyük Savaşta Ait Manzun Bir Feryat
Zahir Sıtkı Güvemli	Hadaik-Al-Hakaik Fi Tekmile-T-Al-Şakaik	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans VII
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası VII	Sadi Yaver Ataman	Bizde Musiki Hareketlerine Kısa Bir Bakış
Feyyaz Fergar	Son Asır Fransız Şairleri II	Naki Tezel	Gülnazik
Sami N. Özerdim ²⁷	Harf İnkılabından Beri Geçen On Yıl Zarfında Neşrolunan Şiir Kitapları		

YTM Sayı 67

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Aziz Ogan	Asarîatika Nizamnamesi ve 1874 den İtibaren Resmi Ruhsat ile Yapılan Harfîyat IV	Mahmut R. Kösemihal	Artvin ve Kars Havalisi Müzik Folkloru Hakkında
H. Namık Orkun	Hiung-Nular	Zahir Sıtkı Güvemli	Abdülhak Hamidin San'at Telaksine Dair Notlar
Vahit Lütfi Salcı	Aşık Emrah Hakkında Notlar	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans VIII
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası VIII	Sir. Conan Doyle Çev: Osman Bahadırhoğlu	Kaptan Sharkey
Lamia Selami ²⁸	Yahya Kemal	Halim Yağcıoğlu	Yahya Kemal ve Neo-Klasizm

²⁷ İstanbul Erkek Lisesinden

²⁸ İstiklal Lisesinden

YTM Sayı 68

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Aziz Ogan	Asarıatika Nizamnamesi ve 1874 den İtibaren Resmi Ruhsat ile Yapılan Harfîyat V	Mehmet Halit Bayrı	Seher Abdal
H. Namık Orkun	Hiung-Nular	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans IX
M.R. Kösemihal	Türk Gaydası	Dr. A. Süheyl Ünver	İstanbul Halkının Ölüm Karşısındaki Duyguları
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası VIII	Naki Tezel	Köylünün Sevgisi

YTM Sayı 69

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Nusret Safa Coşkun	30 Ağustos'a Giden ve 30 Ağustostan Gelen Yol	S. N.	Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar
M. Şakir Ülkütaşır	Sinobda Selçukiler Zamanına Ait Tarihi Eserler I	H. Namık Orkun	Hiung-Nular
Sadi Yaver Ataman	Türk Halk Edebiyatı ve Musikisinin Halk Dilindeki Gösterişleri	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans X
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası IX	Vahid Özgüner	Hikaye: Tosun

YTM Sayı 70

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	“6 ncı Dil Bayramı” Dil Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen tarafından Radyoda verilen Söylev	M. Ragıp Kösemihal	Gayda ve Çifte Kaval
Raşid Gökdemir	Osmanlı Türklerinin Hıristiyan Kızlarla Evlenmesi Nasıl Yasak Edildi?	Mehmet Halit Bayrı	Ahmedi
H.Namık Orkun	Hıung-Nular	Şeref Kayaboğazı	İzmit-Sapanca-Adapazarı Vadisi –Birinci Bölüm-
S. Yaver Ataman	Musiki Vechemiz ve İstikbali Meselesi	Kemal Emin Bara	Hikaye: İlk ve Son
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası X	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans X
Naki Tezel	Büyük Türk Zaferi		

YTM Sayı 71

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Cumhuriyet ve On Beş Yıllık Hukuki Hareketleri	Aziz Ogan	Cumhuriyet Devrinde Arkeolojik Çalışmalar ve Müzeler
M. Ragıp Kösemihal	Onbeş Yıllık Müzik Çalışmalarımız	Zahir Sıtkı Güvemli	Edebiyatımızda Olanlar
H. Namık Orkun	Hıung-Nular	İskender Fahredden	15 Yılda Çıkan Halk Evleri Mecmuaları
M. Şakir Ülkütaşır	Harf İnkılabımıza Ait Bir Hatıra	Saim Kerim Kalkan	Cumhuriyet Devrinde Tiyatro Hareketleri ve Halkevleri Çalışmaları
Naci Yüngül	Cumhuriyetin 15 Yılında Bayındırlık Faaliyeti	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XI
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası XI	Şeref Kayaboğazı	İzmit-Sapanca-Adapazarı Vadisi II

YTM Sayı 72

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Millî Şef İsmet İnönü'nün Millete Hitabesi	Necmeddin Sadak	Asrın En Büyük Beynelmilel Şöhreti Atatürk
Valâ Nurettin	Düşmansız Adam	Kemal Emin Bara	Erkaniharp Kolağası Mustafa Kemal Atatürk
Agâh Sırrı Levend	Atatürk	Nusret Safa Coşkun	Fani Mustafa Kemali Ebediyete Bıraktığımız Gün
Meliha Avni Sözen	Atatürk	Naki Tezel	Atatürk
Mükerrem İhsan Ayle	Atatürk'ün Yolunda	Oktay Akbal	Atamıza Son Ziyaret
Behçet Derman	Onu Anarken		

YTM Sayı 73

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Reisicumhurumuzun Nutku	Aziz Ogan	Bay Halil Ethem
H. Namık Orkun	Hiung-Nular	Mehmet Halit Bayrı	Edebiyat Tarihi Dersleri
Raşit Gökdemir	Esbabı Yesar	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XII
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyografyası XI	Sevim Levent	Kant'ta Mekan ve Zaman Hakkında Bir Vazife
Şeref Kayaboğazı	İzmit-Sapanca-Adapazarı Vadisi III	Mecmua	Evimizin İki Aylık Çalışmaları
Naki Tezel	Hikaye: İntihap ve Pazarlık		

YTM Sayı 74

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	“Mesaj” İsmet İnönü Tarafından İngilizce Olarak Amerika Halkına Hitaben Söylenmiştir	Mecmua	Başvekilin Nutku
H. Namık Orkun	Hiung-Nular	Raşit Gökdemir	Osmanlılarda Kıyafet
Mehmet Halit Bayrı	İki Yangın Levhası	Mehmet Halit Bayrı	Türkiye Seyahatnameleri
Çev: S.Tanalay	Mektep Eşyası	Osman Bahadırhoğlu	Joseph Edison
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XIII	Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyoğrafyası XIII
Mecmua	Evimizde Şubat Ayındaki Çalışmalar	Kemal Emin Bara	Musiki Konservatuarımız Nasıl Olmalı?
Rıfkı Gökdemil	Sembol –Memleket Hatıralarından-	Çev: Sami N. Özerdim	Macar Halk Hikayesi: Sihirli Geyik

YTM Sayı 75-76

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Reisicumhurun Üniversitelilere Hitabı	Enver Ziya Karal	Reisicumhurun Üniversite Nutku ve İhtiva Ettiği Fikirler
Mehmet Halit Bayrı	Şiirlerine Nazaran Gevheri	Raşit Gökdemir	İki Hatıra
Yusuf Ziya Binath	Ülkücülük	Mehmet Halit Bayrı	İstanbul Sebilleeri
Agâh Sırrı Levend	Edebiyat Tarihi Dersleri	S.Tanalay	Mekteplerde Psikolojinin Müdahalesi
Zâhir Sıtkı Güvemli	İstanbul Kütüphanelerinde Hadâik-al-Hakaik Nüshaları	Naki Tezel	Nesir: Gönülden Yapraklar..
Tarık Z. Tunaya	Tiyatronun Doğuşu	M. Enver Beşe	Üç Köy
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyografyası XIV	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XIV
Kemal Emin Bara	Küçük Hikaye: Kırık Bebek	Müştak Erenus	Küçük Hikaye: Kahramancık
Naciye Paksöz	Paskal Ve Ahlakı	Hatemi Senih Sarp	Psikoloji
Mecmua	Evimizin Mart Ayı Çalışmaları		

YTM Sayı 77

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mehmet Halit Bayrı	Halkevleri Mecmuaları	Raşit Gökdemir	Osmanlı Tarihleri
Vâhit Lütfî Salcı	Selâmı	Mehmet Halit Bayrı	Bugünkü İstanbul
Yusuf Ziya Binath	San'ata Dair	Ceyhun Atuf Kansu	Ömer Seyfettin
Naki Tezel	Küçük Hikaye: Yıkılan Köprü	Alphonso Daudet Çev: Kemal Emin Bara	Veliâhdın Ölümü
Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XV	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası XV
Yusuf Z. Binath	Neş'e Keder ve Bir Vazife		

YTM Sayı 78

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in Gençlik ve Spor Bayramını Açış Nutku	Mecmua	19 Mayısın Yılı Dönümü Münasebetile Ebedî Şef
Mehmet Halit Bayrı	19 Mayıs Münasebetiyle Asrı Yıla Sığdıran Millet	Vahit Lütfî Salcı	Edip Harabi
İskender Fahrettin Serielli	Türk Müzesindeki Lahitler	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XVI
Raşit Gökdemir	Osmanlı Memleketinde Münecimler ve Münecimbaşı Hüseyin	Ceyhun Atuf Kansu	Adsızların Destanı Çanakkale
Dr. Rifat Osman	Memleketimizde Mükeyyifat	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası XVI

YTM Sayı 79

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Milli Şef'in Nutku	Mecmua	Başvekilin Hitabesi
Mehmet Halit Bayrı	Beşinci Büyük Kurultay	İsmail Nâmi Erbilek	Son İki Osmanlı Vak'anüvisi
Vahit Lütfi Salcı	Aşkın İki Destanı	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XVII
Agâh Sırrı Levend	Edebiyat Tarihi Dersleri	Ceyhun Atuf Kansu	Sait Faik
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası XVI		

YTM Sayı 80

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Lozan Sulhü	Meliha Avni Sözen	Yeni Bayram 23 Temmuz
İsmail Nâmi Erbilek	Mustafa Nuri ve Eseri	Mehmet Halit Bayrı	Yorgancı Sadık Destanı
Raşit Gökdemir	İnsan Esareti, Alım ve Satımı	Ceyhun Atuf Kansu	Adsızların Destanı Çanakkale II
H. Adnan Eriz	Osman Gazinin Nesep ve Hüviyeti	Kemal Emin Bara	Küçük Hikaye: Vicdan Azabı
Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası XVIII		

YTM Sayı 81

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	30 Ağustos	Hüseyin Namık Orkun	Dünya Dillerinin Tasnifi
Vahit Lütfi Salcı	Kızılbaş Şairler	Naki Tezel	Hikaye: Kibar Dilenci
Mehmet Halit Bayrı	Türkiyede İstatistik Teşkilatı	İsmail Hami Danişmend	Osman Gazinin Nesepe ve Hüviyeti –Hakkındaki Tenkide Cevap-
Tarık Zafer Tunaya	Memleketi Tanımak	Mecmua	Kitaplar-Mecmualar
Mecmua	Eminönü Halkevinin Faaliyeti		

YTM Sayı 82

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mehmet Halit Bayrı	Harp ve Sulh	İsmail Nami Erbilek	Küçük Boyacının Söyledikleri
Eflatun Cem Güney	Âşık Mesleki	Hüseyin Namık Orkun	Dünya Dillerinin Tasnifi
M.Şakir Ülkütaşır	Dede Korkud Hikayeleri	Saim Kerim Kalkan	Halkevlerinde Tiyatro
Naki Tezel	Küçük Hikaye: Küçük Kahraman	İskender Fahreddin Sertelli	Türk Müzesindeki Lahitler II
H.Adnan Erzi	Osman Gazi'nin Nesepe ve Hüviyeti	Raşit Gökdemir	Dördüncü Avcı Mehmet Babası İbrahimin Öldürülmesi için Nasıl Hat Yazdı, Büyük Anası Kösem Kadın Efendi Nasıl Öldürüldü ?
Gaetano Mosca Çev: Tarık Zafer Tunaya	Siyasi İdareci Sınıf Nazariyesi	Mecmua	Kitaplar-Mecmualar-Gazeteler

YTM Sayı 83

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Meliha Avni	Ebediyen Yaşayacak Eser: Cumhuriyet	Sabri Esat Siyavuşgil	Muhit ve Terbiye
Vâhit Lütfî Salcı	Kızılbaş Şairleri II	Mehmet Halit Bayrı	Erzurum Yolu
Hüseyin Namık Örkun	Dünya Dillerinin Tasnifi	Dr. Cemil Süleyman	Nesir: Ölümlü Dünya
M. Şakir Ülkütaşır	Dede Korkud Hikayeleri II	Ceyhun A. Kansu	Adsızların Destanı Çanakkale III
Kemal Emin Bara	Küçük Hikaye: Mel'un Tesadüf	H.Adnan Erzi	Tarihi Âli Selçuk
Oğuz Türkkkan	Türklerle Hint-Avrupalıların Menşei Birliği Kitabı Hakkında I	Leon Duguit Çev: Tarık Z. Tunaya	Amme Hukukunun Tahavvülleri
Raşit Gökdemir	Galâyi Es'ar ve İhtikar	Mecmua	Kitaplar-Mecmualar-Gazeteler

YTM Sayı 84

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mehmet Halit Bayrı	Millî Şefin Nutkündeki Hakikatler	Yusuf Ziya Binatlı	En Acı Yıl Dönümü
İskender Fahrettin Sertelli	Dünya Matbuatı ve Atatürk	Agâh Sırrı Levend	Red ve İnkâr
M. Şakir Ülkütaşır	Dede Korkud Hikayeleri III	Vahit Lütfî Salcı	Kızılbaş Şairleri III
Müştak Erenus	Giacomo Leopardi	Dr. Cemil Süleyman	Akşam Saatleri
Naki Tezel	Hikaye: Seviye Farkı	Salâhattin Demirkan	Köy Sosyolojisi I
Sulhi Dönmezer	Dayak Cezası	Mecmua	Kitaplar-Mecmualar-Gazeteler
Mecmua	Halkevinin Bir Aylık Çalışması		

YTM Sayı 85

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Tasarıf ve Yerli Malları Haftası Münasebetile Başvekilin Nutku	Vahit Lütfi Salcı	Ali Kemteri
Mehmet Halit Bayrı	Kasımpaşaya Dair Bir Manzume	M. Şakir Ülkütaşır	Dede Korkud Hikayeleri
Müştak Erenus	Lord Bayron	Dr. Burhan Batman	Bir "Faust" Tercümesi Münasebeile
Guy De Maupassant Çev: Kemal Emin Bara	Hikaye: Emirber	Selahaddin Demirkan	Köy Sosyolojisi II
M.Envar Beşe	İznik...	Müellifi: Ch. Diehl Çev: Naci Yüngül	Bizans XVIII
Mecmua	Kitaplar-Mecmualar-Gazeteler		

YTM Sayı 86

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Hasene Ilgaz	Erzincan Felaketi ve Biz	Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan	Bir Yıl Dönümü
Mehmet Halit Bayrı	Şeref	Müştak Erenus	Dante Alighieri
Ceyhun Atuf Kansu	Bir San'at İhtilâli İçin	Naki Tezel	Hikaye: "Yarın Görüşürüz!..."
Aziz Ogan	İstanbulun Kadim Bodrum ve Sarnıçlarından Bir Çoğunun Göreceği Hizmetler	H. Adnan Erzi	Türk Tarih ve Medeniyetine Aid Notlar
Su'hi Dönmezer	Harbin Suçluluk Üzerindeki Tesirleri	Agha Mahdi Husan Çev: Tarık Z. Tunaya	Delhi Saltanatını Zamanında Siyasi Telakkiler
Selahaddin Demirkan	Köy Sosyolojisi III	İsmet Rasin	Hayattan Tam İstifade
Şevket Büke	Dekart'ta Usûl	Mecmua	Kitaplar-Mecmualar-Gazeteler
Mecmua	Halk Evinin Bir Aylık Çalışmaları		

YTM Sayı 87

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Halkevleri ve İstanbuldakiler	Agâh Sırrı Levend	Milli Terbiyemizin Esasları
Sulhi Dönmezer ²⁹	Suçluluk ve İklim Münasebetleri	İbrahim Hoyi	Samuel Taylor Coleridge
Raşit Gökdemir	Osmanlı Maliyesile Cumhuriyet Maliyesinin Mukayesesi	Çev: İskender Fahrettin	Satmak Bir Sanattır
Nusret Safa Coşkun	Edebiyatta Eskiler ve Yeniler Meselesi	Mübeccel Argun	Halkevlerinin Spordaki Rolü
Henry Houssaye Çev: Tarık Z. Tunaya	1815 Danseden Kongre	Müştak Erenus	Dante Alighieri II
Reşat Sodan	Osmanlı İmparatorluğunda İsyanlar Hafız Ahmet Paşa	Yusuf Ziya Binatlı	Yenilik Eskilik Davası
Halide Nusret Zorlutuna	Benim Küçük Dostlarımdan Küçük Ali	Guy De Moupasant Çev: Kemal Emin Bara	Hikaye: Mezartaşları
Mecmua	İstanbul Halkevinin Bir Aylık Çalışmaları		

²⁹ İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Asistanı

YTM Sayı 88

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Gençlik Teşkilatı	Aziz Ogan	Topkapı Sarayının İhtiva Ettiği Türk Sivil Mimarisine Ait Binalar ve Müze Koleksiyonları
Mahmut Ragıp Gazimihal	Milli Tetkikler Arasında Musiki	Müştak Erenus	Dante'nin Aşkı
Halil Nimetullah	Milli Onur	Nurullah Berk	Modern San'at
Prof. Herbert Casson Çev: İskender F. Sertelli	İş Sahasında Korkmayınız! –Korkan, İlerleyemez-	Zahir Güvemli	Dedekorkut Hakkında Notlar “Ayniyetler”
Guy De Maupassant Çev: Kemal Emin	Hikaye: Randevü	Mecmua	İstanbul Halk Evlerinin Bir Aylık Çalışmaları

YTM Sayı 89

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Agâh Sırrı Levend	Milli Birliğin Düşmanları	Doç. Cavit Baysun	İstanbul İmarı ve Reşit Paşa
İbrahim Moyi	Edmund Spenser	Agâh Sırrı Levend	Eserler ve Hadiseler: Tatarcık
Bekir Akçar	Kırım Türkleri Folklorunda “Çın”lar	Rüştü Ultay	Terbiye Mektep ve Aile
Mahmut Ragıp Gazimihal	Neşriyat: 3 Kitap	Necmi Nurettin	Sınır Boyundan Anayurda Fırat Kıyısından Geçerken
Süheyla Muhterem	Hikaye: Kürek Mahkûmu	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliyografyası
Mecmua	İstanbul Halkevlerinin Bir Aylık Çalışmaları		

YTM Sayı 90

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Meliha Avni	Türk Kahramanlık Destanının Başlangıç Satırları	Dr. Fikret Vural	Belgrad Ormanı ve Bendleri
Meliha Avni	Anası Toprak Kızlar	Prof. Herbert Casson Çev: İskender F. Sertelli	Muvaffakiyetin Tek Sırrı Her Şeye Rağmen Sebat
Raşit Gökdemir	Tarih: Kılıbık Veziriazamla Şeyhülislam	Necati Nurettin	Meçhul Asker
İbrahim Moyi	Matthew Arnold	İffet Oruz	Karikatür Sergisi Dolayısıyla
Mecmua	Düşünceler: Herkes İçin	M. Enver Beşe	Sunğıpek
İ. Kocaman	Samsunlu 1800 Türk Kızı	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliografyası
Kemal Emin Bara	Hikaye: Güzeleş	Mecmua	İstanbul Halk Evlerinin Bir Aylık Çalışması

YTM Sayı 91

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Ercüment Ekrem Talu	Milli Birlik	Prof. İskender F. Sertelli	Durgun İşlerinizi Nasıl Canlandırmalısınız?
Necmi Nurettin	Tarih: İskender	Necmi Nurettin	Yürekten Zehirler Rubailer
Fuat Köseraif	Dil: Dil Üzerine Konferans Denemeleri	Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri
Necibe Kızılay	Ankara Yollarının Senfonisi	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliografyası

YTM Sayı 92

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Necmi Nurettin	Bir Lâhzalık Cesaret	İhsan Hınçer	Biz Hesaba Gelmeyiz
Meliha Avni	Lozan	Necmi Nurettin	Yürekten Zehirler Rubailer
Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım	Veli Orhan Tüte	Lozan
Gaetano Mosca Çev: Tarık Z. Tunaya	Eski Yunanın Son Siyasi Nazariyelerine Bir Bakış	Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri Fikirleri II
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliografyası		

YTM Sayı 93

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Necmi Nureddin	Yurt ve Muallimlerimiz	Vasfi Rıza Zobu	San'at Bizde Güzel Sanatlar Niçin İlerlemez
İhsan Hınçer	İstiklal Peşinde	Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım II
Cevad Sudi Odyakmaz	Yeniçerilerde Ceza	Prof. Herbert Casson Çev: İskender F. Sertelli	Nasıl Muvaffak Oldular?
Nahit Saim Bilga	Vilyam Şekspir	Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri III
Kemal Emin Bara	Hikaye: İki Cami Arasında		

YTM Sayı 94

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Müştak Erenus	Milli Bünye ve Gençlik	Raşid Gökdemir	Dekadanlık
Vasfi Rıza Zobu	San'at	Raşid Gökdemir	Tercüme Mecmuaları
Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım III	Nusret Safa Coşkun	Tiyatro: Fatih Halkevinin Temaşa Haftası
Fuat Köse Raif	Dil Üzerinde Konferans Denemeleri Seslenme	Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri
Şeref Kayaboğazı	İstanbul ve Dolayı Coğrafyası		

YTM Sayı 95

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Cumhuriyet ve Cumhuriyetçilik	Bedri Rahmi	Türkiye-de San'atın Yeni Cebhesi
Necmi Nurettin	Bugünkü Demokrasi ve Cumhuriyet	Fuat Köseraif	Cumhuriyet ve Dil Meselesi
Adnan Oğud	Cumhuriyet ve Gençlik	Salahaddin Demirkan	Cumhuriyet Devrinde Köy

YTM Sayı 96

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Tacettin Sırmalı	Suç ve Suçlu	Cemal Yener	Bizde İlk Matbaa
Handan Seyhan	İhtiyar Donjuvanın İniltisi	Kemal Emin Bara	San'at
Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altınordu İmparatorluğunda Kırım	Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri
Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyografyası	Mecmua	Atatürk Anarken
Raşit Gökdemir	Bir Hatıra	İffet Halim Oruz	Atatürk İnkılâbının Kadınlık Hamlesi Üzerindeki Görüşler
Cemal Yener	Ebedi Atamızın Aramızdan Ayrılışının İkinci Dönüm Yılı Münasebiyle		

YTM Sayı 97

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Ali Mahir Terme	Mehmetçikten Üniversiteye Mektuplar	Cemal Yener	Halk Üniversitesi: Finlandiya Nasıl Kalkındı?
Bumin Altındağ	Anadolu Kahramanları	Halit Tanyeli	Ahmet Mithat Efendiye Dair Notlar
Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım VI	M. Tahir Alangu	Karagöz Tetkikleri
Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri	Hikmet Turhan Dağhoğlu	İstanbul Bibliyografyası
Şeref Kayaboğazı	İstanbul ve Dolayı Coğrafyası		

YTM Sayı 98

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Halkevlerinin 9 uncu yıl dönümü münasebetile Başvekilin Nutku	Dr. Yavuz Abadan	Halkevleri
M. Tahir Alangu	Klavala	Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım VI
Sevim Levend	Mehmet İzzet Hayatı, Eserleri, Fikirleri	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	İstanbul Bibliografyası
Şeref Kaaboğazı	İstanbul ve Dolayı Coğrafyası	Mecmua	Eminönü Halkevinde Karagöz Gecesi –Yıl Dönümümüz-

YTM Sayı 99

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Milli Ruh Cevheri	Aziz Ogan	İstanbul Surları
Ceyhun Atuf Kansu	Sitemler	Fuat Köseraif	Mana ve Harf
M. Tahir Alangu	Kalevala II	Dr. Abdullah Zihni Soysal	Altın Ordu İmparatorluğunda Kırım VII
Şeref Kayaboğazı	İstanbul ve Dolayı Coğrafyası		

YTM Sayı 100-101

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Mehmetçik den Mektup	Şahap Görk	Mehmetçik
Kemal Emin Bara	Bir Şahamet Nümunesi	İskender F. Sertelli	Meis Adasına Bir Ateş Baskını
İffet Oruz	Türkde Kadın Hamaseti	Ceyhun Atıf Kansu	Kocatepe’de
Türkan Duru	Türk Kadını	T. Tunaya	Milletçe Birlik
Necmettin Arbatlı	Hasan Baba	Tarık Zafer Tunaya	19 Mayıs
Mecmua	Muasır İngiliz Tiyatrosu	Mecmua	Kitaplardan
M. Tahir Alangu	Eminönü Halkevin de Halkevleri Neşriyatı Sergisi	M. Tahir Alangu	Kalevala III
Şeref Kayaboğazı	İstanbul ve Dolayı Coğrafyası		

YTM Sayı 102

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Yurd ve Hakikat İçin.	Dr. Sadettin Buluç	Orhun Kitabelerine Göre Türklerde İstiklal Aşkı
İskender F. Sertelli	San’atta Ahlak Aranır mı?	A.Zihni Soysal	Kırımın İlk Türk Sakinleri – İskitler-
M. Tahir Alangu	Kalevala IV	Mecmua	İstanbul Hava Şehitleri İhtifali
T.Alangu	Halk Evlerinde 19 Mayıs	T.Alangu	İstanbul Ait Materyaller I

YTM Sayı 103

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Türk Siyaseti	Türkan Duru	San'at Eserleri İçtimai Tetkikatta Yardımcı Olabilirmi?
Dr. A. Zihni Soysal	Kırımın İlk Türk Sakinleri –Hunlar-	Herman Rasenthal Çev: K.Küfralı	Hazarlar I
G. Erim	“Sakarkuş”u Avı	H.Turhan Dağlıoğlu	Geçmiş Asırlarda İstanbul Hayatı I
Mecmua	1 Temmuz Deniz Bayramı	Mecmua	Halkevleri Neşriyatı Sergisi
M.Tahir Alangu	Tengit ve Takliller		

YTM Sayı 104

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Lozan ve Montrö	Aziz Ogan	General Kazım Dirik ve Kadim Kültür ve Medeniyet Eserlerine Sevgisi
Ercüment Atabay	Büyük İngiliz Destanları Beowulf	Herman Rashental Çev: K.Küfralı	Hazarlar II
İ.Fahrettin Sertelli	Aydın Halkevinin Çıkardığı Bir Eser Münasebetile Bozdoğanlı Fethi	B.Gönül	Stimmen Aus Dem Südosten – Balkan Sesleri- Mecmuası
Mecmua	Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahlilleri		

YTM Sayı 105

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	30 Ağustos	İskender F. Sertelli	30 Ağustos-Dumlupınar Zaferi
Hikmet Turhan Dağhoğlu	30 Ağustos	K.Emin Bara	San'at ve Hadiseler
Arif Ahşkal	30 Ağustos Türk Havacılık Bayramı	Tarık Z. Tunaya	Sezar Hükümeti
Prof. H. R. Hamley Çev: İrfan Konur	İngiliz Terbiye ve Tedrisinin Ruhü	Nermin Suley	Goethe ve Tabiat
M. Tahir Alangu	Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahlilleri	Mecmua	Tören ve Toplantılar

YTM Sayı 106

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	İnönü Konuşuyor	İskender F. Sertelli	Preveze Zaferi
Şahap Görk	İstanbulun Kurtuluşu Yıldönümünü Kutlularken	Adnan Öğüd	Dil Bayramı ve Türk Dil Mektebi
Ercüment Atabey	Büyük İngiliz Destanları Morte D'arthur	Tarık Z. Tunaya	Sezar Hükümeti II
Fuat Köseraif	Fonemler IV	Behçet Gönül	Stimmen Aus Dem Südoosten – Balkan Sesleri- Mecmuası
Mecmua	Dil Bayramı	A.Ö	Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahlilleri

YTM Sayı 107

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Cumhuriyet ve Yurddaşlık Fazileti	İskender F. Sertelli	Yabancı Münevverler Gözü ile Türk İnkılabı ve Cumhuriyet Türkiye
Mehmet Halit Bayrı	Cumhuriyet Türkiye'sinde Folklor Sahasında Çalışmalar	Tarık Z. Tunaya	18 inci Yıl...
M. Sunullah Arısoy	18 Yılda Türk Edebiyatı	İhsan Barlas	Kuvvetli Varlığımızın Temel Taşı
Behçet Gönül	Stimmen Aus Dem Südoften –Balkan Sesleri- Mecmuası	Mecmua	Halkevleri Mecmuaları Tenkit ve Tahliller

YTM Sayı 108

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Atatürk'ün Şahsiyeti	İskender F. Sertelli	Atatürk'ün Ölümüne Dair Dünya Matbuatının Yazdıkları
Sulhi Dönmezer	Tenkit ve Cevap Hakkı	Tarık Z. Tunaya	Sezar Hükümeti III
Fuad Köseraif	Morfemler	H.G.	Kadıköy Halkevi

YTM Sayı 109

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Okuyucularımıza	Selahaddin Demirkan	Şehrin Dışındaki Alem
Ercüment Atabey	Büyük İngiliz Destanları IV	Hasan Kadri Gürün	İlmi Hayatın Memleketimizdeki İnkişafına Dair
Alaeddin Ören	Spor ve Aile	Enver Göksoy	Musiki Terbiyesine Verilen Ehemmiyet
İskender F. Sertelli	Gölde Yürüyen Gölge		

YTM Sayı 110

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Yavuz Abadan	Yurddaş ve Halkevleri	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Halkevlerinin 10 yıllık Neşriyat Hayatına Bir Bakış
İskender F. Sertelli	Konuştuğum Kızın Adı Altıok...	Salahattin Demirkan	Halkevlerinde Köycülük Çalışmaları
Tarık Z. Tunaya	Halk Partisi, Halkevleri ve Gençlik	Mecmua	Halkevlerinin onuncu yıl dönümü münasebetiyle Eminönü Halkevinde

YTM Sayı 111-112

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. Rahmi Duman	Hayattan Misaller	İskender F. Sertelli	İlk Osmanlı Altını Piyasaya Nasıl Çıkarıldı?
Münir Süleyman Çapanoğlu	Yenicami Arzuhalcileri	Ercümen Atabay	Milton ve Paradise Lost
Orhan Yusuf Cem	Hikaye: Haberci		

YTM Sayı 113-114

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Parti Genel Sekreteri Memduh Şevket Esenal'ın Teftişleri	Zekiye Erinc	Fatih Bizanı Niçin Zaptetti?
S. Demirkan	İstanbulun Köyleri: Celaliye Köyü	Münir Süleyman Çapanoğlu	Eski Ninniler
Salih Zeki Aktay	Ahmet Haşim San'atı ve Yazıları		

YTM Sayı 115

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
İskender F. Sertelli	Büyük Türk Amiralı Barbaros Hayreddin	Salih Zeki Aktay	Son Temsiller Münasebetile
Münir Süleman Çapanoğlu	Eski Bilmeceler	Nahit Bilga	Tarihi Tiyatro Eserleri Devri
Sabahattin Ali	Antigone'ye Giriş	Ruşen Ferit Kam	Mustafa İtri Çelebi
Salih Zeki Aktay	Son Temsiller Münasebetile	Sabahattin Ali	Eminönü Halkevi Faaliyet Ayları

YTM Sayı 116-117

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Dr. A. Zihni Soysal	Kefeli Hüseyin Efendi	Herbert N. Casson Çev: İskender F. Sertelli	Makine ve İşçiler
Osman Bahadırloğlu	William Wordsworth Hayatı	M. Süleyman Çapanoğlu	Meşhur Oburlar
Salaheddin Demirkan	1331 Senesine Ait Seyahat Notlarımdan		

YTM Sayı 118-119

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Prof. Dr. Yavuz Abadan	Milli Oyunlar	Alaeddin Ören	Davulcu Mehmet Deniz Anlatıyor
Salahaddin Güngör	Fesitval Başlarken	Münir Süleyman Çapanoğlu	Festival...
Nusret Safa Coşkun	Festival Bize Neler Öğretti?	Neriman Hikmet	Milli Oyunlar
Ahmet İhsan	İstanbulda Büyük Bir Düğün	Osman Cemal Kaygılı	Fetival Ve Festival Dönüşü
Reşat Mahmut	Ağlatan Festival		

YTM Sayı 120-121

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Halkçı Şef Halkın Evinde	Münir Süleyman Çapanoğlu	Palavracılar ve Dayak Hastaları
İhsan Hınçer	Halkeviyle Sesleniş	S. Nahit Bilğa	Ahmet Mithat Efendi
Sermed Muhtar Alus	Eski Kışlarda	Salih Zeki Aktay	Hölderlin

YTM Sayı 122

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Mecmua	Milli Şef'in Nutkundan Bir Parça	Mecmua	Başvekilimiz Saracoğlu'nun Nutku
Mecmua	Kadıköy Halkevinin açılış töreni Suad Hayri Ürgüblü'nün Söylevi	Mecmua	Eminönü Halkevinde Halkevleri Töreni
Mahmut Yesari	Nâbizade Nazım	Cahit Öztelli	Osmanoğlu Destanı
Kemal Akça	Konyada folklor çalışmaları ve Sillie Figani	Dr. Safiye Erol	Tramvay Biletçisi
Şevket Evliyagil	Kızılay Aşevinde Bir Saat	Salih Zeki Aktay	Holderlin II
Salih Zeki Aktay	Fotoğraf Ve Güzel Sanat		

YTM Sayı 123-124-125

Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı	Yazar Adı	Makale/Haber Başlığı
Sedat Çetintaş	Koca Sinan'ın 355 inci Yıldönümü	Tahir Nejat Gencan	Birleştirilen Türklük
Şevket Evliyagil	Eminönü Halkevinin Milli Oyunlar Kolunda 1 Saat	İlhan Demren	Yaban Gülü
Mahmut Yesari	Türk Sahnesinde Kadın San'atkarlar	Kemal Akça	Halk Şairleri Arasında Gezi ve Baybağanlı Aşık Mustafa
Adnan Sütmen	Yolumuz	Nakid Bilga	İbnirrefik Ahmet Nuri
Rıza Çavdarlı	Türklerin Heykeltraşlığa ve Ressamlığa Hizmetleri	İhsan Hınçer	Şef ve Yirmi Milyon
Hikmet Turhan Dağlıoğlu³⁰	Foklordan Beklediğimiz		

³⁰ Antalya Mebusu

BİBLİYOGRAFYA

A-) Kitaplar

- Akkuş, Mine. **Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi (1932-1951)**, Bursa: Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, 2011.
- Akşin, Sina. **Kısa Türkiye Tarihi**, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2007.
- Ayhan, Bünyamin. **Atatürk ve Basın**, Konya: Palet Yayınları, 2009.
- Bergson, Henri. **Ahlâk ve Dinin İki Kaynağı**, Çev: Mehmet Emin, Birinci Kitap, İstanbul: İstanbul Devlet Matbaası, 1933.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan. **Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu**, İstanbul:Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Türk Büyükleri Dizisi: 42, 1987.
- Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1940**, Ankara: Ulusal Matbaa, 1940.
- Çankaya, Ali. **Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, Örnek Matbaası, Cilt 2, Ankara, 1968.
- Çaycı, Abdurrahman. **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2002.
- Çeçen, Anıl. **Halkevleri**, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1990.
- Çeçen, Anıl. **Atatürk ve Cumhuriyet**, Ankara: İmge Kitabevi, 4. Baskı, Kasım 1998.
- Duman, Selçuk. **Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi**, Ankara: Berikan Yayınevi, 2011.
- Dilaver Düzgün, **Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı İle İlgili Çalışmaları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Gökberk, Macit. **Felsefe Tarihi**, 15. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004.

- Güz, Nurettin. **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri 1932-1950**, Ankara: Bilge Yapım, 1995.
- İnuğur, M. Nuri. **Türk Basın Tarihi (1919-1989)**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1992.
- Kabacalı, Alpay. **Türk Basınında Demokrasi**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994.
- Kaçmazoğlu, H. Bayram. **Türk Sosyolojisinde Temalar 1 –Türkçülük, İslamcılık, Muhafazakârlık**, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2012.
- Kara, Adem. **Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri 1932-1951**, Ankara: 24 Saat Yayıncılık, 2006.
- Karpat, Kemal. **Türk Siyasi Tarihi**, İstanbul: Timaş Yayınları, 3. Baskı, Ocak 2013.
- Kemal, Gazi Mustafa. **Söylev, C. II**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1974.
- Kocatürk, Utkan. **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999.
- Kocatürk, Utkan. **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, 3. Basım, Turhan Yayınevi, İstanbul 1984.
- Koloğlu, Orhan. **Osmanlı'dan 21. Yüzyıl'a Basın Tarihi**, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006.
- Malkoç, Eminaalp. **Devrimin Kültür Fidanlığı-Halkevleri ve Kadıköy Halkevi**, İstanbul: Derlem Yayınları, 2009.
- Oral, Fuat Süreyya. **Türk Basın Tarihi/1919-1965 Cumhuriyet Dönemi**, Cilt 2, Ankara: Yeni Adım Matbaası, 1967.
- Özbudun, Ergun. **1924 Anayasası**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Öztoprak, İzzet. **Kurtuluş Savaşında Türk Basını**, Atatürk'ün Doğumunun 100.

- Yılı Serisi, No: 8, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1981.
- Öztoprak-Sevim-Tural, İzzet-Ali-M. Akif. **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006,
- Pektaş, Şerafettin. **Milli Şef Döneminde Cumhuriyet Gazetesi**, İstanbul: Fırat Yayınları, 2003.
- Politzer, George. **Felsefe'nin Başlangıç İlkeleri**, Ankara: Alter Yayıncılık, 2008.
- Şapolyo, Enver Behnan. **Türk Gazeteciliği Tarihi – Her Yönüyle Basın**, Ankara: Güven Matbaası, 1969.
- Şimşek, Sefa. **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2002.
- Tanör, Bülent. **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)**, 3. Baskı, İstanbul: Afa Yayınları, 1996.
- Thilly, Frank. **Felsefenin Öyküsü**, Cilt II, İstanbul: İzdüşüm Yayınları, 2000.
- Topuz, Hıfzı. **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973.
- Topuz, Hıfzı. **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.
- Toksoy, Nurcan. **Halkevleri-Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak-**, Ankara: Orion Yayınevi, 2007.
- Tunaya, Tarık Zafer. **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Yetkin, Çetin. **SCF Olayı**, 3. Basım, İstanbul: Otopsi Yayınları, 2004.
- Zeyrek, Şerafettin. **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları 1932-1951**, Ankara: Anı Yayıncılık, 2006.

B-) Kitap Bölümleri – Makaleler

- Abdülbaki (Kayseri Lisesinde Edebiyat Muallimi). “Yunus Emre Divanı Münasebetiyle”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 10, (Temmuz 1933), s. 187.
- Ahmet, Refik. “Cumhuriyet ve Tiyatro”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11-14, (1933), s. 1130.
- Akgün, Mehmet. “Türkiye’de Klasik Materyalizmin Yansımaları”, **Bilim ve Ütopya Dergisi**, Sayı 159, (2007), s. 4-11.
- Aktay, Salih Zeki. “Son Temsiller Münasebetile”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 10, Sayı 115, (1942), s. 3-4.
- Alemdar, Korkmaz. “Türkiye’de Tek Parti Yıllarının İletişim Politikaları: 1920-1950”, **Türkiye’de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Derleyen: Korkmaz Alemdar, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, (2009), s. 10-11.
- Ali, Hasan. “Dil Kurultayında Ortaya Konan Meseleler”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 2, (1932), s. 98-99.
- Alp, Tekin. “Türk Kültür Birliği”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 16-17, (1933-1934), s. 1238-1245.
- Argun, Mübeccel. “Halkevlerinin Spordaki Rolü”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 9, Sayı 8, (Mart 1940), s. 130-131.
- Arısoy, M. Sunullah. “18 Yılda Türk Edebiyatı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 9, Sayı 107, (1941), s. 750-758.
- Atıcı, Medar. “Bergson’da Olanaklı Olanın Gerçekle Bağlantısı”, **Felsefe Dünyası**, Sayı 17, (1995 Güz), s. 46.
- Başoğlu, Muzaffer Şerif. “Türkiye’de Tarih İnkılâbı: Yürüyen İnkılâbın Büyük İşleri: Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Nüshası”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11, (1933), s. 1078-1081.

- Bayraktar, Levent. “Darülfünun’da Bir Felsefe Hocası: Mehmet Emin Erişirgil”, **Felsefe Dünyası Dergisi**, Sayı 50, Trabzon, (2009), s. 64.
- Bayraktar, Levent. “Bergsonculuğun Türkiye’ye Girişi ve İlk Temsilcileri”, **Türk Felsefe Dünyası Dergisi**, Sayı 28, Ankara, (1998), s. 62.
- Bayraktaroğlu, Muzaffer. “Cumhuriyet Ordusunun 11.ci Yılı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 26, (1933), s. 1657.
- Bekir, İlhami. “On Yıllık Edebiyat”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11-14, (1933), s. 1117-1126.
- Bilga, Nahit. “Tarihi Tiyatro Eserleri Devri”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 10, Sayı 115, (1942), s. 8-10.
- Binatlı, Yusuf Ziya. “Ülkücülük”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 7, Sayı 75-76, (1939), s. 110.
- Çorlulu, Salih Münir. “Türkiye’de Islahat Davası: Eski Zamanlara Ait Siyasi Kıssalar”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 33, (1935), s. 2091-2104.
- Demirkan, Selahaddin. “Köy Sosyolojisi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 9, Sayı 86, (Şubat 1940), s. 534-535.
- Dilmen, İbrahim Necmi. “Türk Dilinin Son Elli Yıllık Değişmelerine Bir Bakış”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11-14, (1933), s. 1063.
- Elibol, Sadettin. “Bergson Felsefesi ve Türkiye”, **Felsefe Dünyası**, Sayı 2, (1991), s. 65-70.
- Emre, A. Elif. “Ankara Gazeteciliğinin İlkokulu: Hâkimiyeti Milliye”, **Türkiye’de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Derleyen: Korkmaz Alemdar, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, (2009), s. 28.
- (Emre), Ahmet Cevat. “Sümerlilerin Konuştuğu Lisan ve Türkçe”, **Yeni Türk**

- Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 1, (1932), s. 48-58.
- Erem, Ali Rıza. “Atatürk İlinin Türk Kadınına”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 29, (1934), s. 1790-1791.
- Eroğlu, Ayşe. “Henri Bergson’da Bilinç-Sezgi İlişkisi”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 27, (Aralık 2012), s. 81.
- Etem, Muhlis. “Türkiye’nin İktisat Politikası-Planlı İktisat”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 2, s. 165-166.
- Etem, Muhlis. “Türkiye’de Meslek Meseleleri”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 4, (1932), s. 262-263.
- Ethem, Menemenlizade. “Profesör Hans Kelsen’e Göre Demokrasi Mahiyeti-Kıymeti”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 10, (Temmuz 1933), s. 801.
- Fahri, Ziyaeddin. “Bir Ahlak Denemesi 3”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 5, Sayı 49, (II. Kanun 1936), s. 720-722.
- Fahri, Ziyaeddin. “Bir Ahlak Denemesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 4, Sayı 47, (II. Teşrin 1936), s. 604-605.
- Fuat, Mehmet. “Anadolu’da Türk Dil ve Edebiyatı’nın Tekâmülüne Umumi Bir Bakış II”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 5, (1933), s. 378-398.
- Güngör, Nazife, Tolga Tellan. “Fikir Akımları Eşiğinde Dergiciliğin Serüveni”, **Türkiye’de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Derleyen: Korkmaz Alemdar, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, (2009), s. 42-51.
- Halkevleri, “Örgüt, Yönetim ve Çalışma Öğreneği”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 3, Sayı 36, (Ağustos 1935), s. 2265-2272.
- Hamdi, Ahmet. “Devlet ve İktisat”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 11, (1933), s. 962-963.

Hamdi, Ahmet. “Fırkamızın Devletçilik Vasfı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 15, (1933), s. 1162-1163.

Hatemi Semih, “Demokrasi Ahlakı”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 4, Sayı 48, (I. Kanun 1936), s. 676-667.

Hatemi, Semih,. “Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 28, (1933), s. 1792-1793.

İnan, Afet. **Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazıları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.

İnalçık, Halil. “Atatürk ve Atatürkçülük”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Doğu Batı Yayınları, Yıl 7, Sayı 29, (2004), s. 89.

İnönü, İsmet. “İsmet Paşa Hazretlerinin Nutku”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 6, (Mart 1933), s. 3.

İsmail, “Cumhuriyet Devrinde Güzel San’atler”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11-14, (1933), s. 1133-34.

Kadro, Cilt 1, Sayı 1, (II. Kanun 1932), Ankara, s. 3.

Kalkan, Saim Kerim. “Cumhuriyet Devrinde Tiyatro Hareketleri ve Halkevleri Çalışmaları”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 6, Sayı 71, (1938), s. 474-478.

Karal, Enver Ziya. “Türk Tarih Kurultayı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt V, Sayı 58, (1937), s. 1143-1144.

Levend, Ağâh Sırrı. “Aile”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt VI, Sayı 39, (Mart 1936), s. 98-99.

Levend, Ağâh Sırrı. “Edebiyat Tarihi Dersleri-Bir Tenkit Münasebetiyle-”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 7, Sayı 75-76, Mart-Nisan (1939), s. 115-120.

Levend, Ağâh Sırrı. “Edebiyat Tarihi Dersleri-Bir Cevap Münasebetiyle-”, **Yeni**

Türk Mecmuası, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 7, Sayı 79, (1939), s. 281-290.

Levend, Ağâh Sırrı. “Gençliğin Terbiyesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 4, Sayı 48, (I. Kanun 1936), s. 660.

Levend, Ağâh Sırrı. “Gençlik ve Disiplin”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Sayı 49, Cilt 5, (II. Kanun, 1936) s. 715.

Levend, Ağâh Sırrı. “Milli Terbiyemizin Esasları”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 9, Sayı 87, (Mart 1940), s. 108-109.

Malche, A. “Amerikan Terbiyesi”, Çev: Sabri Ander, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 4, Sayı 41, (Mayıs 1936), s. 252-253.

Mecmua, “Evimizdeki Felsefi ve İçtimai Konferanslar”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt 5, Sayı 52, (Nisan 1937), s. 903-904

Mecmua, “Bu Mecmua Niçin Çıkıyor?”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı I, (Teşrinievvel 1932), s. 1.

Salih Murat, “Küçük İلمي Haberler”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 3, (1932), s. 208-209.

Nami, Kazım. “İnkılap ve Kadro”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 3, (1932), s. 250-251.

Nami, Kazım. “Halk Edebiyatı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 4, (1932), s. 301-302.

Nihal, Şukufe. “Erkmen Kadınları”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 30, (1935), s. 1828-1829.

Ongun, Cemil Sena. ”Kadına ve Kadınlığa Dair”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 31, (Mart 1935), s. 1944.

Ömer, Tahsin. “Meksika’daki Maya Dilinde Türkçe Kelimeler”, **Yeni Türk**

- Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 1, (1932), s. 1068.
- Ören, Alaeddin. “Spor ve Aile”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 10, Sayı 109, (1942), s. 17.
- Özgen, Rasim. “Sanayide Devletçilik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 4, Sayı 39, Mart 1936, s. 134-135.
- Peker, Recep. “Ülkü Niçin Çıkıyor”, **Ülkü Halkevleri Mecmuası**, Cilt 1, Sayı 1, (Şubat 1933), s. 1.
- Paksöz, Naciye. “Paskal ve Ahlakı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 7, Sayı 75-76, (Mart-Nisan 1939), s. 152-153.
- Peyami Sefa, “Felsefe ve Diyalektik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 6, (Mart 1933), s. 512- 513.
- Saffet, Mehmet. “Türk İnkılabının Karakterleri”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 9, (Mart 1933), s. 733.
- Sami, Sıddık. “Cumhuriyet ve Hukuk Telakkileri”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 11, (1933), s. 937.
- Sefa, Peyami. “Felsefe ve Diyalektik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 6, (Mart 1933), s. 512-513.
- Semih, Hatemi. “Demokrasi Ahlakı”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 4, Sayı 48, (I. Kanun 1936), s. 676-677.
- Semih, Hatemi. “Bugünkü Sosyolojide Şuur Problemi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 28, (1933), s. 1792-1796.
- Sena, Cemil. “Muasır Terbiyenin Gayesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 19, (1933), s. 1429-1435.
- Sırrı, Selim. “Spor ve Gençlik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 28, (1934), s. 1806-1807.

Siyavuşgil, Sabri Esat. “Muhit ve Terbiye”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 7, Sayı 83, (1939), s. 462-463.

Sözen, Meliha Avni. “Kadın ve Vazifesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 30, (1935), s. 1827.

Süreyya, Şevket. “Bergsonizm Yahut Bir Korkunun Felsefi İfadesi”, **Kadro**, Cilt I, Sayı 11, (1932), s. 43-50.

Sönmezer, Burak. “Çok Partili Dönemde Muhalif Bir Gazete: Zekeriya Sertel Yönetiminde Son Posta”, **Türkiye’de Kitle İletişimi (Dün-Bugün-Yarın)**, Derleyen: Korkmaz Alemdar, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, (2009), s. 42-51.

Şakiroğlu, H. Mahmut, “Tarih Dergileri ve Belleten”, **Belleten**, Cilt 47. Sayı 188, (1983), s. 1209.

Şekip, Mustafa. “Dekarte ve Felsefesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 8, (Mart 1933), s. 712-713.

Şekip, Mustafa. “Eflatun’un Devleti”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 2, (1932), s. 135-143.

Şekip, Mustafa. “Kadro’ya Açık Mektup”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 1, (Teşrinievvel 1932), s. 70-73.

Şekip, Mustafa. “İnkılabımızın Hayati, Ruhi Mahiyeti”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 11, (1933), s. 928-929.

Şekip, Mustafa. “Milli Bayram ve Halk Terbiyesi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 2, (1932), s. 147.

Şekip, Mustafa. “Jean Piyaget, Nice Yeni Terbiye Kongresi Konferansı, İzmir Kız Muallim Mektebi 1931 1932 Mezunlarına”, **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 5, İstanbul Devlet Matbaası, (1933), s. 428-429.

Şükrü Bey, Ahmet. “Beynelmilel Siyasetin Mihveri”, **Yeni Türk Mecmuası**,

İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 1, (1932), s. 6.

Tarcan, Selma Selim Sırrı. “Kadın ve Spor”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 34, (Haziran 1935), s. 2178.

Tekin, Mansur. “İlim Demokrasi”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 1, Sayı 6, (Mart 1933), s. 694-695.

Tunaya, Tarık Zafer. “Halk Partisi Halkevleri ve Gençlik”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 10, Sayı 110, İstanbul, (Şubat 1942), s. 20-22.

Tütengil, Cavit Orhan. “Fındıkoğlu Üzerine Notlar”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, İstanbul, (1975), s. 13-24.

Uysal, Ali Rıza. “Türk İl(devlet)çiliği”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 27, (1933), s. 1702-1705.

Uca, Alaattin. “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’nin Altı Vilayetinde İlan Edilen Örfi İdare ve Buna Karşı Mecliste Gösterilen Demokratik Tepki”, **Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 40, (2009).

Ülken, Hilmi Ziya. “Edebiyat Tarihi Dersleri-Tanzimat Edebiyatı-”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt 4, Sayı 40, (1936), s. 210-211.

“Ülkü”, **Ankara Halkevi Mecmuası**, No. 23, Ankara, (Ocak 1935), s. 391.

Yeni Türk Mecmuası, “Lozan Sulhünün Yıldönümü Münasebetiyle Söylenmiştir”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası C. VII, S. 80, (1939), s. 303-311.

Ziya, Yusuf. “Halk Şairleri ve Edebiyatımız”, **Yeni Türk Mecmuası**, İstanbul Devlet Matbaası, Cilt I, Sayı 4, (1932), s. 191-202.

C-) Tezler

Baytekin, Serhat Buhari. “**Mustafa Şekip Tunç’un Sosyal ve Siyasal Düşüncesi**”,

- Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- Coşar, Ümit. “**Hilmi Ziya Ülken’de Bilgi ve Değer**”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Ana Bilim Dalı, İslam Felsefesi Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2009.
- Durmaz, Nihat. “**Mehmet Emin Erişirgil’in Hayatı ve Felsefesi**”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe Tarihi Ana Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.
- Şener, Habib. “**Bergson’un Bilgi Anlayışı ve M. Şekip Tunç’a Yansıması**”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Hüseyin Aydoğdu, “**Bergson’un Madde Anlayışı**”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- Demir, Mehmet Nuri. “**Henri Bergson’un Felsefesinde Sezginin Yeri**”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Mantık Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2011.
- Temiz, Neriman. “**1952-1962 Yılları Arasında Hilmi Ziya Ülken ve Düşünceleri**”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe Bölümü, İlahiyat Ana Bilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Yıldız, Yakup. “**Mustafa Şekip Tunç ve Felsefi Görüşleri**”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Felsefe Bölümü, İlahiyat Ana Bilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı), Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Yılmaz, Tülay. “**Hayat Tarih Mecmuası: Milli Mücadele Dönemi Yazıları 1965-**

1975", Yeditepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü (Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Ana Bilim Dalı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

D-) Elektronik Kaynaklar

Yaratma:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5424fe0c507a98.94301114. 25.09.2014.

http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/kanuntbmmc010/kanuntbmmc01001881.pdf. 25.09.2014.

http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc010/karartbmmc010/karartbmmc01000646.pdf. 23.12.2014.

ÖZGEÇMİŞ
Erdoğan YAKASIZ

Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi : 04.06.1988
Doğum Yeri : Bakırköy/ İSTANBUL
Medeni Durumu : Evli.

Eğitim

Lise : Kırmırlı İsmail Rüştü Olcay Lisesi
Lisans : KTÜ- Giresun Eğitim Fakültesi
İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans : Yeditepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü